Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

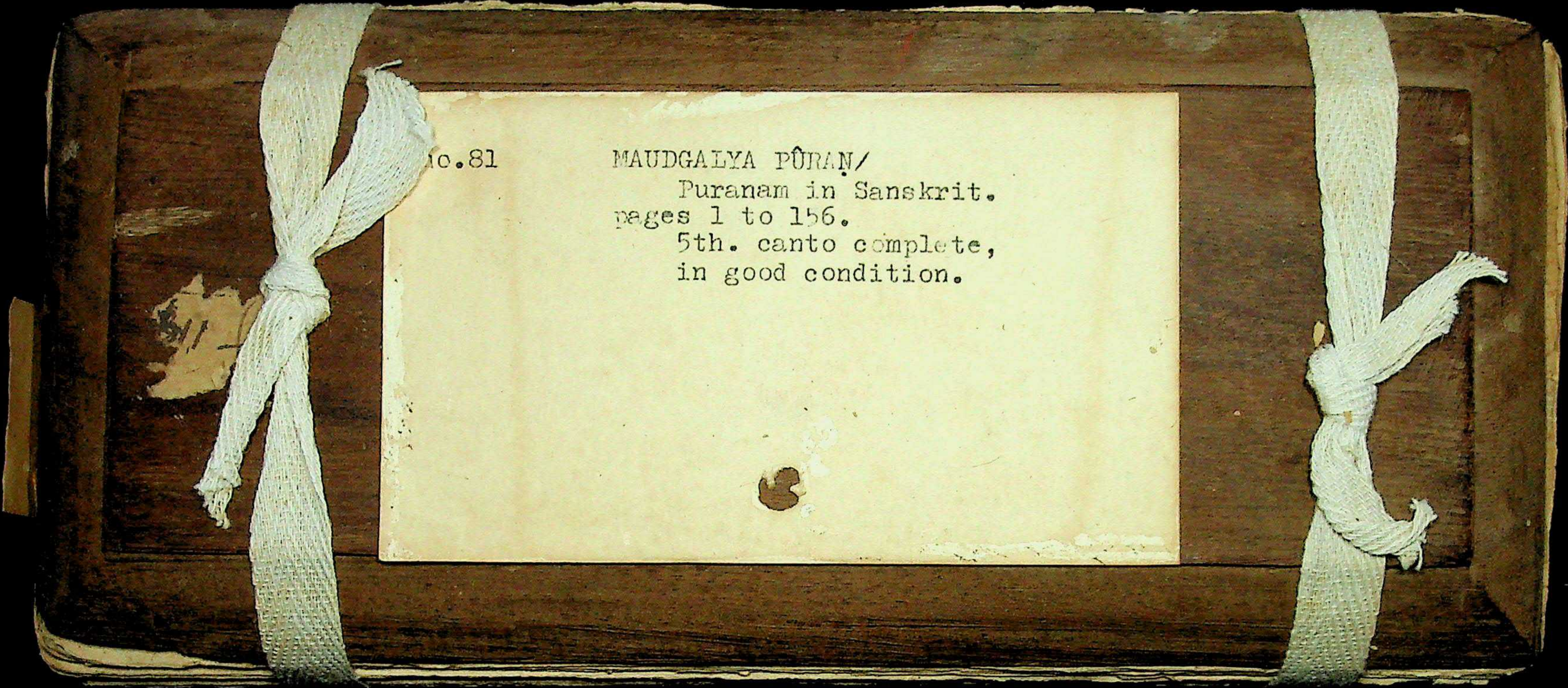

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

no.81 MAUDGALYA PÛRAṆ/
Puranam in Sanskrit.
pages 1 to 156.
5th. canto complete,
in good condition.

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

५

॥अथ पंचमस्कंद प्रारंभः॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मौ०पु० ॥श्रीगणेशायनमः शौनकउ० श्रुतंमयामहाख्यानंगजाननकथाश्रितं सर्वसौ
१ ख्यकरंतातब्रह्मभूतपदप्रदं १ तथापिनतृप्तिंयामिवपीत्वाब्रह्मामृतंपरं शृणुतोगणरा
जस्यकस्तृप्तिंमुंचतिमानवः २ धन्यावयंमहाभागत्वदास्यंगसमाश्रयात् येचयोग
प्रदागाथावर्ततेत्वन्मुखेद्विज ३ अधुनावदमाहात्म्यंलंबोदरस्यसर्वदं की
दृशोयंगणेशानः कीदृशंब्रह्मतस्यच ४ कतितस्यावताराश्च किंकर्मासोपिवि
घ्नपः किमर्थमागतोभूमौतत्सर्वंवदविस्तरात् ५ सूतउवाच० एवंदक्षेणसंश्रु
त्वागजाननचरित्रकं हृष्टोयोगींद्रमुख्यश्चगाणपत्योथमुद्गलः ६ दक्षउवाच०
गजाननस्यमाहात्म्यंश्रुत्वासंक्षेपतः परं तृप्तोनाहंमहाभागपायंपायंसुधामि
व ७ अतोलंबोदरस्यत्वंचरित्रंवदविस्तरात् सर्वसिद्धिप्रदंपूर्णंश्रवणात्य १

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ठनान्नृणां ७ गणेशस्य कथांयो मानवाः शृण्वंति च पठंति ये श्रावयंति प्रहृष्टांश्च
चत्वारः पुण्यभागिनः ८ धन्यास्ते पुरुषा लोके सादरा मुनिसत्तम कथायां कृति
कृत्य [illegible] कथायां कृति
लोमु [illegible] र्विनोमुद्र
त्वमसु [illegible] ०साक्षा
यस्य [illegible] नःप्रभो १२
ते १३ अधुना शृणु वक्ष्यामि संक्षेपेण चरित्रकं लंबोदरस्य विस्तारेकः समर्थो भ
वेत्प्रभोः १४ संवादं पूर्वसंभूतमग्निनस्य महात्मनः नैध्रुवस्यात्र वक्ष्यामि सर्वसि
द्धिप्रदायकं १५ नैध्रुवो मुनिशार्दूलः प्रणम्य वत्सरं वनं ययौ तपः प्रतिपद्य

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ठनान्नृणां ८ गणेशस्य कथां योगीन्द्र शृण्वंति च पठंति ये श्रावयंति प्रहृष्टंति
चत्वारः पुण्यभागिनः ९ धन्याये पुरुषालोके सोदरामुनिसत्तम कथायांकृति
कृत्यास्ते योगींद्रो योगभूषणाः १० सूत उवाच० एवं तस्यादरं दृष्ट्वा हर्षितो मुद्ग
लोमुनिः जगाद तं महाभागं प्रजापतिं द्रुमादरात् ११ मुद्गल उवाच० साक्षाद्ब्र
ह्मसुतस्त्वं च ब्रह्मतुल्यो न संशयः तत्र किं गणनाथस्य वैचित्र्यं रसयुतः प्रभो १२
यस्यमरवारविंदेषु गणेशस्मरणं भवेत् इच्छामि तस्य दासत्वं नित्यं दक्षप्रजाप
ते १३ अधुना शृणु वक्ष्यामि संक्षेपेण चरित्रकं लंबोदरस्य विस्तारेकः समर्थो भ
वेत्प्रभोः १४ संवादं पूर्वसंभूतमपि तस्य महात्मनः नैध्रुवस्यात्र वक्ष्यामि सर्वसि
द्धिप्रदायकं १५ नैध्रुवो मुनिशार्दूलः प्रणम्य वत्सरं वनं ययौ तपः प्रतिपद्यथैम

महाभागोमहामुनिं १६ सततापतपोघोरं दिव्यवर्षसहस्रकं तपसा तस्यदेवेंद्रा भय
भीतावभूविरे १७ किमयंतपसासाध्यंकर्तुमिच्छतिवाद्रुवः नतुल्यं तपसोस्यात्र ब्रह्मां
डेकिंभविष्यति १८ ततस्तस्याश्रमेकस्मादसित आगतोभवत् मुनिरुत्थायपितृव्यं
प्रणनामकृतांजलिः १९ पुपूजे भक्तिसंयुक्तः कृतांजलिः पुरःस्थितः तस्याज्ञयावि
नीतः सआसनेसंस्थितोभवत् २० तमुवाचमहायोगीसोसितोहितकारकं वचोभा
वेनसंतुष्टोभ्रातृपुत्रंतपोधनं २१ असितउवाच० पुत्रकिंतपसात्वंतेदेहंशोष
सितापस देहशोषण रूपंयत्तेपोमुख्यंनशास्त्रतः २२ अतोदेहं समंत्यक्त्वा
तपोमुख्यंसमाचर येनत्वं ब्राह्मणोभूत्वांतेब्रह्मणिगमिष्यसि २३ सूतउवा०
असितस्यवचःश्रुत्वानैध्रुवोभक्तिसंयुतः पुनःपप्रच्छयोगींद्रंसंज्ञायेनसम।

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

न्वितः २४ ध्रुव उवाच० तपो युक्तं स्वधर्मेण यथाविधि कृतं मुने तपो ब्रुवंति स
र्वज्ञास्तत्र मुख्यं किमप्यहो २५ अखिल उवा० तपश्च विविधं प्रोक्तं तापदं नात्र सं
शयः तच्छृणुष्व विधानेन योगिवंद्यो भविष्यसि २६ कृच्छ्रचांद्रायणादीनि तपांसि भव
न्ति च पंचाग्निसाधनादीनि वायुभक्षात्मकानि च २७ इत्यादि बहवो भेदास्तपसो
विविधस्य च तदेव वाङ्मनोभावस्तु जानीहि पुत्र निश्चितं २८ इहामुत्र प्रदं तात त
पः फलमयं स्मृतं फलं भुक्त्वा पुनः सोपि दीनरूपो भवेत्किल २९ अन्यच्छृणु म
हाभाग तपः परमदुश्चरं वायुरोधात्मकं देहे प्राणायामेन जायते ३० तच्च प्रा
णस्य संतापो जायते नात्र संशयः देहस्थापितवायुश्च तेन संतप्यते दुच्यते ३१ षट्चक्र
भेदने दक्षं मंत्रध्यानपरायणः सहस्रारे गतं वायुं रोधयेत्तत्र लालसः ३२ तेन तपः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

२ प्रभावेणाष्टसिद्धियुक्तो नरः भवति ध्यानमार्गज्ञस्त्रिकालज्ञान संयुतः ३३ दूरश्र
वणकं सोपि करोति कामगां गतिं जले स्थले स्थले तोयमाकाशे नगरादिकं ३४ अहंतां
त्यक्त्वा सर्वत्र भवति परमद्युतिः अपारायुः समायुक्तो ब्रह्माद्यां कालयस्यापि ३५ एकक
स्यास्य सर्वेषां वृत्तांतं कथयस्यपि जानाति सततपोयोगादंत ध्यानपरायणः ३६ सो
पि गत्वा विधेर्लोकं भुंजते विविधान्सुखान् पुण्यांते पुनरत्रैव दिनो भवति निश्चि
तं ३७ न तीयं त्वं तपोरूपं शृणु मत्तो सुयोगदं द्विविधं च तपो येन साधितं गुरुमा
र्गतः ३८ तेनैकाग्रमयं चित्तं भवति नात्र संशयः सर्वत्रात्मस्वरूपं स पश्यति ज्ञान
चक्षुषा ३९ तत्रानुभवमात्रेण ज्ञानदमपरायणः भवति तेन संतापो देहे मनसि
यू॰ जायते ४० विषयान्निंदं सोपि जडोन्मत्तपिशाचवत् चरति सर्वभावज्ञ आत्म २

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

निष्टतयासुत ४१ ततोनिरोधयोगेननिवृत्तिषुपरायणः चित्तंसंरोध्यसर्वत्रनि
यत्न२ वृत्तिर्लभतेस्वयं ४२ अहंब्रह्मेतिप्राक्तंतत्रकुर्वतोभयंभवेत् नतत्रगच्छागदात्मा
वैमत्नोवाणाविहीनतः ४३ नस्वतोस्यानभावश्चपरतोस्यानएवनंनस्वतःपरतस्त
त्रनुस्यानवर्जितंभवेत् ४४ एवंनिरोधयोगेनशमदमपरायणः संतोषेणस्वयंयो
गीवर्ततेनिसदासुत ४५ तत्रसंतोषभावस्यस्थितस्यदेहचेतसोः संतापोज्ञा
पतेनित्यंतदेवत्तपञ्च्यते ४६ ततोनिरोधभूमिंसत्यक्त्वाशांतिपरायणः लब्ध्वा
पंचविधंचित्तमेवंब्रह्मैवजायते ४७ तत्रविधिनिषेधाभ्यांहीनोयोगधरःस्व धा२
यं [redacted] रतिरसहीनोत्रप्रारब्धानुभवेनसः ४८ यथा
जलानिसर्वत्रगच्छंतिसागरेसुत यदृच्छयातथासोपिभोक्ताभोगस्यनिसदा ४९

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

तत्रांतरिन्नारीरस्य तापः संज्ञायते सदा ज्ञांत्या योगपरत्वेन तत् देवतपनुच्यते ।
४ ५० एतद्योगात्मकं सुब्रूतपस्ते कथितं मया ततो यं ब्रह्मदं यत्नमाचर ५१ इ
ति श्रीमदांत्ये मौद्गले महापुराणे पंचमखंडे लंबोदरचरित्रे असितनैध्रुवसं
नै०४ वादे त्रिविधतपोवर्णनाम प्रथमोध्यायः १ मुद्गल उवाच० असितस्य वचः
श्रुत्वा नैध्रुवो विस्मितोभवत् प्रणम्य तं महाभागं जगाद विनयान्वितः १ नैध्रु
व उवा० स्वामिन्वद महायोगं योगदं साधनं परं तदर्थं कस्य भक्तिं मे कर्त्तव्या यो
गिसत्तम २ असित उवाच० शृणु पुत्र प्रवक्ष्यामि लंबोदरकथानकं तेन सर्वमहा
योगं लभते नात्र संशयः ३ एकदाहं तथा पुत्र वत्सरस्ते पिता पुरा तपसा युक्त भावे
न भवाब्धेः स्यात्स्व निर्मलो ४ ततो योगस्य प्राप्त्यर्थं यत्नवंतौ सुसंवस्थितौ अंतर्ज्ञौ ४

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नसमायुक्तौ जडोन्मत्तादिसुप्रियौ ५ एकाग्रं साधयित्वा वै निरोधे संस्थितौ तदा।
सहजावस्थयायुक्तौ सुखयुक्तौ भवावहे ६ तत्रैव मोहहीनत्वं दृष्ट्वा परमविस्मितौ गुणा
तिक्षीणौ ततौ जातौ गतौ च ब्रह्मणोन्तिकं ७ तत्र स्पर्द्धासमायुक्तौ विश्वामित्रवसिष्ठको
समायातौ प्रणम्यैनं प्रतिष्ठन्तौ मदान्वितौ ८ क्रोधयुक्तौ विधातारं प्रपृच्छन्तौ विशे
षतः को धिको वद धातस्त्वं तपसा योगसेवया ९ तच्छ्रुत्वा तौ जगाद स्वयम्ब्रह्मा सर्वपि
तामहः येन क्रोधो जितो नूनं तं जानाम्यधिकं मुनी १० एवं क्रोधयुतौ पूर्णौ तत्र
किं विद्यते तेतपः योगं सर्वत्रकर्माणि स्थितं योजयति सोधिकः ११ ततः प्रणम्य
विश्वेशं वदतः स्मतपोधनौ विनयेन समायुक्तौ तपः स्पर्द्धापरायणौ १२ वसिष्ठ
विश्वामित्रावूचतुः कीदृशोर्थं प्रजानाथ क्रोधः सर्वभयंकरः कुत्रैतिदेवे तिष्ठ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

त्राकिंरूपः किंस्वभाववान् १३ केनयोगेनतंदृष्टुं जयंतियोगिनः प्रभो सर्वमेवद विज्ञान
स्यज्ञपिष्यावोनसंशयः १४ ब्रह्मोवाच० अत्राहंकथयिष्यामीतिहासंसर्वसिद्धिदंतेन
क्रोधंचकामंचाभिमानंतंजयतिप्रभुः १५ त्राकुनेर भवत्पूर्वागत्य भस्मासुरोत्तपाः
सश्रुक्रमुपसंगम्यविद्यांपंचाक्षरींपुरा १६ दीक्षांगृह्यमहादेवमुपासनविधानतःसा
धयामासभावेनभस्मोद्धूलितविग्रहः १७ सहस्रेप्रगतेचैववर्षेपुरांकरःप्रभुःतं
ययौवरदानार्थंसर्वदेवसमावृतः १८ आगंतंशंकरंदृष्टुत्थायप्रणिपत्यतंपूजयित्वा
प्रतुष्टावस्तोत्रैःशैवैर्महासुरः १९ संतुष्टःशंकरोदैत्यंजगादभक्तमुत्तमं वरंवरयदास्ये
हंभक्तयानेनतपसासुर २० भस्मासुरउवा० यस्मिन्मेमहेशानमस्तकेहंधरामिसः हस्ते
सद्योमृतोभूत्वाभवतुभस्मसात्ततः २१ अन्येभ्यःसर्वभूतेभ्योनभयंमेकदाचन

भवेत्सर्वतिगात्राक्लिष्टयाकुरु महेश्वर २२ तच्छ्रुत्वा विस्मितः शंभुर्जगाद तं महासु
रं सर्वं ते च महादैत्य भविष्यति मदाज्ञया २३ शिरसि यस्य ते हस्तो दक्षिणः संपतिष्यति स
प३ वै भस्ममयः सद्यो भविष्यति न संशयः २४ ततः शिवौ यौ स्थानं कैलासं गणसंवृतः दैत्य
स्तत्रैव तिष्ठन्स विचारमकरोत्स्वयं २५ अहो शिवस्य वामांगे संस्थिता जगदंबिका
रूपलावण्यसंयुक्ता रत्नभूतातिसुंदरी २६ एतादृशी मया कुत्र दृष्टा नैव सुरूपिणी न
ग्रतः शंभुरयं तस्यायोग्यो न च भवेद्ध्रुवो २७ अतोहं यत्नमास्थाय वरदानप्रभावतः
शंभुं भस्ममयं कृत्वा गृहिष्यामि च पार्वती २८ एवं विचार्य दैत्येंद्र आययौ शंकरांति
कं कैलासे गिरिवर्ये स वेगमास्थाय दारुणः २९ दक्षिणं हस्तमूर्ध्वं स कृत्वा शंक
रसन्निधौ आययौ तं विलोक्यैव पपाल गिरिजापतिः ३० नमस्कारादि चिन्हैश्च

हीनं दृष्ट्वा स्वसान्निध्यं आसुरभावसंयुक्तं भयभीतं समंततः ३१ ततः सोपि महा
दैत्यः क्रोधयुक्तो विशेषतः तमनुधाव पित्वावेगं हीतुमुद्यतोभवत् ३२ ततोति
वेगमास्थाय शिवः पपाल भीतितः अथावत्स्वरष्टमास्थाय भस्मासुरस्तमेव च ।
३३ पलंतं शंकरं तत्र ददर्श कमलापतिः सस्मार गणपं चित्ते [redacted] किं कुलः ३४ भविष्यति वि८
अथर्वशिरसा सोपि तुष्टाव विघ्ननायकं विष्णुः परमशोकार्तो महादेवस्य कारणा
त् ३५ शिवश्च भयसंयुक्तो गणेशम स्तुवत्स्वयं माहासंकटनाशार्थं शरणा
गतवत्सलं ३६ शिव उ० किं पश्यसि नाथ विनायक त्वं दैत्येन सर्वत्र च मां सु
त्रासितं दक्षभुजेन मस्तकं गं गणेश कृत्वा स मे भस्ममयं करिष्यति ३७ नानाज
नैः सेवितपादपद्मं किं विस्मृतो मां भयभंगकारिन् चिंतामणे चित्तनिवासकर्त्तं

मंरक्षविघ्नराद्दयाघनाभ ३८ त्वदन्यदेवं शरणं गजाननप्रभुं समर्थं न भजामि ना

थ· नकोपि हेरंब महानुभावस्त्वमोहि मां रक्षितुमीश्वरं कदा ३९ लंबोदरामोघन।

सुचिंतनं ते स्वानंदवासिंश्च महोदरस्त्वं रक्षस्वमां मृत्युमुपागतं किलत्वत्पाद नि

ष्ठं भयभंजनाश्रु ४० किंसिद्धिबुद्धिप्रविहारकेन संसक्तजातोसि विनायकत्वं भ

क्तानुकंपी गणपस्यनामवेदेकथं संकथितं महात्मन् ४१ किंलक्षलाभप्रभवा

र्थमेवं संसक्तभावेन चविस्मृतोसि मां रक्षनो चेन्निगमस्य देव व्यर्थं यशः संभवि

तापरात्मन् ४२ यथा दिनेशः समग्रकालमुक्तः प्रकाशदाता भवतीति नित्यं तथा

हि ते भक्तजनानपारान्स्मरस्वतान्त्र[illegible]क्षितुमंतरं कि ४३ किंयोगरूपासि विलंब

केन रक्षस्व भीतं मरणेमु संस्थं हेरंब विघ्नराड् विनायकाश्रु रक्षस्व रक्षस्व महे

त्रपुत्र ४४ एवंसंस्तवजित्रां मौविष्णोर्हृदि गजाननः प्रविश्यबुद्धिसंदातावभु,
वभक्तवत्सलः ४५ धृत्वा स्त्रीवेत्रांकं विष्णुर्ययौत्तं भस्मासुरांकं महासुरःसत्तांदृ
ष्ट्वामुमोहिनीं स्त्रिपं ४६ तां समागम्य दैत्येन्द्रः पप्रच्छ मोहसंयुतः क्व कुत्र गच्छसि
सुश्रोणि किं ते कार्यमुपस्थितं ४७ वद मां तत्करिष्यामि त्वद्दासस्त्वन्तसंशयः अहं
सर्वेष्वरो त्रैवनेमे समंप्रविष्यन्ते ४८ भज मां भावसंयुक्ता भजंतं ते च दासकं त्वद
धीनो भविष्यामि सद्भावरांगतो मतं ४९ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा स्मित्वा माता तं जगाद ह
अहं मोहमदा नाम मोहिन्यत्र समागता ५० यदि मद्वाक्यपादेस्य वर्तसे त्वं निरंत
रं तदा तेग्रहयो भूत्वा तिष्ठामि नात्र संशयः ५१ तथेति दैत्यराजस्तां जगाद सा ब्र
वीत्पुनः नृत्यं कुरु मदग्रे त्वं यथाहं नर्तयामि वै ५२ तया दक्षिण हस्तेश्च स्था

पितः शिरसि स्वके सोपि तथा चकार शंभुश्चांतो विघ्नेशमायया ५३ भस्मसात्समभव
द्दैत्यो भस्मासुरश्च तत्क्षणात् ततः शिवा सा विस्मिता भूत्वा तुष्टाव गणनायकं ५४ इ
ति श्रीमदांत्ये मौद्गले महापुराणे पंचमखंडे लंबोदरचरित्रे भस्मासुरवधो नाम
द्वितीयोध्यायः २ ब्रह्मोवाच गाणेशैः स्तोत्रमुख्यैः संतुष्टाव विष्टरश्रवाः गणे
शं सिद्धिदं पूर्णं भक्तेभ्यो भक्तिवत्सलं १ ततः सा मोहिनीरूपं त्यक्त्वा स्वमुद्यतो भव
त् एतस्मिन्नंतरे तत्रामरैः संबोधितः शिवः २ ज्ञात्वा भस्मासुरं नष्टं मुमोद विस्मि
तमानसः ततस्तं भक्तिसंयुक्तो जगाम विष्णुं स्म शंकरः ३ ततः सर्वैः समायुक्तो य
यौ मुकुंदकपर्द तत्र नारीस्वरूपस्थं ददर्श केशवं शिवः ४ महामोहप्रदं रूपं दृ
ष्ट्वा विष्णोः सुविस्मितः ज्ञानं तत्कर्म महादेवस्तत्राययो कामविह्वलः ५ तं दृष्ट्वा मो

ह्नितं विष्णुः पपाल स्त्रीस्वरूपधृक् तामान्वधावद्देवेशः शंकरो विह्वलो भृशं
६ ततस्तत्याज तद्रूपं विष्णुः स पुरुषो भवत् शिवः खिन्नश्च तत्रैव स्खलितो
भूत्सुविह्वलः ७ ततः सर्वे प्रययुर्देवाः स्वस्वस्थानं मुदान्विताः स्तुत्वा[illegible] महाभागं विष्णुं ३
शिवः स्वस्थानगो भवत् ८ शिवस्य वीर्यसंपातात्तद्वीर्ये प्रभवो सुरः बभूव रूपा
मवर्णश्च ताम्रचक्षुः प्रतापवान् ९ स शुक्रमुपसंगम्याबाचतं विनयान्वि
तः प्रणम्य तेजसा युक्तः शिष्यं पालय मां मुने १० ततो ध्यानेन ज्ञात्वा सत्तस्य
सर्वं महामुनिः पुनस्तं प्रजगादैव वचनं हर्षयन्नरं ११ शुक्र उ० मोहिनीरू
करो दृष्ट्वा कामाबाणप्रपीडितः पश्चाद्दिष्टं समालोक्य स्वचित्ते क्रोधमाद
धे १२ मनो मे चंचलं पूर्णं तं हनिष्यामि यत्नतः मनोग्रहणरूपेश्चक्रो

धस्तत्र प्रवर्तते १३ तस्मिन्काले च वीर्यस्य सबलं नं सहसा भवत् तस्माज्ज्ञातो
सि तेन त्वं श्रीकृ० धनामा भविष्यसि १४ ततो द्रावब मुरवेभ्यः [redacted]
[redacted] सकारयामास विप्रपः मौंज्यं तिसर्वे मा३
[redacted] संस्कारान्यथाविधि सनाम्न्वचित् १५ श्रीकृ० धोवेदादिकं सर्वमभ्यस्य गुरुस
न्निधौ गांवरस्य सुतां तुल्यामुपयेमे महासुरः १६ प्रीतिनाम्नीं महद्रूपां स
र्वावयवशालिनीं रूपलावण्यसंयुक्तां विषयापादिह्लादिनीं १७ याः ततः शू
क्रं समागम्य ज्ञानाद्प्रणिपत्य तं कृतांजलिर्महातेजा दैत्येभ्यः सुरव देव चः
१८ श्रीकृ० धासुर उ० ब्रह्मांडविजयं स्वामिन्करिष्यामि त्वदाज्ञया मंत्रं देहि त
दर्थं मे सर्वसंज्ञो विवर्द्धनं १९ ब्रह्मोवाच० तस्य तद्वचनं श्रुत्वा काव्यः सर्वदृ

सत्तमः दैत्यानां प्रहितार्थाय यद् दैत्यस्येमं महामनुं २० सूर्यस्य विधिसंयुक्तं गत्वाप
यौ प्रणम्य तं वनं व्याघ्रादिसंकीर्णं तपसे कृतनिश्चयः २१ एकपादेन तिष्ठन् स
सज्जापमंत्रमुत्तमं ध्यायन्नर्यमणं चित्ते कृ ऊर्ध्वदृष्टिर्महासुरः २२ निराहारो जटे
वेन्द्रं तोषयामास यत्नतः जीतो ग्रमादि भपंत्य त्वक्काष्ठवत्सं संस्थितो भवत् ।
२३ दिव्यवर्षसहस्रेण संतुष्टो भानुरायया वरं दातुं महादैत्यमुवाच घननिः
स्वनः २४ रविरुवाच० वृणु वरान्महाभाग क्रोधयोऽहं ददामि तान् तपसानेन
संतुष्टो मनेप्सितान्महामते २५ श्रुत्वा च दैत्योहृष्टात्पुरतः स्थिते प्रणनाम
रवे३ महाभक्त्या पुपूजे तेजसां निधिं २६ पुनः प्रणम्य तुष्टाव कृत्वाञ्जलिर्महासुरः सौ
रसूक्तेन देवेशं पुनः संनत आदरात् २७ तमुवाचार्यमा दैत्यं वृणु वरमहाम

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ते यं यं मिच्छसि त्वं तं तं ते दास्यामि नान्यसंशयः २८ श्रीघोषसुरउ० कृतत्तिस्थितिसंहा
रयुक्तायेदेवनायक त्वेभ्योमेमरणंभाभेनोनभवेदेव कदाचन २९ ब्रह्मांडजयनेत्रु
कंमांकुरुष्वविशेषतः राज्यं चराचरस्यैवदेहिमेदितिनंदन ३० आरोग्यंमनसा
यद्यच्चिंतितंसफलंभवेत् नमेस्तममभवेत्कुत्रत्वं थाकुरुदिवस्पते ३१ श्रुत्वा
तस्यवचोरम्यंसर्वेभ्योमयदायकं विस्मितस्तज्ञसांनाघोजगादतंस्वयंचित्तः ३२
मानुरुवा० श्रीघलयाचयत्प्रोक्तंतदेवसफलंभवेत् नपूर्णायंत्रिकोदैत्यत्तस्माद्द
त्तंमयापरं ३३ एवमुक्त्वाययौसालोकमगमद्गृहः स्वसंयुतः श्रीघोहर्षसमाविष्टःप्रय
यौस्वगृहंततः ३४ सुहृदोनंदयामासासुरान्सर्वान्महायशाः काव्यंप्रणम्यस्वस्था
नेसंस्थितोभून्मदान्वितः ३५ हर्षशोकश्चपुत्रोस्यैपीत्वामुत्स्यांदैत्यपः नाना य-

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

१० भोगान्समभुंजानो गर्विततो भूत्ततः परं ३६ भुक्तं सकलनीतिज्ञं समानाप्यप्रपूज्य
तं तस्यानुमतमागृह्य नगरं निर्ममे सुरः ३७ आचैत्रानो मकेरम्यं सर्वतो भास
मन्विते तत्रागमन्स्थ्य विप्रर्षेः दानवा दैत्यराक्षसाः ३८ चातुर्वर्ण्यसमायुक्ता
निवासं चक्रिरे पुरा जना हर्षयुतास्तत्र मुमुदुः ससुहृद्गणाः ३९ ततः कश्यं समा
गत्य क्रोधं चकार विप्रपैः अभिषिक्तं स सर्वेषां दानवानां पदे परं ४० ततः
क्रोधसपत्नस्तु यीप्रधानोः पंच दारुणाः बभूवुः सर्वनीतिज्ञा महामाया महा
महाबलाः ४१ बलिर्जंभस्तथा राहुः स्वर्णो माल्यवानरः ते प्रोक्तः श्रु श्रुमेत्यं
तं क्रोधः परमदारुणः ४२ इति श्रीमदांतेमौकुले० महापुराणे पंचमस्खं
डे लवोदर चरित्रे क्रोधासुरराज्यप्राप्तिवर्णनं नाम तृतीयो ध्यायः ३।

१ अन्य प्रहस्तमुख्याश्च राक्षसा दानवास्तथा॥ भावयुक्ता महाक्रोधं प्रिमेविरेम महाबलाः॥ श्लो॥

ब्रह्मोवाच॰ ततः किंचित्कृते काले क्रोधो हर्षसमन्वितः उवाच बलिमुख्यांश्च दानवा
न्गर्वपूरितः १ क्रोधासुर उ॰ शृणुध्वं दानवाः सर्वे बलिमुख्या महाबलाः ब्रह्मांडं
प्रजापिष्यामि भवद्भिः संयुतोऽप्यहं २ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा दैत्याः संहर्षिता नृपं ज
गुस्तं भक्तिसंयुताः कृत्वा करपुटं वचः ३ बल्याद्या ऊचुः सम्यगुक्तं त्वया नाथ जापि
ष्यामः सुराधिपान् त्वत्प्रसादेन दैत्येन्द्र आज्ञापय महासुरान् ४ पराक्रममतुल्यं
तेन तिष्ठति ब्रह्मगोलके निर्भयोऽसि महाराज जयस्व सर्वदेवपान् ५ तेषां व
चनमाकर्ण्य क्रोधासुरः प्रहर्षितः शुक्रं नत्वा समानाप्य तेनानुमोदितो बभौ
६ ततो दैत्यगणान्सर्वानाजुहाव नरैः स्वकैः ते सर्वे हर्षसंयुक्ता आययुस्तं नरा
धिपं ७ ततः सैन्यसमायुक्तो निर्जगाम महासुरः चतुरंगबलैर्युक्तोऽपारैः सर्वत्र

संबभौ ८ रथस्तश्चाव्ययं क्रोधो दैत्यपैः संवृतो बभौ तत्रादौ पृथिवीं जेतुं प
यौ भूमंडले नृपान् ९ बलिमुख्यैर्महावीरैर्यत्र स्थितैश्च मानदैः तैर्युद्धं कः पुमा
न्भूमौ कर्तुं शक्तो भवेत्तदा १० राजानः शरणं जग्मुर्दैत्येंद्रभयपीडिताः केचि
न्मृताश्च तैर्युद्धं कृत्वाहंकारसंयुताः ११ केचिद्राज्यं परित्यज्य वनं ययुः सुदा
रुणं एवं वसुंधरां जित्वा समुद्रं सप्तसागरां १२ शूरांश्च कृताज्ञास्ते दैत्यान्श
रणमागतान् मृतास्तेषां सुतान्सर्वे करदान्स्थापयांचक्रिरे १३ वनेषु येगो
तॄल्लोकेषु पयुर्दैत्यैर्द्रव्यरक्षकाः क्रोधासुरसमायुक्ता जेतुं नागान्महाब
लान् १५ दूतमुखेन वृत्तांतं ज्ञात्वा शेषस्तु दारुधीः वरगर्वसमायुक्तं क्रोध
ज्ञात्वा ययौ स्वयं १६ समागतं महानागं शेषं नागैः समावृतं क्रोधासुरः प्रस
+ स्तेषु दैत्याः संस्थापिताश्च तैः ॥ सर्वत्र नगरेषु वै दैत्याः संस्थापिता बभुः ॥१४॥ ततः पाता

न्तात्मा मान्यंतं सा दूरोऽभवत् १७ करभारं वार्षिकं स स्वीकृत्य नागोपैर्वृतः दत्वा
रत्नादिकं शेषाय ययौ स्वस्थानमेव च १८ ततः स दैत्यपैः सर्वैः शुक्रेण पालितो
ययौ देवस्थानेषु सर्वेषु देवोद्यानान्यभंजयत् १९ ततो दूतं महादैत्यः प्रेषयामा
स हर्षितः स गत्वा मघवंतं च अजगाद चेष्टितं महत् २० ततः इंद्रः स्वदेवैश्च बृहस्पतिसमा
ययौ तेन संज्ञापितः सर्वैः प्रपाल गुहांतरं २१ तद्दृष्ट्वा त्वा दैत्यपैः सर्वैर्हर्षितः क्रोध
कोसुरः आययावमरावत्यां सिंहासनस्थितोऽभवत् २२ देवस्थानानि सर्वाणि वि
भज्य प्रददौ स्वयं असुरेभ्यो महादैत्यस्तेषु दैत्याः स्थिताबभुः २३ नानाभोगान्भुंजा भुं२
नादेव सौख्यकरान्शुभान् नमूनं अन्योन्यस्नेहसंयुक्ता बभूवुः साहसप्रियाः २४
गंधर्वाश्चारणाद्याश्चाप्सरसस्तान्निषेविरे दुःखमुक्ताविख्याताः शेषेणदेवै

ह्रींनाममहामुनी २५ ततः कदाचिद्दैत्येंद्रो दैत्यपैः संवृतो ययौ सत्यलोकं सुविख्या
तं ज्ञात्वा ब्रह्मा पपालह २६ तत्रैव संस्थितो दैत्यः क्रोधः परमदारुणः बुभुजे सत्य
लोकोत्थान्भोगान्दैत्यैर्महाबलैः ततो विकुंठमेवं सजगामासुरसंवृतः १ ज्ञात्वा
तत्रस्थितो विष्णुः पपाल क्रोधभीतितः २८ तत्रस्थित्वा विकुंठस्थभोगान्वि
ष्णुकृतान्स्वयं बुभुजे ज्ञातिभिः सार्द्धं क्रोधभीतितः परमदारुणः २९ ततः
कैलासकं दैत्यः शंकरं जेतुमाययौ महादेवः पपालेव क्रोधसंतापतापितः
३० तत्रस्थः क्रोधको दैत्यो ननंद ह्रदि चाद्भुतं दैत्यैः समावृतः क्रूरस्तान्
जगाद बलान्वितः ३१ क्रोधासुर उ० बलेरावणमुख्याश्च श्यणुध्वंमेव चोहि
तं अधुनात जितं स्थानं वदत तं जयाम्यहं ३२ दैत्येंद्रा ऊचुः सर्वे जितं त्वया स

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

जनभानुरेकः सुराधिपः नत्विलः सततं धौम्यं प्रपतत्स्वामुनारा धिप ३३ ततस्ता
नक्रोधको दैत्यो जगादहर्षसंयुतः दृष्टदेवं महीपं नं भानुं त्यजन्तदैत्यपाः ३४ तस्यत
द्वचनं श्रुत्वा क्षोभयुक्तो महासुराः जगुस्तं मायया युक्ताः क्रोधं मेदपरायणाः ३५ अ
स्माकमिष्टदेवोयं मर्त्यैः स्वामीनसंशयः भविष्यामो विशेषेणतं सदा भक्तिलाल
सं ३६ देवानां पक्षमुत्सृज्यास्माकं हितं यदीच्छसि तदावयं घोरमाना ध्यनान्यथा
जपत्तं बलात् ३७ परपक्षाश्रितं देवमस्मान्संहननेरतं भविष्यामो न तं राजन्नतो
हितं समाचर ३८ दैत्येन्द्रानो वचः श्रुत्वा क्रोधः संहर्षितोभवत् दूतं संप्रेषयामास
रावणं गर्वसंयुतं ३९ रावणात्सर्ववृत्तांतं ज्ञात्वा भानुः प्रतापवान् तमुवाच तदा क्रुद्धो
भयभीतश्च मानदौ ४० रविरु० देवानां पक्षमुत्सृज्य क्रोधासुरपरायणः नभवि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ष्यामि भो दूत देवोऽहं नात्र संशयः ४१ इत्युक्तं वरसंयुक्तं क्रोधं वद महामते त्यक्त्वा
राज्यं वने भानुर्गत्वा राज्यं कुरुष्व च ४२ एवमुक्त्वा रावणं स सूर्यः सर्वसमन्वितः प
पाल लोकमुत्सृज्य रावणस्तो समामयौ ४३ ततो निहिंसितो दैत्यः क्रोधो दृष्टैः समा
वृतः आययौ सौरलोकं तं मुमुदे प्राप्य दुर्जनः ४४ आत्मानं कृतकृत्यं स मान
यामास दुर्मतिः ब्रह्मांडविजयी भूत्वा भोगांश्च बुभुजे परान् ४५ ततस्तु पुसदै
त्येंद्रान्स्थाप्य स्वर्गेषु दैत्यपः पृथिव्यां नगरं श्रेष्ठं मायया प्रीतिसंज्ञकं ४६
तत्रस्थः प्रजानां शास्ता क्रोधासुरः प्रतापवान् त्रैलोक्यं भोगसंयुक्तः सुख
दानंददायकः ४७ स्त्री मांसमदिरासक्तो वभूव विषयप्रियः न बुबोध गतं
कालं कालेन वंचितो यथा ४८ इति श्रीमन्मौद्गले महापुराणे पंचमखं

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

उ॰ लं॰ क्रोधासुरवधोखंडविजयो नाम चतुर्थोध्यायः ४ ब्रह्मोवाच ततोतिमद
संयुक्तः क्रोधासुरः प्रतापवान् दैत्यानानाप्यत क्रूरान्कर्मणः खंडनायतान् १
तस्मात्तपापयुर्दैत्या यत्रतत्र महीतले ब्राह्मणांस्ताडयामासुर्वर्णाश्रमप्रवर्तकान्
स्व॰८ २ अन्यावर्णाश्च धागस्थकर्महीनांश्च क्रिरे देवतीर्थादिकं दैत्याश्च भुं भग्न्यर्यत्नवृ
क्षकान् ३ सर्वत्रत्रासितालोकाः कर्महीनाश्च भूविरे नस्वाहा न स्वधा कुत्र न वष
ट्कारश्च वच ४ ततो विप्राब्रुवाचाथ क्रोधासुरः प्रतापवान् मदीयनामसंयु
क्तं कर्मकुर्वंतु विप्रपाः ५ ज्ञागदीशो महाभागा अहं द्विजा नसंशयः भक्तानां पादयो
र्मनोदुर्लभं किं भविष्यति ६ ततो द्विजालयोनिष्कागत्त्वाव निष्ठमान द्वौ त्यक्त्वा वि
षयजं सौख्यं सिंहव्याघ्रयुतेषुवे ७ केचिद्दृष्ट्वा स्तदा तापां संस्थितादुःखसंयु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ताः वर्णाश्रमविहीनाश्च जनाः सर्वे बभूविरे ८ सर्वत्रैकोधकस्यैव प्रतिमा स्थापि
ता भवन् गेहे गेहे च ध्यानस्य पूजा प्रवर्तिता सुरैः ९ एवं महाकृतं सर्वं त्रैलोकं ते
न वैरिणा देवाः सर्वभयोद्विग्नाश्च बभूवुः कर्मखंडनात् १० कर्मखंडनमात्रेणोपा
षणसंयुतामराः ततस्तस्य विनाशार्थं यत्नवंतो बभूविरे ११ न प्रापुस्तस्य नाशांस्तथा
मुपायं ते सुरेश्वराः ततो निर्वेदसंयुक्ता बभूवुः स्वामकंपिताः १२ एतस्मिन्नंतरे तत्र
वसिष्ठो योगिनां वरः जगाद तान्सुरेशानान्नीतिः स्वस्य हितकारकः १३ देवाक्रतुः
तस्य निस्थितिसंहारमुक्तावयं न तत्र्यः अस्मभ्यो मरणं तस्य न भविष्यति तिता-
श्रितं १४ वसिष्ठ उवाच स्वानंदवासकारिणं गणेशं ब्रह्मनायकं त्रिभिर्हीनं ज
गवेदास्तं सेवध्वं सुरेश्वराः १५ हत्वा क्रोधासुरं सोपि स्वपदानि प्रदास्यति अस्म

भेदो नात्र संदेहः कुर्वंतु प्रयत्नाः सुराः १६ वसिष्ठवचनं श्रुत्वा हर्षयुक्ताः सुरर्षयः सा
साधु२ धुं मुनिं सर्वे ज्ञानगम्यं ज्ञाननिधिं परं १७ ततस्ते मंत्रराजं वै जेपुर्लंबोदरस्य च भक्ति
युक्तास्तपोनिष्ठा ध्यानसंस्था बभूविरे १८ नानानुष्ठानयोगैश्च तोषयंतो गजा
ननं उपोषणपराः सर्वे विधियुक्ता महामुनी १९ एवं वर्षसहस्रे च गते पुत्रो
पसंयुतः लंबोदरः प्रसन्नात्मा नानायोवरदायकः २० समागतं गणेशानं दृष्ट्वा
देवर्षयः पुरः भुत्वा महहर्षसंयुक्ताः प्रणेमुर्दंडवद्भुवि २१ पुपूजुर्भक्तिसंयुक्ता
[illegible] नानोपचारकैः प्रणम्य संस्थिता स्तुवुः करसंपुटाः २२ देवर्षय ऊचुः नमस्ते
गणनाथाय लंबोदरधराय च गजवक्त्राय सर्वेषां पूज्याय ते नमो नमः २३ स्वा
प्रभुं॥पुनः२ नंदपतये तुभ्यं सर्वस्वानंददायिने अनाथाय च सर्वेषां नायकाय नमो न

मः २४ नमो विघ्नेश्वरायैव भक्तविघ्नविनाशिने अभक्तानां महाविघ्नकार
कायनमोनमः २५ उत्पत्तिस्थितिसंहारहीनाय सर्वरूपिणे अनौपम्ये परेशाय द२
महोदर नमोस्तुते २६ मापितामोहकायैव मायाविने परमात्मने सर्वसिद्धिप्रदा
यैव नानाविद्याकलात्मने २७ अपारानन्तरूपायापारहस्तपदाय च गुणेशाय
गुणानांते चालकाय नमोनमः २८ आदिमध्यान्तरूपायादिमध्यान्तस्वरूपि
णे अनाकारायसाकारयुक्तकायतेनमोनमः २९ ज्येष्ठराजायज्येष्ठानांपतयेस
र्वेदृपिने आदिपूज्याय चान्तेते संस्थिताय नमोनमः ३० नानाविधं जगत्सर्वं
ब्रह्मनानाविधंप्रभो संभूतमुदरात्ते वैतेन लंबोदरो भवान् ३१ त्वदुद
रभवाः सर्वे त्वं न कस्योदरोद्भवस्ते नैवोदरोपि वै लंबोदरा नमोस्तुते ३२। १५

सर्वेषामुदराणां त्वं पारं ज्ञानासि विघ्नप तदुरस्य न कस्तेपि पारं ज्ञानाति ते
नमः ३३ एतां दृष्ट्वा प्रमानंदानामानंदप्रदापकः प्रत्यक्षं हृष्टिगो ज्ञातो स्माकं ध
न्याव यं ततः ३४ मनोवाणी विहीनो न मे नो वाणीमयो न च लंबोदरः समायान
आश्चिर्यं भाति ते नमः ३५ किं स्तवामो गणेशानं तं पश्च वेदादयः प्रभो श्रांतिं
प्रापाश्च यं तत्र नमो नमः प्रसीद नः ३६ एवमुक्त्वा सुराः सर्वे ननृतुर्मुनयस्तथा
तानुवाच गणेशानो मेघगंभीरनिस्वनः ३७ लंबोदर उवाच। वरं ब्रूत महाभा
गा देवं द्रामुनयो मलाः तपसा मनसा भीष्टं भक्त्या तुष्टो ददाम्यहं ३८ भवत्कृतं
मदीयं यस्तोत्रं सर्वप्रदं भवेत् पठते शृण्वते चेहामुत्र सुखप्रदं परं ३९ यं
यमिच्छति तं तं वै दास्यामि स्तोत्रपाठतः नानासिद्धिप्रदं चास्तु मम भक्तिविवर्द्धं

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

नं ४० ब्रह्मोवाच लंबोदरवचः श्रुत्वा तुष्टा देवा हर्षयो भवन् जगुस्तं प्रणिपत्यैव
सर्वज्ञं भक्तपालकं ४१ देवर्षय ऊचुः यदि प्रसन्नो भावेन वरदोसि गजानन त
दाक्रोधासुरं नाथ मारय स्वाधुना प्रभो ४२ अतो लंबोदर स्वामिंस्त्वदुदरसम
द्भवान् एकं हत्वा तथा सर्वान् रक्ष स्वभक्तिकान् प्रभो ४३ स्थानभ्रष्टा वयं ते
न कृताः कर्मविहीनकाः ऋषयश्च जगत्सर्वं स्वधास्वाहाविवर्जितं ४४ भक्तिं
देहि त्वदीयां नः सर्वक्रोधविनाशिनीं तया युक्तां तिसमायुक्ता भजिष्यामो विशे
षतः ४५ तव भक्तिर्यदा प्राप्ता लंबोदर तदा स्मभं भुनक्ति सर्वदा स्वामिन् ब्रह्म
भूताः सर्वे समताः ४६ देवानां मुनीनां सर्वेषां श्रुत्वा वचो महाप्रभुः लंबोदरस्तथा
नु प्राह तत्पत्ति भक्तियंत्रितः ४७ ततः सोंतर्हितो देवो देवास्तत्रैव संस्थिताः मु

नपश्च भयोद्विग्नाः कात्याकां स्तांप्रचक्रिरे ४२ इति श्रीमदात्येमोक्तले० पञ्ले
देवर्षिवरप्रदोनाम पंचमोध्यायः ५ ब्रह्मोवाच० विश्वामित्रवशिष्ठौ च शृणुतंप
रमाद्भुतं चरितं गणनाथस्य महाशांतिप्रदायकं १ कदाचित्क्रोधकेदैत्यः स
मासन्नगतो भवत् तत्राकन्या भवांबा णीं श्रुत्वा वभयप्रदायिनीं २ देवैश्च मुनिभिः
सार्द्धं लंबोदरो वधायते प्रार्थितः सत्तु हत्वा त्वां जगत्सुखी करिष्यति ३ तच्छ्रु
त्वा मुर्च्छितं क्रोधं सहसा भयविह्वलं तं दैत्यं द्रष्ट्वा विप्रर्षीसा वधानं प्रचक्रि
रे ४ नोवच युक्ता विनिपोषेण पप्रच्छुस्तं महासुरः चल्पाद्या भयभीतायै किं जातं
वदमानद ५ दैत्येन्द्राणां वचः श्रुत्वा भ[illegible]कोमहासुरः जगादतान्सवृत्तां ययु२
न माकोत्राघात्कसमुद्भवं ६ तच्छ्रुत्वा कुपितादैत्या स्तत्समूचुर्मदसंयुताः देवा

मुनिगणास्त्वा यह हनिष्यामो विनिश्चितं ७ अस्माकं शत्रुभिर्देवैस्तैः कृतं दा
रुणं महत् आज्ञापय महाभाग सर्वान्देवाञ्जिघांसया ८ ततो निहर्षितः क्रोधः
स्वयं युद्धाय सज्जितः दैत्यैर्वै संवृतः सद्यो ययौ शैलेन्द्रमुख्यकं ९ समागतं महा
क्रोधं दैत्यगणैः संवृतं ततः देवाः सर्वे भयोद्विग्नाः सस्मरुर्गणनायकं १० तेषां स्मर
णमात्रेण लम्बोदरः प्रतापवान् मूषकारूढ एवासावागतो मुनिसत्तम प्रभुः।
११ पाशाङ्कुशधरस्तं समुत्कं सिद्धिबुद्धिसमन्वितं नाभिशेषं त्रिनेत्रं तं ददृ
शुश्च सुरर्षयः १२ ततस्तं ते प्रणेमुः सर्वे भयं त्यक्त्वा सुहर्षिताः स्तुत्वा वृत्तान्तम
यं तं कथयामासुरादृताः १३ श्रुत्वा वृत्तान्तमग्रे स गजाननः सुराधिपान् लम्बो
दरः प्रसन्नात्मा मुनीन्क्रोधयुतः प्रभुः १४ मा भयं कुरुत प्राज्ञा हनिष्यामि म

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ह्यासुरं स्वधर्मस्थानजनान्सर्वान्कारिष्यामि न संशयः १५ ततः क्रोधासुरस्तत्र
समीपे समुपागतः दृष्ट्वा लंबोदरं देवं भयभीतो बभूव ह १६ उवाच दैत्यपांस्तत्र
सत्यावाक्सान संशयः अयं लंबोदरो नूनं दैवैः संप्रार्थ्यते सुरः १७ तस्य तद्वचनं
श्रुत्वा दैत्याः क्रोधारुणेक्षणाः ऊचुस्तं दैत्यनाथं ते गर्वयुक्ता बलान्विताः १८
दैत्यनाथमूचुः लंबोदरं सुतान्देवान्हनिष्यामो न संशयः मा कुरुष्व वृथा चिं
तां त्वं पृष्ठे महामते १९ देहधारी गणाध्यक्ष आगतो नात्र संशयः तु मिति
नानावानदेहः किं करिष्यति मे प्रभुं २० कार्यं दैत्यगणा हत्वा त्र समस्मरुर्मति
संयुताः तेषां स्मरणमात्रेण मुनीन्द्रो आगतो भवत् २१ तं प्रणम्य गुरुं दैत्याद्व
तांतं सर्वमंत्रसा अकथयं श्च ततं श्रुत्वा श्चक्रस्तान्प्रत्युवाह च २२ श्रुक्र उ०

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

+परित्यज्यासिद्धिमिच्छन्तिदुर्मतिः॥ बुद्धिपतिं

मौ०पु० सिद्धिपतिंन त्यात्वाक्का स्फूर्तिमिच्छन्तिमूर्खवत् २३ विघ्नराजं सदैकंयं तं त्यज्य खं०५
१८ विघ्नहीनकाः कथं भवंति दैत्येंद्रा वद तन्मां विनिश्चयात् २४ अतो युद्धं परित्य
ज्य शरणं तस्य शोभनं भविष्यति न संदेहो वै चैको धाममरिष्यति २५ शुक्रस्य वच नो३
नं श्रुत्वा बलिस्तत्र जगाद तं कर्मणा सिद्धिदाता यं स्फूर्तिदाता भवत्यहो २६
कर्मणां विघ्नहीनत्वं निर्विघ्नं प्रकरोति च अतो वयं महायोगिन् कर्मणां तं जया
महे २७ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा सर्वे दैत्येंद्रकादयः साधुध्वैवं स्तत्र संध्यामायो। सा४
द्यता बभुः २८ ततो भाविबलं वीक्ष्य काव्यस्तत्र मुनीश्वरो मूर्छीभावं समा।
धृत्य संस्थितो भूत्स योगवित् देवाः सर्वे महाख्येस्तानुयुताः केचसमन्विताः
आयपुरणभूमिं च दैत्येन्द्रा देवपान्ययुः ३० ततः परस्परं युद्धमभूवद्दारुणम १८

ह न दैत्यानां चैव देवानां परस्परं विनाशनं ३१ मरणे निश्चयं कृत्वा देवा दैत्या
युयुधिरे शंखानां दिग्नोनादयुतास्ततः शस्त्रास्त्रैर्बलगर्वेण प्रेरिता रणे सं दु२
दाः ३२ वीराणामभवन्नादैर्वाजित्राणं चवाजिनां बृंहितानां च शंखानां दिग्नो
नादयुतास्ततः ३३ सैन्यपादभवो रेणुश्छादयामास भास्करं नाभूत्स्वपरबोध
पितत्र युद्धे च परस्परं ३४ ततो रक्तप्रभावश्च संभूतः शस्त्रघाततः तेनारक्तकणाः
सर्वे मज्जिता अभवन्मृधे ३५ ततः परस्परं द्वन्द्वयुद्धे क्रोधसंयुताः देवाश्च
दानवा नद्धाः परस्परजयेपरताः ३६ दिनत्रयमभूद्युद्धं घोरं सर्वभयावहं ततो दैत्य दं३
गणाः सर्वे पपलुस्त्राससंयुताः ३७ देवा हर्षयुतास्ते च जयपलं वादरमभो नें चुस्ता
न हंतु मायातो दैत्येन्द्राः क्रोधसंयुताः ३८ बलिश्च रावणो जंभो मारुत्यवाबुंभ

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कर्णकः राहुश्चान्ये महावीराः संख्यातुं कैः प्रशक्यते ३९ तैः शस्त्रनिचयैः वीः संहत्तापप
लुस्तदा छित्वासंग्रामभूमिं तेछिन्नभिन्नासमंततः ४० तत इंद्रश्च संक्रुद्धः शंकरो वि
विष्णुरेव च सूर्यचंद्रस्पदेवेंद्रा आपयुः क्रोधसंयुताः ४१ तैश्चक्रा णां महावृष्टिः कृता
परमदारुणा तया दैत्यगणाः सर्वे पपलुश्च दिशोदश ४२ ततोतिक्रोधसंयुक्ताः रावणा
द्याः समाययुः द्वंद्वयुद्धमभूत् घोरं सर्वेषां भयदायकं ४३ जंभोप्यपोमहेंद्रेण राहुः सूर्य
ण संयुगे बलिश्च विष्णुना क्रुद्धो रावणः शंकरेण च ४४ कुंभकर्णश्च चंद्रेण नादैत्ये
द्रकादयः देवेंद्रैर्वासुमरुभिश्च युयुधुर्जयकांक्षिणः ४५ इति श्रीमदाद्ये मौद्गले०पं०
लं० देवासुरयुद्धवर्णनंनामषष्ठो० ६ ब्रह्मोवाच० एकरात्रं महाघोरं युद्धं बभूवदा
 रुणं ततो रक्तप्रवाहैश्च नद्यो जाता जलौघवत् १ अजयः प्राप्यते देवैर्नासुरैर्य

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मसन्निभैः मघवा वज्रपातैस्तां मूर्छयामास दानवान् २ ततो जंभोतिसंक्रुद्धो गदा
मादाय दारुणां युयुधे देवराजेन महाबलपराक्रमः ३ गदया देवराजोसंमूर्छितः प्रच
काशह ततो हाहाकृतं सर्वं देवसैन्यं पपालतत् ४ इंद्रसंज्ञा समायुक्तः पुनः संयुयुधे
भृशं वज्रेणैव पा तयामास जंभं तं धरणीतले ५ त्रिशूलेन हतस्तत्र रावणः पतितो
भुवि शंकरेण ततः सर्वे पपलुर्देवादैमृधे ६ गदया विष्णुना तत्र बलिः संमूर्छितः॥
कृतः कुंभकर्णश्च चंद्रेणापीडितो मूर्छितो भवत् ७ राहुः सूर्येण संग्रामे तेजसापी॥
डितो भृशं पपात मूर्छया भूमौ हाहाकृत्वा महामुनी ८ द्वंद्वयुद्धं परेषेयेत्वा कुर्वन्न
मरैर्बलात् तेन सर्वं च दैवेंद्रैः पीडिताः सर्वे पलायिताः ९ भक्तवात्सल्यभावेन शंकरो
विष्णुं जगामाशु वनं च बलिं तत्र चचक्रतुर्न मृतं मृधे १० ततो तिकोपसंयुक्तो देवेंद्रो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

शास्त्रवृष्टिभिः असुरान्मारयामासुः सर्वंच भयसंयुतान् ११ प्रलयंमेनिरंत
च दैत्यास्त्रासमाकुलाः देवानां शरणं जग्मुः कोचित्त्राणपरिप्सया १२ जयंत्वं
वोदरश्चास्वामिन् जयविघ्नेशदेवपाः हेरंब वक्रतुंड श्च इत्येत्युचुः प्रहर्षिताः।
१३ दैत्यानां क्रंदनं दृष्ट्वा कोपः परमविस्मितः निःसत्त्व चिंतयामास कोबभूव किं
भविष्यति १४ पितुः शोकं विदित्वातो हर्षः शोकश्च संयुगे पपतुः शस्त्रवर्षेण व
वर्षतुर्घनो यथा १५ तयोरमोघरूपेश्च शस्त्रैर्देवाहतान्मृधे छिन्नांगाः पप
लुश्च दैत्यसंघाश्च सितापिताः १६ इंद्रं च सहसागत्य शोकः परमदारुणः गतश्च याम्
निंतं सघश्चकार[illegible]मूर्छितो निलः १७ तं गृत्वा स्वबले सोपि स्थापयामास देवपं त
तः श्चक्रेण दैत्येंद्रा विद्धपाणिरुजाः कृताः १८ बलिमुख्याश्च संग्रामं ययुः पुन

महामुनी चक्रेण सहसा हर्षं दृष्ट्वा दृढं च चक्रे सुमूर्छितं १९ ततः कोपसमायुक्तः शंकरो
युयुधे भृशं त्रिशूलेन महादैत्यान् जघान सकलान् प्रभुः २० शंकरस्य बलं वी
क्ष्य हर्षस्तत्र समाययौ युयुधे तेन दैत्येंद्रः पुनस्तेन शिवेनांबरः २१ नानाविधं महा
घोरं युद्धं बभूव दारुणं हर्षस्य शंकरस्यैव परस्परजयैषिणोः २२ ततः स्त्रिशूलघा
तेन शंकरस्तं जघान ह पतितं मूर्छितं हर्षं दृष्ट्वा दैत्या भयातुराः २३ पपात दैत्यपा
न्दृष्ट्वा काव्यस्तत्र समागतः हर्षं मूर्छाविहीनं वै चकार स्वेन तेजसा २४ ततो हर्षस
मायुक्तो दैत्येंद्रो युयुधे भूयः शंकरं विसृष्टस्तपोबलं वीक्ष्य चक्रं मुमोच दारुणं २५ चक्रे
ण सुर घोरेण हतास्ते दैवा अनेकशः पपलुर्भयसंयुक्ता छिन्नभिन्नांगका
मृधे २६ ततः शौनकः समायातः शूलं मुमोच तेजसा आगत्य सहसावेक्ष्यो र्द्ददिप

पातविमर्षो २७ ततः स मूर्छितस्तत्र पपात च जनार्दनः दैत्याः हर्षयुताः सर्वे नादं च
क्रुर्महारणे २८ ततो घोरं हेमहाक्रोधाद्रूढमा मृत्युकल्पया चकार तां करं तत्र पति
तेन मूर्छया भृशं २९ ततो हाहारवं कृत्वा देवाः सर्वे पराजिताः पपलुः सर्वदेवेन्द्रादै
त्याभ्यां चाभिताडिता न ३० ततस्तद्दृष्ट्वा परमाश्चर्यं लंबोदरः प्रतापवान् अंकु
शं क्रोधसंयुक्तो मुमोच दैत्यमंडले ३१ तेजोरूपं महास्त्रं तद्दृष्ट्वा दैत्या विसिस्मिरे
यावत्तावच्च दैत्येन्द्रौ हतौ हर्षश्च नारकः ३२ मायया गणनाथोऽपि प्रभुश्चक्रे गतव्यग्र
हां तदा रेचिक्षेप ततः सर्वे पपलुस्तद्गुमुख्यकाः ३३ ततो विकोपसंयुक्तः क्रोध
स्वयमुपागतः पुत्रं शोकं हरामूर्च्छयाव्याप्य वृष्टिं चकार ह ३४ तद्बाणेरपि तत्रस्था
देवाः सर्वे महामुनी छिन्नांगाः पपलुः सद्यो हाहाकारं वादिनः ३५ तावत्समा

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ध्यास्यदेवेशो लंबोदरः प्रतापवान् आययौ रनै भुमिंस पाशांकुशासिधारकः २६
इति श्रीमदांत्ये मौद्गले॰ पं॰ लंबोदर॰ क्रोधासुर समागमो नाम सप्तमोऽध्यायः ७
ब्रह्मोवाच लंबोदरं महादैत्यः समालोक्य रणांते उन्मादक्रोधसंयुक्तः क्रोधः स ग ३
वैविचारवित् क्रो॰धासुर॰ लंबोदरं महामूर्खं किमर्थं रणमागतः देवानां हितमत्र कि ४
न्त्वं न्मरिष्यसि च मे गतः २ येन ब्रह्मांडुगं पूर्णं जितं देवादयः कृताः पश्यतुल्याव
ने संस्थाड्ढेत्तु मिष्ठसि तं मृधा ३ मम क्रोधोदहेत्सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरं तत्पुरः
कथमायातः संग्रामाय सुयंत्रितः ४ त्वया मदीयकं सैन्यं हतं पुत्रौ हतौ तत पा अ
धुनाशोकसंयुतो हं निष्यामि मदान्वितः ५ शरणं याहि मेन्नो चेन्मरिष्यसि गज
जानन उदरं स्फोरपिष्यामि बाणैनैकैर्नत्ते महत्त ६ इत्यादिविविधैर्वाक्यै

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

लंबोदरं महासुरः भक्त्या मामसत्तं देवो जगाद मदसंयुतं ७ लंबोदर उ॰ किं मां वद
सि दैत्येंद्र हनिष्यामि महाखलं त्वां धर्मस्य विहंतारं स्वधर्मस्थापको त्यहं ८ सूर्य
दत्ता दुराचरदुष्टं च कर्मरतो भवान् अतिपापेन तत्सर्वं [illegible] निष्फलं त्वेव भूवह ९
उत्पत्तिनाशयुक्तो सौ मरणं नैव तो भवान् नाहं ज्ञातो न दैत्येंद्र मरिष्यामि कदा
न च न १० ब्रह्मभूतं च मां विद्धि सदा स्वानंदवासिनं कथं जानासि दुष्ट मनो
वाणीविवर्जितं ११ तस्येतद्वचनं श्रुत्वा लंबोदरस्य धीमतः उवाच विस्मितो
भूत्वा तं पुनर्दैत्यनायकः १२ क्रोधासुर उ॰ न ज्ञातो सि यदा ब्रह्मन् कथं
देहधरो सि वै मनोवाणीविहीनश्चेत्कथं पश्यामि मां वद १३ लंबोदर उवाच
इयं मदीयवामांगे सिद्धिर्भ्रांतिस्वरूपिका सिद्ध्यर्थं सर्वलोका भ्रमंति भ्रांति

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

संपुतः १४ दक्षिणांगेस्वयंबुद्धिः संस्थिता भ्रांतिधारिणी बुंध्याबुध्य पुनस्ता
त्र भ्रांतो भवतिमानवः १५ चित्तरूपास्वयंबुद्धिः पंचधापरिकीर्तिता पंचभ्रांतिमपि
सिद्धिस्तयोः पतिरहं किल १६ नानाविध्यं महादेव नानाव्यसनधासदा मदीयोदर
गं विद्धि तेनलंबोदरः स्मृतः १७ ममोदरात्सगुण [illegible] नंतमयासंपालितं तथा अंतेकुद
रंगं कृत्वा क्रीडयामिनिरंतरं १८ अतोमे शरणं गच्छ जीवितुं यदि वांछसि युक्तो मां
वेत्तितेनत्वं बोधितोपि न बुध्यसे १९ नाहं दैत्यवधाकांक्षी नचादेववधप्रियः स्वस
धर्मयुतान्सर्वान्पालयामि न संशयः २० पाताले दैत्यपाः सर्वे न शंभुर्मो मुरादिवि
संस्थिताश्चाहं दैत्यस्थानं दस्थोभवामि च २१ देवाः क्रोधसमाविष्टाः सुदैत्या
न्विज्ञोषतः पातालस्थोस्तसोहं वेदैत्येभ्यः सिद्धिदोभवं २२ पुनस्तपोयुतादैत्या

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

जित्वा देवान्महाबलान् कर्मखंडनभावेन हंतुमिच्छां प्रचक्रिरे २३ तदाहं दे
वसंघेभ्यः सिद्धिदाताभवं पुरा तेनच्छिद्रं ज्ञात्वा देवा जघ्नुः सर्वान्सुरान्पुनः २४ त्वया
सर्वं जितं दैत्य देवमूलनिकृंतनः भवसि तेन सर्वं द्रस्त्वां हनिष्यामि [illegible] निश्चितं २५
तस्य तद्वचनं रम्यं श्रुत्वा क्रोधासुरः पुनः विस्मितस्तं ज्ञात्वा देवं हर्षनिर्भरमानसः
२६ क्रोधासुर उवाच ० नमामि त्वां गणाध्यक्ष सुरासुरमयं परं अधुना भक्तिसंयुक्तं यं५
पालयस्व शरण्यद २७ दर्शयस्वात्मरूपं मे सर्वसंज्ञायनाज्ञानं लंबोदरार्थसंयुक्तं
ब्रह्माकारं गजाननं २८ तस्य वाक्यं समाकर्ण्य लंबोदरः सुहर्षितः भक्तियुक्तमन
सस्तस्मै आत्मरूपमदर्शयत् २९ ज्ञानचक्षुश्च संदत्तं दैत्याय तेन तं पुनः लंबोदरं म
हाक्रोधोपरमपरमविस्मितः ३० ब्रह्मेशं प्रणनाम धर्मसरोमांचो महासुरः लंबो

[illegible]महाक्रोधोपकरणमामसि[illegible] दरः पुनस्तत्र पूर्वरूपो बभूव ह ३१ ततः क्रो
धासुरस्तं वै पुपुजे भक्तिसंयुतः नत्वानुष्ठाव मेलदृष्टः साश्रुनेत्रः प्रतापवान् ३२
क्रोधासुर उवाच० लंबोदर नमस्तुभ्यं शान्तियोगस्वरूपिणे सर्वशांतिप्रदात्रे ते
विघ्नेशायनमोनमः ३३ असंप्रज्ञातरूपेयं शुंडा ते नात्र संशयः संप्रज्ञातमयो
देह५ देहस्ते धारिणे नमो नमः ३४ स्वानंदयोगिभिर्नित्यं दृष्टस्त्वं ब्रह्मनायकः तेन स्वानं
दवासीर्त्वं संयोगधारिणे नमः ३५ त्वदुदरात्समुत्पन्नं जगन्नानाविधं प्रभो ब्र
ह्मांतद्ध्न्स्तसंदेहोलंबोदर नमोस्तु ते ३६ त्वदीयकृपयादेव मयाज्ञातं महोदर त्व
तः परतरं नास्तिपरेशायनमोनमः ३७ हेरंबायनमस्तुभ्यं विघ्नहर्त्रे कृपालवे।
अदिमध्यांतहीनायतन्मयायनमोनमः सिद्धिबुद्धिविहारः तु सिद्धिबुद्धिपतेन

द्वि२

मः सिद्धिबुद्धिप्रदात्रे ते वक्रतुंडाय वै नमः ३९ सर्वात्मकाय सर्वादिपूज्याय ते नमो
नमः सर्वपूज्याय वै तुभ्यं भक्तसंरक्षकाय च ४० स्वतोत्थानात्मकं ब्रह्म परतोत्था
न धारकं तयोदरात्समुत्पन्नं तं किं स्तौमि परात्पर ४१ अतः प्रसीद च विघ्नेश
दासोहं ते गजानन लंबोदराय ते नित्यं नमो नमो महात्मने ४२ इति स्तुत्वा म
हादैत्यः प्रणनाम गजाननं तमुवाच गणाध्यक्षो भक्तं भक्तजनप्रियः ४३
लंबोदर उ० वरं वृणु महाभाग क्रोधासुर मनेप्सितं दास्यामि भक्तिभावेन स्तो
त्रेण तोषितोस्म्यहं ४४ त्वया कृतमिदं स्तोत्रं सर्वसिद्धिप्रदं भवेत् यः पठि
ष्यति तस्यैव क्रोधजं न भयं भवेत् ४५ शृणुयात्तस्य तद्दुःखं भविष्यति न
संशयः यं यमिच्छति तं तं वै दास्यामि स्तोत्रपाठतः ४६ क्रोधासुर उ० यदि ले

बोदरत्वंमेप्रसन्नोवरदोसिमे। तदातेपादपद्मेचभक्तिंदेहिदृढांप्रभो ४७ आज्ञां
कुरुमहाभागसेवार्थंतत्करोम्यहं स्थानंवृत्तिंचमेदेहिपोषणकारिणीं ४८। ६६२
ब्रह्मोवाच० क्रोधासुरस्यवाक्यंतच्छ्रुत्वाहर्षसमन्वितः लंबोदरःपुनस्तंसज
गाद्दैत्यनायकं ४९ लंबोदरउवाच० मदीयासुदृढाभक्तिः संभविष्यतितेनघ।
वसत्वंमयहीनश्चस्थानेतेनात्रसंशयः ५० यत्रारंभेमहादैत्यमदीयस्मरणं
नहि तत्रत्वंदैत्यभावेनकुरुराज्यंमहामते ५१ तदीयपुण्यजंसर्वंत्वंभुंक्ष्वनित्यं
सुकर्मकं स्नानादिसकलंतद्वत्त्वदीयंनात्रसंशयः ५२ एवमुक्तोमहादैत्यःक्रो
धःपरमहर्षितः लंबोदरंप्रणम्यैवययौस्वस्थानमुत्तमं ५३ मेमदकायमहा
दैत्यतान्वत्सस्व यथासुखं गाणपत्यप्रियस्त्वंवैभविष्यसिनसंशयः ५३ दे

त्याराहुमुखाः सर्वे तत्यक्त्वा भयसंयुताः पातालं विविशुर्विप्रो घृष्णः संहर्षितो भवे
त् ५५ एवं क्रोधासुरं शांतं चकार गणनायकः क्रोधो गणेशभक्तिं वै कुर्वन्स्वस्वं
स्थितो भवत् ५६ इति श्रीमदांत्ये मौद्गले पं० खं० क्रोधासुरशांतिवर्णनं नामाष्टमो
ध्यायः ८ ब्रह्मोवाच० एवं क्रोधासुरं शांतं दृष्ट्वा देवर्षयोमलाः हर्षयुक्ता विशेषेण
पुपूजुर्गणनायकं १ पूजयित्वा विधानेन नेमुर्लंबोदरं पुनः ततस्ते तुष्टुवुः सर्वे
भक्तिनम्रात्मकंधराः २ देवर्षय ऊचुः अग्रे प्रधानं सकलादिभूतं सर्वातिगं पूर्ण
मनंतभावं नित्यं निजात्मानमचिंत्यसंस्थं लंबोदरं तं च वयं नताः स्मः ३ बोधेन ही
नं सुसुखेन मग्नं बीजात्मकं सांख्यमनंतवेद्यं वैदेहयोगेन च लभ्यमेवं लंबोदरं तं
च वयं नताः स्मः ४ जीवं परानंदमयं परोक्षं बोधस्वरूपं प्रकृतिलयस्थं देहैर्विही

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नंचनदात्महीनंलंबो०५ सोहंसदाभेदविवर्जितंचैदे[illegible]हात्मयोगंसकलावभासं
नित्यंपुराणंपुरुषंगणेशंलंबो०६ बिंदुस्वरूपंमनसाप्यगम्यंपादैर्विहीनंचचतुष्प्र
दयं नानात्मभेदाश्रितमेकदंतंलं०७नादस्वरूपंचगुणेशमेवं सर्वंचचक्षुः श्रुतिनं ग३
तुभूतं सर्वत्रहस्तोदरपादपद्मंलं०८ सत्यंसुषुप्तौसमभावदंचैद्वंद्वतमाद्यंद्वि
विधावभासं आनंदकंदंतमसाविभांतंलं०९ सूक्ष्मस्वरूपंचतथांतरस्थंसर्वत्र
माद्यंगणनायकंयं विज्ञानकोशस्थविहारकारंलं०१० स्थूलस्वरूपंसकलाभि
मानंश्रे[illegible]ष्ठंरजोयुक्तमनंतमाद्यं अनात्मभोगेषुविहारसिद्धंलंबो०११ अध्या
त्मरूपंतमसाचरंतंद्रव्यप्रकाशंपरमार्थ[illegible]भूतं देहेंद्रियज्ञानमयंचतुर्थंलंबो०
१२ नित्यंरजोदेहविकारगंचैकर्मस्वरूपंविविधेंद्रियस्थं तज्ज्ञाधिभूतात्मकमप्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मेयंलंबो० १३ ज्ञानस्वरूपंसकलामरस्थं सर्वेंद्रियज्ञानकरप्रभुंवै तज्ज्ञाधिदेव
प्रचुरं महांतंलंबो० १४ आकाशरूपंसकलावभासं नादप्रचुरंसकलादिभूतं
मूर्तैः सदाखिलकमादिनाथं लंबो० १५ वायुस्वरूपंजगदेकचालं प्राणादिसंस्थं
स्वाविभागदं यं देहप्रचुरं दशानामभिख्यं लंबो० १६ तेजःस्वरूपंसकलावभासं
द्वंद्वप्रचुरंजगरेसुसंस्थं संधौसदाव्याप्यविभागकारं लंबो० १७ आपूगस्वरू
पंरसयुक्तमेवं पुष्टिप्रदं षड्रसगंपरेशं नित्यार्द्रभावस्य प्रकाशदं यं लंबो० १८
पृथ्वीस्वरूपंचतुर्ज्ञानंवै लंबो० १९ वैराटरूपस्थमनंतपारं सर्वत्रनेत्रं चासह
स्रशीर्षं सर्वत्रहस्तानन्नपादकायं लंबो० २० युक्तंरजः सृष्टिकरंहिजेशमादि
स्वरूपंप्रपितामहं यं सामान्यभावेमसुरामरस्थं लंबो० २१ सत्वप्रचुरंहरिरूप
[illegible] धराध्यरेशंसर्वत्रमत्र्लं विविधौघधिस्थं ॥ आकाररूपंच + २

॰सदा भाग्यं सर्वकार्येषु सर्वदा ॥२१॥ मारतो आटनाक्ति निस्तोत्रे सोव स्तुरर्षयः ॥ भविष्यतिप्र

धारं पं तामसं शंकरवेशासंस्थं सूर्यप्रचुरं जगदंबरूपं लंबो २२ इत्यादिभेदैः सुविराज

मानं सर्वैर्विहीनं तु कथं स्तुवामः वेदाः शिवाद्याश्च विकुंठिता वै लंबोदरं तं च वयं नताः स्मः

२३ ब्रह्मोवाच एवं स्तुत्वा प्रणेमुस्ते देवर्षयो गजाननं तानुवाच महाभागाँल्लंबोदरः

सुसिद्धिदः २४ लंबोदर उ० भवत्कृतमिदं स्तोत्रं मत्प्रीतिवर्द्धनं भवेत् पठतां शृण्वतां

चैव सर्वसिद्धिप्रदायकं २५ धर्मार्थकाममोक्षाणां साधनं ब्रह्मदं परं भविष्यति न

संदेहः परकृत्याविनाशनं २६ पुत्रपौत्रादिकं सर्वं लभते स्तोत्रपाठतः [redacted]

[redacted] धनधान्यकलत्रादिसुखं विंदति मानवः २८ कारागृह

गतं सद्यो मोचयेत् स्तोत्रपाठतः मनोऽभिप्सितं लभेत् सर्वमेकविंशतिवारतः २९ नववि

शतिपाठांश्च स्तोत्रस्यास्य करिष्यति समस्तं च फलं भुंक्त एकविंशतिनावधिः ३०

प्रसन्नोहं प्रदास्यामि स्तोत्रेण मुनयोमराः वरं ब्रूहि महाभागा यद्यपि स्यात्सुदुर्लं
भं ३१ लंबोदरवचः श्रुत्वा देवर्षयः प्रणम्य तं जगुः प्रहृष्टचित्तास्ते साश्रुनेत्राः सुयं
त्रिताः ३२ देवर्षय ऊचुः लंबोदर प्रसन्नोसि वरदोसि महाप्रभो तव भक्तिं सुसंपूर्णां
देहि नः क्रोधविवर्जितां ३३ क्रोधासुरस्त्वया नाथ हतः सुरांतिधारकः तेन
विघ्नेशं गणाधीशावरयुक्तं कृतं प्रभो ३४ स्वस्वकर्मरताः सर्वे भविष्यंति सुधर्मि
णः वयं च स्वाधिकारेषु स्थास्यामस्त्वत्प्रसादतः ३५ मुनयो भयहीनास्तु यथा
चारकराः प्रभो भविष्यंति गणाध्यक्ष किं वरं वृणीमहे ३६ एवमुक्त्वा प्रणेमुस्ते लु३
८२ लंबोदरं सुखप्रदं ननृतुस्तत्पराः सर्वे हर्षनिर्भरमानसाः ३७ तथेति तानुवाचैव
लंबोदरः प्रतापवान् अंतर्धानं चकारासौ पश्यताममरर्षिणां ३८ ततो देवाद्यि २७

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ज्ञास्तत्र मूर्त्तिं कृत्वा सुशोभनां चतुर्भुजां गणेशो नाम्ना स्थापयामासुरादरात् ३९
पश्चिमे सागरे तीरे पुपूजुस्तां विशेषतः तदादिस्तत्र सम्भूतं क्षेत्रं बोदरस्य च लं २
४० अंशेन साधिकारेषु स्थितं देवर्षयो मल्लाः पूर्णभावेन तत्रैव भक्तिं कुर्वंति
नित्यदा ४१ एतत्ते लंबोदरस्यैव कथितं सुचरित्रकं विश्वामित्रवसिष्ठौ च सं
श्रुतं ते कोधनात्मनं ४२ असद्ब्रह्ममयश्चायं लंबोदरो गणेश्वरः स्वतः परतनुत्वा
न करोति लीलया प्रभुः ४३ तस्य रूपं परं केन वक्तुं नैव प्रशक्यते सर्वसंयोगा
योगानलभ्यते योगसेवया ४४ अयं लंबोदरश्चैव पूर्णयोगप्रवाचकः संयो
गायोगयोर्योगे लभ्यते योगसेवया ४५ गुढरात्तस्य संभूतो संयोगायोगरू
पकौ तेन लंबोदरश्चापं कथ्यते वेदवादिभिः ४६ असितनुं० एवमुक्त्वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

स्वयंब्रह्माविरराममहीमते वसिष्ठस्तं प्रणम्यैव गतः स्वाश्रममंडले ४७ विश्वा
मित्रश्चमेधावीनिः श्वसन्स्वस्थलं गतः एवं गते मया तत्र पृष्टः सोपि पितामहः
४८ इति श्रीमदादित्ये मौद्गले० पं० लं० देवर्षिकृतस्तुतिवर्णनं नाम नवमोध्या
यः ९ नैध्रुव उ० श्रुत्वा कथां महारम्यां क्रोधशांतिकरीं प्रभो नतृप्यामि पुनः
स्वामिन्वद विघ्नेशचेष्टितं १ त्वया पृष्टः कथं ब्रह्मा सज्जगाद किमप्यहो तद्वदस्व
दयासिंधो तातयोगप्रदं हि चेत् २ मुद्गल उवाच० एवं पृष्टो महातेजा नैध्रुवेण
पितृव्यकः उवाच तं महायोगप्रदं कथांतरं महत् ३ असित उवाच शृणु पु
त्र प्रवक्ष्यामि योगशांतिपदप्रदं गणेशज्ञानस्य माहात्म्यं ब्रह्मेशस्य विचक्षणः ४
ब्रह्माणं च प्रणम्यादौ वपृष्ठं विनयान्वितः वद तात महायोगं शांतिदं सर्वतारकं

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

५ सहजं च महायोगिन्स्वाधीनत्वं प्रदृश्यते स्वेच्छामयं कयं कथं ब्रह्म भवति
नोपयेतेन मः ६ अतः शांतिविहीनो त्वां समागतो न संशयः शांतस्थं वद किं से
मं करिष्यावस्वादात्रपा ७ असित उवाच० वत्सरेण मया तात पृष्टः सर्ववित्
वरः उवाच प्रसंयुक्तो गणपस्य पितामहः ब्रह्मोवाच० कर्म ज्ञानं समं ब्रह्म सं
हजं तु चतुर्थकं तेषां संयोगभावे वैस्थोनं दोमोन धारकः ८ तत्र स्वाधिनगां ब्र
ह्म [redacted] पराधीनं कुत स्त्रिधा॥ स्वसंवेद्यमयो नैव योगेन लभ्यते सुतो ।
संयोगो मायया युक्तः सर्वसंयोगभवतः अयोगे सर्वसंयोगो न त्वयति व्यतिरेक
तः ११ निवृत्या स्वधिया ब्रह्म प्राप्यते नान्यथा क्वचित् स्वकीयाभेदतस्तत्र नि
वृत्तिर्योगिभिर्धृता १२ संयोगायोगयोर्योगे योगः शांतिप्रदायकः शांतस्तातदे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

चलभ्यश्च भवति नान्यथा मुने १३ शांतिरूपधरं पूर्णं गणेशं संवदंति च।
वेदास्तं भावसंयुक्तो भजिष्यथो यदा मुने १४ तदा शांतियुतो योगी भवेत्तो यो
गिसंमतो भविष्यथो महाभागो नान्यथा मे वचोनृतं १५ संप्रज्ञातमयो दे
हो संप्रज्ञातमयं शिरः गजाकारं तयो योगे गणेशो देहधारकः १६ गणाः।
समूहरूपाश्च समूहा ब्रह्मवाचकाः तेषां स्वामिन संदेहो गणेशो नामधा
रकः १७ चित्तरूपा महाबुद्धिश्चित्तमोहकरी मता सिद्धिस्तयोः पतिः साक्षा
द्गणेशो वेदवादतः १८ त्यक्त्वा मोहयुतं चित्तं चिंतामणिं भजिष्यथः योगं शा
स्या महाभागौ नित्यं तं योगरूपकं १९ असितउवा० एवमुक्त्वा विधाता सवि
रराम महामते वत्सरेण समायुक्तस्तं प्रणम्य वने गमं २० आवाभ्यां स्वाधि

तंपुत्रयथोद्दिष्टंचवेधसा ज्ञामयुताभ्यांवैज्ञांतिः प्राप्तासुभिनिश्चला २१
तथापिगणराजस्य भजनेनिरतौपुरागतौवर्षेगणाध्यक्ष आपयावरदायकः
२२ तंदृष्ट्वाप्रणतौदेवं पुनःपूज्ययथाविधि तुष्टुवातुर्गणेशानंभक्त्यान
म्रात्मकंधरौ २३ असितवत्सराक्षं लंबोदरनमस्तुभ्यं सततंयोगरूपिणे
योगाकारशरीराय योगशांतिप्रदायिने २४ विघ्नेशायमहाभक्तानांविघ्न
हरणायच अभक्तानांमहाविघ्नकारिणेतेनमोनमः २५ स्वानंदवासिने
तुभ्यंसदास्वानंददायिने मूषकवाहनायैवमूषकध्वजिनेनमः २६ अना
थायगणेशायसर्वेषांनाथरूपिणे नाथानांनाथरूपायविनायकनमोस्तु
ते २७ हेरंबायचसर्वेषांमात्रेपित्रेनमोनमः ज्येष्ठराजायज्येष्ठायज्येष्ठानां

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मौ॰ पु॰ ३० ज्येष्ठतेनमः २८ अमेयायाप्रमेयायानंतखेलकरायेयते अनंतोरूपनंतेपाया खं॰ ५
नंतदायनमोनमः २९ सिद्धिबुद्धिपतेनाथभक्तिसंरक्षकायच नानाशक्तिप्र
पालयानंतमायाविहारिणे ३० गजवक्त्रायसर्वेषामादिपूज्यायतेनमः स
र्वपूज्यायसर्वेषांसिद्धिदायनमोनमः ३१ वक्रतुंडायवीरायचैकदंतायतेन
मः महोदरायदेवायदेवदेवेशमूर्त्तनमः ३२ असुराणांसहायायनानावरप्र
दायच असुराणांनिहंत्रे ते आसुरायनमोनमः ३३ ब्रह्मणांपतयेतुभ्यंब्र
ह्मणांब्रह्मदायिने ब्रह्माकारायवैतुंडे वेदवेद्यायतेनमः ३४ मनोवाणी
विहीनायमनोवाणिमयायच योगरूपायपरूपायसर्वमपाविवर्जितं ३५
किंस्तौवस्त्वांगणाधीशायच शांतिसमागताः वेदायोगींद्रमुख्याश्चानंतां ३०

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

चप्रणवाचहे ३६ एवं स्तुतो गणाधीशो जगाद तौ महामुनी । वरं संवृणुतं वि
प्रौ दास्यामि भक्तियंत्रितः ३७ भवद्भ्यां यत्कृतं स्तोत्रं तद्वै मे प्रियं भवेत् सर्व
सिद्धिप्रदं पूर्णं भक्तिदायकं तथा ३८ एवमुक्तौ महायोगिनौ चतुर्गजाननं कृ२
व्या०४ भक्तिं देहि गणाधीश त्वत्पादे सुदृढां परां ३९ गाणपत्यप्रियत्वं नो देहि नाथ
नमोऽस्तु ते नान्यं वरं गणाधीश वरावः सुखदं क्वचित् ४० तथेति तावुवाचाथ
गणेशोऽन्तर्दधे स्वयं आवां भक्तिसमायुक्तौ भजावो गणनायकं ४१ इति ते क
थितं वत्स ज्ञानं गणपतेर्मया ऊर्ध्वमधःपरो भूत्वा भज त्वं गणनायकं ४२ ए
वमुक्त्वासितस्तं वै नैध्रुवं गणपस्य सः मंत्रं ददौ प्रजानाथ तत्स्माराकाक्षरं पु
नः ४३ ततस्त्वान्तर्हितो योगी सोऽसितः परमार्थवित् नैध्रुवस्तु तपस्ते

ग॰

मौ॰ पु॰ वैणेत्रां पूज्ययत्नतः ४४ इति श्रीमदांत्ये मौद्गले॰ पं॰ लं॰ वत्सरासितिगुं खं॰ ५
३१ त्तिप्राप्तिवर्णनंनामदशमोध्यायः १० मुद्गल उवाच॰ नैध्रुवो योगगम्या
ञमार्गेण शमदमपरायणः शांतिप्राप्तः क्रमेणैव योगिवंद्यो बभूव ह १ ततः म॰ ३
सोपि गणाधीशं नमुमोच तत्तापतं तपः सेवापरो भूत्वा गाणपत्यप्रियार्थ
तः २ एवं तस्य तपो ज्ञात्वा तमाययौ गजाननः तं दृष्ट्वा सहसोत्थाय प्रणना
मकृतांजलिः ३ पुपूज भक्तिसंयुक्तः साश्रुनेत्रो महायशाः सरोमांचः
संतुष्टाव सूक्तैर्गाणेशवैः प्रभुं ४ ततस्तुष्टो गणाधीशस्तस्मै भक्तिं ददौ दृढां
गाणपत्यप्रियंकृत्वांतर्द्धानं संचकार वै ५ तदादि नैध्रुवो योगी गाणप
त्यो बभूव ह भजते गणनाथं सोधुना सर्वत्रदं परं लंबोदरस्य माहा ३१
× संमतः ॥ द्धा ॥ इति लेकथितं दक्षचरित्रं सर्व +

त्वं सर्वेशांतिप्रदं प्रभो ७ क्रोधासुरचरित्रं तत्तथा ते कथितं मया श्रवणात्क्रोधशांति
दं भवेत्तस्मिन संशयः ८ स्वस्वखंडेषु सर्वत्र पश्चिमांतदिगंतरे मुनिभिः स्थापितश्चै
व लंबोदरो गजाननः ९ तस्य दर्शनमात्रेण मनेप्सितं फलं लभेत् समुद्रतीरसंस्थस्य
मूषकारूढकस्य वै १० एवं लंबोदरस्यांशा अनंता विविधाः स्मृताः स्वस्वधर्मप्ररक्षा
र्थं जनेभ्यः सर्वदा प्रभो ११ तस्याश्चरित्रकार्यं तं वक्तुं नैवं प्रशक्यते वत्सादिदिभिर्महा
भाग तत्र केहं नराकृतिः १२ जगद्ब्रह्मक्रियार्थं स्याचिंतस्तैः पुरा प्रभो शक्तिरूपावता
रश्च धृत्वा सर्वार्थदोभवेत् १३ महिषासुरनाशार्थं याचितो मायया पुरा विघ्नराजः
स्वयं सोपि बभूव धर्मपालकः १४ मायाकरविनाशार्थं शेषपुत्रो बभूव ह लंबोदरः
स्वयं साक्षान्मूषकगः स वै स्मृतः १५ सावर्णिमनुना चैव [illegible]राधितो गणनायकः शा
वो १

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

क्तिं विनायकस्तत्र लंबोदरो बभूव ह १६ ब्रह्म नानाविधं देदे कथितं तु प्रजापते ज्ञा
नेषां तत्र भिन्नविहारार्थं बभूव ह १७ तेषु स्वानंदभावेन स्थितो यं ब्रह्म धारकः संयो
गाभेदयोगेन लंबोदरः स वै स्मृतः १८ संयोगाभेदयोगेन समाधिना प्रजापते
नानाविधं जगद्ब्रह्म न रूपं तितह्म तं भवेत् १९ तेषां भेदा गणेशेन स्वष्टाश्च पालि
तास्तथा हृतास्तेन समाख्यातो वेदसद्ब्रह्मवाचकः २० भेदा असत्यरूपाश्च तेषां
ब्रह्म प्रकथ्यते शक्तिस्तामेव जानीहि लंबोदरं गजाननं २१ तदुदरात्समुत्प
न्ना अंते तत्र गता बभुः भेदास्तेन समाख्यातो लंबोदरो त्वसन्मयः २२ इदं लं
बोदराख्यानं कथितं ते प्रजापते श्रवणात्पठनात्सर्वदायकं सर्वसंमतं।
२३ श्रोतुमिच्छसि किं भूयस्तद्वदस्व प्रजापते कथयिष्यामि ते भावं ज्ञात्वा गणेश्व

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

रेप्रभो २४ इति श्रीमदांत्ये मौद्गले० पं० लं० लंबोदरचरि० ब्रह्मवर्णनं नामैकादशो
ध्यायः ११ शौनक उवा० लंबोदरस्य माहात्म्यं श्रुतं क्रोधहरं परं श्रोतुमिच्छा तथा
मेपि वर्द्धते भावसंयुता १ अहो मुद्गल माहात्म्यं को जानाति सुखप्रदं यस्य मुखांबु
जाच्चैव श्रवति शांतिदामृतं २ अतो वद महाभाग पुनर्विघ्नेशसत्कथां दक्षेण
संश्रुतां पुण्यां मुद्गल योगिसागरात् ३ सूत उवा० मुने शौनक धन्यस्त्वं शृणु कथा
मृतं महत् ४ लंबोदरकथां श्रुत्वा दक्षो सामाप प्रजापतिः प्रणम्य मुद्गलं विप्रमुवा
च वचनं हितं ५ दक्ष० धन्योसि योगिवंद्योसि मुद्गल त्वं न संशयः कथां वदसि क
श्रुला २ ल्याणदायिनीं हर्षवर्द्धनीं ६ श्रुत्वा नमे तृप्तिर्जायते मृतसन्निभां अधुना
वद योगींद्र पुनर्गणपतेः कथां ७ लंबोदरः कथं चायं शक्तिरूपो बभूव ह तस्य

मौ॰ पु॰ चरित्रमुख्यं मेवद सर्वार्थदायकं ८ ज्ञानकामं संराधितो देवो महिषस्य वधाय च क खं॰ ५
३२ कथं प्रगटरूपो सौ बभूव तद्वदस्व मे ९ ऋषिपुत्रः कथं साक्षाद्बभूव गणनायकः
मायाकरणो ज्ञायमूषकगः कथं स्मृतः १० सावर्णिमनुना चैव कथं संराधितो भ
वत् कथं मुक्तिगणेशानो वक्तारः प्रबभूव ह ११ एतत्सर्वं सुविस्तार्य वद मे करु
णानिधे लंबोदरावतारश्च सुखदः श्रवणात्प्रभो १२ अन्यत् लंबदं योगींद्र
गा॰ गाणपत्यस्वरूपकं दीक्षायुक्तविप्रेषु कीदृग्गाणपाः स्मृताः १३ पूजा गण
पतेश्चैव कीदृशी कीर्तिता जनैः मंत्रः केन प्रकारेण गृह्यते गुरुवक्त्रतः १४
[illegible] विधियुक्तं गाणपत्यं मार्गमेव वद विस्तरात् येनाहं गाणपत्यश्च भवविष्या
मि सुदीक्षया १५ गाणपत्यांश्च योगींद्र ज्ञास्यामि हृष्टिगान्प्रभो तदर्थं वद विप्र ३२

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

र्थं सर्वज्ञोसि न संशयः १६ महायोग्यपनेत्त विप्रदर्शनं मे भवत्किल तवपादस्य
वैचित्र्यं सर्वसंतोषकारकं १७ सूत उवाच॰ एवं पृष्टो महायोगी दक्षेण गणपप्रि
यः जगाद तं प्रजानाथं भावेन तोषितः पुनः १८ मुद्गल उ॰ धन्योसि कृतकृ
त्योसि दक्ष त्वं नात्र संशयः येन गणपतौ प्रीतिरद्भुता प्रजापते १९ शृणुः श्रो लेः
तुश्च वक्तु वै पावनीं सर्वदां परां गाणेशीं कथयिष्यामि किं दृष्ट्वा सुतोषितः २०
औदाम ब्रह्म च यस्योक्तं तं देव ब्रह्मणि स्थितं स्वेच्छातत्र समुत्पन्नो मायापातस्य प्रजा
पते २१ स्वेच्छया द्विविधि ज्ञातं तद्देव नात्र संशयः स्वतः परतस्त्यानाम्त च्छण
षसुयोगदं २२ सदा सुखे स्वे निष्ठं वै नाना मायाविवर्जितं तद्देवपरा तो स्या
नं वाचकं कथितं मया २३ मायाखेलकरं यच्च ब्रह्म स्वस्थामयं [redacted]

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

प्रमोऽखतत्तत्स्यात्कंप्रोक्तंवेदेषु परूपमानद २४ स्वतन्तत्स्यानकंब्रह्मविकल्पंप्र
चकारह विकल्पात्तंद्विधाभूत्तेमकानेकमयपत्वतः २५ एकंदेहिस्वरूपंतद्बहु
रूपंशरीरकं ताभ्यांचतुर्विधंसृष्टंजगदेतच्चराचरं २६ एतेब्रह्मगणाःसर्वेक्रि
यासामर्थ्यहीनतः नशक्ताःस्वस्वकार्येषुतत्प्रायुक्तास्ततोभवन् २७ स्वस्वरूपं
चसर्वेषांभवतिकिलयादृशं तादृशंगायनमस्तप्यं मंत्रंजेपुःपरेश्वराः २८ दि
व्यवर्षसहस्रेणप्रसन्नोगणनायकः नरकुंजररूपःसप्रकटोभूद्द्विजप्रभुः
२९ तंदृष्ट्वा [illegible] ज्ञानसंपन्नाजाताब्रह्मगणाःपरं ततस्तेज्ञानशीलाश्चपुपुजु
र्हृदिसंस्थितं ३० तेषांपुरःस्वयंसाक्षात्प्रकटोभूत्प्रजापते शक्तिरूपधरोभू
त्वाप्रसन्नोवरदायकः ३१ चतुर्बाहुधरोदेवीसर्वावयवसंयुता स्तन

भारभराक्रांता शुशुभे परमात्मिका ३२ तां दृष्ट्वा विस्मिताः सर्वे पप्रच्छुः स्वहितेरता०
का त्वं कस्माद्धि हा याता वद नः सकलं परे ३३ देव्युवाच० गणेशोहं महाभाग यं ध्या
ध्यायथ तपोन्विताः तपसा तुष्टभावेन वरदो तामसामागतः ३४ एवमुक्त्वा स्वयं तत्र
शक्तिः सा परमाद्भुता गजवक्त्रयुतं रूपं दधे तेषां प्रपश्यतां ३५ लंबोदरं समालो
क्य पुनर्विस्मितचेतसा स्तोतुं ते समारब्धास्ताव त्स्त्री रूपमादधे ३६ दृष्ट्वा ब्र
पे४ ह्मगणास्तां ते विस्मिता गणेरताः गणेशः कृपया सर्वे ज्ञानयुक्ता बभूविरे
३७ ततस्ते श्रेष्ठितं तस्य ज्ञात्वा मत्वा प्रजापते लंबोदरः स्वयं शक्तिरूपोयं नात्र
संशयः ३८ यां शक्तिः स गणेशो नो गणेशः शक्तिरुच्यते लंबोदरात्मिका साक्षा
त्सर्वेषां जननी परा ३९ ततस्तां ते प्रणम्यादौ तुष्टुवुः करसंपुटाः ब्रह्मगणाः

प्रज्ञानाय सरोमांचा विज्ञोषतः ४० ब्रह्मगणानुचुः नमस्ते शक्तिरूपायै सर्वेषां च
क्रियात्मने सर्वसत्त्वप्रदात्रै ते जगदंबे नमो नमः ४१ अपारा चैव सर्वेभ्यः सर्व
दायै नमो नमः भक्त्यास्वाधीनरूपायै महामायै नमोस्तु ते ४२ सदास्वानंदसं
स्थायै जगद्ब्रह्मप्रचालिके नानाभेदधरायै ते विघ्नघ्न्यै नमो नमः ४३ अमेया
यै नमस्तुभ्यं भक्तसंरक्षरूपिणे कर्त्र्यै पात्र्यै च संहर्त्र्यै गणनाथायै नमो नमः।
४४ त्वदुरादुत्समुत्पन्नं जगद्ब्रह्मनमस्तुप्यः तदेव सृष्टिरूपं ते तनुदरं ते नमो नमः
४५ स्तनपानेन देवेशि पोषणं कुरुषे सदा स्थितिरूपं तदेवांगे स्तनौ ते वै न
मो नमः ४६ अंते प्रलयकाले त्वं मुखेन ग्रसितं त्वया संहारं च तदेवांगे मु
खं ते वै नमो नमः ४७ मनोवाणीविहीनालं भक्तवत्सलमावतः देहधारि स्वयं

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ज्ञाता भ क्तेशायै नमो नमः ४८ किं स्तौमि त्वां महामाये शक्तिनामाधरे परे सर्व
त्र शक्तिभावेषु संस्थितायै नमो नमः ४९ वेदानां योगिनां चैव शक्ते त्वं तत्त्वदीपकं
तां स्तोतुं कः समर्थः स्यादतस्त्वां प्रणवामहे ५० इति स्तुता जगन्माता ब्रह्मणां जन
नी प्रभो प्रसन्नाता नुवाचा प्रभावेन परितोषिता ५१ शक्तिरुवाच वरान्वृ
णुत ब्रह्माणि ये वो पद्मनसीप्सितान् दास्यामि तपसा तुष्टा भक्त्या स्तोत्रेण स
र्वपाः ५२ भवद्भिः कृतं मदीयं यत्स्तोत्रं सर्वार्थदं भवेत् भक्तिप्रदं महाभागाः सर्व
सामर्थ्यदायकं ५३ यं यमिच्छति तं तं वै दास्यामि स्तोत्रपाठतः भुक्तिमुक्तिप्र
दं पूर्णं भविष्यति न संशयः ५४ एवं शक्तेर्वचः श्रुत्वा ब्रह्माणि तं प्रणम्य च
जगुः प्रहृष्टभावेन तां सर्वमातरं परां ५५ ब्रह्माण्यूचुः वरान्दास्यसि स

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

वैरितद्दात्ते भक्तिमुत्तमां देहि न्वक्तियया मोहोन नृपतिनात्र स नृपः ५६ किं
कर्त्तव्यं महादेवि तत्र सामर्थ्यमुत्तमं देव्यस्मभ्यस्ततो मातः करिष्याम
श्चेतप्रियं ५७ तेषां वचनमाकर्ण्य संतुष्टा सर्वदायिनी तथेति तानुवाचा
यांतर्द्धानं साचकार ह ५८ ततो वर बलेनैव सृष्ट्वा विश्वं चराचरं स्व
स्वभागप्रदं भिन्नं तेते पृक्षीडंति नित्यदा ५९ पालयंति च विश्वानि सं
हरंति प्रजापते स्वमहिम्नि स्थितान्येव ब्रह्माणि नात्र संशयः ६० इति
ते कथितश्चायमवतारः पुरातनः लंबोदरस्य भो दक्ष नानाशक्तिरूपः सुख
प्रदः ६१ यः शृणोति नरो भक्त्या तस्मै सर्वार्थदो भवेत् ब्रह्मभूतकर
श्चापि भुक्तिमुक्तिप्रदः परः ६२ सूत उ० श्रुत्वा मद्गलवाक्यं वै दक्षो द

ष्टमनाः स्वयं जगाद तं पुनर्विप्रं संज्ञायसंयुतः शृणु ६३ दक्ष उवाच त्वया
मुकुलमाहात्म्यं कथितं ज्ञाकिसं[illegible]वं श्रुतं मया महाभाग तथापि संशयं नु
द ६४ ब्रह्माणि देहहीनानि देहिहीनानि योगिप तेषु तपादिकं नाथ कथं ही२
भवति तद्वद ६५ साक्षान्नेत्रादिकं सर्वं स्तुतिपूजादिकं प्रभो कथं तेषु भवे
देतद्वदतोहं भ्रमितोधुना ६६ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा हर्षयुक्तो महामुनिः जगाद
तं प्रजानाथं सर्वज्ञानां शिरोमणिः ६७ मुकुल उवा० ब्रह्माणि ब्रह्मभूतानि
६२ तेषु नास्ति महामते देहदेहिमयो भावः इति सत्यं श्रुतिमुखात् ६८ तथापि
सर्वरूपाणि वदंति तानि निश्चितं देहविकारहीनानि देहरूपाणि सर्वतः
६९ देहिविकारहीनानि देहिरूपाणि सर्वतः ताभ्यां हीनानि मो दक्ष द्वा

भ्यां च संयुतानि वै ७० ब्रह्माणि सर्वशास्त्रेषु विचारपूर्वं प्रवर्ण्यते अतः सर्वं
सदा तेषु संभवन्ति न संशयः ७१ अन्यच्च शृणु वाक्यं मे सर्वसंशयनाशनं
ब्रह्मणि ब्रह्मभावस्थं वक्तुं केन न शक्यते ७२ तेषां तथादिकं सर्वं भोगा
दिकं महामते कथनीयं कथं नाथ सैव दंडवद्दर्पते त्वया ७३ शिष्यस्याबो
धदानार्थं जानीहि त्वं प्रजापते मा कुरुष्व वृथा नत्र संशयं वा विकार
कं ७४ सूत उ० मुद्गलस्य वचः श्रुत्वा हृष्टो दक्षस्तमब्रवीत् संशयो मे
गतः स्वामिंस्त्वदुक्तवचसाधुना ७५ अधुना वद माहात्म्यं लंबोद
रस्य मानद सर्वज्ञस्त्वमतः सर्वं निःसंशयं करोषि वै ७६ इति श्रीमदा
द्ये मौद्गले ० लंशक्तिस्वरूपावतारवर्णनं नाम द्वादशोऽध्यायः १२ मुद्ग

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

लनुवाच॰ पुरा दैत्याधिपः क्रूरो ब्रह्मणो वरदानतः महिषासुरनामासर्व
भूर्वभुवनाधिपः १ जित्वा देवगणान्सर्वान्स्वर्गेषु दैत्यपांस्तथा स्थापया
मास दुर्बुद्धिरवध्यः सर्वभावतः २ ततः कर्मविहीनं वै चकार सचराचरं
अभवन्नमराः सर्वे [illegible] उपोषणपरास्ततः ३ ततो देवर्षिभिस्त[illegible]
त्रैस्तपसाराधिताभवत् शक्तिः सर्वमयी साक्षाद् सत्यानंदवासिनी ४ स
हस्रेष्वगतेषु वै वर्षेषु प्रकटाभवत् वरदा ते वृता देवी वधाय महिषस्य
सा ५ पुरुषान्नभयं तस्य भवति महिषस्य च जित्वा वयं महादेवि
श्च नो महतो भयात् ६ तस्य नानुं कुरूपत्वं सर्वेषां सुखकारणात् पुत्रा
श्च वयं देवि रक्ष रक्ष महाभयात् तथेति ता [illegible] उवाच वै व सिंहगा को

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

घसंयुता ययौ दैत्यवधार्थं सा महामाया प्रजापते ८ मोहिनीरूपकं धृत्वा
स्थिता वनांतरे जगौ गानेरसयुक्ता शक्तिः शुश्राव तत्र कोसुरः ९ स आग
त्य महाशक्तिं दृष्ट्वा मोहयुक्तोभवत् गत्वा दैत्याधिपं सद्यः कथयामास
विस्तरात् १० ब्रह्मांडे समा किंचिद्रूपेण तेजसा तया स्त्रीरत्नं तद्द्विजा
नीहि गृहाण राज्यभोगिनीं ११ दैत्यस्य वचनं श्रुत्वा मोहयुक्तो महासु
रः प्रधानं प्रेषयामास तां समानेतुमादरात् १२ प्रधानेन महामाया दृ
ष्टा मोहविवर्द्धिनी मोहितः स तु वाचाथ तां सर्वांगरूपिणीं १३ महिषो
देवि सर्वस्य ब्रह्मांडस्य पतिः परः मृत्युहीनः सदा यौवनशालीनः [illegible] भपाय
तः १४ तेनाहं प्रेषितो [illegible] नूनं त्वदर्थे रूपशालिनि भव

पत्नीमहाभागे दैत्येन्द्रस्य महात्मनः १५ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा क्रोधयुक्ता बभूव
ह जगाद तं मदोत्सिक्तं दैत्यामात्यं प्रजापते १६ शक्तिरुवाच परास्याहं महादैत्य
स्त्री किं वदसि मां वचः मूढ च त्वां हनिष्यामि पुनर्भाषणसंयुतं १७ तस्यास्तद्वच
नं श्रुत्वा क्रोधयुक्तो महासुरः दैत्यानाज्ञापयामास तां समानेतुमादरात् १८ त
दाज्ञया महादैत्याः समाजग्मुः समंततः तान्दृष्ट्वा क्रोधसंयुक्ता बभूव सा यश
स्विनी १९ क्रोधानलेन सर्वान् सा ददाह च प्रजापते ततो दृष्ट्वा परमाश्चर्यं पप
लस्सचिवो भयात् २० ज्ञात्वा वृत्तांतमसुरः स महीषो मोहसंयुतः स्वयं स सचिवान्प्रे
षयामास धर्तुं समीपसंस्थितान् २२ देव्या शस्त्रप्रहारेण हताः सर्वे प्रजापते त
तो ति[illegible] कोपसंयुक्तः स्वयं रणे समागतः २३ समागतं महादैत्यं देवी क्रो
+ सैन्यसमायुक्त आययौ तां यशस्विनीं ॥२१॥ तां दृष्ट्वा कामबाणैः स विद्धो दैत्यो

छि प: स्यें ॥३

घसमन्विता धनुःसज्यमथाकृत्वा बाणांश्चिक्षेपदारुणान् २४ तद्बाणैरपि
दैत्येन्द्रा मृताः केचिद्व्रणान्विरे केचिच्छिन्नास्तथा केचिन्मूर्छिताः संबभूवि
रे २५ ततः कोपयुतो दैत्यो महिषासुरसंज्ञि च युयुधे तां महाभागां नानान्ना
स्त्रास्त्रकैः परैः २६ युद्धं तत्र महाघोरं पतितं भयदायकं सर्वेषां च प्रजाना
म्परस्परजयैषिणाः २७ एकवर्षं महादैत्यो युयुधे च तया पुरा ततः कोपस
मायुक्तः पर्वतं चिक्षेप सुरः २८ पर्वताघातमात्रेण मूर्छितां जगदंबिकां ता
दृष्ट्वा तां गृहीत्वा संगंतु समुद्यतो भवत् २९ तावत्सा सावधाना भूद्दृष्ट्वा दैत्यं
महाबलं अंतर्धाय स्वमात्मानं ययौ देवी स्वमालयं ३० तत्र खेदसमायुक्ता
चतसिसाद घोरह अहो हं मनसा सर्वं भस्म कुर्यां क्षणद्धि तः ३१ स्त्रीहस्ते

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नमहादेव्यो मरिष्यति न संशयः तथापि मां जिगीषैव कथं यत्नो युता भवत् ३२
अतो विघ्नेश्वरेणैव कृतं विघ्नं न संशयः भ्रांताहं तम पूज्यादौ गता संग्राममंड
ले ३३ अहो शक्तिस्वरूपाहं मच्छक्त्या वर्तते खिलं जितास्त्रु शक्तिविहीना च जा
ता केन तु कमुत्तमं ३४ अतः शक्तिमभ्यक्त्वं मत्साध्यीनं न वर्तते विघ्नराजस्य स
त्ता याऽसत्त्यामान्यत्र भ्रांति जा ३५ यदा गणेश्वरस्तु तुष्टस्तदा शक्तीवामहश्वरः ब
ह्माणि शक्तिरूपाणि शक्तिर्नान्यत्कदाचन ३६ एवं मनसि संधार्य संतापसं
युता सती त्यक्त्वा सर्वं तपस्तेपे निराहारपरायणा ३७ विंध्याचलसमाश्रि
त्य संस्थिता जगदंबिका विघ्नराजं हृदि ध्यात्वा जजाप मंत्रमुत्तमं ३८ ए
वं वर्षसहस्रेण कालक्षर विधिना तथा तपसोग्रेण विघ्नेशः संतुष्टस्तां ययौ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मौ०पु० परां ३९ अस्थिचर्मावशेषां तां वीक्ष्य विस्मितमानसः बोधयामास शक्तिं स विघ्ने स्वं०५
४० शः करुणानिधिः ४० विघ्नेश उ० पश्य शक्ते चर्मां प्राप्तं यं ध्यायसि निरंतरं वरं
दातुं वृणु च त्वं दास्यामि भक्तियंत्रितः ४१ भक्त्या च तपसा देवि संतुष्टं ते विशे
षतः तवाधीनं न संदेहः पश्य मां वरदायिनं ४२ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा जग
दंबा बुबोध च अपश्यत्कृणराजं तं मत्वा पप्रणनाम सा ४३ पुपूज भक्ति
संयुक्ता तुष्टाव करसंपुटा पुनः प्रणम्य विघ्नेशं सर्वसिद्धिप्रदायकं ४४ शान्त्यु
वाच विघ्नेशाय नमस्तुभ्यं भक्तविघ्नविनाशिने अभक्तानां विशेषेण वि
घ्नकर्त्रे नमो नमः ४५ गणेशाय गणानां वै पालकाय परात्मने गणरूपाय
सर्वत्र संस्थिताय नमो नमः ४६ अमेयशक्तये चैवामेयाय प्रचालक मायया ४०

यका

[illegible] हीनस्वरूपायमायिभ्योमोहदायते ४७ ब्रह्मभ्योब्रह्मदात्रेचब्रह्म
णस्पतयेनमः ब्रह्मणोब्रह्मरूपायहेरंबायनमोनमः ४८ कर्मणांफलदात्रेते
कर्मधारक कर्मयोगस्वरूपायपरज्ञायनमोनमः ४९ ज्ञानिनांज्ञानरूपाय
ज्ञानानां ज्ञानधारिणे सदाज्ञानविहीनायज्ञानयोगाययतेनमः ५० समायसमरूपाय
समेभ्यःसमदायते आनंदानंदकंदायसहमहीनायतेनमः ५१ सहजाय
विहीनायसहजैः सहजात्मने सहज्ञानांतुयोगाय निर्मोहायनमोनमः ५२
स्वानंदायसदास्वानंदानांस्वानंदमूर्तये मायायुक्तायदेवेशसर्वाधीशायतेन
मः ५३ अयोगायसदाब्रह्मनिवृत्ति [illegible] धारिणेनमः असंप्रज्ञातभावायलं
बोदरानमोनमः ५४ शांतिरूपाययोगाययोगिभ्यो [illegible] योगदायते चित्तभू

मिविघ्नानायचिंतामणेनमोनमः ५५ क्षमापराधकं नाथविस्मृत्यान्नमसंयु
ता त्वामपूज्यगणाधीशागतोयोऽहं परात्परं ५६ अधुनामे वरं देहित्वं मत्या
दरसदायकं महाभक्तिप्रदं नाथयेनाहं तोषितास्त्वया ५७ जपं देहि गणाधी
देवे ८ शामद्विषस्यवधायवै एतान्वदेवैर्गानमस्तेपरमेश्वर ५८ एवं संस्तुवदे तस्त
स्याभक्तिरसः समुद्भवः तेन वक्रानन तौ वसाश्रुनेत्राप्रजापते ५९ तादृशी
म निरीक्ष्य वक्रं वो दृष्ट्वा जगाद तां त्वया यद्वा चित्तं दे वितत्सर्वं सफलं भवेत्।
६० त्वया कृतमिदं स्तोत्रं भक्तिरसप्रदं भवेत् अपराधस्य देवस्तिसहनका
रकं मपि ६१ भुक्तिमुक्तिप्रदास्यामि स्तोत्रेण स्तं स्तुतो त्वहं यं यं चिंतयते
कामं तं तं दास्यामनिश्चितं ६२ एवमुक्त्वांतर्दधे सोगणनाथोब्रह्मनायकः।

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शक्तिः खिन्नेव तत्रास्य संस्थिता ध्यानसंयुता ६३ स्थापयामास मूर्तिं सा ब्राह्मणै
र्वेदपारगैः पूजयामास तां तत्र तत्तो योद्धुं समागता ६४ तदादि गणराजस्य स्थानं
तत्र पृथ्वीभुवि सर्वसिद्धिकरं पूर्णयात्राकारिजनस्य च ६५ ब्रह्मभूतकरं पूर्णं त
त्रैव मरणे सति विघ्नेश्वरस्य दक्षे तु स्थितं वै भूव सर्वदा ६६ महिषासुरकं देवी
जघान वरदानतः युद्धं कृत्वा महाघोरं जगद्रक्षणलालसा ६७ पुनः समा
गता देवी विघ्नेशं शक्तित्रयेप्रभो तत्र नित्यं महाभक्त्या भजते गणनायकं ६८ इदं
लंबोदरस्यैव चरित्रं सर्वदं परं यः शृणोति नरो वा पि पठति तस्य सं भवेत् ६९
इति श्रीमद्दौद्गले महापुराणे पं० लं० शक्तिवरप्रदानं नाम त्रयोदशोऽध्यायः १३ ॥ श्री
मुद्गल उवाच० अन्यच्छृणु महाभाग लंबोदरचरित्रकं शक्त्याधीनस्वभा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

वारभ्यं सर्वसिद्धिप्रदायकं १ एकदा मिलिता देवाः सर्वे नच प्रजापते विंध्ये दिन्ने म
हाक्षेत्रे यात्रार्थं गणपस्य च तत्र वादः समुत्पन्नो मुनीनां सर्वदा सन्निधौ पंचदेवाः
समानाश्च सगुणा निर्गुणप्रमाः ३ कथं विघ्नेश्वरो देवः सर्वपूज्यो बभूव ह सं
वादो पूजनीयः स चतुर्भिरपि निश्चितं ४ अन्यदेवस्य भक्तैश्च १ देवादौ गजान
नः पूजनीयः प्रयत्नेन किमिदं विपरीतकं ५ गणेशोत्कृष्टमोंकारादे
वापि शंभुशिवादयः इदं किं वेदवादेषु कथितमादि पूज्यता ६ यथा देवाश्च च
त्वारस्तथायं गणनायकः स्वस्वभक्तैर्विधानेन पूजनीयो यदा भ[illegible]वेत्
७ तदा सर्वं समं विप्राः स्वस्वमार्गपरं भवेत् शुभाशुभे गणाधीशः सर्वदा सं
मतः कथं ८ इति विवादके प्राप्ते राक्षिः क्रोधसमन्विता जगाद तान् मुनीन् सर्वान्

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

देवानां हितकाम्यया ९ शक्तिरू० लंबोदरोपमेकश्च वेदे संकथितो भवेत् न
वयं तादृशा विप्रा लंबोदरप्रवाचकाः १० तस्योदरात्समुत्पन्नं नानाविश्वं न सं
शयः नानाब्रह्म तथैवाश्च तत्रांतसंस्थितावमुः ११ मध्ये कालांशरूपेण क्री
डति गणनायकः अतः सर्वादिपूज्यः स सर्वपूज्यो बभूव ह १२ सर्वेषां जनको
माता तथा सर्वप्रदायकः तत्र किं संशयं विप्राः कुरुध्वं ब्रह्मणस्पतौ १३ तस्य
तद्वचनं श्रुत्वा जगदंबामुवाच ह शंकरः क्रोधसंयुक्तस्तथा विस्मयमानं
द १४ शिव उवाच किं शक्ते वद शीघ्रं मा गणेशो भक्तिभावतः ता वयं
वयं पंचसमानाश्च तत्राधिकं न विद्यते १५ परस्परं च देवेशि भावयामो न
संशयः तेन किमधिकं देवक थ्यसे त्वं गणेश्वरे १६ मदिलंबोदरस्यायमेकोदं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

४३ वोन संशयः तस्मोदरात्समुत्पन्नावयं सर्वेषु निश्चितं १७ तदा धारस्तथांते वै तत्र
लीना भवामहे तदावयं मज्जामश्च जगद्ब्रह्मकथं वद १८ पालयामो हरामश्चा
धिकं भवति किमहः तथापि वेदवादेषु वयं लंवोदरान हि १९ अतो लंबोदरस्याद्वै
सामर्थ्यं महत् कीदृशं पश्यामस्त्वत्सन्निधाने पश्चात्तं प्रमज्जामहे २० य
दाधिकं प्रपश्यामस्तदा सर्वादिपूज्यकं सर्वपूज्यं करिष्यामो नान्यथा देवनि
श्चितं २१ ततः शिवश्च विष्णुश्च कल्पयित्वात्वपारकं नैवेद्यं समस्त संकल्यौ
पूजायां सस्थितौ परौ २२ एककालसमाविष्टावावात्मगणनायकं प्रपूज्य तु
महाभक्त्याब्जुल धर्मस्वरूपया २३ तत्र गणेश्वरः साक्षात्समायातः प्रजापते
दृष्ट्वापारं स नैवेद्यं विस्मितोभूत्सचेतसि २४ ध्यानेनालोकयद्विघ्नेशो ज्ञात्वा ४३

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

तेषां हृदि स्थितं सत्यसंकल्परूपां सिद्धिमाकर्षसं[illegible] स्थितः २५ सिद्धिहीनो जीवो
विघ्नः पूजाभ्यां निरतौ मुदा नैवेद्यं गणराजाय दद्यतुः परमं ततः २६ एकग्रासेन नैवे
द्यमपारं गणनायकः एवमुक्तपुनरुक्ते च तौ क्षुधितौ हृं विशेषतः २७ तस्य तद्वचनं श्रु
त्वा त्रिवैविघ्नः पुनः प्रभू नैवेद्यं सत्यसंकल्पात्कल्पयामासतुः पुरः २८ तथापि
न च नैवेद्यं वभूवाणुस्वरूपकं तेन खेदसमायुक्तौ परस्परमथोचतुः २९ सत्यसंकल्प
रूपं यदैश्वर्यं च गतं परं आवां नरसमौ जातौ किं भविष्यति दैवतः ३० ब्रह्मणामीश्व
राणां च ब्रह्मत्वमैश्वर्यं महः सत्यसंकल्पभावाख्यं तेन हीना नराः स्मृताः ३१ अथ
नौ किं करिष्यावो जीवनं तु स्यान्न संशयः अयं लंबोदरः कोपान्तरके पातयिष्यति
३२ अथवा मृत्युलोके वै निश्चितं भयमागतं क्षुधावतारणं नाद्य छलना या

परायणौ ३३ इत्युक्त्वा संबोधितौ पूर्वं तत्र ज्ञानसमन्वितौ वादं कृत्वा महाविघ्न आवाभ्यां
प्रकटीकृतः ३४ अधुना ज्ञारणं श्रेष्ठं श्रमदं प्रभविष्यति गणेशस्य विशेषेण ब्रह्म
नायकरावसः ३५ ततस्तौ भक्तितुं तच्चक्रो घयुक्तो गजाननः बभूवाद्भुतरूपाश्च द
ष्ट्वा तु प्रपपाल तु ३६ ज्ञाते श्वारणमासाद्य पतितं भयविह्वलौ ततः सांत्वसमाश्वास्य
गृह्य तमाययौ प्रभुं ३७ प्रणम्य गणनाथं सा वाचं कृत्वा कृतांजलिः त्वद्दृष्टा मा च सर्वे ज्ञा भ हत्वा
क्ति नम्रात्मकं घरा ३८ शक्तिरु० क्षमा पुधरो मत्पुत्रं देवदेवेशो नमः त्वन्माया गर्व सं
युक्तयो विष्णुशिवयोः प्रभो ३९ त्व द्दराक्ससमुत्पन्नौ बालभावधरौ तथा शिव
विघ्नराजेनानयोर्दंडं च मा कुरु ४० सर्वे पापो परो स्वामिं स्त्वद्भक्तो नात्र संश
दी० यः त्व यपोषणं पूर्णं त्वमेव कुरुषे सदा ४१ एवमुक्त्वा महामाया तस्मै दुर्वा कु

ंददौ मनसाकल्पयामासान्नं चतुर्विधमुत्तमं ४२ ततो दूर्वांकुरेणैव तृप्तो
भूद्गणनायकः महाभक्तिं ददौ तस्मै ज्ञात्वायं भक्तवत्सलः ४३ प्रसन्नं तं गणाधीशं
दृष्ट्वा तत्र समाययौ हरिश्चन्द्रं करोद्देवः प्रणम्य प्राचतुर्वचः ४४ क्षमापराधमुग्रं
नौमि ह्यनयोर्विशेषतः त्वन्मायया गणाधीश नासद्गाखानं ददायक ४५ अधुना
ते स्वरूपं यत् ज्ञातं पूर्णं महाप्रभो सर्वादिपूज्य एकस्त्वं सर्वपूज्यो यथातथं ४६
एवमुक्त्वा गणेशानं तुष्टवतुर्महेश्वरौ अथर्वशिरसा भक्त्या संतुष्टः सन्ततोऽभ
वत् ४७ ज्ञात्वा संप्रार्थितस्तत्र भावयुक्तेन चेतसा यथापूर्वं शिवे विष्णुस्त्वाद्
ज्ञौ तौ चकार ह ४८ संकल्पसिद्धिसंयुक्तो बभूवतुर्हरीश्वरौ सदा भक्तिसमायु
क्तौ भजन्तौ गणनायकं ४९ संज्ञायेन विहीनाश्च जाता देवर्षयो जनाः पूर्णं

मो० पु०   खं० ५

भावयुक्तं ढुंढिमभजंस्ते विमत्सराः ५० न गणेशात्परं किंचित्तस्माद्दादौ गणे
४५ श्वरः अंतेसौ पितृसंदेहो मध्ये नानाविधः स्मृतः ५१ सर्वेषां वीजरूपोयत्ततः
९३ सर्वादिपूज्यकः संपूज्य गणेशानो वेदेषु कथितो भवत् ५२ गाणपत्यास्व
भावस्थावभुवु मुनयोमलाः यत्र तत्र गणेशानं भजंते तेधुनाप्रभुं ५३ शतेत्
लंबोदरस्यैवं चरितं यः शृणोति वा पठति तस्य विघ्नेशः सर्वदः प्रभविष्यति
५४ इति श्रीमद्गांत्ये मौद्गले० पं० लं० त्रिवविघ्नगर्वहरणं नाम चतुर्दशो ९४
ध्यायः १४ मुद्गल उ० सुरर्षीनामराजर्षिः प्रधानैर्नयवर्जितैः वलिष्ठैःपी
डितोत्यंतंराज्यं त्यक्त्वावनं ययौ १ तत्र मुनिवरेशौवोपदिष्टः शांतिमाभजत्
तस्याश्च कृपया राजा समर्थः प्रबभूव ह २ स्वराज्यं प्राप्य राजर्षिश्चकार च ४५

र्मसंयुतः अभजच्छक्तिमत्यंतं भावयुक्तेन चेतसा ३ ततो मृतः पुनः सोपि सावर्णिश्च
बभूव ह मनुर्भानुसुतो दक्षसर्व मान्यन्तराधीः ४ पूर्वसंस्कारयोगेन शक्तिभक्तो
बभूव ह वने गत्वा महाशक्तिं पूजयामास नित्यदा ५ तपोषणसमायुक्तस्तताप
तपउत्तमं ध्यात्वा ल्हदि महामायां नवार्णजपकारकः ६ माहात्म्यमपठन्नित्यं
शक्त्या भक्तिसमन्वितः एवं वर्षशते पूर्णे प्रसन्ना भून्महासती ७ अत्यंततपसा
समायुक्तं ध्यानमार्गपरायणं ज्ञात्वा लंबोदरस्तत्र वरदा नाम[illegible]पयौ ८ तस्य हृ
दि स्थितं ध्यानं शक्तेस्तत्र गणेश्वरः शुशुभे रक्तवर्णाभो दृष्ट्वा तं सापि विस्मितः
९ ततः शक्तिस्वरूपं संदर्श पुनरंजसा पुनर्लंबोदरं देवं पुनः शक्तियुतं प्रभुं १० वं२
द२ वामांगसंस्थितां शक्तिं हावभावसमन्वितां भक्तियुक्तां गणेशस्य ततो ति वि

स्मितोऽभवत् ११ शक्तिश्च कृ पया दक्षलंबोदरार्थजं महत् ज्ञानं प्रकटरूपं तद्बभूव
तद्बुद्धिमतो १२ ततो मनुर्विशेषेण भक्तियुक्तो हृदि स्वपं विचारमकरोत्पूर्णं तच्छृणु
प्रजापते १३ लंबोदरः स्वयं शक्तिः शक्तिर्लंबोदरात्मिका शक्तिर्लंबोदरास्येवेनां
तरं विद्यते कदा १४ शक्तिर्वामांगसंभूता दक्षिणांगाद्गणेश्वरः तयोरभेदभावेपतत्
ब्रह्मस्वानंदसंज्ञकं १५ क्रीडार्थं भक्तरक्षार्थं देहाकृतिधराविमौ बभूवतुर्नसं
देहस्ततः सर्वमिदं बमौ १६ एवं विचारयुक्तो सौ यावन्मनुः प्रतापवान् तावत्तौवा
हिरायातौ वरदौ च प्रजापते १७ स विस्मितो हृदि संस्थो गतो शक्तिविघ्नपौ पुनर्ध्या
नबलेनैव चिंतयामास भूमिप १८ ततस्तौ ताकुचतु वैवरं वरय सुव्रतं तप
सा भक्तिभावेन तुष्टौ दास्याव हे मनो १९ तयोर्वचनमाकर्ण्यान्मी ल्या पत्रपद्दे

ह्रिर्मंत्रः दृष्ट्वा शक्तियुतं देवं प्रणनाममुदायुतः २० पूजयित्वा विधानेन तु ध्यावभ
क्तिसंयुतः प्रणम्य तो पुनर्देवौ कृत्वा करपुटं विधे २१ सावर्णिरू० नमस्ते गणनाथा
येनमस्ते गणपालक चतुर्बाहुधरायैते चतुर्बाहुधरायच २२ अनाद्यायैस्वना
द्यायपरेशायैपरात्मने भक्तविघ्नहरायैते भक्तविघ्नहरायच २३ हेरंबायनम
स्तुभ्यं हेरंबायनमोनमः लंबोदरस्वरूपायैलंबोदरायते नमः २४ [redacted]
[redacted] नानारूपधरायैते नानारूपधरायच नमोनमो महादेव्यै देवाधिप
तयेनमः २५ गजवक्त्रधरायैते गजवक्त्रधरायच शूर्पकर्णस्वरूपायै शूर्प
कर्णायुते नमः २६ एकदंतधरायैचैकदंतरूपिणे नमः मायामोहहरायैव
मोहहत्रे नमोनमः २७ स्वानंदपुरसंस्थायै स्वानंदवासिने नमः पराध्यादिध

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

यैवपरश्वादिधरायते २८ नमः सर्वप्रबोधायैनमःसर्वप्रबोधक मायिभ्यो मोह
दात्र्यैतेमायिभ्योमोहदायच २९ ढुंढिराज्ञ्यैनमस्तुभ्यं ढुंढिराजायते नमः वक्र
तुंडधरायैतेवक्रतुंडायतेनमः ३० सर्वादिपूज्यकायैचसर्वादिपूज्यकायते न
मस्तेसर्वपूज्यायैसर्वपूज्यायतेनमः ३१ अनंतखेलकारिण्यैत्यनंतखेलका
रिणे नमोनमोमहाशक्तिशक्तिधरा यतेनमः ३२ नानाभेदकरायैतेनानाभे
दमयायच नमोनमः परेशायै परेशायनमोनमः ३३ याशक्तिः सैवविघ्नेशो
नांतरं विद्यतेक्वचित् अज्ञानेनमहाभागोस्त्रीपुंभावःप्रदृश्यते ३४ यत्र
वेदादयोदेवेशायोगिनोविस्मिस्मिरे तत्रकोहंस्तवामितावल्पज्ञानप्रधारकः
३५ अधुनामेमहायोगंप्रयच्छयोनमाम्यहं भक्तिंचभवतोर्मेतुसुदृढां

दातुमर्हथः ३६ इत्युक्त्वा दंडवद्भूमौ पपात पादयोस्तयोः स्तोत्रहर्षसंयुक्तावूचतुस्तं
महीपतिं ३७ शक्तिविनायकावूचतुः शांतियोगं महाभाग लभसे योगसेवया
भक्तिं दृढां च नैपादे सदादिसकुमारक ३८ भुक्त्वा मन्वंतरं पूर्णं यज्ञाः स्थाप्य ज
गत्त्रये अंते स्वानंदगो भूत्वा ब्रह्मभूतो भविष्यसि ३९ त्वया कृतमिदं स्तोत्रं सर्वसि
द्धिप्रदायकं पठते शृण्वते चैव भविष्यति न संशयः ४० एवमुक्त्वा गणाध्यक्षा
वंतर्द्धानं प्रचक्रतुः मनुः स्वगृहमागत्य भजते भावसंयुतः ४१ मन्वंतरं समा
भुक्त्वा ब्रह्मभूतो बभूव ह गाणपत्यो महाभागः सावर्णिः प्रथितो भवत् ४२ शा
क्तिविनायको नामावतारः कथितो मया सर्वसिद्धिप्रदः पूर्णो लंबोदरस्य भक्ति
तः ४३ मायया मोहिता नानावैभिन्नाः शक्तिः प्रदृश्यते यामकिं सा स्वपदक्षलंबोद

मौ०पु० रोनसंशयः ४४ स्त्रीपुंभावमसौमायात्सकव्यायोगसेवया तदालंबोदरःप्रा खं०५
४८ प्तोयोगिभिर्ब्रह्मनायकः ४५ केचिच्छक्तिंवदंत्येनंकेचिल्लंबोदरंपरं भक्त्या
भिन्नस्वरूपंचार्थज्ञानीहिनात्रसंशयः ४६ असत्स्वानंदरूपावैशक्तिर्वेदप्रकी
र्तिता सलंबोदरआख्यातोगणेशस्यावतारभृत् ४७ शक्तिविनायकस्यैतच्च
रितंयःशृणोतिवा पठतिभवितासोपि भुक्तिमुक्तिर्नसंशयः ४८ इतिश्रीमदांत्ये
मौद्गले० पं० लंशक्तिविनायकमाहात्म्यंनामपंचदशोध्यायः १५ मुद्गलउ० शे
षपुत्रस्यमाहात्म्यंकथयामिसमासतः तच्छृणुष्वप्रजानाथयोगशांतिप्रदायकं प.३
१ एकदासत्यलोकस्थोब्रह्माध्यानपरायणः बभूवसर्वजंतूनांहितार्थेमोहि
तःस्वयं २ सदासृष्टिर्मदीयेयमखंडाजायतेकथं तत्रतस्यस्वनिःश्वासात्पुरु ४८

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

षः सबभूवह ३ सप्रणम्यविधातारंतुष्टावविविधैः स्तवैः तमुवाच तदा ब्रह्मा किं
वांछसि वद शोभने ४ ब्रह्मणोवचनंश्रुत्वा हर्षयुक्तः पुमानभूत् तंजगाद प्रजाना
थं भक्तिनम्रात्मकंधरः ५ पुमानुवाच० त्वनिश्वाससंभूतं पूत्रं मां पालय प्रभो
देहिनामत्र यास्त्रीनं भक्ष्यं [illegible] नानाविधं विधे ६ अत्यसुखकरं सर्वे देहिनाश्चन
मोस्तुते त्वं गतिः सर्वभूतानां ममाधुना विज्ञापतः ७ तस्यद्वचनं श्रुत्वा ब्रह्मा स्नेह
युतोभवत् तमालिंग्य चुचुंबे सजगाद पुत्रवत्सलः ८ ब्रह्मोवा० मा यादर्शनमा
त्रेणवर्द्धयसि [illegible] माहात्मन्त्र अगस्तिनामविख्यातं मायाकरो भविष्यति ९ यंयं मि
च्छसि तं तं ते सफलं च भविष्यति त्रैलोक्ये यवसत्तिः पुत्र आहतगतिर्भवेत् १०। व्या २
चतुः पदार्थसंभूतं सदा वस्तुं भविष्यति चतुर्विधमयेभ्यो स्मार्गं न कदा भवेत्

२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

११ युद्धे चतुर्विधं सर्वं ज्ञापिष्यसि न संशयः सदारोग्यादिसंयुक्तो भविष्यसि म
द्वात्मज १२ ब्रह्मणो वचनं श्रुत्वा हर्षितो भूत् सुमानस्वयं मायाकरः प्रणम्यैव
तं ययौ स्वेच्छया चरन् १३ ततो दानवमुख्यश्च विप्रचित्तिः प्रतापवान् तं दृष्ट्वा ब
लसंयुक्तं समागत्य ननाम सः १४ ज्ञात्वा वृत्तान्तमेतस्य मायाकरस्य दुर्मतिः ज्ञ
गाद तं पुनः सोपि विप्रचित्तिः प्रतापवान् १५ विप्रचित्ति रू॰ मायाकर महाभा
ग शृणु मे परमं वचः धराः प्राप्तास्त्वया सर्वे दुर्लभा नात्र संशयः १६ तेषां भोगाः
प्रकर्त्तव्यास्त्वया नित्यं महामते तदा शोभायुता ज्ञाता वरास्ते नान्यथा प्रभो १७
यथा रूपवयोयुक्ता नारी स्वपतिना युता नित्यं भुक्ता विशेषेण शोभते [illegible] तीव मा
नद १८ मिलिता विविधा भोगा भुक्ताश्चेत्साधवं भवेत् निष्फला भोगहीनास्ते

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्रापंति पुरुषं सदा १९ अन्तो वरान्महाभाग साधयस्व विशेषतः नो चेत्ते त्वां त्रापिष्यति
[illegible] वरा भोगविहीनतः २० वयं दानवमुख्याश्च त्वदधीना भवामहे अस्माभिर्बल
संयुक्तैर्भुंक्ष्व भोगं महाबल २१ दानवा [illegible]बलसंयुक्ता अजेयाः सर्वभावतः त्वदाज्ञाव
शा[illegible]गा नाथ चरिष्यन्ति न संशयः २२ एवं मायाकरस्तेन बोधितो दृष्टधीः स्वयं तदा
धीनो बभूवापि ययौ तेन रसातलं २३ तत्र दानवमुख्यैश्च मिलितैर्यमसन्निभैः तै
र्मान्यते विविधैः पुत्रो मायाकरस्ततो बहु २४ ततः शुक्रं समानीय प्रणम्य दानवा
विधे ब्राह्मणे[illegible]ऽभिषिक्तं तं कारयामासुरादरात् २५ असुराणां महाराजो बभूव ब्र
ह्मणः सुतः मायाकरोति सर्वेभ्यः शश्वमेभयदायकः २६ नानाभोगान्प्रभुंजानो बले
[illegible]नगर्वितो भवत् अमन्यतासुराधीनम् आत्मानं कृतकृत्यकं २७ ततो दानवमुख्यैः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

सजीत्वापृथ्वींसमागतं ततोदेवगणानजित्वेंद्रासनसंस्थितोभवत् २८ ततस्तं
दानवाःसर्वेमिषेविरेविशेषतः स्वर्गभोगकराभूत्वाहर्षितास्वजनेश्वमो २९ ततः
शिवंसमाराध्यमुद्धायसोद्युतोभवत् त्यक्त्वाकैलासमाद्देशमपपालशंकरःस्वयं ३०
ततोविकुंठगोभूत्वाराजादानवाधिपः त्यक्त्वाविकुंठमेवंसविष्णुःपपालभीति
तः ३१ ततःशांतिपरेंवीक्ष्यतमूचुर्दानवाःपुनः जयत्वंसर्वलोकस्थंब्रह्माणंदे
वनायकं ३२ सुरेभ्यःसर्वदातासपक्षगश्चपितामहः असुराणामहोद्धंतानसंमो
वर्तते कदा ३३ तमाश्रित्यमहादेवादयोभवंश्चसंस्थिताः कालंप्राप्यमहावे
गामारयिष्यंतिनःखलु ३४ त्वयासर्वेजितंराज्यं तदपिपप्रपचेष्टितं [redacted]
प्राप्यमहावेगामारयिष्यंतिनः ब्रह्मणादत्तवर्येणसकृतोनकदाभवान् ३५ त

व॰

ततस्तेषां वचः श्रुत्वा [redacted] तेमागतं विष्णुंवैविधिः त्रैलोक्यपालकैः [redacted] मा पाकरो सुरः स्वयं सत्यं विचार्य धातारं जेतुं संघातो भवत् ३६ मु
दानवैर्ब्रह्मलोकेन मागतं विष्णुवै धविधिः त्रैलोक्ययुतःपपालकसो देवाद्यः संवृतः
प्रभुः ३७ ततः सत्यलोकस्थः श्रुश्रुमेतो वचनस्मृणात् दानवा न्मान्यदैत्यान्ना
स्तैः सहबुभुंजे सुखं ३८ ततः ससत्यलोके च कैलासवैकुण्ठ पदे सौरस्नात्केन्य
देवानां पदे प्यस्थापयत्स्वकान् ३९ पुनर्भूमौ समागम्य संस्थितो नगरे स्वके
प्रपंचारव्यं महादैत्यो दैत्यपैः संवृतो बभौ ४० ततो दानवमुख्याश्च पातालं जय
ने सुरः पा प्रस्थापयच्च ते सर्वे गता नागवंसमन्विताः ४१ ते र्जिताः सर्पदाज्ञानः नृप
स्तांश्च रणं ययौ स्वीकृत्य काराभारं स संस्थितो नागपेर्वृतः ४२ तथापि दानवा

५१ स्तत्रसंस्थिताभयदायकाः नागानघर्षयन्सर्वे यमकालनिभाबलात् ४३ ततो
तिदुःखितः शेषस्तस्मार गणनायकं निर्विघ्नार्थं प्रजानाथ पुत्रभावार्थमादरा
त् ४४ अनंतध्यानेन विघ्नेशं तोषयामास नागपः ततो वर्षे गते पूर्णे प्रकटो भूद्ग
जाननः ४५ हृदयाद्बहिरेवासौ निर्गत्य तमुवाच ह पन्नगशेषं मुद्गला भागध्यान
ज्ञं नेमुत्तं चमां ४६ दक्ष उ० स्वल्पापापासेन ह्रेरंबः कथं पुत्रो पभूद्धे कथयस्व महा
योगिन्द्रेषस्य चरित्रं महत् ४७ ॐ इतिश्रीमदांत्ये मौद्गल० महा० पंचम० लंबो० शे
षतपोवर्णनं नाम षोडशोध्यायः १६ [illegible] श्रीगणेशायनमः मुद्गलउ
वाच पुराकश्यपविप्रेणाराधितोतपसा प्रभुः शिवविष्णुच पूजार्थं मंत्रध्या
नसमाधिना १ दशवर्षे गते तो च वरदो तं समागतो तत्र तो मुनिवरेणैव वंद

त्वाप्रजागमन्‌ः २ तयोर्वंशेनशेषश्च पुत्रस्तस्य बभूव ह धराधरणभावेन पाल
को विष्णुरेव सः ३ ब्रह्मणादिवसांते सत्वालयाविष्टपं महत् ददाहसूर्यंकरांज्वा
श्च महानागप्रतापवान् ४ सहस्रशीर्षापुरुषः स एकः शेषउच्यते मृत्यहीनो
ह्यनंतोयं सर्वेषामंतकोभवत् ५ लये एकोवशेषश्चतेन शेषः प्रकीर्तितः ब्रह्मां
डं धारयामास सर्वाधारो बभूव ह ६ उत्पन्नोभूत्स्वयं साक्षाद्धरिहरात्मकप्रभुः
ब्रह्मणागत्य तत्रैवाभिषिक्तोराज्यकर्मणि ७ नागानामीश्वरोभूत्वा स्थितः स
र्वैत्रसंमतः ततः सकल्परूपं नत्वाजगादवचनं हितं ८ शेष उवाच ब्रह्मांडं धा
रयाम्येवकथं सर्वं समाकुलं तदर्थं मां महायोगिन् साधिशिष्यं पितः प्रभो ९
ततस्तस्मै मुनिश्रेष्ठो ददौ मंत्रं षडक्षरं गणेशस्य यथान्यायं शेषोपि त्वा प्रजा

पते १० ततस्तं प्रणिपत्यैव ततताप ततपङ्कजमं वनेगत्वा गणेशं स ध्यात्वा जपपराय
णः ११ निराहारेण विघ्नेशं तोषयामास नित्यदा पुपूज भक्तिसंयुक्तस्तुष्टाव विवि
धैः स्तवैः १२ एवं वर्षसहस्रेण प्रसन्नो गणनायकः अस्थिमात्रावशेषं तं त्व
चायुक्तं समाययौ १३ तं दृष्ट्वा नागपः शेषः प्रणम्योत्थाय चादरात् पुपूज हर्षसं
युक्तस्तुष्टाव करसंपुटः १४ ततस्तं गणराजः स जगाद वृणु वांछितं दास्यामि
तपसा तुष्टोयं ते नैव ने भविष्यति १५ शेषः प्रणम्य विघ्नेशं जगाद हर्षसंयुतः
ब्रह्मांडधारणे शक्तिं देहि नाथ नमोस्तु ते १६ भक्तिं देहि गणाध्यक्ष भुक्तिमु
क्तिप्रदायिनीं मृत्युहीनं दिशानाथं मां कुरुष्वः पत्रो द्विगं १७ तथेति गणरा
जस्तं तमुक्त्वांतरधीयत शेषोतिहृष्टः स्वयं दक्षस्वस्थानं प्रजगाम ह १८ तद

रम्यस्वयंनागो धराधरो बभूवह दिक्पालस्त्वं सदा लोके मान्यः सर्वार्थदो भव
त् १९ ततो योगबलेनैव नानामायाविशारदः नानारूपधरः शेषः स्वस्वमेस
र्वमंडलं २० एवं बहुगते काले हिरण्यकशिपोर्भयात् ऐश्वर्यं नैश्वर्यं मत्वा ज्ञा
ग्रा० ४ नार्थमुद्यतो भवत् २१ विपुलं सत्तपस्तप्त्वा श्रीमद्धर्मपरायणः योगभूमिस्थ भावे
९५ नांतर्निष्ठो बभूवह २२ ततः क्रमेण नागेशः समस्तानंदगो भवत् योगेन तत्र
शांतिं दृष्ट्वा च संस्थितो भवत् २३ विष्णुं ज्ञात्वा परभावेन तद्ध्यैसंयतः स्वपं चै
दस्वेनैव मार्गेण तोषयामास केशवं २४ ततस्त्वं वरदो विष्णुर्य [illegible] योंणसं शूपे ३
स्तुतः याचितो नित्यमेवं मे दर्शनं देहि केशव २५ मदीयदेहसंस्थस्त्वं भव
नित्यं जनार्दन तथेति तमुवाचासौ नारायणो बभूवह २६ शेषशायी सदा त

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

स्यदेहे स संस्थितोऽभवत् तेन संहर्षितोऽत्यंतं बभूव नागपालकः २७ ततो यो
गबलेनासौ मायामोहं ददर्श ह दृष्ट्वा मयं समानं दर्शं सोऽपि बभूव ह २८
एवं बहुगते काले योगमार्गकरोऽभवत् समाधीना प्रज्ञानाथ सोऽहज्ञं ब्रह्मसंप्रि
तः २९ सोऽहज्ञं शंकरं ज्ञात्वा शैवमार्गपरोऽभवत् ब्रह्मस्वेच्छामयं दृष्ट्वा शांति
प्राप्य समास्थितः ततस्तं वरदः शंभुः नागयोगे प्रणम्य सः शेषस्तुष्टाव संहृष्टः
शैवैः स्तोत्रैः सदाशिवं ३१ प्रसन्नं शंकरं दृष्ट्वा ययाचे भक्तिमुत्तमां सदा दर्श
नभायार्थं संगतिं शंकरस्य सः ३२ तथेति शंकरो देवश्चकार स प्रजापतेः
मस्तके तं बबंध अथ नित्यदर्शनकांक्षिणं ३३ ततोऽतिहर्षितोऽनंतः शंभुमार्गप
रायणः सिषेवे भावसंयुक्तः शंकरं वृषभध्वजं ३४ ततो योगबलेनैव शेष

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्वात्मस्थं परं मोहहीनं विदित्वा सर्वशान्तिहीनो बभूव ह ३५ मनसा शोकरं ब्र
ह्मामन्येतनपरं प्रभुं शिवं नत्वा महानागाः पप्रच्छ योगशान्तिमिदं ३६ पात्रं गणे
शयोगेनं ज्ञात्वा शेषं सदा शिवः जगाद गणनाथस्य ज्ञानं सर्वहितावहं ३७।
शिव उवाच योगं शान्तिप्रदं पूर्णं गणेशं विद्धि मानद सत्यासत्यसमानानि स
हजेन युक्तानि वै ३८ ब्रह्माणि यत्र लियंते संयोगेन महात्मना स्वसंवेद्यं वदं
ति तद्ब्रह्म शान्तिप्रदं परं ३९ संयोगे गणनाथस्य स्वसंवेद्यात्मकं परं दर्शने
जायते येन स्वानंदवासिको भवेत् ४० सर्वसंयोगरूपश्च देवस्तत्र महास्मृ
तः तेन शान्तिप्रदं पूर्णं न मतं योगिभिः कदा ४१ स्वसंवेद्यविहीनं यद्ब्रह्मा यो
गमयं भवेत् तत्र सं दर्शनं तस्य न भवेच्छान्तिरेकतः ४२ स्वकीयो भवत्त

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

स्तत्र निवृत्तिर्जायते नृणां तत्र शांतिः समाख्याता सा न मुख्या मता बुधैः ४३
अयोगात्मकदोषश्च तत्र संवर्त्तते सदा मायाहीनप्रभावेण तिष्ठति गणना
यकः ४४ संयोगायोगयोर्योगे योगं ति शांतिप्रदायकः सा शांतिः सर्वमान्या वै
भवति विद्यादतः ४५ संयोगश्च गकारस्थो णकारो योगगः प्रभो तयोरी
शो गणेशानो वेदे परूप विचक्षण ४६ पंचभूमिमयं चित्तं तद्देव बुद्धिभावगं॥
मोहो भ्रांति प्रदेशेषु सा सिद्धिः संमता बुधैः ४७ तयोः स्वामी गणेशानश्चिं
तामणिः प्रकथ्यते चित्तप्रकाशकः साक्षात्स्थितिदो योगसेवया ४८ तं भ
जस्व माहात्मनागततः शांतिमवाप्स्यसि नान्यथा कोटिवर्षैः शांतिप्रल
भ्यते नरः ४९ एवमुक्त्वा महादेवो विरराम सतां प्रभुं प्रणम्य शेषनागश्च

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यमोत्तपावनंपरं ५० इति श्रीमदांते मौद्गले० पं० लंबोदरचरित्रे शेषयोगो ना
मसप्तदशो ध्यायः १७ मुद्गल० ततः शेषस्वरूपं तत्र ज्ञात्वा पतगोत्तमं शमदमपरो भू
त्वा योगभूमीमधः शेषो यत्न १ क्रमेण पंचभूमीनां चित्तस्य पारमागतः शांतिप्रा
प्तो महानागो भक्तं गणनायकं २ गाणपत्यस्वभावेन पुपूजे भक्तिसंयुतः एवं त
पःप्रभावेण संतुष्टोऽभूद्गजाननः ३ नमाय यो महाभक्तं ध्यानस्तिमितलोचनं उ
गाद्संदृशं धवलं वरान्मत्तो मुदुर्लभान् ४ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा प्रबुद्धो नागनाय
कः दृष्ट्वा लंबोदरं देवं प्रणनाम कृतांजलिः ५ पुपूजे भक्तिसंयुक्तः पुनः प्रणम्य
विघ्नपं तुष्टाव सुस्थिरो भूत्वा निबद्धकरसंपुटः ६ शेष उ० गणेशाय नमस्तु
भ्यं सिद्धिबुद्धिपते नमः चिंतामणे महाविघ्ननाशनाय नमो नमः ७ सर्वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दि पूज्यरूपाय सर्वपूज्याय ते नमः ज्येष्ठराजाय ज्येष्ठानां मात्रे पित्रे नमो नमः
८ विनायकाय सर्वेषां नायकाय नमो नमः नायकानां प्रचालाय नायकेभ्यः सि
विताय ते ९ विघ्नेशाय च सर्वेषां पदस्वं त्राकराय ते अभक्तानां सुभक्तानां
जा॰४ विघ्नहंत्रे नमो नमः १० ढुंढिराय सर्वेश्च ढुंढिताय सुसिद्धिदे ढुंढितानां महा
राजाय परेशाय नमो नमः ११ ब्रह्मणां पतये तुभ्यं ब्रह्मभ्यो ब्रह्मदायिने ब्रह्म
भ्यः सुखदायाथ शांतिरूपाय ते नमः १२ स्वानंदवासिने तुभ्यं सदा स्वानं
दमूर्तये नानाविहारकर्त्रे ते समाधयेन नमो नमः १३ मूषकवाहनायैवं के मूषक॰३
प्रियमूर्तये मूषकध्वजिने तुभ्यं स्तेयरूपाय ते नमः १४ अयोगाय सदा ब्र
ह्मब्रह्मणे ब्रह्ममूर्तये असमाधिस्त हेरंब मायाहीनाय ते नमः १५ योगा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

योगनाथाय योगेभ्यो योगदायिने चित्तवृत्तिविहीनाय ते नमः गणेशाय
नेमौ नमः १६ किं स्तौमि त्वां गणाधीश मनोवाणीविवर्जितं मनोवाणीमयं
स्वामीन्दृष्ट्वा भ्यां हीन तयास्थिते १७ अतो वेदादयः सर्वे कुंठिता नात्र संशयः यो
गीनः शुकमुख्याश्चात स्त्वां परूपामि भाग्यतः १८ एवं संस्तुवनस्तस्य भक्तिरसः
समुद्भवः तेननर्तेशोषश्चल्ह ष्टरोमाश्रुलोचनः १९ ततस्तं गणराजस्तु जगा
द भक्तिमुत्तमं वरान्वरय शेष त्वं दास्यामि भक्तभावतः २० त्वया कृतमिदं स्तो
त्रं शांतियोगप्रदं भवेत् धर्मार्थकाममोक्षाणां दायकं सर्वसिद्धिदं २१ यं य
मिच्छसि तं तं वै दास्यामि स्तोत्रपाठतः श्रवणान्मात्र संदेहो मद्भक्तिवर्द्धनं भ
वेत् २२ ततस्तं नागराजश्च जगाद वचनं हितं प्रणम्य भावसंयुक्तो विघ्नेशं

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भक्तिलालसं २३ शेषउवाच भक्तिं देहि गणाधीशत्वपादांवुजे परां सदा
शांतिस्थमत्यंतं कुरुष्व गणनायक २४ चित्तं पंचविधं प्रोक्तं तत्र त्वं सततं प्र
मो तिष्ठस्व स्फूर्तिरूपेण मदीयम्ममनाशकः २५ मनश्चंचलभावेन संसा
रविषये रतं भविष्यति न संदेहो ततस्त्वं मे तनयो भव संसारे पुत्रभावेन भ
जिष्यामि निरंतरं हृदि शांत्या तथा देव कुलदैवतरूपिणं २७ अत्र गणे
शाक्षेत्रैवैभवंतु त्वत्प्रसादतः सर्वसिद्धिप्रदं नाथ भक्तिम्मः शांतिदायकं
२८ चित्तभूमी धरं वीक्ष्याहं शांतोत्र गजानन धरणीधर संज्ञं त्वां वदिष्य
ति जनाः प्रभो २९ योगेनाहं गणाध्यक्ष तद्रूपो नात्र संशयः अतो मदी
यनाम्ना त्वं धरणीधरको भव ३० अहं धरा धरः प्रोक्तः स्थूलशब्दप्रधा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

+२क॥ त्वं चित्तभ्रमिणः स्वामिन् योगेन धरणी+२

धरः ३१ एवमुक्त्वा गणेशानं विरराम चकार तपः तमुवाच गणाधीशः संतु
ष्टो भक्तवत्सलः ३२ गणेश उ० त्वयोक्तं सकलं शेष फलं ते भविष्यति स
दा शांतिस्वरूपस्य मां भजिष्यसि निश्चितं ३३ योगज्ञानस्य कर्ता वै त्वं
भविष्यसि मानद न योगे त्वत्समः कोपि भविष्यति महीतले ३४ सदा भक्तिर्मयि मर्४
ता त्वं मे नाग मौलिष्ठ धराधर महीनस्वाभावेन भज स्व मां विशेषतः।
धराधरणाद् त्वं वै क्षमादिकं कदाचन न भविष्यति शेषसर्पेण समाभ तैर्४
वेत ३६ तव विष्णुः शरीरस्थः शायते निस्समादरात् पुष्पतुल्यो भवेद्देवो ब्र
ह्मांडनायकोपि सः ३७ सदा पर्यंकेषु भोगस्त्वं भविष्यति न संशयः दिक्
पालस्त्वं महाभाग सर्वमान्यो न संशयः ३८ एवमुक्त्वा गणाधीशस्त्वरूपं ना

नाविधं स्वकं दर्शयामास शेषाय नानायोगधरं परं ३९ समष्टिव्यष्टिरूपं च
५० ददर्श नादरूपकं बिंदु सोऽहं तथा बोधं विदेहं नागराट् प्रभो ४० स्वस्वरूपमयो
गस्थं योगशांतिमयं तथा ददर्श विस्मितः शेषः संशयवर्जितो भवत् ४१ अंतर्धा
नं पर्यौ स योगाधीशो ब्रह्मनायकः शेषस्तत्र गणेशं संस्थापयामास विप्रपैः ४२। शा ✓
धरणीधरविघ्नेशस्तत्रैव संस्थितो भवत् भक्तेभ्यः सिद्धिदाता स यात्रामात्रेण
निश्चितं ४३ शेषः स्वभुवनं दक्ष जगाम हर्षसंयुतः विघ्नराजस्य नाम्नो च तिष्ठ।
ति नागराट् सदा ४४ अनन्यो भावसंयुक्तो भजंतं गणनायकं अथो व्यासावता
भे २ रश्च बभूव धर्मपालकः ४५ ब्राह्मणः शूरणं नाम गाणेशः श्रुश्रुवे मुनिः पुराणं सत्त
थापि च समभक्तस्तपसा युतः ४६ प्रसन्नो गणराजः स्यात्तस्मै दत्वा यथो वरं वेदशाखा ५७

भि० १ द्विकं सर्वं चकार [illegible]न्नमादरात् ४७ ततो बहुगते काले मायया श्वांति संयुतः योगाभ्य

सो भव योगी चित्त चंचल भावतः ४८ कदा नदी जले व्यास स्तर्पणं नित्य माकरो

त् तस्यां जले स्वयं शेषः [illegible] पपात स्मै से रूप धृक ४९ तं दृष्ट्वा विस्मितो व्यास स्तस्या

ज्जलाज्जले भयात् मुनिं तं प्रत्युवाचेदं सर्पो गुष्ठप्रमाणकः ५० सर्प उवाच० ज्ञलेना

नाम [illegible]ग्रहो प्राश्च प्रगम सिष्यति मां प्रभो [illegible] रक्षस्व त्वं महाभाग शरणं ते समाग

तं ५१ तच्छ्रुत्वा विस्मितो व्यासस्तं प्रणम्य महायशाः जगाद हर्षसं[illegible]युक्तो वचनं ६४

स्वहितावहं ५२ व्यास उ० कस्त्वं वद महाभाग मम्मांजलौ समागतः वदसि [illegible]रव न ३

न्नाप्यनलां ज्ञाना मिभावतः ५३ तस्य तद्वचनं श्रुत्वानंतं जगाद पतंजलिः हर्ष

यन् हेतुगर्भाभिर्वाग्भिर्हर्षसमन्वितः ५४ चिंतनं यदि संत्यक्तं [illegible] कुत्र प्रव[illegible] तदा १

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तते अपूर्वं मुनिशार्दूल मायया पृच्छसि प्रभो ५५ मायया मम [illegible]र्पं जानाति स्थो नर
चन्द्रार्षणं सदा करोति नात्र संदेहो ह्येन यानन्दुर्लभं भवेत् ५६ तस्यैतद्वचनं श्रु
त्वा पुनः प्रणम्य तं मुनिः पप्रच्छ ते स्वरूपं मे दर्शयस्व नमो नमः ५७ ततो नरा य३
कृतिं मूर्त्वा संस्थितो भगवान्स्वयं शेषो ब्राह्मणरूपस्थो जगाद तं महामुनिं
५८ पतितं जलिरुद्धं तवांजलौ महाभागपतितो हं तापते पतं जलिं च मां वि द्वि५
द्धि [illegible]शेषं धराधरं मुने ५९ गणेशानेन विप्रेशा प्रेरितं मां विशेषतः श्रा
तिनाशार्थमेवं ते ज्ञानीहि सह मागतं ६० ज्ञात्वाति हर्षितो व्यासः प्रणम्य
तमुवाच ह चिंतनं च कथं नाथ स्वतः कथ्यं चित्तगते ननु ६१ नानाभावमिदं
दृष्ट्वा तत्र तत्ता दृष्टां भवेत् चिंतनाग्रे द्रवं यत्नं वदस्वाति महाद्भुतं ६२ यो ५२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

२

गास्त्रं गणेशः स्वयं तस्मै जगाद स संपतंजलिः यथा विघ्नेश्वरेणैव दर्शितं तेन तादृशं परं
विप्रेणेति हृष्टो योगी गणेशः सर्वार्थदायकः व्यासस्तत्र प्रज्ञानाद्यखेदयुक्तो
भूदेवह ६४ अश्वावसयथा ज्ञानस्त्रं परं गणेशमुखात्पुरा तथाचितं समागृह्य
योगीवंद्यो बभूवह ६५ तस्य भाष्यं च कारापि व्यासो गूढार्थसिद्धये नराणां प्र
हृतार्थाय सुगमार्थं प्रजापते ६६ पंचधा चित्तभूमिस्थ स्त्यक्त्वा तच्चिंतनं
स्वयं चिंतामणिं तदाकारो बभूव मुनिसत्तमः ६७ इदं गणेशस्य माहात्म्यं क
थितं योगजं तिदं अधुना शृणु दक्ष त्वं प्रवक्ष्यतं यत्कथानकं ६८ इति श्रीमद्
गणेशो मौद्गले पंचमखंडे॰ लं॰ गणाधीश्वाख्यानवर्णनं नाम अष्टादशो ध्यायः मुद्गल
उ॰ ल्हद यथा बहिरागस्य गणेशस्य गणनायकः पुत्रभावेन संस्थो भून्मूषकारूढ

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

आदरात् १ ततस्तस्याग्रेषस्तं प्रणनाम कृतांजलिः पूजयामास सर्वेशं पुनः स
प्रणतो भवत् २ अथ पूर्वोपनिषद्भिस्तं तुष्टाव करसंपुटः नागेन्द्रः प्रार्थयामास भ
क्तिनम्रात्मकंधरः ३ शेष उ० योगींद्र त्वं गणाध्यक्ष ब्रह्मणां नायकः स्मृतः कथं
मे पुत्रभावेन संस्थितोसि विडंबनं ४ ततो गजाननस्तं वै मोहयामास मायया मो
हितो नागराजस्तं पुत्रं मेने गजाननं ५ शेषो बालं समागृह्य लालयामास सस्त्रि
यः क्रमेण पंचवर्षस्थो बभूव तद्गृहे प्रभुः ६ अथ शृणु प्रजानाथ वृत्तांतं दैत्य
संभवं मायाकरासुरो दुष्टश्चकार कर्मखंडनं ७ आसुरं कर्म सर्वत्रं [illegible] लं तेन। ढ३
दुरात्मना तेनो षोषणसंयुक्ता बभूवु [illegible] देवनायकाः ८ ततो हाहाकृतं सर्वै
र्येणाश्रमयुतैर्जनैः न स्वाहा न स्वधायं वै कर्तुं केनापि शक्यते ९ ततो मु

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

व१ निशाः सर्वे देवास्तं भृगुपुरोगमाः विचारं दैत्यनाशार्थं चक्रुर्मयसमन्विताः ९
१० तत्रोवाच महायोगी बृहस्पतिरुदारधीः गणेशं भक्तिसंयुक्ता भजध्व
ध्वं परमात्मने ११ चतुःपदार्थसंयोगी गणेशो निजबाधकः चतुर्भिर्वर्जि
तश्चायं हनिष्यति महाखलं १२ श्रुत्वा ते गुरुसंयुक्तास्तेपुस्तपो महत्त्वभो
निराहारादिसंयुक्ता नानानुष्ठानतत्पराः १३ गते वर्षशते पूर्णे प्रसन्नो भूद्ग
जाननः आययौ तान् वरं दातुं भक्त्यानुष्ठो महायशाः १४ तं दृष्ट्वा हर्षसंयुक्ता
देवा मुनय आदरात् प्रणेमुः पूजयामासुः स्तुष्टुवुर्विविधैः स्तवैः १५ वरं प्रासु वि३
मोराद् दैत्यगणेशं सर्वनायकं दैत्यं जहि गणाध्यक्ष मायाकरासुरं प्रभो १६ त
थामायाविहीनाश्च वै भक्तिं देहि त्वदीयकां दास्यं ते पादपद्मस्य न यस्त्वं निस

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मौ०पु० त्राय: ११ श्रुत्वा तान् गणनाथस्तु जगाद हर्षसंयुतः मायाकं रहनिष्यामि त्रै- ख०५
६० षपुत्रोहमंजसा १८ तत्र मे वाहनं मुख्यं पदि भवति देवपाः चतुर्देवम-
यं विप्रास्तद्यास्त दुःकरोम्यहं १९ मदीया भक्तिरूपा वो भविष्यति न निश्चि-
तं सुदृढा मे सदादासा भविष्यथो विशेषतः २० एवमुक्त्वा तन्द घेसौ गणेन्द्रो
शेषध्या५ देवनायकः [redacted] नात्समुद्भूतो भक्तानां कार्यसिद्धये २१ अथो देवर्षि-
मुख्यास्ते विचारं चक्रुरंजसा चतुर्देवमयस्यवाहनं कीदृशं भवेत् २२ सर्वा-
स्तत्र शिवः साक्षाद्वाचवाक्यमुत्तमं देवमूर्तिमयो देवः सर्वेषां गुरुरंजसा
२३ शिवउ० मूषकवाहनश्चापं वेदेषु कथितो भवत् मूषकस्तेयेन याथा-
नुर्हीनव्यस्तेय मनहा धृक् २४ नामरूपात्मकं सर्वं तत्रासहूत्म वर्तते ॥ ६०

नामरूपेषु ये भोगास्तेषां भोक्तृस्वमायया २५ भोगेषु भोगभोक्ता पस्तद्दाकारेण
वर्त्तते अहंकारयुतास्त्वं वै न जानन्ति विमोहिताः २६ वयं भोक्तार एवं ते मानयन्ति
विशेषतः ईश्वरः सर्वभोक्ता च चौर्यवत्तेषु संस्थितः २७ तदेवमूषकः प्रोक्तो मनु
जानां प्रचालकः मायारूढरूपः स भो गान्भुनक्ति चौरवत् २८ तद्वज्जीवन
गो देवः सूर्य आत्मा विशेषतः नानाजीवेषु भोगान्वै भुनक्ति चौरवत्स्वयं २९ समेषु
६० सर्वभोक्ता चैव विष्णुस्तौ न्न संशयः सदसन्मयरूपस्य चौरवन्मायया प्रभुः ३० सह
जेषु तथा देवा भोक्तारो योगः शिवः चौरवत्तात्र सं निर्मोह येमायायुतः ३१ देहो ३
भोक्तारं चौरभावस्थं वाहनं कुरुत प्रियाः पूषकाकृतिरूपं वै दीपतां गणपायत
त ३२ स्मृत्वा ते हर्षिताः सर्वे देवर्षयो बभूवन् शिवं साधु साधु त्वया प्रोक्तं सर्वेत्र

स्त्वं सदाशिव ३३ ततो गणेश्वरं ध्यात्वा चतुर्भिः कल्पितं वपुः तच्च स्वांशा
द्दुर्देवा मोक्षरूपं प्रजापते ३४ तदंशेन सञ्जीवो भून्मूषको बलसंयुतः ब्र
ह्मादिदेवर्षिभिः सार्द्धमभिषेकं चकार ह ३५ अंतर्बोत्थादिकेस्तैः पं सर्वत्रव
र्तितेपरं नानाविधैः तथैकल्पे तेषु गणनायमुच्यते ३६ अभिषिक्तः स्वयं तत्र
मूषकोह हर्षितोभवत् यज्ञभागस्य भोक्तासौ कृतो देवैः सवासवैः ३७ तं गृह्य
सर्वदेवास्ते मुनयः शेषमंदिरं आजग्मुस्तान्समालोक्य शेषश्च विस्मितो
भवत् ३८ पूजयामास सर्वान्सनागराजो महायशाः नानासनेषु संस्था
प्य पुनस्तान्प्रत्युवाच ह ३९ शेष उ० धन्यं जन्म मदीयं वै ज्ञानं तपः
स्वभावजं पितरौ मुनियो देवा दर्शनाद्भवतां किल ४० किमर्थमागताः सर्वे

+ पुत्रत्वमापन्नो ब्रह्मणो नायकः प्रभो॥४३॥ मूषकगावतारोयं पंचवर्षवयोन्वितः॥ मा+३

वदन्त मां सुरर्षयः भवतां कृपया पुत्रः करिष्यामि समन्ततः ४१ तस्य तद्वचनं
श्रुत्वा शंकरः सर्वनायकः जगाद नागराजं तं हर्षयन् हर्षवर्द्धनः ४२ त्रिविक्रं०
शेषशेष महाभाग धन्यस्त्वं सर्वमंडले तवैव पुत्रत्वं विजानीहि तपसा ध्यानजं
मर्मं ४४ तस्येदं वाहनं मुख्यं चतुर्देवकलांशजं स्तोपयधर्मे चरं पूर्णं सर्वेषां
हृदि वर्तते ४५ अस्योपरि समारूढ्य मूषकगः मता पवान् मायाकरासुरं
सद्यो हनिष्यति गणेश्वरः ४६ एवं तेषां वचः श्रुत्वा खेदयुक्तः स नागराट् न
किंचित्संजगौ देवान् पुत्रवान् सत्यभावनः ४७ ततस्तं शंकरो देवः उवाच व
चनं पुनः मा खेदं कुरु कल्याण विघ्रहान मरिष्यति ४८ तपोभिर्विविधैर्देवैः व्य२
मुनिभिः प्रार्थितो भवत् मायाकर विनाशाय त्वव पुत्रो गजाननः ४९ त्वया

तैनपसादेवआराधितोगजाननः वरदानप्रभावेणतवपुत्रोवभूवह ५० त
स्मिन्नंतरेतत्रमूषकगः समागतः नागबलैर्महाभोगैः क्रीडायुक्तोगजाननः।
५१ तेदृष्ट्वादेवर्षिविप्राः समुनस्तुः प्रणेमुर्मुमुदुः सामवेदस्थेनस्तोत्रेणैग
णेश्वरं ५२ ततस्तान्गणराजोवैवचनंहितकारकं उवाचवृषणान्प्राप्तावरं
मनेप्सितपरंनैतोनिहर्षसंयुक्तास्तमुचेस्तसुरर्षयः मायाकरासुरंस्वामीन्ज
हिसर्वभयंकरं ५४ भक्तिंदेहिगणाधीशत्वत्पादेचनिश्चलां दासावयंगणेशा
नपालयस्वविशेषतः ५५ तथेतितान्तुवाचाथवाहनंमेनवर्तते अतोयोग्यंम
हादेवावाहनंदीयतांपरं ५६ चतुःपदार्थरूपेण्योमराणांनप्रविद्यते मायाक
रस्यदुष्टस्यकथंकार्यंमयासुराः ५७ चतुःपदार्थरूपंमेवाहनंयदिजायतेत

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

द्राहंतं हो निष्यामिनात्र कार्या विचारणा ५८ इति श्रीमद्गौते मौद्गले ० लं ० पं ० मू
षकगदेव समागमो नामैकोनविंशतितमो ध्यायः १९ मुद्गल ० मूषकगवचः श्रु
त्वादेवं द्राहर्षितो बभुः ऊचुः प्रांजलयस्तंते विघ्नेशं विघ्नवारणं १ देवर्षयऊ
चतुर्ब्रह्ममयं देववाहनं ते प्रवर्तते स्वानंदे मूषकाख्यं च सर्वभोगकरं परं २
अधुनाभोगकारं तु चतुर्भिः शिवमुख्यकैः कृतं स्वकं स्वकलांशेन वाहनं तस्ता
ज्ञानानं जीवेषु सर्वभोक्ता वै चौरवत्परमेश्वरः तदेववाहनं ते मूषकं ब्रह्मणस्ते
परूपिणं ४ एवमुक्त्वा गणेशानं देवामुनिसमन्विताः तुष्टुवुस्तं महावीर्यं
मूषकं मूषकाकृतिं ५ देवर्षयऊचुः मनस्तेस्तेयरूपाय सर्वलक्ष्याय
धीमते अंतर्भोगकरायैवमूषकायनमोनमः ६ मायायास्तेयरूपिण्या

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मोहयित्वा चरारं चै चौरवद्योगकर्ता त्वं चौररूपायते नमः ७ चराचरम
याय्यैव चराचर धरायते सर्वाधीशाय कालाय कालकालाय ते नमः ८ ।
अनादये महेशाय चतुर्वर्गप्रदायिने गणेशवाहनायैव गणेशध्वजसंस्थि
ते ९ सर्वत्रगगणाधीशस्तत्याल्हादस्य नसंशयः चालकमपवीर्ययक्षणे
शास्यलमंजसा १० ब्रह्माकारशरीराय भक्तानां स्वस्वरूपिणे नमो नमः प
रेशाय चतुर्मयस्वरूपिणे ११ चतुर्णां गणपः पात्यत्वा यानद्रूप धारिणे ।
भव वाहनमुख्यं वै गणेशस्याधुना प्रभो १२ इति स्तुतः प्रसन्नात्मा मूषक
स्तानुवाच ह भविष्यामि महाभाग वाहनं गणपस्य च १३ एवमुक्त्वा गणे
शानं तु षावलब्ध धीः प्रभुं मूषको दर्शनैनैव हर्षयुक्तो महाद्युतिः १४ मू

षव॰ ३० मूषकगायदेवाय नमस्ते योगरूपिणे गणेशाय परेशाय परात्परतरा
यते १५ अनंताय महेशाय महेशैः संस्तुताय च विघ्नेशाय महाविघ्नधारिणे
ते नमो नमः १६ अनंतसूत्रवेतुभ्यं दैत्यदानवमर्द्दिने देवानां पालकायैव हेरं
बाय नमो नमः १७ स्वानंदवासिने तुभ्यं भक्तस्वानंददायिने ब्रह्मणां ब्रह्मणां
चैव तेपेपते नमो नमः १८ चतुर्णां चालकायैव चतुःसंयोगमूर्त्तये चतुर्णां पा
ददात्रे ते तेहींनाय नमो नमः १९ योगेशाय योगरूपाय योगीभ्यो योगदायिने
शांतिरूपाय वे तुभ्यं शांतिदाय नमो नम २० मूषकवाहनायैव मूषकध्वजि
ने नमः सिद्धिबुद्धिपते नाथ भक्तेशाय नमोस्तु ते २१ वेदवाक्यप्रमाणेन
मां करुष्व गजानन वाहनं भक्तिसंयुक्तं सेवायै ते नमो नमः २२ मूषकगद

मौ०पु० दंना मम मदीयगं त्वया धृतं अतो मे दमर्पि भक्तिं देहि नाथ नमोस्तु ते २३ मदीया रवं०५
६४ नाथस्वरूपेण नामतेचाभवत्प्रभो मूषकगस्ततो भक्तं मां कुरु प्रमहाम्द्भुतं २४ ग
वं स्तुत्वा गणाधीशं प्रणनाम सदंडवत् तमुस्थाप्य गणाधीशो जगाद भ
सा४ क्तिसंयुतं २५ मूषकग उ० वाहनं मे सदा धीर भविष्यति म मते मदीया भ सा४
क्तिरत्यंत सुदृढा ते भविष्यति २६ त्वया कृतमिदं स्तोत्रं मदीयं भक्तिदं भवेत्
धर्मार्थकाममोक्षाणां दायकं सर्वदं परं २७ पठते शृण्वते चैव तस्य पुत्रपौत्रा
दिकं प्रदं यं यं मिच्छति तं तं वै सफलं प्रभविष्यति २८ अन्यत्वं शृणु मे वाक्यं
द्वैविधैः कृतं महत् स्तवनं सर्वमान्यं ते भविष्यति न संशयः २९ येस्त्वां
स्तोष्यंति चैतेन स्तोत्रेणानेन मानवाः स सर्वं लभते नित्यं मिप्सितं नात्र ६४

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

संशयः ३० अनेस्वानंदगो भूत्वा ब्रह्मभूतो भविष्यति मदीयपद्रूपयासोपि
त्वत्समो मे प्रियो भवेत् ३१ एवमुक्त्वा महादेवं मूषकं गणनायकः तमाहूत्वा
ययौ तत्र यत्र दैत्याधिपो भवत् ३२ तमनु देवराजानो देवाश्च मुनयः प्रभो
नागाः शेषमुखाः सर्वे पशुभयसमन्विताः ३३ ब्रह्माणं प्रेषयामास मूषकगः
प्रतापवान् दूतं मायाकरस्याग्रे बोधार्थं नीतिपालकः ३४ गत्वा तमसुरं
ब्रह्मा जगाद वचनं हितं शरणमाखुवाहस्य याहि नो न मरिष्यसि ३५ चतु चे
र्णां ब्रह्मणां योगे मूषकगः प्रकीर्तितः स्वानंदवासकारी सगणेशोयं विचारय
३६ सुरासुरमयश्चायं तं गच्छ भक्तिसंयुतः मम पुत्रत्वमापन्नो हितं तत्प्रवदा
म्यहं ३७ ब्रह्मणो वचनं श्रुत्वा क्रोधयुक्तस्तमब्रवीत् मायाकरासुरः पापी

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

पापयुक्तेन चेतसा ३८ स उवाच त्वं देव पक्षगो भूत्वा मोहनार्थं समागतः ।
पंचमं ब्रह्म सर्वत्र तिष्ठति योगरूपकं ३९ तद्देवनागतं पुत्रनगतं च प्रजाप
ते समागतं गणेशानं त्वंहनिष्यामि सामरं ४० त्वं गच्छ दूतरूपेणागतस्तस्मा
न्महात्मने सत्यमिति परायं वैनो च ध्यन्नि सुरप्रियं ४१ ततो ब्रह्मा गणेशान
मायया प्रतिपत्य तं दृष्ट्वा तं नं कथयामास तत्क्षुत्वा क्रोधमादधे ४२ देवाना
ज्ञापयामास मूषकगो जगामापतं ततस्तत्र यास्य संघाते जंमु दैत्यगणान्मृ
मि३ धे ४३ छिन्नभिन्ना असुरास्ते पपलुर्गृत्समसंस्थिताः सभासीनं समाच
ख्युर्मायाकरासुरं वचः ४४ दैत्या ऊचुः किं स्थितोसि महावीर देवाः क्रो
धसमन्विताः आगतो नगरं सर्वं तेषामस्त्रैः सुपादितं ४५ तेषां त्वह ६५

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चनं स्मृत्वा क्रोधयुक्तः समाययौ प्रधानैरसुरैः सर्वैः संवृतो रणमंडलं
४६ मायाकरं समालोक्य पपलु देवसत्तमाः मूषकं गंसमागम्य ज्ञात्वा तं सु
खेष्टितं महत् ४७ इति श्रीमद्गांते मौद्गले ० पं० ल० मूषकमायासुरसमा
गमो नाम विंशतिमोध्यायः २० मुद्गल० मायाकरासुरं वीक्ष्य नुत्तो षगा
णनायकः मूषकं स समारुह्य ययौ संग्रामंडलं १ चतुरायुधसंयुक्तं
दृष्ट्वा विघ्नेश्वरं खलः दैत्यानाज्ञापयामास देवानां हननाय सः २ ततो दै
त्यगणाः सर्वे क्रोधयुक्ता महाबलाः ववर्षुः शस्त्रधाराभिर्मेघा इव सु
दुर्मदाः ३ दृष्ट्वा देवगणाः क्रुद्धा युयुधुस्ते समागतान् एवं युद्धं महाघो
रं सैन्ययोरुभयोरभूत् ४ परस्परं जयेप्सन्तो मम्लुः संमुखमेत्य ते रक्तौ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

चैः मरितातत्रसंजाताभयदायिनी ५ कदाचिज्जयिनोदैत्याः कदाचि
दमराम्मृधे नराश्चैव विश्रमंतेतु चक्रिरे क्रोधसंयुताः ६ एवं [illegible] दिनानि
समेवयुयुधुः शास्त्रकोविदाः पपलुरमराभिन्नाहाहारवकराभृशं ७ न
दृष्ट्वाशंकरः क्रुद्ध आययौरणमंडलं ततोविष्णुमुखादेवायुयुधुः क्रोध
संयुताः ८ तेषांमुष्टिप्रहारेणमृतादैत्याअनेकशः पपलुर्भयभीतश्च
दिशोदशप्रजापते ९ मूर्छितादैत्यराजानः सर्वेभूतलमाश्रिताः दृष्ट्वा
सिंहरवंकृत्वामायाकरः समाययौ १० क्रोधयुक्तोमहादैत्यः शस्त्रव
ष्टिंचकारह तयादेवाः क्षताभूमौपेतुः सर्वेप्रजापते ११ अन्यस्त्रे
णमहादैत्यः पातयामासशंकरं अन्येदाहयुताः सर्वेपपलुश्चदिशो

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दन्ता १२ एवं तस्य बलं दृष्ट्वा मूषकगस्तु तोषहृ स्वयं समागतो हर्षाद्रणभूमौ महा
बलः १३ दृष्ट्वा मूषकसंस्थं तमुवाच दैत्यनायकः क्रोधयुक्तप्रहस्यादौ वचनं म
घपोयथा १४ मायाकरासुरउवाच किं संग्राममायविघ्नेशस्समागतो मयासह
एकबाणेन त्वां हत्वा हनिष्यामि सुरान्मुनीन १५ चतुःपदार्थरूपं वै जगत्स
र्वं प्रवर्तते तस्माद्ब्रम्हाणां नास्ति किं करिष्यसि देवप १६ ब्रह्मांडं निर्जितं ये
न ते नमसाद्दृ गजानन योद्धुमिच्छसि बा[illegible]लः सन्बालभावात्वमंज्ञायः १७ नत्वा
न६३ मां स्वगृहं याहिंनिष्यामि निश्चितं त्वामज्ञानसमायुक्तः प्रेरकांस्ते निह[illegible]म्यहं। न्यपु
१८ मूषकगश्चैते नामारवतुल्यस्त्वं मतोपतः मूर्ख्वं वन्नैव जानासि मां सर्वभ
यदायकं १९ एवमायां कर्वीक्ष्य ब्रूवंतं स्वपराक्रमं मूषकगस्तमानं दाज्ञ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

गादवचनं हितं २० मूषकगण० किंमा वदसि दैत्येंद्र नाहं बालो सुराधम स्थानं
मदत्वा सकारी वैत्वां हं तुं रूपवान्परः २१ हनिष्यामि न संदेहः श्चतुर्भिर्वेर्जितो धु
ना पश्य मे पौरुषं मूर्ख बालस्य दैत्यनायक २२ इत्युक्त्वा के घसंयुक्तः कमलं।
निजहस्तगं बिंदुब्रह्ममयं ज्योतिस्तस्याज्य मूषकेन्द्रागः २३ आगतं कमलं
दृष्ट्वा ज्योतिरूपमयं महत् मायाकरासुरस्तं वै जग्राह बलगर्वितः २४ गृहीत
दैत्यराजेन हस्तगं न च हस्तगं पपात कंठदेशेस्य ममार दैत्यनायकः २५ क
मलं गणराजस्य हस्तगं पुनरंजसा बभूव चासुरेन्द्राना विस्मितास्संबभूवि
रे २६ अहो मायाकरो राजा कथं ममार गर्वितः न्द्राशीरं याहन्त्रां तस्यता दृन्त्रां
हन्त्रूपेण धुना २७ तेजः समागतं त्वद्यत्रतेन तेजो हतं मृधे न्द्रारत्र घासविह्नि

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नायेममारदैत्यनायकः २८ ततोदैत्यगणाः सर्वेतुष्टुवुः करसंपुटाः पातालंवि
विश्वर्दक्षदेवाहर्षयुताबभुः २९ मूषकगंनमस्कृत्यमुनिभिस्तत्वकोविदैः दैव
गणाः पुपुजुः सर्वेतुष्टुवुः करसंपुटाः ३० देवर्षयऊचुः मूषकगायसर्वेषांभो
गमोक्षैनमोनमः सर्वदेवाधिदेवायगणेशायनमोनमः ३१ लंबोदराय
विघ्नानांनायकायपरात्मने भक्तानांविघ्नहर्त्रेते विघ्नदात्रेदुरात्मनां
३२ हेरंबायनमस्तुभ्यंभक्तवत्सलरूपिणे स्वानंदवासिनेचैवपरेशायन
मोनमः ३३ महोदरायसर्वेषांपूज्यायसर्वरूपिणे सर्वादिपूज्यकायैववक्र
ते२ तुंडायतेनमः ३४ त्रिनेत्रायचतुर्हस्तायकमलधरायते मूषकोपरिसंस्था
यज्येष्ठराज्ञायतेनमः ३५ अमेयायगणाध्यक्षभूर्यकर्त्रेप्रधारिणे सर्वेशायन

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

समस्तभ्यं ब्रह्मणे ब्रह्मरूपिणे ३६ आनादये तथा मध्ये नानाभूपवशायते अनंताद्भुत
रूपाय त्रिस्वरूपाय वै नमः ३७ वृषपुत्राय जैवाय परमार्थायते नमः ३ सर्वेषां जन
कायैवमात्रे ब्रह्मेशाते नमः ३८ स्रष्टृपात्रे च संहर्त्रे गुणेशाय नमोनमः शांति रू
पाय शांतिभ्यः शांतिदाय नमोनमः ३९ अपार गुण धाराय [illegible] यायिनां
हृदि संस्थित तें किस्तो मोगपद्मा धीशां नमोनमः प्रसीदनः ४० एवंस्तुत्वा गणे
शानं प्रणेमुस्ते सुरर्षयः तानुवाच प्रसन्नात्मा मूषकगः प्रहर्षितः ४१ मूषकग
नुवाचच कृतं मे स्तवनं सर्वैर्भवद्भिः सर्वदं भवेत् यंयमिच्छति तं तं वै दास्यामि
भक्तियंत्रितः ४२ पठतां शृण्वतां नित्यं स्वाधीनोहं भवामि च भुक्तिमुक्तिप्रदं
पूर्णं पुत्रपौत्रादिवर्द्धनं ४३ वरं वृणुत देवे[illegible]शा देवा मुनिसमन्विताः दास्या

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मिस्तोत्रतुष्टोहं वांछितं नात्र संशयः ४४ देवर्षय ऊचुः मायाकरासुरस्यैव नाशा
त्त्वया कृतो महान् तेन तुष्टा गणाधीशा चिंत्यदो भावरं परं ४५ भक्तिं देहि दृढां नाथ
त्वदीयां शांतिदायिनीं तथा च यं गणेशान न कृतकृत्या न संशयः ४६ तथेति तानुवा
चाथ गणेशोंतर्दधे स्वयं देवाः खिन्नाय युः सर्वे स्वस्वस्थानं निरामयाः ४७ मुन
यः स्वाश्रमं जग्मुर्महाहर्षसमन्विताः पूर्ववत्कर्मकर्त्तारो बभूवुः सर्वजंतवः भर
शेषः संमूर्छितस्तत्र पपात धरणीतले तस्य हृदि गणेशानः प्रकटो भूत्वचनक्ष
णात् ४९ जगाद तं महाभाग मन्मूर्तिस्थापनं कुरु तत्र पूजापरो भूत्वा
कालं त्वमस्व[illegible]पय ५० पातालविवरे क्षेत्रं भविष्यति सुसिद्धिदं तत्र मां पूजयि
ष्यंति ते भ्यः सर्वं ददाम्यहं ५१ एवमुक्त्वांतर्दधे सो गणेशो ब्रह्मनायकः शेषः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्वगत्वहमागस्तथा चकर्भावतः ५२ गाणपत्यो जनो विस्तीर्णे क्षेत्रं गणपतेः स्मृतं पाला
लेसर्वसिद्धिदं स्वानंदकं तत्परं ५३ तत्र पूजनमात्रेण वांछितं लभते नरः अनु
ष्ठानविधानेन ब्रह्मभूतं लभेत्तथा ५४ इदं ते कथितं दक्ष मूषकगस्य चेष्टितं भुक्ति
मुक्तिप्रदं पूर्णं श्रवणात्पठनान्नृणां ५५ जगत्सु ब्रह्मसु स्थित्वा चौरवद्भक्षणानाय
कः भुनक्ति भोगकर्त्रं सर्वेषां तेनायं मूषकेन्द्रगः ५६ भक्तानां स्मरणेनायं पुण्यपापाम
वं मलं चौर्यब्रह्मसमर्पितं च करोति मूषकेन्द्रगः ५७ चित्ते चिंतामणिः साक्षात्तु स्थितो
नन्त्रापते जनैः सर्वस्वं गृह्यते येषां चैव भुनक्ति मूषकेन्द्रगः ५८ तेषां नां विविधानां
स राजा वाह्ये य उच्यते मूषकगामुतः प्रोक्तो लंबोदरः प्रजापते ५९ इति श्री
मद्गांल्ये मौ० पंचम० लंबोदर० मूषकगावतारं वर्णनं नाम एकविंशो ऽध्यायः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

२२ मुद्गल उवाच लंबोदरावतारोयं मूषकगः प्रकीर्तितः स एवं शक्तिपुत्रो भूत्त्वा ह्यणुष

अप्रजायत १ शक्तिलोकस्थिता देवी निर्ममे सकलं जगत् तद्रक्षणा विहारार्थं त्रि

धा भूत्वा पि मायया २ महाकाली तथा दक्षमहालक्ष्मीः प्रकीर्तिता महासर

जो०४ स्वती प्रोक्ता भक्तानां मदनाशनात् ३ ताभ्यो नानाविधा तत्र देव्यो दुर्गादिका प्रभो

देविभिः सहिता सा पि तत्ताप तपसुत्तमं ४ एकाक्षरविधानेन दिव्यं वर्षसहस्रकं

ततः प्रसन्नभावेन विघ्नेशो वरदो भवत् ५ स्तुतः संपूजितस्ताभिर्मनेप्सितं ददौ व

रं बहुत्वान्न भवेच्छक्त कथितुं च मया प्रजायते ६ वरस्यैव प्रभावेण स्वस्वकार्यरता ब

भुः देव्यो लंबोदरं नित्यं भजन्ति कुलदैवतं ७ आदिशक्तिर्महामाया शक्त्यां स्यर्थं पुन

रारभत् तपो दुष्करमत्यंतं ततः शांतिम वाप सा ८ न था पित पसा पुत्रा प पूज्य गण

नायकं गतवर्षेषु पूर्णेषु न्रोते त्वद्दि समागताः ९ तं दृष्ट्वा त्वद्दिसंस्थं सा तुष्टाव वि
धैः स्तवैः ततो वह्निर्विनिःसृत्य जगाद जगदंबिकां १० पुत्रो हं ते महाभाग ध्यान
ज्ञो नात्र संशयः पश्य मां त्वं महामाये लंबोदरं वह्निस्थितं ११ सा प्रबुद्धा ब हि
वह्निस्थ लंबोदरं तुतोष ह अथर्वशिरसा देवी तुष्टाव पूज्य साभ्युकां १२ तुष्टस्ता
गणराजश्च जगाद हृष्टवद् वांछितं दास्यामि भक्तियुक्ता ये पुत्रो हं पालयस्व मां
१३ शक्तिरुवाच अनेन वपुषा नाथ स्थिरो भव गजानन भक्तिं देहि दृढां वत्स
तव पादांबुजे परां १४ योगिनां ध्यानजं ब्रह्म पुत्रं वेदे म कीर्तितं तत्र किं चित्र
मेवेदं कृतं त्वया विनायक १५ श्रुत्वा गणराजस्तु जगाद वचनं हितं मन्मूर्तिस्था
पनं कृत्वा पूजयस्व निरंतरं १६ पुत्रवात्सल्यतातत्र कुलदेवत्वमादरात् ब्रह्म

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भावंतयादेवीकुरुत्वंसर्वदामपि १७ तत्रपूजोपचाराद्यैः पूजयस्वनिरंतरं तया
त्वंकृतकृत्याचभक्तियुक्ताभविष्यसि १८ एवमुक्त्वांतर्दधे सोलंबोदरःप्रजापते
शक्तिस्तथैवकृत्वातंभजंतेब्रह्मनायकं १९ एवंनानावतारैश्चलंबोदरस्यमान
द भक्तानांसर्व [redacted] सिद्धयस्तथैवभूवुःपरमाद्भुताः २० रक्तदंतादिभिश्चैवदेवीभि
स्तपसाप्रभुः आराधितोवधार्थायदैत्यानांगणनायकः २१ देवीभिःसंस्तुतोदेवः
प्रसन्नोवरदोभवत् वरस्यैवप्रभावेणाहतादैत्याअनेकशः २२ योगिनिभ्योमहादे
व्योभक्तेस्तैविघ्ननाशनं कुलदैवतभावेनशांत्यर्थंचप्रजापते २३ तेसर्वेगण
राजानोलंबोदरात्मकाःस्मृताः ज्ञातव्याःसर्वभावेनब्रह्मभूतपरप्रदाः २४ इदं
लंबोदरस्यैवावतारस्यकथामृतं शृणोतिपठतेवापिसर्वफलभाग्भवेत् ॥

स१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

२५ इतिश्रीमदांत्येमौपंच० लंबोद० गाणे० चरित्रेनाम द्वाविंशोध्यायः २२ मुद्ग
लउवाच अथ शृणु महाभाग गाणपत्यस्य रूपकं येन त्वं गाणपत्येवै पदे सुनि
पुणो भवेत् १ नरा गणेशभक्तिं यः कर्तुं समुद्यतो भवेत् गणेशप्रीतिकामार्थं दीक्षायु
क्तो भवेदयं २ गाणपत्यं सुगृह्णाति स्वयं गुरुं वेदार्थपारगं नत्वा तं संवदेत्पूर्वं दीक्षां दे
हि महाप्रभो ३ त्वमेव गणराजोसि गाणपत्यपरायणः मां कुरुष्व महाभाग गाण
पत्यं सुशीलकं ४ एवं पृष्टो गुरुः शिष्यं हृष्ट्वा वदेत्सौलगं श्रौतस्मार्तक्रियायुक्तं शी४
गणेशभाववलालसं ५ ततस्तं शिक्षयेदादौ धर्मान्गाणेशकान्परान् तांस्तुभ्यं
कथयाम्यत्र शृणु सर्वसुखप्रदान् ६ परान्नं भक्षयेन्नैव नालोकयेद्रजस्वलां
परस्त्रीगमनं क्वापि न कुर्यान्मनसापि सः ७ स्वाध्याययुक्तो धर्मसंयुक्तो न भवे

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ल्लाभसंयुतः अभक्ष्यभक्षणं नैव कुर्याद्धिंसां कदाचन ८ गुरुद्रोहं च पैशून्यं द्वेष
ष्टमानापमानकं वेदशास्त्रादिमार्गेभ्यो हीनं नैव समाचरेत् ९ इहामुत्र विरक्तः
सम्भवेद्ब्रह्मपरायणः इत्यादिविविधान्धर्माननुपदिश्य मनुं दिशेत् १० आदौ कृ
च्छ्रादिकं तस्मै दापयेच्च ततः परं गणपत्यान्समाज्ञाप्य सुदिनमवलोकयेत् ११
गणेशप्रियकालं वा समालोक्य सुसिद्धिदः गुरुः शिष्याय मन्त्रं वै दद्याद्भक्त्या प्रे
मादरात् १२ तत्र श्रृणु विधिं दक्ष कथयामि सुखप्रदं प्राचौ मंडपिकां कृत्वा
गोमयेनावलेपयेत् १३ मन्मथेन स्वपं तत्र वेदीं कुर्याद्विचक्षणः चतुरस्रां चत
न्मध्ये दिक्षु संस्थापयेद्घटान् १४ आदौ गणेशयंत्रं स्वं कुंकुमेनाधिकारयेत्
स्वेष्टमष्टगणेशानानां पूजयेद्विधिपूर्वकं १५ दीक्षायुक्तो गणेशान्पूजयेन्म

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ततः परं तेभ्यो भूषणवस्त्रादीन्दापयेच्छाठ्यवर्जितः १६ गणेशेनैव मंत्रेण जपं स
कारयेत्ततः पुरश्चरणसंख्याकमथवा लक्षमादरात् १७ अथवायुतसाहस्रमथ
वा च सहस्रकं तद्दशांशेन होमं वै कुर्यात्तत्र महामतिः १८ ततो बलिप्रदानं वै कृपा
स्यूर्णाहुतिं ततः पुनः संपूज्य विघ्नेशं ततो गुरुं प्रणम्य सः १९ प्रार्थयेत्सर्वभावेन।
शिष्यं मां तारय प्रभो मंत्रं देहि महाभाग गाणपत्यं विशेषतः २० पुनर्गुरुं सम
भ्यर्च्य ततस्तं कलशं पुनः स्थापयेत्स्वेष्टदेवाद्यं गणेशेनैव मंत्रतः २१ तत्र विघ्नेश्व
रं ध्यात्वा पूजयेत्स्वगृहागतः ततो वस्त्रं समाच्छाद्य मस्तके गुरुसंयुतः २२ प्र
णम्य स्वगुरुं तत्र प्रार्थयेदिदमंत्रकं संसारतारणार्थाय देहि मंत्रं द्विजोत्तम २३
एवं गुरुर्महर्षिश्च प्रार्थितस्तं सुशिष्यं वै गणेशं मनसा ध्यात्वा मंत्रं शिष्याय दापय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

येत् २४ ततस्तान्कलशान्नीत्वा पूर्वदिक्क्रमतः श्रुतैः अष्टोत्तरशतं मंत्रं जपंस्तं
स्नापयेद्गुरुं २५ एकैकस्मिन्द्विदानोक्तान्कलशान्स्नानमाचरेत्ः ब्रह्मभूतकरःप्रो
क्तो माध्यमः सर्वसिद्धिदः २६ स्नाने शिष्यं समादाय गणेशं प्रणिपत्य च शिष्येण
पूजयेद्देवं नमस्कृत्य विसर्जयेत् २७ प्रणमेद्गाणपत्यांस्तान्दद्याच्च दक्षिणां ततः।
पुष्कलां लोभहीनः सभोजयेत्तान्महाप्राज्ञः २८ मोदकापूपलड्डुकपायसान्नै
र्महामते सूक्ष्मतंदुलसंयुक्तैर्नानापक्वान्नमिश्रितैः २९ यथेष्टं भोजयित्वा वैस
प्रणमेत्स पुनः पुनः प्रार्थयेत्तान्विशेषेण तारितोहं भवार्णवात् ३० संभारं
गुरवे दद्याद्गुरुर्वंशं नमेत्सदा गाणपत्यान्महद्रूपैर्वाक्याद्यपतां स्वनमेत्वरः ३१
गाणपत्यान्समालोक्य काननमेघः प्रजायते स्वयं विघ्नेश्वरस्येति तदप्यमानभवं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

लभेत्तत् ३२ रात्रौ दीक्षां समागत्य गणेशं पूजयेत्सदा तत्समीपे तु मंत्रस्य पुरश्चरण
कं चरेत् ३३ अथ धर्मान्प्रवक्ष्यामि शृणु त्वं सुसमाहितः दंतकाष्ठमभुक्त्वा तु न ग
च्छेद्गणपालयं ३४ मैथुनं यदि कृत्वा चेद्देवालयं गमिष्यति सस घोरं नरा भाग
च्छेद्दतः स्नात्वा चनं व्रजेत् ३५ अशुचिवस्त्रसंयुक्तो विघ्नराजं न संस्पृशेत् पाव
स्त्रपरो भूत्वा पूजयेत्तु गणाधिप ३६ छिद्रयुक्तेन वस्त्रेण संधारयेद्देवपूजने
मौजेन पूजयेद्देवं यथाविधि गणेश्वरं ३७ गणेशपूजने सक्तो यदि वाचं वदे
न्नरः पूजांतरायदोषेण विघ्नयुक्तो भवेन्नरः ३८ अभ्यंगसंयुक्तो यस्तु स्नानहि
नो यदि भवेत् देवालयं समागच्छेत्तदा मंत्रमवाप्नुयात् ३९ उपानहस्पर्शसंयुतः
पादक्षालनवर्जितः गणेशानालयं गच्छेद्विघ्नयुक्तो भवेन्नरः ४० गंधादि च

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चर्च्चितो भूत्वा योऽनर्च्य गणनायकं देवालयं गतो देवाम्द्रं शूलं लभेत्स मानवः ४१
अजीर्णदोषसंयुक्तो यस्तिष्ठेद्देवसन्निधौ तुह्वाग्राधःसमीरेण विघ्नयुक्तो भवेन्नु
सः ४२ मरीराद्वमनाद्वा चैव गणेशालये भवेत् सम्भ्रंशो चलभेद् क्षदेवगृहस्थप
भंजनात् ४३ देवालयं समागत्यानत्वा चैव वदेन्नरः अथवा देवकस्यादिही
नां सशूलामिपातः ४४ नित्यं तत्र प्रजानाथः संपतो देवसन्निधौ मर्यादापाल
यं तिष्ठेत्स ईप्सित फलं लभेत् ४५ यथाशास्त्रविचारेण गणेशं सर्वसिद्धिदं
यो भजेद्ब्राह्मणपत्यस्त्वं स गणेशो भवेन्नरः ४६ इति श्रीमदांत्ये मौ० पंचम० लंबो
दरा० गाणपत्यदीक्षावर्णनं नाम त्रयोविंशतिमोध्यायः २३ मुद्गल उवाच य
दि क्षत्रियवैश्यः स्याद्दीक्षामिच्छति शाश्वतीं गणेशं तस्य वक्ष्यामि विधिं शृणु प्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ज्जापते १ ब्राह्मणस्यैव हस्तेन कारयेद्देवताद्दशात् मंत्रमात्रं जपेत्सोपि न होमा
दिं स्वहस्ततः २ गृहस्थो विप्रोपरित्यज्य दंडादिकमशेषतः गाणपत्यो भवेत्सो
पि संन्यासिनामत्र मंत्राश्रयः ३ वैश्यः स्ववृत्तिजं कर्म क्रयविक्रयकं परं त्यजेत्ततो
गणेशस्य दीक्षायां योग्यतामियात् ४ शूद्राणां नाममंत्रश्च वक्तव्यो ब्राह्मणैः
सदा हिंसादिकमथोत्सृज्य शूद्रो दीक्षां लभेत्परां ५ नाममंत्रेण सर्वं वै कुर्या
च्छूद्रः स्वयं विधे गणेश्वरस्य पूजादि न श्लोकादीनमनुच्चरेत् ६ न होमादिम
तं३ वैकर्म प्रायश्चित्तं चरेत्तथा गाणपत्यो भवेच्छूद्रो दीक्षायुक्तो महाशयः ७ गणे
शदीक्षया युक्तो यदि विपथगो भवेत् स एव विघ्नसंयुक्तो भविष्यति मत्कोपतः
८ अथ दीक्षितजंतूनां चिन्हानि ते वदाम्यहं तैर्युक्ता गाणपत्यास्ते ज्ञा

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नाति मावनवः पुमान् ९ प्रातःस्नानम्दिकं कृत्वा संध्यां न्नात्वोत्क्रमार्गतः आ
गमोक्तां च वैदोक्तां पूजां कृत्वा समापयेत् १० अर्चनं द्वादशांगेषु यः कुर्यान्मंत्र
पूर्वकं सर्वांगलेपनेनैव तत्र मंत्रान्‌ शृणु प्रभो ११ गणेशोच्छिष्टगं चैव गन्धाद्यैर्नियतो
न्यसेत् स्थानंदवासिने नमो जस्वा मूर्ध्नि समर्चयेत् १२ ललाटं गणनाथाय नम उच्चार्य चा
र्चयेत् दक्षिणाकर्णमूलं च गजकर्णायवै नमः १३ वामकर्णं तथा दक्षशूर्पकर्णाय वै
नमः अर्चयित्वा ततः कंठं विघ्नराजाय नमः पठन् १४ बाहुं दक्षिणागं तत्र हेरंबाय नमोर्च
येत् वामांसमर्चयेत्सुज्ञः सिद्धिनाथाय वै नमः १५ हृदयं चार्चयित्वा तु बुद्धिराजाय नमो वि
घ्ने उदरं नाभिसंस्थानं लंबोदराय ते नमः १६ दक्षिणां चैव कुक्षिं वै सक्रतुंडाय वै नमः
वामं चिंतामणेस्तु भ्यं समर्चयेन्नात्र संशयं १७ नाभिसमं पृष्ठदेशं समर्चयेद्ढुंढये नमः पे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मौ०पु० शूद्राणां मंत्राश्च कथितास्ते प्रजापते १८ ललाटं चार्चयेत्सुज्ञः सर्वभद्रविधानतः अंगा
७५ नि सप्तधा दक्षनाभेरूर्ध्वं समर्चयेत् १९ सर्वांगलेपने ज्ञानं गाणेशानां विशेषतः रक्त
चंदनसंयुक्तं गंधं तेषां मतं सदा २० मालां ज्ञानी भवां वापि मंदारवृक्षसंजां प्रभो प्रशस्तां स
गले बाह्वोः सर्वसिद्धिप्रदायिनी २१ धारयेन्नात्र संदेहो देवकाष्ठप्रमाणतः अन्यका
ष्ठभवां मालां धारयेन्न कदाचन २२ वैष्णवानां यथा दक्षतुलसीकाष्ठसंभवां तथा वै
गाणपत्यानां ज्ञानी मंदारसंभवां २३ तदभावे प्रजानाथ विद्रुमजां तु धारयेत् अथवा
क्षमयीं मालां धारयेन्मंत्रमार्गतः २४ सदा शुचिः स्वभावस्थो मित्रशत्रुविवर्जितः द्वं
द्वभावविनिर्मुक्तो गाणपत्यश्चरेन्मही २५ शुक्लकृष्ण स्य चतुर्थीजं व्रतं नित्यं समाचरे
त् गाणपत्यानि सर्वाणि व्रतानि श्रद्धयान्वितः २६ अन्यदेवप्रियं दक्षव्रतं तीर्थं चरे

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तथा शक्तियुक्तो भवेत्सोपि तदा सर्वं प्रतिष्ठितं २७ क्षेत्राणि गाणपत्यानि चरेन्नित्य
सं२ मैयुतः अन्यानि शक्तियुक्तश्चरन्ति श्रितं मुनिभिः पुरा २८ यथा गणेश्वरो देवः सर्वेषामा
दिपूजकः अन्यदेवस्य भक्तानां तथा तस्य व्रतादिकं २९ गाणेशानां यथा दक्षिणकः एवग
णेश्वरः आवरूपकेन तद्वै देवतादिकं समाचरेत् ३० सदा गणेशनामानि श्च कीर्तितेप्रभो गणेव ४
कथा नानाविधा रम्याः कथयंति परस्परं ३१ चरित्राणि गणेशस्य गायंति हर्षसंयुताः
पात्रभूतान् जनान् दृष्ट्वा बोधयंति सुसिद्धये ३२ अत्र ते कथयिष्यामि संवादं नारदेंद्रयोः एक
दा नारदो योगी त्वममन्निंद्रं समाययौ ३३ इंद्रेण पूजितः सोपि गणेशगानमाकरोत् तं
प्रणम्य महेंद्रश्च जगाद वाक्यमुत्तमं ३४ इंद्र उवाच यद्वक्तव्यं महाभाग चिन्हानि गण
पात्मनां केश्चिन्हैः संयुतानि त्वं गाणपत्याश्चरंति हि ३५ नारद उवाच सर्वांगे चंदनालेपो रक्तं च

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

दनसंयुताः शमीमंदारमालाश्चतेषां हस्ते गले भवेत् ३६ सदा गणेशनामान्यश्च अपरोन
तरास्मृताः कीर्तने भावसंयुक्ता गाणपत्याइमेबुधैः ३७ द्वंद्वस्य भावो हृदिनो भवेत्कदापि
निस्पृहा योगधराः सुनिर्मलाः गणेश्वरान्वंदनशीलकाः सदा ते गाणपत्याश्च वदंति
योगिनः ३८ नित्यं स्वधर्मेण च संयुतास्तथा नो मानयंति ह्यपवर्गकं कदा भक्तौ नि
मग्ना गणराजवर्त्मनि ते गाणपत्याश्च वदंति योगिनः ३९ नस्थानगो ह्यादिकमा
श्रयं [illegible]ति ये प्रारब्धमात्रं ह्यबलं विनापरे चिंतामणौ चित्तनिविष्टिताः सुरतान्गाण
पत्याश्च ४० श्रौतेन तथा स्मार्तभवेसु कर्मणि संसक्तदेहा गणराजसिद्धये सर्वाणिक
र्माणि समर्प्यनै जपेत्ता गाणपत्याश्च ४१ निंदां स्तुतिं वीक्ष्य विकारवर्जिताः कांता
सुवर्णादिषु भावहीनकाः प्राटंति विघ्नेश्वरभक्तिलालसास्ता गाणपत्याश्च ४२

आच्छादितापेनचकेनभाविताह्लैरस्तुतादेववरिष्ठमोज्झिताः जीवैर्हंतात्दोषाविहीनचे
तमस्तान्नागणपत्यान्म० ४३ नेच्छंतिकैलासविकुंठकादिकंनब्रह्मभूतंनरसांरसातले
भक्तिंसदेवेच्छंतिगणेशनाम्नाविकांतानगाणपत्यान्म० ४४ मुद्गलउवाच एवमुक्त्वामहेंद्रं
सनारदः स्वेच्छयामुनिः ययौविघ्नेश्वरंगायन्यत्रतत्रप्रजापते ४५ एतत्तेगाणपत्यानां
स्वरूपंकथितंमया श्रवणात्सामसंभूतमज्ञानंनाशमाव्रजेत ४६ [redacted]ति श्रीमद्गा
[redacted]म्पंवदमेकरुणानिधे कथंविघ्नेश्वरस्यैवप्रियौतौबभूवतुः इति श्रीमदौल्ये
मो० पंचम० लंबोद० गाणपत्यस्वरूपवर्णनंनामचतुर्विंशतितमोध्यायः २४ दक्षउ
वाच भूमीमंदारमहात्म्यंवदमेकरुणानिधे कथंविघ्नेश्वरस्यैवप्रियौतौबभूवतुः १ चे २
मुद्गलउवाच० और्वोनामाभवद्विप्रः श्रौतस्मार्तक्रियापरः सुधर्मेरतयापत्न्याब्रह्म

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ग्निष्टोममहायज्ञाः २ तयोः कालेन संजाता पुत्री तेजस्विनी प्रभो तस्या नाम द्विजौ तौ तु
शमिकेति प्रचक्रतुः ३ सा कन्या रूपसंयुक्ता गुणयुक्ता प्रजापते सप्तवर्षवयःस्था बभू यः २
व भूवजनकप्रिया ४ तदर्थं ब्राह्मणः सोपि वरमिच्छन्समाययौ शौनकस्याश्रमे तत्र
ददर्श मुनिसत्तमं ५ पूजितः शौनकेनैव मंदारं शिष्यमुत्तमं शौनकस्य ददर्शासौ विद्याढ्यं
धौम्यनंदनं ६ सुशीलं गुरुसेवायां निरतं हर्षयुक्त भक्तश्च मेने ज्ञामातरं हृदि ७ वि धर्मलालसं॥५
चार्य शौनकेनैव स्वगृहं प्रत्यपद्यत सुदिने तं समानाय्य ददौ कन्यां महात्मने ८ तेन
युक्ता शमी तत्र शुशुभे रूपसंयुता रत्नकांचनयोर्योगस्तथा ज्ञातं प्रजापते ९ पुनः
कतिगते काले यौवनस्थां विभाव्य तां शमीकां ससमानेतुं मंदारः प्रययौ स्वयं १० तं पू
ज्यपददौ कन्यामौर्वो हर्षसमन्वितः मंदारः श्वशुरं नत्वा मार्गसंस्थो भूवह ११ क
व २

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दा भ्रूशुंडिना मायया गोणाश्च महायशाः विश्रांतिमाश्रमे तस्य चक्रतुर्दंपती परे
१२ स्वमाश्रमविहारार्थं भ्रूशुंडी संगतो भवत् तं दृष्ट्वा शुंडया युक्तं ज्ञात्वा हसतुश्च मूर्खव
त् १३ शुंडाया अपमानं यः करिष्यति नराधमः स मे शत्रुर्न संदेहो गजास्यस्याव
मानतः १४ शुंडाया अपमानेन पापं प्राप्तं महाद्भुतं तेन संप्रेरितो योगी चुकोप रक्त
लोचनः शुवाच तौ महायोगी भ्रूशुंडी च द्विजाधमौ दृष्ट्वा प्रहर्षितो शुंडां पादयो भवतां
रूपा १६ ततो तं भ्रूशुंडिनं विप्रौ प्रणम्य तु सुदुःखितौ अज्ञानेन कृतं हास्यं क्षंतुमर्हसि
योगिप १७ शुश्रापं वद विप्र ज्ञादासौ तेनात्र संशयः अंशं तं गणराजस्य प्रियो कुरु
ष्व मानद १८ ततो ति करुणाविष्टो जगाद मुनिसत्तमः शुंडाया अपमानेनैया ज्ञा म२
मौनसंशयः १९ अतः शुंडाधरो देवः प्रसन्नश्च भविष्यति तदा सर्वं शुभं पूर्णं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

सौ० पु० १८ युवयोर्वांछितं भवेत् २० समाधिनं न किंचिद्दै ज्ञापदाता गजाननः क्रोधहीनस्य मे खं० ५
क्रोधः प्रेरितस्य समाययौ २१ एवमुक्त्वा महायोगी ध्यानस्थो बभूव ह तौ सद्यो वृक्ष
योनिस्थौ बभूवतुः प्रजापते २२ अथ मासे गते विप्रः शौनकश्चिंतयान्वितः शिष्यार्
वात्य ययौ विप्रमौर्वं दुःखान्महामुनिः तं पप्रच्छ ज्ञानेशोपि मंदारः कुत्र वर्तते आना
यार्थं शमीकायाः प्रेषितोयं मया सुतः २४ ततस्तं शोकसंयुक्त और्वो जगाद विस्मित
तः दत्त्वा कन्यां मया सद्यः प्रेषित स्वत्सदंतिके २५ श्रुत्वैवं शोकसंयुक्त और्वशौन
नकमुख्यकाः तयोः शोधनकामार्थं निसस्रुस्त्वरितास्ततः २६ तत्र मार्गे जनान्सर्वा
न्ग्रामस्थान्वनसंस्थितान् पप्रच्छुस्ते समूचुस्तान्मासमात्राद्धि तौ किल २७ एवं वि
चार्यते पान्तः भुशुंड्याश्रममुत्तमं तत्र विश्रांतिके स्थाने जनानां ददृशुस्तरून् २८

अनुपेतौ ततो ज्ञात्वा शौनको ध्यानमाश्रितः ज्ञात्वा भृगुं दिनाज्ञाप्तौ वृत्तांतं तान्नेव
दयत् २९ ततः सर्वान्महायोगाविघ्नरूपतपसिस्थितौ शौनकोवै महद्दुःखाद्गुणेन्ग
ण घनेरितौ ३० अथायु भक्तभावेन ध्यानेन गणनायकं तोषयामासतुः प्रीतस्तेपा
र घवैमुक्तये ३१ एवंद्वादशवर्षेषु गतेषु द्विरदाननः आययौ तौ वरं दातुं तत्र कु
ञ्जातापितो भृशं ३२ दृष्ट्वा विघ्नेश्वरं तौ तु प्रणम्य पूज्य हर्षतः तुष्टुवतुर्गणाध्यक्षं प्र
णम्य करसंपुटौ ३३ शौनकोर्वोवूचतुः नमस्ते गजव[redacted]य विघ्नेशाय परात्मने अ
पाराय परेशाय हेरंबाय नमोनमः ३४ संसारार्णवतारायमाया[redacted]मोहहराय ते ब्रह्मे
शाय [redacted] शिवादिभ्यो योगदाय नमोनमः ३५ ज्येष्ठानां ज्येष्ठराजाय सर्वेषां पू
ज्यमूर्तये आदिपूज्याय देवाय चांतस्थाय नमोनमः शूर्पकर्णाय शूराय लंबोदराय ढुं

मौ०पु०
७९
वैर

खं०

ढये विघ्नकर्त्रे त्वभक्तानां भक्तानां विघ्नहारिणे ३८ ब्रह्मेशायनमस्तुभ्यं ब्रह्मभूतप्र
दायच योगाय योगिनां शान्ताय शान्तिदाय नमो नमः ३९ गुणातीतनयपूर्णस्य विघ्नेशाय दया
मशः योगिनः सगुणस्यापि निर्गुणस्यात्र का कथा ४० नमो नमः प्रसन्नस्त्वं भवस्वामिन्
गजानन धौम्यपुत्रं च मंदारं शिष्यमेतारया धुना ४१ और्वकन्यां शमीं नाथत्वं तार
यस्व विघ्नप वृक्षयोनिगतौ तौ तु मानुषौ कुरु त्वं दृश्यौ ४२ भक्तिं ते देहि हेरंब यया भ्रां
तिर्विनश्यति दासो ते यादपद्मस्य वांछितं कुरु सर्वदा ४३ तयोर्वचनमाकर्ण्य जा
गाद गणनायकः तो भक्तौ तपसा युक्तौ भक्तिबद्धस्वभावतः ४४ गजाननस्तुवाच व
भृशुंडिना च विप्रर्षे शापितौ दंपती पुरा ज्ञात्वा मदीयतं दुस्यापमानान्तोत्र संशयः
४५ भृशुंडिनो तिभक्तस्य मम मत्तिध्यायचः कदा न करोमि महाभागो मदेहहाधि

एवमस्तु ४६ मूर्खं डेरवमानं श्च क्रियंते विविधैर्नृतैः नलश्चकोपसंयुक्तो भवति।
मुनिसत्तमः मद्वीपमयमानं सम हृतेनकदाचन अतोहं तस्य वाक्यं वै न करोमि वि
निरर्थकं ४८ भवस्यांतपसा बहुधा करिष्यामि हितावहं श्रृणु त्वमेव चोरस्य वधूं दा
स्यामि मुख्यकं ४९ मंदारस्य च रम्यस्य मूले स्थास्यामि निश्चलः मद्रूपोञ्च ह्यज्ञानी
नां सर्ववंद्यो भविष्यतः ५० देवास्तोप्स्यामिष्यंति किं पुनर्जंतवो मताः दर्शनात्स्य
र्शनाच्चैव पापघ्नौतो भविष्यतः ५१ मत्स्त्रियो सर्वभावेन देवानां प्रियरूपिणो भ
विष्यंतो विनोषिणा वृक्ष राजे मन्नामुनी ५२ ग्रामीपत्रेण मो विप्रा पूजयिष्यंति मानवाः
तेषां वांछां सदाहं वै पूरयिष्यामि शाश्वतीं ५३ मंदारपुष्पमौसं मर्पयिष्यति नरः ते वंमेर
नल्हृष्टो भविष्यामि फलं दास्यामि वांछितं ५४ कृतानानाविधा पूजा मदीया मान

मौ०पु० वेनच दूर्वाहीनाच्छ्यासर्वा भवतिनात्रसंशयः ५५ अघप्रभक्तिविप्रेंद्रो ग्रामीपत्रे खं०५
८० णासंयुता मंदारकुसुमेनैव सफला सा भविष्यति ५६ ग्रामीपत्रं नरैरेवं समर्पितम
वेत्तमपि नतस्त्कृतु ग्राते नैवतुल्यंतेभ्योधिकं मतं ५७ ग्रामीपत्रेणसंतुष्टो भविष्या
निरंतरं मंदारपुष्पकेणैव तयोः फलं वदेत्तु कः ५८ नित्यं ग्रामीं तमेघ्यस्तुपूज
येद्यातुसंस्पृष्टोत्र सप्तकुलसंयुतः स्वानंदं मेगमिष्यति ५९ तथा मंदारवृक्षं
योनमेत्संपूज्य पञ्जनः संस्पृष्टात्सोपि स्वानंदं सप्तकुलयुतो व्रजेत् ६० प्रदक्षि
णांप्रकुर्वन्त ग्रामी मंदारवृक्षयोः सप्तद्वीपवती पृथ्वी प्रदक्षिणा कृता समं ६१
यद्भिभावेन वृक्षस्य प्रदक्षिणाकृता भवेत् ग्रामभूमिप्रदानेन समं पुण्यं लभेन्नरः क्षि २
६२ बहुनात्र किमुक्तेन मंदारग्रामी वृक्षोजातिषु तयोश्च महिमानं को वर्णितुं सक्षम ८०

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भवेत् ६३ वृक्षबुध्या त्वामीं यो वै मंदारं यदि पश्यति स नारकी न संशयो विप्रा भविष्य
ति न संशयः ६४ त्वामीं मंदारकं वीक्ष्य न नमेद्यो नराधमः दक्षिणां कुरु नैव नरः पुण्यो
भवेत्तदा ६५ त्वामीय यद्यपि मंदारं मुनिसत्तमो नरकेषु महापापी पतिष्यति न
संशयः ६६ त्वा स्वां पत्रं नृपः पापी छेदद्दृष्यति मानवः नारकी स भवेन्नूनं दरिद्रो ना
स्तापदो भवेत् ६७ त्वामीं यो निंदयेद्यो मंदारं च सततमं सर्वभाग्यविहीनः सन्ता
रकी जायते ततः ६८ मद्रूपेणैव मंदारं त्वामीं पश्य पश्यति स भुक्त्वा विविधान्भोगा
नंते स्वानंदगो भवेत् ६९ मंदारमूलमादाय मूर्तिं कृत्वा मदीयकां पूजयिष्यति मा
ते स्तेषां साध्याहं मंत्रसा ७० मंदारमूलजा मूर्तिः सद्यः सिद्धिप्रदायका तद्भक्तो
वान्यै [redacted] मंदारं मूर्तिगं पूजयन्नामीप भावतः दूर्वामंदारपुष्पैर्मां त्र्यं सं
संभूता मम मूर्तिर्भविष्यति ॥७१॥२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

दुर्लभं मतं ७२ शमीमंदारदूर्वाश्च त्रयमेकत्रकारितं भक्तेन सत्तु मतुल्या पूजायां मे भ
विष्यति ७३ शमीमंदारजां मालां कृत्वा तु पं समाचरेत् अनंतफलभोक्तासौ भविष्य
ति न संशयः ७४ शमीमंदारजां मालां दधानः पुरुषो भवेत् तस्य देहं समालोक्य वि
घ्ना नश्यंति पापकाः ७५ अंते शमीभवं पत्रं मंदारपुष्पकं तथा दूर्वापत्रं धृतं येन ध
रिष्यंति यमानतं ७६ शमीमंदारसामीप्यमां पूजयेच्च मानवः तेनाप्यसंख्यका
पूजाकृता मे नात्र संशयः ७७ एवमुक्त्वा पुनस्तौ स जगाद गणनायकः मद्भक्तिप
दि विप्रेशा विलोक्या भावसंयुतौ ७८ तदा मंदारवृक्षस्य मूलजां मूर्तिमादरात् कृ
त्वा पूजां प्रकुर्वाथां यथा विधिसमन्वितौ ७९ शमीमंदारदूर्वाभिः संतुष्टो हं भवा
मि तु नान्यथा पूर्णभावेन मम तुष्टिकरं भवेत् ८० तुलसीवर्जितां मद्यां कुरु

१ शमीमंदारमा॰शमिभिर्जपं मे कुरु सर्वदा १

तेसदा ८१ एवमुक्त्वा गणाधीशस्तत्रैवांतरधीयत विप्रो हर्षसमायुक्तो बभूव तु वि
नौषतः ८२ इति श्रीमद्गांत्ये मौ॰ पंचमा॰ लंबोदर॰ शमीमंदारवरप्रदानोनामपंच
विंशोध्यायः २५ ॥ मुद्गल उवाच ततो धौम्यं समागम्य शौनको हर्षसंयुतः कथयामा
स वृत्तांतं सोपि संहर्षितो भवत् १ धन्योमे वृक्षभागाः पुत्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः साक्षाद्ग
णेशरूपश्च सर्वेषां वंद्य आदरात् २ ततोति हर्षसंयुक्तो और्वः शमीसमीपगः ततो
पत्यनुग्रहं स शमी संयोगकारणात् ३ स एव मरणेन तच्च शमीगर्भस्थावान् भूत् अ
ग्निरौर्वाभिधानश्च यागपापत्सो महायज्ञाः ४ कल्पांते गणनाथं स यथैयोस्तोग समन्वि
तः शौनकश्च तथाहं ह्यि मभज तेन हर्षसंयुतः ५ मंदारमूलजां मूर्तिं कृत्वा पूजापरा
यणः शमीमंदारदूर्वाभिस्तोषयामास विघ्नपं ६ शमीमंदारमालोढयः श्रुयुमेवा

ह्मणो नमः गाणपत्यस्वरूपेण तथा धौम्यो बभूवह ७ भृशुंडीतन्मदेवं वृत्तं श्रुत्वा हृ
र्षसमन्वितः आगत्य स्वाश्रमे तेस्थौ न॰ नामावृक्षसत्तमौ ८ नित्यं शमीं च मंदारं पु
पूजाभक्तिसंयुतः शमीमंदारदूर्वाभिः पूजयामास विघ्नपं ९ शमीमंदारमाला
भिर्भूषितो मुनिसत्तमः अभूच्छ्रेगाणापत्येषु गणराजद्वापरः १० एवं येये स्थि
तादक्ष गाणपत्या विशेषतः ते ते सर्वे शमीमंदारपूजासंयुताबभुः ११ एतत्ते कथि
तं सर्वं शमीमंदारसंभवं महात्म्यं पुनरन्यत्वं शृणु पापहरं परं १२ द्राविडे शूद्रयो
निस्थो बभूव पापकारकः वनं गत्वा जनान्हत्वा द्रव्यलोभादुरात्मनः १३ एकदा
वनमध्यस्थो व्याघ्रेणाधर्षितोभवत् पपात भयभीतः श्वसद्धस्तेन प्रभक्षितः ।
१४ तत्र वायुबलेनैव शमीपत्रं समाययौ तस्य मूर्ध्नि भवत्तस्य देवयोगात्सजा

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

+ तेसांक्षात्कर्मराजश्चयथावेदार्थवान्प्रभुः ।। वर्त्ततेतेनेनसर्व्ववैत्वदाज्ञावर्षागंमतं ।।२१।। ६
यंति १५ तंनेतुंयामदूताश्चमान्नग्मुर्महाबलाः गोगोत्रास्ततेसंयाताः समकालेन
राधर्मं १६ यमदूतांस्तिरस्कृत्यगोगोत्रास्तंप्रगृह्यवै गंतुंसंप्रघतायावैत्ततान्नद्दु वर्त्तेतार
द्रुदुः १७ मुसलैर्नहताः पेतुर्यमदूताश्चमहीतले गोगोत्रास्तंप्रगृह्यवव्रज्ञभूलंप्रचक्रि
रे १८ यमदूतायमंगत्वाक्रोधकद्रः स्वसमन्विताः वृत्तांतंकथयामासुः क्रोधेनपरिपू
रिताः १९ यमोंगिरुवुः स्वामिन्स्तातेकरावेचित्रभवुर्भूमिमंडलैः त्वदाज्ञामनाज्ञागंसर्व्ववैर्त्तं तेकुत्रचतत्
[redacted] त्रंभुविश्रमुत्याद्वाधर्माधाराभवंतवै धर्मप्रकृत्वभावे तं ।।२०।।
नवर्त्तेरन्लोत्रसंशयः २२ महापापीविज्ञालाक्षोनाम्नाश्रूद्रोममारह तंगृहीत्वानुवंयं
तत्रगताः पात्राधरारः प्रभो २३ अकस्मात्तत्रसंयाताः पुरुषाः परमाद्भुताः श्रुंडादं
डधराः सर्वेचतुर्बाहुविराजिताः २४ अस्मांस्तेस्तुतिरस्तुत्यतंश्रूद्रंगृत्वासूर्यंतरगंतुं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

समुद्यतायाँ विघ्नाद्यैर्वयं स्थिताः २५ मुसलेन महावीर्या पाशेन सा प्रगल्भिते गणाः कु
न्त्रनता नीता धु॰॰नाः सर्वे महामते २६ अतस्त्वं यत्नसंयुक्तो मदस्तेषां हर स्वच।
एवमुक्त्वा प्रणम्यैनं स्थिताः प्रांजलयो भवन् २७ मुद्गलउवाच तेषां तद्वचनं श्रु
त्वा ध्यानस्थो भून्महामतिः यमः सर्वं विदित्वा तु भयं दध्ने महायशाः २८ ध्यात्वा
गजाननं देवं हृष्टरोमा च साश्रुकः स्तुत्वा प्रणम्य विघ्नेशमुवाच भयसंकुलः २९
मदीयैः किंकरैः स्वामिन्नपराधः कृतो महान् तं क्षमस्व दयासिंधो अज्ञानसंयुतैः
प्रभो ३० गाणपत्यैर्महाभागैर्विवादो नैव ज्ञो भवः स एव तु मया प्राप्तो भाग्यहीन
बलेन च ३१ एवं मनसि विघ्नेशं स्थितं क्षमाप्य किंकरान् सर्वानाकार्य भानुजो
जगाद वचनं हितं यमउवाच मंदारमालाग्रामिकाष्ठजा च यस्यैव देहे भवति

प्रमाणां पुष्पंतयोः पत्रयुतस्य शूरास्तं तत्पादद्वंद्वं चरत प्रभीताः ३३ दूर्वायुतं विघ्नहरस्य गा
थां संगायमानं [illegible] पद्मपायुतं पूजादिकारं गणनायकस्य तं त्वत्पादद्वंद्वं चरत प्रभी
ताः ३४ गणेशार्हहरं व गजाननेति महोदरस्वानुभवप्रकाशिन् वरिष्ठसिद्धिप्रिय बुद्धिना
थ वदंतमेवं त्यजत ३५ अनेकविघ्नांतक वक्रतुंड स्वसंज्ञवासिंश्च चतुर्भुजेति कवीश
देवांतकनाशकारिन्वदंतमे० ३६ प्रमोदमोदेति नरांतकारे षडूर्मिहंतर्गजकर्ण ढुंढे
अनंतमायाकृतदुःखहारिन्वदंतमे० ३७ महेशसूनो गजदैत्यशत्रो वरेण्यसूनो विक
ट त्रिनेत्र परेशधरणीधरैकदंतवदंतमे० ३८ विनायकज्ञानविघातशत्रो परा
शरस्यात्मज विष्णुपुत्र अनादिपूज्याखुग सर्वपूज्य वदंतमे० ३९ विघ्नेश लंबोदर
धूम्रवर्ण मयूरपालेति मयूरवाहिन् सुरासुरैः सेवितपादपद्म वदंतमे० ४० वरिन्म

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

द्वारवध्वजश्शूर्पकर्णाशिवात्मसिंहस्थ अनंतबाहो दैत्येजविघ्नेश्वरस्नेहपुत्रवदंतमे
४१ अणोरणीयोमहतोमहीयोरवेर्जयोगेशचंद्रपृष्ठराज निधीशमंत्रेशचंद्रेशपना
भवदंतमे०४२ वरप्रदातरदितेश्चसूनोपरात्परज्ञानदनारवक्त्र गुहाग्रजब्रह्मपा
पार्श्वपुत्रवदंतमे०४३ सिंधोश्चशत्रोपरशुप्रपाणेशमीशपुष्पप्रियविघ्नहारिन्
दूर्वाभरैरर्चितदेवदेववंदंतमे०४४ धियप्रदातश्चशमीप्रियेतिसुसिद्धिदातश्चसु
शांतिदातः अमेयमायामयचित्तमेतिवंदंतमेवं०४५ द्विधाचतुर्थीप्रियकश्यपा
त्मजधनप्रद [illegible] ज्ञानप्रदप्रकाश चिंतामणेचित्तविहारकारिन्वदंतमे०४६
यमस्यशत्रोअभिमानशत्रोविघ्नेजहंतः कपिलस्यसूनो विदेहस्वानंदअयोगयो
गवदंतमे०४७ गणस्यशत्रोकमलस्यशत्रोसमस्तभावज्ञचभालचंद्र अनादि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मध्यांतमयप्रचारिन्वदंतं० ४८ विभोजनगद्रूपगुणेनामुमनन्कतस्य ह्यापुष्टिपतेचबो
ध कर्तश्चपानश्चानुसंहरेतिवदंतमेवं ४९ इदं महोत्तरज्ञातं नाम्नात तस्य पठंतिये शृणोति
तस्य वै भीमोत्से कुरुत प्रवेशनं ५० भुक्तिमुक्तिप्रदं ढुंढे धन धान्य प्रवर्द्धनं ब्रह्मा भूत
करं स्तोत्रं जपत नित्यमादरात् ५१ यत्र कुत्र गणेशस्य चिन्हयुक्तानि वै भवाः धामा
नि तत्र संभूताः कुरुत मा प्रवेशनं ५२ तेन संस्थापिताः सर्वे स्वस्वकार्येषु सेवकाः के
शा धामत्र के पूर्वं वैयं भजनं तेन सदा ५३ एवमुक्त्वा यमः सर्वान् किंकरान्मौनमादधे य
माः सर्वे गणेशानं भजंते भावसंयुताः ५४ इदं नामी भवं पुण्यं महात्म्यं यः शृणोति
चेत् पठति तस्य सिद्धिर्मंदारस्य भविष्यति ५५ इति श्रीमदास्येमो० पंचम० लंबो
दं० नामी मंदारस्य नाम महिमावर्णनं नाम षड्विंशतिमो ध्यायः २६ दक्ष उवाच०

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

+ वै सर्वपोषणकारिणी॥५॥ध्यातारं तं प्रणम्यासौ संस्थिताकरसंपुटा॥ आं ह्रीं क्रुं स्रज ×५

दूर्वार्याश्चरितं बुद्धिमुह्यल हर्षकारकं अहो नामास्मं नास्ति मंत्रेण पवित्रकं १ मु
द्गल उवाच पुरादौ देवदेवेन ब्रह्मासृष्टं चराचरं तेषामन्नार्थमस्पृतं चिंतायुक्तो ब
भूव ह २ ध्यात्वा गजाननं देवं संस्थितः प्रपितामहः तस्याग्रे मम्पुराकावै देवी संनिःस
ताबभौ ३ सर्वतः पाणिपादां तां सहस्रवदनां पराम् सहस्रावयवैः सर्वैः शोभमानां द
दर्श सा ४ ततोतिहर्षितो ब्रह्माबभूव सर्वधारकः ज्ञात्वा तां मान्नरूपेण प्रणतः किं
करोमि पितामह ६ ब्रह्मोवाच सर्वेषामन्नभूतां तां त्वं दूर्वा नाम्नी भविष्यसि
तपस्व च ततः सर्वमन्नं सृज वधानतः ७ तथेति तं प्रणम्यैव वनं गत्वा परं तपः गणे
शं मनसि ध्यात्वा निराहारा समन्विता ८ एकाक्षरस्य मंत्रस्य जपेन द्विरदाननः
दिव्यवर्षसहस्रेण प्रपोतां वरदायकः ९ तं दृष्ट्वा सहसोत्थाय प्रणनाम प्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ह्यसा अथर्वशिरसा देवं तुष्टाव करसंपुटः १० तामुवाच गणेशानः सृष्टिं नानाविधां
सदा करिष्यसि महाभागो सर्ववंद्या भविष्यसि ११ एवमुक्ता गणाधीशेनांतर्धानं प्रजगा
म ह सापि हर्षसमायुक्ता सृष्टिं कर्तुं मनो दधे १२ तस्या मस्तकभागाद्धै स्वर्गान्नं विविधं
महत् निःसृतं तेन स्वर्गस्थाः प्रजास्ते विविधा न्सुमान् १३ उदराद्भूमिसंस्थानां निःसृ
तं विविधं धे अन्नं तेनैव भूमिस्थाः प्रभुजंते विविधा न्नसान् १४ पद्भ्यां पाता
लवासिनामन्नं नानाविधं परं ७ भुंजंते षट्रसां नित्यं निःसृतं तेन तत्कृताः १५ अंग
प्रत्यंगरूपेभ्यो नानान्नं ससृजे प्रभो देवी तेनैव संतुष्टा बभूवुः सर्वजंतवः १६ तुष्ट
पुष्टजनान्वीक्ष्य ब्रह्मा संतोषमादधे तमागास्पद्धिजैर्मंत्रैरभिषेकं चका
रह १७ अन्नानामाधिपत्ये चाभिषिक्ता ब्रह्मणा पुरा स्त्र्यभेसर्वमान्या सा देवी

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

युक्ताबभूवह॥१

मौ०पु० दूर्वाविशेषतः १८ रात्र्यश्रीसंयुतादेवीमदं विसस्मारजपंमंत्रंगणेशस्यप्रजाप खं०५
२६ ते १९ ततोविघ्नाकुलाजातास्पृष्ट्वाचैकैविशेषतः पार्वत्यानित्यमानंदादन्नपू
र्णाहमादरात् २० जगदंबाचसर्वेषामन्नपूर्णात्वकारणात् साहमन्नस्वरूपस्था
वृथेयंगर्वमादधे २१ तस्याश्चैश्छित्नमात्रायचैकाचयुक्ताजगन्मयी दौरात्म्यंसहनं
कृत्वात्वृतिश्छिवसन्निधौ २२ एकदाचंद्रमेहेवैमहोत्सवोबभूवह तत्रदेवादि
काः सर्वेसमाजग्मुश्चसस्त्रियः २३ तत्रदूर्वामदोशीक्तानिनिंदजगदंबिकां वृथे
यंजगदंबावैनाम्नाख्यातावभूवह २४ इत्यादिविविधैर्वाक्यैर्निनिंदजगदंबिकां
[redacted] ततःक्रोधसमायुक्तापार्वतीतांशशापह २५ पार्वत्युवाच
मदीयरोमकूपस्थानिः सृजात्वंनसंशयः वृथामांस्पर्द्धसेदुष्टेपतस्वतृणरूपिणी २६

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पृथिव्यां त्वं गणरूपा सा वभूव च प्रजापते तदादि सर्ववंद्येयं दूर्वा परमपावनी २७ ततोपि
दुःखसंयुक्तः सस्मार द्विरदाननं क्षमस्वं मे पराधं भो मंत्रत्वागमयं प्रभो २८ गत्वा वनां
तरं दूर्वा तत्तापतप्तुत्तमं ध्यात्वा विघ्नेश्वरं देवं मंत्रजपपरायणा २९ गते वर्षशते पूर्णे
प्रसन्नो भूद्गजाननः तामायया वरं दातुं भक्तिस्थो भक्तनप्रियः ३० [redacted] आ
गतं गणराजं सा दृष्ट्वा नमाम भावतः पूजयित्वा वसं हृष्टा कृत्वा करपुटं विधे ३१
दूर्वोवाच गणेशाय नमस्तुभ्यं विघ्नराजाय ते नमः भक्तानां विघ्नसंहर्त्रे त्वं भक्तानां
भयंकर ३२ अनंताय प्रमेयाय नानालीलाधराय च हेरंबाय महेशानां पूज्या
यते नमो नमः ३३ सर्वपूज्याय सर्वादिपूज्याय ब्रह्मरूपिणे ब्रह्माकाराय सर्वेशाय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ह्लणस्पतयेनमः ३४ अनाकारायसाकारमूर्तयेज्योतिरूपिणे ज्योतिर्भ्यः ज्योति
र्दात्रे ते परेशायनमोनमः ३५ लंबोदराय चौरेशवाहनायपरात्मने चतुर्भुजायस
र्वेषां मात्रे पित्रे नमोनमः ३६ ज्येष्ठेभ्यो ज्येष्ठराजाय ज्येष्ठपदप्रदायते महोदरा
यपूर्णाय पूर्णानंदायते नमः ३७ स्वानंदवासिने तुभ्यं सिद्धिबुद्धिमयाय च सिद्धिबु
द्धिपते नाथ भक्तेशायनमोनमः ३८ किं स्तौमि त्वां गणाधीशाय च वेदा विसिस्मि
रे अतस्त्वां प्रणमाम्येव येन तुष्टो भव प्रभो ३९ एवं स्तुत्वा गणेशानं भक्तियुक्ता
ननर्त ह दूर्वांतां गणाध्यक्ष उत्सृज्य गाढह हर्षसंयुतः ४० गणेश उवाच त्वया कृत
मिदं स्तोत्रमपराधसहं भवेत् मां स्तौति तस्य दैवेह मपराधं सहाम्यहं ४१ यं यं चि
तं दास्यामि भक्तितोषितः क्रोधयुक्तोपि देवि त्वां मंत्रत्यागकरीं पुनः ४२
यत्ते कामं तं तं दास्यामि सर्वदा॥ भुक्तिमुक्तिप्रदं स्तोत्रं न विघ्नानि सुसिद्धिदं॥४२॥ ८१
वरं वरय चित्तस्थं + २

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

[redacted] श्रुत्वातंभय
संयुक्ताजगादवाक्यमुत्तमं दूर्वोलंबोदरंप्रीतासाश्रुनेत्राप्रजापते ४४ दूर्वोवाच वरदो
सियदानाथतद्दाते भक्तिमुत्तमां दृढांदेहि गणाध्यक्षलयासर्वंशुभंभवेत् ४५ अन्या
श्चमदसंयुक्ताजगादवागजाननं स्पर्द्धेहंतत्कलांशाविनयात्रासातिदारुणां ४६ तृणरू
पाभवविष्यामिपतिष्यामिधरातले तदर्थेत्वामनुप्राप्तांरक्षमांमहतोभयात् ४७ग
जाननउवाच माकुरुष्वदृथाचिंतांदूर्वेमांशरणागते सर्वंशुभंकरिष्यामिभक्तिभा
वनियंत्रतः ४८ अंशेनतृणरूपात्वंभविष्यासिमहीतले देवीदेहधरास्वर्गेचरिष्यसि
यथापुरा ४९ पृथिव्यांतृणरूपात्वममृतरूपधारका नृत्तमूलाप्रकांडाढ्यप्ररोहा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चतुरान्तांकुरा ५० सर्वमान्या सर्वपूज्या देवादीनां सदा प्रिया। भविष्यसि त्वसंदेहो मद्दूराद्
न्तनायिके ५१ महामंगलदा प्रोक्ता मम प्रीतिविवर्द्धिनी। भविष्यसि नुलोकानां शुभमंगल
दायका ५२ त्वत्तंत्रेणानराभूमौ वर्चे दूर्वां ति देवपान्। नात्वत्समं तु पत्रेषु पुण्यदं प्रभ
विष्यति ५३ उक्ते श्रीवावतारायेलक्ष्मी ललितकादयः तासां प्रियाविशेषेण भविष्य
सि महाशुभे ५४ ज्ञापिता गिरिपुत्र्यात्वं सा त्वां नैव स्प्रक्ष्यति कदा। सर्वत्र मान्यभावेन वि
भविष्यसि न संशयः ५५ मदीया भक्तिरत्यंतात्वं हाते प्रभविष्यति मच्चित्ता मद्गतप्राणा।
भविष्यसि च दूर्विके ५६ इच्छसि मदीयां भक्तिमतस्त्वेनाहं सुदूर्पितः करिष्यामि सदा
दूर्वि मम प्रीतिविवर्द्धिनी। ५७ दूर्वापत्रं विना देवि पूजां दृष्यंति मानवाः तेषां नैव फलं
तस्याः पूजायाः प्रभविष्यति ५८ दूर्वासमं न मे किंचित्पूजायां सुप्रियं भवेत् विना

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

दूर्वाविराहारो भविष्यामि निरंतरं ५९ त्यक्त्वा दूर्वादलं ये वै पूजयिष्यंति मानवाः नात्रव
सेमतानित्यं नरकेषु पचंतुते ६० येनापि तं च पूजायां दूर्वापत्रं महामते तेनापारमयं
सर्वेदत्तं मत्स्यं विशेषतः ६१ दूर्वापत्रेण संतुष्टो दास्यामि सकलं च मे ऐश्वर्यं तदापि
प्राज्ञे न सममं दूर्वया समह ६२ येन मद्भक्ताः श्चैते नित्यं कर्तव्यं दूर्वयायुतं फलं नैमि सदा देवि
जितोहं नात्र संशयः ६३ एवमुक्त्वा गणेशानो तत्र देध च पूजापते दूर्वा हर्षसमायुक्ता
स्वेष्टे भजते परां ६४ यथा लंबोदरेणैव कथितं तत्तद्वचनं नराः देवेशो घात्तत श्चतुः
पार्वती सा विशेषतः ६५ सर्वमंगलरूपा सा बभूव पापनाशनी गणेशावरदानेनगणा
पत्यात्तथा भवत् ६६ एतत्ते कथितं सर्वं दूर्वामाहात्म्यमुत्तमं शृण्वंते पठंते नरस्मै भु
क्तिमुक्तिप्रदं भवेत् ६७ इति श्रीमद्गांगेसे मौ॰ पंचम॰ लंबोदर॰ दूर्वास्तुतिवर्णनं नाम।

सप्तविंशतितमोध्यायः २७ मुद्गलउवाच अत्रैवोदाहरंतीममितिहासंपुरातनं दूर्वायाम
ह्निजातत्रतायते मानवैः परः १ दंडकारण्यदेशस्थोबभूवांत्यजन्तपुमान् पिशुनोना
मदबुद्धिःपापकर्मपरायणः २ चौरकर्मावनेगत्वाजनानन्यानहाधूणः कुत्रपरस्त्रि
यंदृष्ट्वाकाकिनीमत्तोभेत्तवलः ३ शिश्नोदरपरोभूत्वाविचचारवनांतरे ग्रामेचनगरे
वापिशास्त्रधर्मोदुरात्मवान् ४ ब्रह्महत्यादिकंपापमपारंसचचारह नवकुंडकाले द
क्षमयाजस्यचरित्रकं ५ एकदावनसंस्थोयंद्विजंदृष्ट्वामहाखलः कोटराद्विनिःसृ
त्याधावत्छत्रधरःस्वयं ६ तमागतंसमालोक्यकालंदंडधरंयथा पपालस [redacted]
द्विजस्तस्माद्धाहाकारकरोभृशं ७ द्विजशावंसमाकर्ण्यक्षत्रियाआगतावनात् दैव
योगेनपंचैवसमीपेमार्गयायिनः ८ तैःशस्त्रैःसंहतःपापीममारचपपातह ब्राह्मणो ८९
त०

हर्षसंयुक्तः स्वाश्रममागतोभवत् ९ ततोयमाप्रगृह्यैवंतंपिशुनंमहाखलं रौरवेतेवि
निक्षिप्यनरकेपात्यपंस्तदा १० दिवसेयं चैमेप्राप्ते तत्राश्चर्यंबभूववै नरकःशांत
रूपश्चयातनावर्जितोभवत् ११ तद्दृष्ट्वापरमाश्चर्यंयमःदूतायमेययुः वृत्तांतंकथयामा
सुर्नरकस्यसुशांतिदं १२ तच्छ्रुत्वा विस्मितो धर्मो ध्यानसंस्थोबभूवह ज्ञात्वातान्क
थयामासस्मृत्वालंबोदरंप्रभुः १३ धर्मराजउवाच पिशुनोयंमहापापी चांडालोना
त्रसंशयः नयोग्योनरकेदूता अधुनापुण्यवानभूत् १४ यत्राप्यंतुमृतस्तत्रगणाप
तेःसमागतः तस्यमस्तकगादूर्वापपातपिशुनोपरि १५ तस्यस्पर्शाभवेदूताःशवस्य
वास्थिकस्यच तस्यपापंलयंसर्वंगमिष्यतिनसंशयः १६ पुण्यराशिर्भवेत्सोपिसर्वमा
न्योविशेषतः अतश्चैनंतुनिष्काष्यममानयंतुसन्निधौ १७ यमस्यवचनंश्रुत्वावि

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

६० स्मितास्तेन मायया युः निष्कासितुं समुद्युक्ता स्तावच्चित्रं बभूवह १८ गणेशदूतसंयुक्तं
विमानं तेनु मायया तं गृहीत्वा गणपस्यास्ते ययुः स्वानंदकं पुरं १९ पिशुनं ब्रह्मभूतं तं च
क्रुद्धहर्षसमन्विताः पूर्वदेहस्य दूर्वायाः स्पर्शाद् भक्तिपरायणाः २० धर्मोति विस्मितो भू
न२५ त्वा जगाद दूतान् स सेवकान् अहो पापस्पृष्ट दूतेशा दूर्वामाहात्म्यमुत्कटं २१ धन्योयं पि
शुनः पापी स्पृस्य देहे समागता दूर्वा यया वि [redacted] मोषेण
योगिनां पद्गो भवत् २२ महिमानं तु दूर्वायाः को जानाति समग्रकं गणवस्पर्शेन
दूतेशा ब्रह्मभूतपदं मदं २३ तानुक्त्वा स ऋषिश्रेष्ठः सबभूव रविनंदनः गणेशं म
न्यते नित्यं भजते भक्तिसंयुतः २४ इदं दूर्वाभवं चित्रं माहात्म्यं यः शृणोति चेत्
श्लो०१ पठति तस्य विघ्नेशो वांछितं ददते सदा २५ इति श्रीमदांत्ये मौ० पंचमं०लंबोदर०८

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वोपचरस्यरूपमहात्म्यवर्णनंनामाष्टाविंशतितमोऽध्यायः २८ मुद्गल उवाच अन्यत्वं
शृणु माहात्म्यं दूर्वायाः सर्वसुखप्रदं यस्मात्तापिसमायुक्तो बभूव द्विरदाननः १ एक
दा नारदो योगी जगाम जनकालये पूजितो जनकं सोपि जगाद हर्षसंयुतः २ नारद
उवाच धन्यस्त्वं गणनाथस्य भक्तः परमभाविकः मनेप्सितं गणाध्यक्षो ददते तेति
यंत्रितः ३ नारदस्य वचः श्रुत्वा प्रहस्य तं महामुनिं जगाद जनको वाक्यं योगयुक्तं सु
योगवित् ४ जनक उवाच याज्ञवल्क्येन योगश्च कथितो मेऽशुभप्रद पूर्णज्ञानंति
प्रदो विप्र गाणेशो नात्र संशयः ५ एकाक्षरगणेशस्य दत्तो मंत्रः सुसिद्धिदः मत्स्यं सकृ
पया योगी सविधं प्रजगाम हं ६ तथा मया महायोगिन्साधितं ज्ञानमुत्तमं गणेशकृ
पया हं तु योगी जातो गुरुर्यथा ७ अतोहं गणनाथस्य नाभिन्नो मुनिसत्तम गणेशा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मो०प्र०
६१

रुं०५

कृपाकुत्र वर्त्तते भिन्नाद्यापिनी ८ मयाप्यचिंतितं यत्तत्कथं ददाति विस्मयः अयोगि
नामिदं सर्वं भ्रांतिदं भवतीत्यहं ९ पंचधा चित्तवृत्तिश्च तासां प्रकाशकारकः चेतसश्च
स्वयं साक्षात्खेलति स्वद्दिसं स्थितः १० जनकं कुत्र योगींद्र वर्त्तते वद सांप्रतं तस्योपरि ग
तो ज्ञास्य कृपादिकमिदं मुने ११ अहं हर्त्ता अहं कर्त्ता हं पाता च महात्मनां भ्रांतवन्नृप
णां योगयं नैव तत्ते योगिसत्तम १२ जनकस्य वचः श्रुत्वा नारदः क्रोधसंयुतः उवाच तं म
हाभाग विभर्त्स्य जनकं पुनः १३ नारद उवाच ज्ञानमतो मिनाज्ञेन त्वं श्वरः स्वकथं भ
वेः गणाज्ञाकाररूपश्च देहवान्भ्रमधारकः १४ ब्रह्मणास्यति न मावै गणोज्ञो विदवादतः
शरीरिते स्य सासत्ता वर्त्तते पूर्णभावतः १५ योगि देहेन सा सत्ता कदापि न प्रवर्त्तते समा
धिना च योगींद्रो गणोज्ञः कथितो बुधैः १६ प्रारब्धे देहधारित्वा योगी न रोन संस्मृयः ६१

नरस्तस्यो न्नारीरस्य सत्वाद्धि सर्वदाभवत् १७ गर्विष्ठो योगमाहात्म्यात्तेन कल्वे विशेषतः भ
वितागर्वमभगंस्ति गजाननप्रसादतः १८ एवमुक्त्वा नृपं योगी कैलासं गणपं ययौ तं प्रणम्य वि
नीतः सन्तुतां तं प्रजगाद ह १९ पुनः प्रणम्य विघ्नेशं ययौ स्वेच्छाचरो मुनिः नारदो गणना
थस्य गानासक्तो महामतिः २० ततो गजाननो भूपं द्रष्टुं ब्राह्मणरूपधृक् जनकमाय
यौ कृष्णाङ्गः मिभाराकुलः पतन् २१ कंपेन संयुतः सोपि दुर्गंधेनैः समावृतः पूयशोणित
धर्मो घे व्याप्तः श्वमक्षिकावृतः २२ द्वारपालेन राज्ञः श्चात्र याचत्र प्रवेशितः ययाचे तं
नृपं विप्रो भोजनं तोषकारकं २३ राज्ञा संपूजितो विप्रो ह्यन्नं वुभुजे समागतं अन्नं पुनर्य
याचे तं पुष्कलं प्रददौ नृपः २४ तदैव तेन संभुक्तं पुना राज्ञा भयाकुलः अपूतानां समं
न सैद दावन्नं संतुष्टिदं २५ तदपि भक्षयित्वास्य ययाचेऽन्नं महामुनिः ततो पक्वं ददौ

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तस्मैनद्भुमभक्ष्यहिद्विजोत्तमः २६ ततोराज्ञापुरेसंस्थंभूमिस्थंप्रददौपुनः अन्नंबभक्षसोपि
तथयाचेतंधरापति २७ पुरस्थांत्तेस्थितानाग्रामास्तेभ्योराज्ञासमाहृतं अन्नंदत्तंचवि
प्रेणभक्षितंसकलंप्रभो २८ ययाचेसनृपंविप्रोन्नंदेहिराजसत्तमः राजालज्जासमा
युक्तोनकिंचितमुवाचह २९ राजानंमुनिवर्यश्चजगादप्रहसन्निव त्वंगणेशो
नसंदेहः कथंसत्ताविवर्जितः ३० कर्तुमकर्तुमन्यथावान्यथाकर्तुंगजाननः समर्थ
स्त्वंकथंराजंस्तूष्णींतिष्ठसितद्वद ३१ योममनदेनराजेंद्र भ्रांतोस्मिनाचसंशयः नरस्तु
त्वेयोसिमत्पक्षंनगणेशोसिमतःकदा ३२ एवमुक्त्वागणेज्ञानोब्राह्मणस्यस्वरूपधृक् ब
हिर्निःसृत्यलोकान्सययाचेन्नंक्षुधातुरः ३३ लोकाःसर्वेसमूचुस्तंसर्वेषांचगृहंगमने
राज्ञासमाहृतंचान्नंत्वायासर्वंसभक्षितं ३४ नास्मद्गृहेषुनाकिंचिदन्नंत्वंगच्छचाडव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

सर्वभक्षः कुतोयातः कोसि न ज्ञायसे जनैः ३५ श्रुत्वासौ पौरुषन्विप्रो ब्राह्मणमयन्तत्तु पुरस्थां
ते गतो दैवाद्दृष्टवाद्भुतमहं ३६ त्रिशिरा मुनिवर्यश्च याचितवान् धारकः गारुपसारुपी
पश्यामि विरोचनयायुतः ३७ तं दृष्ट्वा गणनाथानः प्रविवेश तदाश्रमं सर्वोपकारसंयुक्तं धान्य
धान्यादिवर्जितं ३८ ययाचे तं महाभागमन्नं तृप्तिकरं मुने दीयतां मे क्षुधार्त्ताय गणपस्त्व
रूपधृक् ३९ ब्राह्मणं त्रिशिरास्तत्र जगाद वाक्यमुत्तमं मद्गृहे नैव विप्रेंद्र धान्यं किंचित्सव
र्तते ४० दरिद्राणां महाराजोहमेकोनात्र संशयः न मत्समो दरिद्रेण पृथ्व्यां तिष्ठति मानवः ४१
दूर्वांकुराः समानीता गणेशपूजनाय च नैष्ठिकोपि विद्यते विप्र नान्यत्किंचिद्विचारय ४२ तस्य
तद्वचनं श्रुत्वा जगाद क्षुधितो द्विज भक्ष्यादेहि महाभाग दूर्वांकुरं क्षुधापहं ४३ ततो विरो
चना विप्रं नत्वा दद्दौ गजाननं ध्यात्वा दूर्वांकुरं तस्मै नानानन्तं कल्पयन्तत्त्वसा ४४ भक्त्या दत्तं

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सर्वभक्षः कृतोयातः कोपिनत्रायतेजनैः ३५ श्रुत्वासोपोद्रुतंविप्रोबभ्रामयत्रतत्र तु पुरमी
नगतोदैवाद्ददर्शवाडवमद्भुतं ३६ त्रिशिरामुनिवर्यश्च याचितवृत्तिधारकः गार्हपत्याग्निशा
पत्नीसविरोचनयायुतः ३७ तंददर्शगणेशानःप्रविवेशतदाश्रमं सर्वोपकरसंयुक्तं धातु
धान्यादिवर्जितं ३८ ययाचेतंमहाभागमन्नंतृप्तिकरंमुने दीयतांमेक्षुधार्तायगणपस्त्वल्प
रूपधृक् ३९ ब्राह्मणंत्रिशिरास्तत्रजगादवाक्यमुत्तमं मद्गृहेनैवविप्रेंद्र धान्यंकिंचित्प्रव
र्तते ४० दरिद्राणांमहाराजोहमेकोनात्रसंशयः नमस्त्वमोदरिद्रेणयुक्तोतिष्ठतिमानवः ४१
दूर्वांकुराः समानीतागणेशपूजनायच नैष्ठिकोविधत्ते विप्रनान्यत्किंचिद्विचारय ४२ तस्य
तद्वचनंश्रुत्वाजगादक्षुधितोद्विजः भक्त्यादेहिमहाभागदूर्वांकुरंक्षुधापहं ४३ ततोविरो
चनाविप्रंनत्वाददौगजाननं ध्यात्वादूर्वांकुरंतस्मैनानान्तंकल्प्यतच्चसा ४४ भक्त्यादत्त

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

८५

तयाविप्राव भक्त्याप्रीतिसंयुतः तेनदूर्वांकुरैःसोव संतप्तोभून्महामते भक्त्यातुष्टोददौविप्रोदक्ष्मो
नंगणानायकः गात्रवस्त्रादिचिन्हैश्चयुतंस्वंयंपरात्परं ४६ दृष्ट्वालंबोदरंतेनप्रणाममतुःपुनः
पुनः तंसाश्रुनयनौपूजयंतुष्टुवतुः कृतांजली ४७ विरोचनात्रिशिराकुचतुः गणेशायनम
स्तुभ्यंनमःसर्वप्रियंकर ब्रह्मणेब्रह्मनाथायविघ्नेशायनमोनमः ४८ हेरंबायपरेशायमू
षकध्वजिनेनमः आत्मनेनात्मनेतुभ्यंलंबोदरायवैनमः ४९ अनामायस्वनाधारायस
र्वाधारमूर्तये वक्रतुंडायसर्वेषांपूज्यायतेनमोनमः ५० आदिमध्यांतहीनायतदाका
रायढुंढये ज्येष्ठराजायसर्वेषांमात्रेपित्रेनमोनमः ५१ सर्वादिपूर्यकर्णायपूर्णायधा
णीधरशेषनाभिविभूषायचिंतामणेनमोनमः ५२ सिद्धिबुद्धिप्रदात्रेत्तस्वानंदवास
कारिणे भक्तेभ्यःशांतिदात्रेवैशांतिस्थायनमोनमः ५३ सिद्धिबुद्धिवरायैचमूषकवाह

नायते गजाननायज्येष्ठेभ्योज्येष्ठपदप्रदायिने ५४ धन्योमातापितानाथकुलशीला
दिकंचमे यन्नदृष्टोगणाधीशोवेदांतागोचरोविभुः ५५ वेदाविदुर्नोनचयोगिनोयंब्रह्मा
दयोवेदविदःशिवाद्यः ज्ञात्वाप्रलभ्यंगणनाथमेवंपश्यामिवहेचित्रमिदंनसंशयः ।
परात्परस्त्वंपरमप्रमेयः कथंमहात्म्यन्नदेवगतोमे नमत्समंत्वंवकटाहमध्येगणेशा
तेपादसमीपगादृहो ५७ एवंसंस्तुवतस्तस्यसत्त्विकस्यमहामुने अत्यंतभक्तिमाहात्म्या
स्त० ८ त्कंठरोधःसमाययौ ५८ ननर्तपरमानंदयुक्तश्चप्रजापतेःसरोमांचोवमस्मार ज्योतोयथा
चसाश्रुकः ५९ ततस्तंगणनाथोवैजगदवचनंहितं स्वयंसाश्रुःसरोमांचोभक्तिंदृष्ट्वा
महामुने ६० गणेशउवाच भवत्कृतमिदंस्तोत्रंमतिप्रीतिकरंचमे भविष्यतितुना
नांवैमद्भक्तिवर्द्धनंमुने ६१ यःपठिष्यतियोमर्त्यःश्रोष्यतिसर्वमालभेत भुक्तिमुक्ति

६४ ब्रह्मभूतंसर्वदामत्प्रियोभवत् ६२ वरान्वृणुमहायोगिंस्त्रिशिरोमनोभिसितान् सर्वा
न्दास्यामिभक्त्यातेमाहितोहंनसंशयः ६३ गणेशस्यवचनंश्रुत्वात्रिशिराःसस्त्रिकःपुनःनत्वा
चतंप्रणम्यादौभक्त्यासमन्वितोमहामुनिः ६४ त्रिशिराउवाच मांमोहयसिकिंनाथनवृणोमि
गजाननत्वंसर्वंभ्रांतिप्रदंमत्वाभक्तिंयाचेत्वयिस्थिरां ६५ श्रुत्वातंविघ्नराजःसजगाद
विस्मितोभवत् अहोयंसुदृढांभक्तिमेकांवृणोतिवातुवै ६६ गणेशउवाच पूर्णांभक्तिं
महायोगिन्लभसेनात्रसंशयः यदायंतेवज्ञेविस्सेभविष्यामितपाकिल ६७ एवमुक्त्वा
न्तर्दधेसौगणेशोब्रह्मनायकः त्रिशिराःसस्त्रिकस्तत्रखेदयुक्तोबभूवह ६८ गणेशा
कृ[illegible]यातत्रयहृंतस्यमहामुनेः शुशुभेरत्नसंयुक्तंसुवर्णाभितिराजितं ६९ तत्रनाना
जनास्तत्रसुवर्णयष्टिधारकाः स्थितास्तथाश्विपादासाःसेवावर्तेसुलालसाः ७० ना

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नासंपतिसंयुक्तं दृष्ट्वा सुविस्मितो भवत् तावद्वामाश्च तं गृह्य मेवां च चक्रुः सुमाविकः
७१ तद्दृष्ट्वा परमाश्चर्यं मुनिः पत्नीं समब्रवीत् मायाभक्तिप्रनात्प्राधिंदत्ताविघ्नेश्वरे
णा च ७२ अनोयत्नसमायुक्ता भुंक्ष्व भोगान्महासति एवं संविह्लितो तौ बुभुजतुः प वै २
रं सुखं ७३ दानमार्गेण दूर्वां सददौ नानाविधं विधे तथापि तानृप्तं तत्र रेजे सापि सुवि
स्मितः ७४ एतत्ते कथितं किंचिद्दूर्वामाहात्म्यमुत्कटं गणेशेनातोषवं पूर्णे सर्वसिद्धिप्रदाय
कं ७५ गणेशरोमकूपेषु ब्रह्माण्डानि त्वनेकशः ब्रह्म नानाविधं देवेश स्थितं तत्र प्रजा
पते ७६ तत्सर्वं तृप्तिमायाति तृप्ते विघ्नेश्वरे परे तस्य फलं च को लोके वर्णयेद्दूदमा
नद ७७ त्रैलोक्यादिकमेतस्मान्नतुल्यं दूर्वया भवेत् अपरा पुण्यदा प्रोक्ता गणेशातो।
षकारिणी ७८ दूर्वायामहिमा दक्ष कथितो ब्रह्मदायकः भुक्तिमुक्तिप्रदः पूर्णः पठ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तेष्वपि एवं ते भवन् ७९ इति श्रीमद्गांडेशे मौ० पंचम० लं० बोद० त्रिशिराश्चरित्रं नामैकोनत्रिंशोध्यायः २९ श्रीदक्ष उवाच श्रुतं दूर्वा प [...] णस्यामिमहात्म्यं सर्वसिद्धिदं न दूर्वया समं किंचिद् दृश्यते भुवनेषु वै १ तथा तु पिन या स्य व योगामृत परायणाः अ न्नामेवद योगींद्र जनकस्य कथानकं २ गणेशेन महायोगी जनकश्छलितो भवेत् किं च कारणं ततः सोपि गतो विघ्नेश्वरे वद ३ मुद्गल उवाच शृणु प्रजापते चित्रं चरित्रं जनकस्य च गतो गणेश्वरेसौ पिदुःख युक्तो बभूव ह ४ श्रुतेनाच तद्दिसं स्तुष्यो जगत्स्वस्य च वसितो अहो नारद विप्रेण कथितं सत्यमेव तत् ५ देहो भक्ति करस्पा मो न भजे घस्तमायसः गजाननं नरोनित्यं वंचितो मायया परं ६ कर्मनिष्ठैर्गणेशानः सेव्यः स्वहितकारणात् तपोनिष्ठैस्तथा सोपि सेव्यस्तपः फलप्रदः ७ ज्ञाननिष्ठैः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

सदा सेव्यो ज्ञानसिद्धिप्रदायकः योगिभिर्योगदाता स सेव्यो ब्रह्ममयः प्रभुः ८ अहो देह
धरः साक्षाद्ब्रह्मणस्पतिवाचकः वेदेषु कथितश्चायं गाणेशो ज्ञानात्रसंज्ञयः ९ तं त्यक्त्वा मृ
र्खैव भ्रांतोऽहं गणेज्ञाः प्रभावतः योगस्य चावदं मिथ्या नरतुल्यस्वभाववान् १० गणेज्ञा
भक्तानं सर्वं धृतं येन महात्मना स योगींद्रगुरुः साक्षात्तत्समं नैव विद्यते ११ एवं क्षेम
समायुक्तो जनकः स्वगृहे स्थितः तमाययुश्च योगीन्द्रा नवऋषभनंदनाः १२ नग्नाः
सर्वत्र पूज्याश्च सदा यौवनधारकाः अव्याहतास्त्रिलोकेषु भ्रमंतः स्वेच्छया चराः १३
सर्ववंद्याः सदा दक्षब्रह्मभूतपरायणाः विधिनिषेधहीनाश्च योगरूपधरा इव १४
गणेशस्य चरित्राणि कथयंतः परस्परं तद्रूपास्तस्य नाम्नैव वदंतो हर्षसंयुताः १५
स्वपरभ्रांतिशून्याश्च समलोष्टाश्मकांचनाः भेदाभेदविहीना वै वर्णाश्रमविव

×स्वेच्छया कर्मकर्तारः स्वेच्छया ज्ञानधारकाः ॥ स्वेच्छया [illegible] समशीलाश्च स्वेच्छया सहजप्रियाः ॥१७॥
स्वरूपस्यास्व
मौ०प० र्जिताः १६ स्वेच्छया [illegible] च्छया योगनास्पराः स्वेच्छया पूर्णयोगस्थावर्णावंतश्च स्वेच्छया १८ स्वेच्छ स्वं०५
६६ याश्रमसंयुक्ता स्वेच्छया विधधारकाः निषेधे स्वेच्छया युक्ताः स्वाधिनाश्च ये योगिनः १९ वि
धिनिषेधहीनाश्च स्वेच्छया वै विनायकाः दंडादिभिर्विहीनास्ते गणोनाना मतत्पराः २० तान्दृ
ष्ट्वा जनको राजा संभ्रमाकुलचेतसः समस्थापयन नामादौ दंडवत्पृथिवीतले २१ तत्स्थाप्य तान्मु
नः पूजयामोज्जयामास चाधमः पादसंवाहने संस्थो जगाद वचनं हितं २२ जनक उवा
च धन्यो मे पितरो विद्यातपः स्वाध्यायकादयः ब्रह्माण्यस्य तिरूपाणां भवतां दर्शनात्कि
ल २३ निस्पृहाः सर्वभावेषु भवंतो नात्र संशयः तथापि भवदाज्ञा वै कर्त्तुमीहे च योगि
नः २४ भवतां किंचिदाज्ञाप्यं संस्थितो यदि मानवः सकृतस्य पुनर्जन्म विद्यते नैव मानिमा
क् २५ अवमानेन नमस्येव नारकी जायते नरः साक्षाद्योगस्वरूपाश्च भवंतः कृपयागताः ६६

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

२६ नमस्तमं त्रिलोकेषु भवतां दर्शनाऽद्भवत् अधुनाकृतकृत्योहं जातोस्मि भाग्यगौरवात्
२७ मुद्गलउवाच जनकस्यवचश्श्रुत्वा साधु तंते प्रजापते [illegible] प्रत्यहं शुभावेनराज्ञानं शुश्रांति ऊचुः २
दायकाः २८ नवयोगिनऊचुः धन्यस्त्वं मानवो राजा विदेहोसि नसंशयः साधुत्वं देहसंस्थो
पित्वपि चित्रं नसंभवेत् २९ साधुदर्शनकामाश्चवयंते गृहमागताः दृष्ट्वा त्वां योगिनं
पूर्णं तु मास्माः श्रुतकीर्तयः ३० गच्छामिस्माजनेशार्दूलनैच्छामः किंचिदप्यहो पूजांलयाकृतां
दृष्ट्वा संतुष्टास्मो महामते ३१ तेषां तद्वचनं श्रुत्वा जगादता नृपः पुनः प्रणम्य भैसंयुक्तो हि ति ४
तं सर्वज्ञनप्रियः ३२ जनक उवाच वदंतयोगसंसिद्धौ किंकर्तव्यं जनैः सदा येनयोगींद्रवं
धास्ते भवंति मानवा बुधाः ३३ कविरुवाच स्वधर्मपालको नित्यं भवेद्योगपरायणः रजस्
तमस्तिरस्तत्यसमला पुक्तो मुमुक्षुकः ३४ गणेश्वार्करणावुध्यायेत्कर्मणा सततं नरः कुर्या

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

हृत्वा तानि समाप्तानि विधानादीनि विशेषतः ३५ अन्तरायाणि महाराज वायुसाधनकानि वै स्मृता
६९ तानि २ नि सर्वाणि कुर्याद्ध्यानपरायणः ३६ गणेशस्य सदा ध्यानं कुर्यात्त्वं तद्दि भूमिप एकाक्ष
रादि मंत्राश्च तेष्वेक तत्पकारकः ३७ संप्रज्ञातसमाधिस्थः संभवेद्यदि मानवः तदपि
गणराजस्य ध्यानं नैव परित्यजेत् ३८ असंप्रज्ञातयोगस्थो यदि भवेत्स मानवः तथापि
विघ्नराजस्य ध्यानं सदा समाचरेत् ३९ गणेशध्यानसंयुक्तो यो [illegible]गभूमिं नृपात्मज त
लुंघयेत्स स्वल्पेन कालेन विघ्नहीनतः ४० ततो योगी भवेन्नूनं शांतियोगपरायणः।
चित्ते चिंतामणौ सोपि तदा[illegible]रकः ४२ एतत्ते कथितं भूप योगप्राप्तौ सुसिद्धिदं भज
ने सिद्धिनाथस्य योगसिद्धिप्रदायकं ४३ जनक उवाच कथं चिंतामणिः प्रोक्तो गण
नाना वदं तु मे तस्य रूपं कथं तत्र यं नरैः श्रितो नविशेषतः ४४ हरिरुवाच चित्तं पंचवि

× कारः सुसाधनात्॥४१॥ नगणेशसमं किंचिज्जगत्सु ब्रह्मदं भवेत्॥ सर्वेभ्यो योगदानार्थं बभूव देहधा ३

[illegible]धं प्रोक्तं तत्र चिंतामणिस्थितः चित्तप्रकाश[illegible]कत्वाद्वै विघ्नज्ञानः प्रकथ्यते
४५ क्षिप्तं मूढं च विक्षिप्तमेकाग्रं च निरोधकं पंचधा चित्तमेवं तु भवति शृणु भूमि
प ४६ यत्र क्षिप्तं मनः सर्वैस्तत्र ज्ञानयुतं भवेत् तदेव कर्तुमुद्युक्तं मम धैर्यं संभवेत्स्वयं
४७ क्षिप्तं चित्तं विजानीहि तत्र प्रकाशकस्मृतः चिंतामणिगणेशं धीज्ञाह्लं भजस्व
महाते ४८ यत्र क्षिप्तं नरेणैव चित्तं तत्र न गच्छति ज्ञानहीनतया तस्य मूढवन्मूढसं
ज्ञितं ४९ अन्यच्च भ्रांतियुक्तानीपि ज्ञाचावस्थितं सदा चित्तं तदेव मूढं च ज्ञानव्यंज
नवत्सलं ५० तत्र प्रकाशकं तं मनानाखिलपरायणाः चिंतामणिगणेशं ध्यैतिष्ठति क्ष्प३
तं भजस्व च ५१ सत्वभावसमायुक्तो मानवो मुक्तिकामुकः ब्रह्मार्पणतया सर्वं क
रोति कर्माणि स्वदा ब्रह्मानुभवयुक्तो न न जगत्सुखलालसः ब्रह्मार्थं तस्य चित्तं वै

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

विक्षिप्तं कथितं बुधैः ५३ संसारे क्षिप्तभावश्च तस्माद्विगतक्षेपणं कर्तुं समुद्यतः सोपि
सद्बोधानतत्परः ५४ अनेन विधिना राजन्विक्षिप्तं चित्तमुच्यते तच्चप्रकाशकं तीरं चिं-
तामणिं भज स्वांतं ५५ ज्ञानदृष्टिः समुत्पन्ना हृदि सर्वत्र भूमिप एकाभावकरी साक्षा-
देव यवादिवर्जिता ५६ न यामोपि नरस्तत्र यत्र प्रवृत्तियोगवित् आत्माकारमयं
भाव्यति विश्वं सर्वं न संशयः ५७ अथ धामास समाख्याता सं प्रज्ञातस्वरूपिका एक
भावकराव्यतिरेका ख्याकथिता बुधैः ५८ जगदेव यथैवं युक्तं चतुर्देहमयं नृप विंदु
तस्य पराकाष्ठा ब्रह्म कायाप्रधारकं ६० देहाभेदविहीनश्च देहचालकमुच्यते
सोहं मात्रात्मकः सोपि कथितो वेदवादिभिः ६१ तयोर्योगनिरोधश्च भवति चित्त
संसदा तस्य भेदौ समाख्यातौ संयोगायोगरूपिणौ ६२ स्वतनुत्थानयुक्तं परत्तो सं० ६८

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्यान्न धारणं चैतत्तः परतत्त्वाभिवर्जितं ब्रह्मतु ध्यायते ६३ एतत्संयोगकं प्रोक्तं समाधि
कारकं परं सर्वेषां तत्र संयोगो ब्रह्माकारेण जायते ६४ अन्यद्योगरूपं वै निवृत्तिधा
रकं परं ब्रह्ममायाविहीनं तु व्यतिरेकप्रभावतः ६५ केषांचित्तत्र संयोगो ब्रह्मणां तु गतो
भवेत् नैवतत्स्यापिकेषु न ब्रह्मयोगं प्रकथ्यते ६६ स्वकीयाभेदज्ञानेन लभ्यते नात्र सं
शयः तदेव ब्रह्मभूतत्वं निरोधवृत्तिजं मतं ६७ निरोधे चित्तके सम्यग्व्यक्तान्तद्वंगणेश्व
रं चिंतामणिभक्तस्त्वं तत्सेलल्लालसंपरं ६८ पंचधा चित्तभूमिस्थं त्यक्त्वा योगपरो
भवेत् स्वयं चिंतामणिः साक्षात्प्रवर्ति चित्तनाशनात् ६९ गाणत्या सर्वत्र राजेंद्र चित्तेषु
नित्यमादरात् चिंतनं त्यज्यसद्यैव चिंतामणिः प्रलभ्यंते ७० एतत्ते कथितं पूर्णं चिंता
मणिस्वरूपकं तं भजस्व विधानेन गाणत्यायोगपरायणाः ७१ जनकनुवाच एतादृशो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मौ० पु०
९९

गणेशानः कथं देहधारी भवत् तत्र श्रद्धादिकं नाथ स्तात् दृत्वां जायते कथं ७२ अंतरि

क्षगकाच वामभागे राजसश्च दक्षिणोत्तमसः स्मृतः मध्ये सत्व कंठा योगणान

मयः प्रोक्तस्तेषां योगतुरीयकः ७३ चतुर्विधमयो देहस्तत्राहंकारधारकः देहीतपो

मयः साक्षात्कंठा योगणनायकः ७४ यत्स्मात्सर्वसमुत्पन्नं यत्र गच्छति भूमिप स

माधिनाम महायोगेण प्रलयेन ह्रुजः स्मृतः ७५ कदा न जायते भूपन लयं गच्छति कदा

तदेवागजाननाव्दारव्यब्रह्म वेदैः प्रकथ्यते ७६ तदेवमस्तकं तस्य गणेशस्य महात्म

नः तयोर्योगे गणाध्यक्षः साकारो भवतीत्यहो ७७ संप्रज्ञातमयो देहः कंठाधस्तस्य

कीर्तितः असंप्रज्ञातरूपं च कंठाद् ऊर्ध्वं शिरः स्मृतं ७८ तयोर्योगे स्वयं साक्षात्स्वत्वा

नुपकारणात् देहधारी बभूवापि गणेशो ब्रह्मनायकः ७९ न सर्वे समभावस्था

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

देहस्तस्य महात्मनः देहधारीगणाध्यक्षो भक्तिभोगार्थमंतसा ८० न भक्तिश्च समंत
स्य प्रियं राज्ञं द्रवर्त्तते तदर्थं सकलं हित्वा भक्ताधीनो भवेत्स्वयं ८१ मायया भ्रांतिचि
त्तानां देहधारी यथा नरः तथायं भवति प्राज्ञः साक्षाद्योगस्वरूपधृक् ८२ जनक उ
वाच कीदृशी गणराजस्य मायाभ्रांतकरी मता तामेव वद नयोगींद्र ब्रह्मभूतार्थमंत
सा ८३ प्रवृद्ध उवाच वामांगात्तस्य सिद्धिरूपा बामभागप्रकाशिनी दक्षिणांगतथा
बुद्धिर्दक्षिणांगधराभवेत् ८४ सिद्धिपुत्रः स्वपं लक्षो बुद्धिपुत्रो महामते लाभस्तयोश्च
चित्तानौ संज्ञातो खेलकौ परौ ८५ मायामोहितचित्तानां भ्रामकौ नाथसंज्ञयः तयोरूपं प्रव
क्ष्यामि शृणु लोकहिताय च ८६ पापेषु च नराणां तु यदा लक्ष्यं प्रवर्तते तदा नरकदो लाभो
भवति पापकारिणां ८७ यदा पुण्येषु लक्षं वै कुर्वंति मानवा नृप तदा स्वर्गप्रदो लाभो ज्ञा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

७श्रीगणेशायनमः

ज्ञापने पुण्यकर्मणां ८८ यदाब्रह्मणि लक्षं वै कुर्वन्ते मानवादयः तदायोगसमायोगस

मो लाभो भवति योगिनां सदा ८९ हृदि लक्ष्यस्थितो नित्यं सर्वं च लक्ष्यदायकः पदार्थे

षु स्थितो लाभो प्रोक्तो मतः ९० ताभ्यां समयुवराज्ञाभ्यां विघ्नेशो मायया चरेत् खेलति विघ्न
हीनश्च स्वेच्छाचारि स्वरूपधृक् ९१ तत्र भ्रान्तिकरी प्रोक्ता सिद्धिः सर्वत्र वर्तते सिद्ध्यर्थं
सर्वलोकाश्च वर्त्तमुस्त्वं विचारय ९२ धर्मसिद्धिस्तथार्थस्य सिद्धिः कामप्रदायिनी।
मोक्षसिद्धिस्तथा राजन् ब्रह्मभूतकरी मता ९३ अहं गणेशरूपश्चादृत्तव कथं प्रवर्त्तते
भुक्तिर्मुक्तिर्ब्रह्मभूतं मत्वा सिद्धिसु भ्रान्तिदा ९४ भ्रान्तिधारकरूपा सा बुद्धिः सर्वत्र व
र्तते बुद्ध्या बुध्वा तु राजेन्द्र पश्चान्मोहः प्रवर्तते ९५ पंच चित्तमयी बुद्धिः स्वयं विश्व
त्मिका मता ब्रह्माकारा तथा भिन्नं पदं मिळति दुःखदं ९६ सकामा चैव निष्कामा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ब्रह्मभक्तपरायण। बुद्धिर्भवति साम्भ्रांत्या भ्रांति धारकत्वं गता ९७ नानाभ्रांतियुतं सर्वं
चकार सिद्धिरंजसा नानामोहयुतं तद्वद्बुद्धिश्चकार खेलतः ९८ ताभ्यां संमोहितं सर्वं
फलाभयुतं भवेत् नानालक्षसमायुक्तं नानालाभफलैर्युतं ९९ अनेन मायया युक्तः सोपि गा
णनायकः खेलति बिंबबिंबी च ज्ञानी हि न पसतम १०० एतन्मायाखरूपं तेन क
थितं मोहकारकं यत्ज्ञात्वा योगिवंद्य श्च ज्ञायते मानवः क्षणात् १ जनक उवाच भक्ति
२८ प्रियो गणेशस्त्वं कथं मोहयुतोऽभवत् स्वभक्तानां समयोगीन्द्राः करोमि वदंति प्रियाः २ न
पराधीनता तस्य स्वप्रियं गणनायक पराधीनसमानेन नकरोति महाद्भुतं ३ पिप्प
लायन उवाच गणेशेन महाराज क्रीडार्थं रचितं जगत् मायामयं विरूपेण नानाखे
लयुतं तथा ४ तत्रादौ सृष्टिविधं तेन तदर्थं रचितं पुरा तद्गुणाश्च विधानेन सर्वं संश्रय

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

हारकं ५ स्वस्वस्वार्थयुतं पूर्णं मायासुखकरं मतं तदर्थं सर्वलोकाश्च ब्रह्माणि संभ्रमं
तिवै ६ योगमार्गस्त्वया राजन्गाणेशः शांतिदः परः रचितो मोहनाशार्थं मायानाश
करो मतः ७ योगेन गणपं ज्ञात्वा पूर्णो नरसत्तो नृप भजेत तेन तस्य भावेन तन्निष्ठस्तस्य
रायणः ८ यस्य भावो भवेद्यत्र यादृशस्तादृशं च तत् तत्र विघ्नेश्वरः साक्षाद्रूपदं
न वरोति च ९ यदा गणेश्वरो विघ्नं भक्तिपुत्रं निरंतरं गाणेशस्य करोति चेत्तदा केवलः
कुतो भवेत् १० न पराधीनतां तस्य कीदृशं गणनायकैः विश्वस्मिन्द्विविधं कृत्वा पश्य
ति भावनापरां ११ एतेनैव स्थिता राजन्छोतुमिच्छसि किं परं स्वाधीनेनतु पराधीनेन मा
यया दृश्यते सदा १२ जनक उवाच किं कर्म किमकर्मा विकर्म कीदृशं भवेत् कर्म पि२
योगश्च विप्रेंद्र कीदृशो वद तत्प्रियाः १३ आविर्होत्र उवाच स्वस्वधर्मयुतं कर्म वि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

धियुक्तं महामते देहसौख्यप्रदं प्रोक्तं जन्ममृत्युप्रदं भवेत् १४ स्वस्वधर्मविहीनं यद्बुद्धि
हीनैर्विचेष्टितः विकर्म विद्धि राजेन्द्र तद्देव पापरूपकं १५ पापाचरणमात्रेण नरो दुर्मति
मामुयात् देहदुःखमामुयात् देहदुःखकरं प्रोक्तं परिणामेन मंत्रपः १६ सत्कर्म मुक्तिकामो
वै करोति नित्यं मादरात् ब्रह्मार्पणस्वभावेन कर्म विद्धि महामते १७ शुक्रगत्या नरो वै
देहमुक्तिं प्राप्नोति नात्र संशयः अकर्मणा स्वभावेन सनिष्कामो परो मतः १८ कर्मयोगमयं स
य-८ वै विश्वं ज्ञानी हि पार्थिव क्रियायां स्थितं ब्रह्म स एव कर्मयोगकः १९ क्रियमाणां च य
त्प्रोक्तं तद्देवकर्म तदुच्यते तस्य भेदान्प्रवक्ष्यामि समाहितमनाः शृणु २० वायुबंधनयोगे
न प्राणानीतः स्वमस्तके तद्देवकर्मरूपं वै वायुचालकं तत्परे २१ मौनं यदि धृतं तेन तदा ज्ञा
नं नृपात्मज अतः कर्ममयं विद्धि स्वधृतान्नात्र संशयः २२ चित्ते ध्यानं करोतु चेद्बुद्धमपि ति-

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्वामनः स्वयं तदेव कर्मरूपं तु मनोनिग्रहकारकात् २३ जागर्ति ज्ञा गरं कर्म स्वप्ने सुप्त
मयो भवेत् अज्ञानं विद्धि सौषुप्तं कर्मरूपं न संशयः २४ इत्यादि बहवो भेदा वक्तुं मया
न शक्यते नामरूपधरः कोपि कर्महीनो न वर्तते २५ उत्पत्तिस्थितिकारान्तसंहारस्त्रि
विधं परं सर्वं कर्ममयं विद्धि कर्मयोगेन ज्ञायते २६ असद्ब्रह्म च यत्प्रोक्तं वेदेन्मायया
वभौ कर्मरूपं न संदेहो नामरूपप्रधारणात् २७ नामरूपपरित्यागो ह्यसत्त्वानेदगोभ
वेत् मामवाब्रह्मभूतः सकर्मयोगी प्रकथ्यते २८ एतत्कर्मस्वरूपं ते कथितं ब्रह्मवाचवं
कर्महीनं जगत्सर्वं ब्रह्म नानाविधं तथा २९ जनक उवाच ज्ञानं च कीदृशं प्रोक्तं तन्मे
वदते योगिनः येन योगी भवेज्ज्ञो नु ज्ञानयोगपरायणः ३० द्रुमिल उवाच हृदि स्फूर्तिम
यं ज्ञानं ज्ञातव्यं विबुधैः सदा स्फूर्तिदानस्वरूपेणाब्रह्मतत्त्वास्थितं भवेत् ३१ नामरूपवि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ह्रीनं यत्सदा मृतमयं भवेत् आद्यंतभागहीनं वै न द्विद्धि ज्ञानमुत्तमं ३२ ज्ञानचक्षुः स्वभावेन
ब्रह्मानुभवकारकं नानाज्ञानं लयं कृत्वा ज्ञानयोगी भवेत्ततः ३३ समस्वानंदरूपत्वं ज्ञानी
द्धि ज्ञानमूलकं ज्ञानानां योगभावेन लभ्यते योगसेवया ३४ जनकउवाच आनंदः कीदृशः
प्रोक्तः सहजं कीदृशं मतं ब्रह्मभूतं च योगींद्राः कीदृशं कथयं प्रभुमे ३५ चमसउवाच बाह्या
तर विभेदेनानंदः सर्वत्र वर्तते तु भयात्मकभावस्थः समरूपधरो मतः ३६ नानाद्वंद्वेषु रा
ज्ञेंद्र स्थितमानंदरूपकं समं विद्धि च सर्वं च जगत्सु ब्रह्मसु परं ३७ सत्यासत्यमयं तद्धि स
मस्वानंदगं परं ब्रह्मराजन्सदानंदरूपं तं देवसंमतं ३८ द्वंद्वेषु त्यां समं तां ^ च योगे ब्रह्मप्रल
भ्यते आनंदाख्यं प्रजानाथ योगसाधनतः परं ४० एतत्ते कथितं पूर्णमानंदस्य स्वरूपकं
आनंदानां समायोगे समस्वानंदगो भवेत् ४१ द्विविधात्तस्य मायायां तु द्वंद्वभावधरा मता त
+थानंदनाते महीपते॥ आनंदः परमानंदो ब्रह्मानंदः प्रकथ्यते॥३९॥ समभावास्थितानां +३

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

योः संयोगभावे सन्त्रयात्मकमुच्यते ४३ तदेवं धिष्वेवमोहयुक्तं नराधिप समं सर्वत्रज्ञा
नीहि द्वंद्वमोहप्रदायकं ४३ त्रिषु मोहविहीनं यत्सदानेति स्वरूपकं स्वाधीनं सहजं विद्धि
चतुर्थं राजसत्तम ४४ स्वेच्छया सत्तामायुक्तं स्वेच्छया सत्यरायणं स्वेच्छयानंदसंयुक्तं त्रिभिर्हि
नं निजेच्छया ४५ आत्तयात्रिविधं ब्रह्म वर्तते नात्र संशयः सर्वेषां नाशकं नयं साहजं नैति
भावतः ४६ न तस्य नेति कर्ता वै विद्यते योगभावतः तेनं नेति मयं प्रोक्तं स्वच्छंदगं सनातनं
४७ स्वेच्छया बंधयुक्तश्च स्वेच्छया बंधवर्जितः स्वेच्छया समभावस्थो भवति सहजाख्यकः
४८ अव्यक्तेन त्रिभावेषु तेन योगेन लभ्यते साहजं ब्रह्म यत्प्रोक्तं वेदेषु वेदवादिभिः
४९ स्वाधीनानां समायोगे व्यक्तस्वानंदमुच्यते अव्यक्तयोगभावं [redacted] न्निराकर्तुं न शक्य त्वा २
ते ५० एतत्ते कथितं भूप साहजं मोहवर्जितं अधुना शृणु योगं त्वं ब्रह्मभूत प्रकाशकं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भवेत्तत्रपराधीनंन २

५१ स्वानंदःसर्वसंयोगेभवतिब्रह्मधारकः चतुर्णांतत्रसंयोगःकर्तव्यःस्वसमाधिना ५२
त्रिविधंमोहसंयुक्तंचमोहहीनंचतुर्थकं ब्रह्मणांनैवराजेंद्रमोहयुक्तविहीनते ५३ स्वा
धीनंनैवतेते ब्रह्मणांतुगतांतत्रसंयोगोजायतेपरः ५४ स्वसंवेद्यमयोभूत्वातिष्ठतिया
स्तुमानवः तत्रकिंभिन्नभावाख्यंवर्ततेयोगनायकं ५५ संयोगनभ्राभूतेतुब्रह्मयोगः
प्रकीर्तितः नतत्रतुगतंभूपसंयोगोब्रह्मणांभवत् ५६ अयोगस्यनसंयोगःकेषुब्रह्म
सुकीर्तितः योगिभिर्योगप्राप्त्यर्थंव्यतिरेकाद्विचारय ५७ संयोगेमायायायुक्तोभवतिग
णनायकः मायाहीनःस्वरूपेणायोगःप्रवर्ततेसदा ५८ मायायासर्वभास्योभवतिहि
रद्गाननः संयोगाभेदभावेन [illegible] निजमायामयःस्मृतः ५९ स्वानंदेगणनाथस्यदर्शनं
योगिनांभवेत् संयोगाभेदकंतेनस्वानंदवाभिनविदुः ६० अयोगेमाययाहीनोग

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

गोज्ञः सर्वदा मतः यादृशास्तादृशाः सोपि नागतो न गतो भवेत् ६१ वृथा भ्रांतिमयं सर्वं भ
भासते मायया किल भ्रांतानां तेन सर्वत्र निवृत्तिर्जायते प्रिया ६२ स्वकीयाभेदभावाच्च नि
वृत्तिव्यतिरेकतः धृत्वान्वययोग योगस्थो भवति मानवः स्वयं ६३ अयोगमायया हीनः
संयोगमायया पुनः नरो भवति राजेंद्र पंचपंचस्वरूपया ६४ ब्रह्मणि ब्रह्मभूतस्य संयोगः
कुत्र वर्तते अयोगश्च महीपाल नान्वयव्यतिरेकतः ६५ चित्तं पंचविधं त्यक्त्वा चित्तभ्रां
तिं च पंचधा तयोः स्वामी गणाधीशः संयोगायोगवर्जितः ६६ इति ते कथितं भूप ब्र
ह्मभूतस्य रूपकं किं श्रोतुमिच्छसि प्राज्ञ गमिष्यामो यदृच्छया ६७ जनक उवाच गणेशे
भक्तिभावेन नराधीनो भवेत्स्वयं न भक्तिसमभावाख्यं मोहदं तस्य संभवेत् ६८ अतो भ
रू॰१ क्तिस्वरूपमेवद त योगिसत्तमाः तया विघ्नेश्वरं नित्यं भजिष्यामि विज्ञः पतः ७० करभा

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

जनउवाच भक्तिश्च नवधा प्रोक्ता त्वदुदये रस धारिणी कथयामि समासेन स्वरूपं रसदा
यकं ७१ श्रवणं कीर्तनं तस्य स्मरणं पादसेवनं अर्चनं वंदनं दास्यं सख्यमात्मनिवेदनं
७२ नवधा मानसी शक्तिर्जन्ता तिःसर्वेच वर्त्तते भावपूरससंयुक्ता दृशा मीनैवविधते ७३
यदा भुक्तौ नरस्यैवासः पूर्णः प्रवर्त्तते तदास्य नवधा नित्यं चिंतनं स्याद्वसेत्त्वयं ७४ यदा
मुक्तौ तथा जंतोरसः पूर्णो जनाधिप तदा मुक्तिपदार्थेषु चिंतनं तु नवधा भवेत् ७५ यदा
च ब्रह्मभूते षु रसस्तस्य प्रवर्त्तते तदा नरस्य योगेषु चिंतनं नवधा भवेत् ७६ योगी
भूत्वा नरो यस्तु भजते गणनायकं तस्यैव नवधा चिंतनं गणेशो सर्वदा भवेत् ७७ योगि
नांत्वदि विशेषः पूर्णारूपधरो वसत् अयोगिमां कलांशाश्च तस्माद्योगी भवेन्नरः ।
७८ ततो गणेशरूपस्य भजनं पूर्णभावतः भवतिनाचसंदेहो रसयुक्तं विशेषतः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

७९ गणेशगुणवादानां प्रीत्या संपूर्णभावतः प्रकुर्यात्स नरो नित्यं श्रवणं रससं
युतः ८० [redacted] गणेशगुणवादानां प्रीत्या संपूर्णभाव [redacted] कुर्यात्स नरो नित्यं श्रव
[redacted] सर्वश्रवणज्ञातीनां रसं ज्ञात्वा महामतिः गणेशगुणवादेषु रसं पूर्णं स
पश्यति ८१ एवं श्रवणभक्तिं च प्राप्तो ज्ञानी … हि भूमिप योगिषु सम्मतः श्रेष्ठो बुधै
र्नृप नसंशयः ८२ तथा कीर्तनके भावतुल्य एव जनाधिप गणेशकीर्तनाभक्तिः प्रा
प्तातेन विनिश्चितं ८३ गणेशार्थे च यत्किंचिद्धि स्मृतिस्तत्र [redacted] नो भवेत् त
दास्मरणभक्तिर्या प्राप्ता संपूर्णभावतः ८४ गणेशपादपद्मं ये मत्वा ज्ञात्वा स्वतः कंप
रं तत्रैव सकलो यत्नो भवति पादसेविनां ८५ सांगं गणेश्वरं सर्वं करोति नित्यमाद
रात् आर्चनात्मकरूपायां भक्तिं प्राप्तो महामतिः ८६ गणेशानंतपरं श्रेष्ठं वेदज्ञात्वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

विचारतः न चलेदल्पि ज्ञानी हि तदा वेदनवान्भवेत् ८६ गाणपत्यानि चिन्हानि
धृत्वा तत्परचेतसा तदा दास्यात्मिका भक्तिः प्राप्ता तेन नराधिप ८८ अंतर्बाह्यं कृ
तं यद्वै तत्र साक्षी गणेश्वरः अंतर्भयेन भक्तिर्या सा प्रोक्ता सख्यरूपिणी ८९ पंच
धा मोहयुक्तं स चित्तमुत्सृज्य योगतः न भिन्नोऽहं गणेशानात्मात्मनिवेदनं
९० पत्रमनोगतिः प्रावृत्तत्र विघ्नेश्वरं सदा भजते रससंयुक्तः सर्वभक्तः प्रकीर्तितः
९१ रसरूपा स्वयं भक्तिर्यच्च पूर्णस्वभावतः तिष्ठति यस्य जंतुः सत्तमः कः संमतो
नृप ९२ भोगेषु नरसोऽत्यन्तिर्मुक्तो च ब्रह्मभूतके गणेशभक्तिभावेन भक्तस्यैवावति इ
ति ९३ आदौ ते कथितं राजन् गाणेशस्य स्वरूपकं ब्रह्माकारैर्महाचिन्हैः संयुक्तं यो
गदायकं ९४ तत्र विश्वासभावेन तादृग्ज्ञानघते रसः तदा भक्तो महाराज भवति यो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गिवंपकः ९५ नारदेनैवराजेंद्रबोधितस्त्वंनवुध्यसे तवभावपरीक्षार्थं भक्तिदाना
र्थमेंजसा ९६ प्रेषितस्तेन विघ्नेशो वृद्धः कुष्ठयुतोद्विजः समायातः सर्वभक्षीछलि
यामासमांधुपं ९७ नरदेहं समा[redacted]साध्य गणेशं भजतेनयः पशुतुल्यः सराजेंद्र
द्रधिवज्जन्मतस्य निश्चितं ९८ मुद्गल उवाच एवमुक्त्वा विदेहं तं ज्ञानकं योगिने
नव अनुज्ञाप्ययययुस्तस्मात्स्वेच्छयागाणेपराः ९९ ज्ञानकस्तामुमस्मृत्वा स्वगृहे गणा
नायकं योगानवविधांभक्तिमकरोद्भावसंयुतः २०० अहर्निशंगणेशानममभजा
न्नानन्यचेतसः ज्ञानकः सर्वभावेनयोगिवंद्योबभूवह १ तिष्ठन्स्वपन्विवादन्गाल्लन्विघ्ने
श्वेरतः ततो गणेशाज्ञा संतुष्टात्तद्दृष्टा जनकाबभुः २ सर्वज्ञानसमायुक्ताः सर्वेसाधुगु
णान्विताः गणेशाज्ञा भजनेसक्ताबभुवश्चप्रजापते ३ गतेषु नवयोगिषु ज्ञानकस्त्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शिवोद्भवं वृत्तांतं परिशुश्राव गणेशागमनात्मकं ४ स्वयं तस्य गृहं गत्वा ननाम मु
निपुंगवं देवीसमृद्धिसंयुक्तं योगपारंगतं परं ५ तेन संबोधितो राजा नित्यं दूर्वापराय
णः पुपूज गणनाथं तं सदा भक्तिसमन्वितः ६ दूर्वाहीनां न पूजां स चकार णावधिः। २म३
अंते स्वानंदगो भूत्वा भजते गणनायकं ७ इदं ते नव माहात्म्यं कथितं ते प्रजापते
भुक्तिमुक्तिप्रदं नॄणां श्रवणात्पठनाद्भवेत् ८ इति श्रीमदांत्ये मौद्गले पंचमं खं
डे दूर्वामाहात्म्यवर्णनं नाम त्रिंशोऽध्यायः ३० श्रीदक्ष उवाच तुलसीवर्जिता
पूजा कर्तव्या कथिता त्वया किमर्थं पावनी सा तु दोषयुक्ता बभूव ह १ तुलस्याः किंकृ
तं विप्र गणेशस्यातिविप्रियं येन रुष्टो भवेत्तां न सा त्याज्या तां यशस्विनी २ मुद्गल उवा
च धर्मध्वजो महीपालो बभूव धर्मसंयुतः दालामान्यो विज्ञो षणसुद्दे सर्वगुणान्वि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

नः ३ तस्य पुत्री बभूवासौ रूपलावण्यसंयुता न तया सदृशी कुत्र वर्त्तते कामिनी विधे
४ वृंदानाम्नी च विख्याता मम त्वस्य पितरं कदा उवाच भावगंभीरा चतुरा सुवयःयुता।
५ वृंदोवाच तात न विष्णुं परित्यज्य नान्यं वृणोमि निश्चितं वरं तदर्थमेवं मां देहि तस्मै म
हात्मने ६ धर्मध्वज उवाच विष्णुर्देववराः साक्षाद्भगवान्विश्वभावनः सर्वार्थेचा
लपालभ्यो वरं लक्ष्मीपतिस्सुते ७ मानुषेषु वरं पुत्रि वरयस्व त्वदृदि स्थितं न राघवयस
वै साक्षाद्भगवान्भगधारकः ८ एवं नानानि धैर्भावैर्बोधिता नवबोधसा तदर्थं
मंत्रराजं च गृह्य विष्णोर्वनं ययौ ९ ध्यात्वा चतुर्भुजं विष्णुं निराहारपरायणा ततप
तपउग्रं सा पतिं विष्णुमभीप्सती १० तीर्थेषु माधवं दृष्ट्वा क्षेत्रे पुण्येषु मानदत तपस्तत्ता
मवृंदो ग्रं नामागंपरायणा ११ कुत्रयचाणि वायुं साउलं मूलं फलं तथा भुक्त्वा संतो

षयामास विष्णुं देववरं विधे १२ वर्षाणि लक्षसंख्यानि गतानि तपसो बलात् गणपुत्र्या
श्च वृंदा यानतुला चक्रनार्दनः १३ अतीव तपसस्तस्या अंतर्ज्ञानैर्बभूव ह आत्माकांक्ष
गत्सर्वेमपश्यद्वै धसंयुता १४ कदाचिद्विघ्नेश्वरं वृंदा ददर्श नियमे रतं संपूज्य गणनाथं
वै हृदि ध्यानपरायणं १५ तं दृष्ट्वा कुंजरास्यं सा शिवपुत्रं नृपात्मजा भागीरथी संनिधि
स्थं विस्मिताभूत्प्रजापते १६ गणेशार्थं समालोक्य मोहिताभूत्स्वचेतसि अहो गणे
श्वरः साक्षाद्ब्रह्मणो नायकः स्मृतः १७ अस्य कलांशसंभूताः शिवविष्ण्वादयो परे
पूर्णभावात्मकः साक्षात्कृतो योगिनात्र संशयः १८ शिवेन तपसा ग्रणाराधितो गणनाय
कः पुत्रभूयो गणेशो ऽसि तस्या भक्तभक्ति फलप्रदः १९ चतुर्हीस्मा नमाभक्तखेलति नान्य
मायकाः अयं विप्ल सत्यार्थं भुङ्क्ते ... क्तिः सूर्योनसंज्ञाय २० पूर्णभावमविज्ञायाहं

विघ्नः परमाभवं अघुनातं समालोक्य बोधयुक्तान संगुपः २१ तपःप्रभावसामर्थ्यं
दृष्ट्वा मिगणानायकं व्यभिचारो न मे भावी विघ्नरूपो यमंजसा २२ एवं विचार्य विघ्ने
शामायायो ध्यानसंस्थितं ध्यानं भंगार्थम घुक्तो वृंदा तं प्रत्युवाच ह २३ वृंदोवाच त्वं
साक्षाद्गणराजश्च तपसाराधितो भवान् शिवपुत्रत्वमापन्नः किं स ध्यायसि वद स्वमां
दे५ २४ शिवविघ्नादयो वास्त्वां भजंति निरंतरं कुलदेवनरूपस्थं सर्वसिद्धिप्रदायकं २५
गणेश्वरं समास्थाय पूजनसि कथमप्यहो ध्यायसि त्वं विज्ञो पेणास्व यं गणेश्वरः प्रभो
२६ अहो चित्रं मया दृष्टं गणेशो गणनायकं भजति न स्वभावस्थः शिवपुत्रत्वकारणा
त् २७ न त्वं शिवसुतः स्वामीन्नं ते विघ्नेश्वरः कदा कुलदेवस्तथापि किं ध्यायसि गणा
पप्रभो २८ तव स्मरणमात्रेण ब्रह्मभूता भवंति ते नरा देवं द्वमुख्याश्च योगिनो वै

द्रुकादयः २९ स्वयं त्वं शान्तिप्रदाता त्वं के ध्यायसि गणेश्वरं । गणेश्वर वदाशु मां वाक्यं स गो१
गुणनिर्गुणाः ३० कामबाणार्दिता सा तं वृन्दा नानाप्रकारतः बोधयामास विघ्नेशो ध्या
नस्थो न बुबोधत । ३१ ततः सा जलबिन्दूनि चिक्षेप गणपोपरि । तथापि ध्यानसं
स्थस्तां नावलोकद्गजाननः ३२ ततस्तं मोहसंयुक्ता गत्वा जघान सा सकृत् ध्यानं
त्यक्त्वा गणाधीशस्तामपश्यत्पुरस्थितां ३३ गणेशाय नमः इति मन्त्रमुच्चार्य विघ्नपः
जगाद तां सकामां स निष्कामो गणेश्वरः ३४ महागणपतिरुवाच कासि त्वं वद मा
[illegible]तमोऽचापल्यगुणसंयुते ध्यानभङ्गो न कर्तव्यः साधुभिश्च कदाचन ३५ गणेशा
क[illegible]संस्थमपं [illegible]रं पश्च नराधमः पृच्छति वा चेत्तवान्तमवैनारकेगो भवेत् ३६ ध्यानमं
५२ गस्य दोषस्ते मा भूद्बाले सुलक्षणे । मा कुरुष्व पुनस्त्वं च कर्म चापल्यसंयुता ।

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

३७ किमर्थमागताबालेवद मां कामसमोहिते निष्कामं गणपं सम्यं गच्छ वा यत्रोतरू
पिः ३८ वृंदोवाच धर्मध्वजस्य पुत्रीं मां विद्धि नानातपोयुतां वरार्थं मे भवस्वामि
न्मातीत्वं सर्वनायकः ३९ सर्वेषां त्वां विशेषेण भक्तोसिनात्र संशयः तथापि मां भ भजस्व तं ३
ज मानां गजानन ४० तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा प्रहस्य गणनायकः उवाच कामबा
णैस्त्वामर्दितां शांतिधारकः ४१ महागणपतिरुवाच नाहं वृणोमि धर्मज्ञे स्त्रियं
मोहयुतां कदा तपसा त्वं वरं तुल्यं सुतुष्टं वरयस्व च ४१ सकामं पुरुषं पत्नी सका
मा त्वं नृपात्मजे अहं गणेश्वरस्यैव दा मोदेवं भजामि तं ४३ सकामां नैव निष्का
मां वृणोमि देवि निश्चितं शांतिस्था मे भवेत्पत्नी गच्छ त्वं तां यत्रेतेसमः ४४ तस्यात
द्वचनं श्रुत्वा पुनः सा तमुवाच ह अहं शांतिसमायुक्ता मां भजस्व दयानिधे ४५

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

तिरस्कृता गणेशेनु न निर्लज्जो गच्छ पुंश्चली तथापि तद्गृहं दृष्ट्वा चालिलिंग सुविह्वला ४६
[illegible] अस्पृंकं गणनाथस्याकृष्य तं काममोहिता नग्नं कर्तुं समुद्युक्तां क्रुद्धस्तां स नुनुरापह ४७
दैत्यग्रस्ता सुदुर्बुद्धे भवि [illegible] ष्यसि न संशयः आसुरीव [illegible] स्वमां दृष्ट्वा [illegible] स्य [illegible] रौसि हटसं
युता ४८ मूढ त्वन्मां समाकृष्य नग्नं कर्तुं समुद्यता अतो वृक्षस्य चौरूपा त्वं मूढ योनौ भवि
ष्यति ४९ गणेशस्य वचनं श्रुत्वा दारुणं भयसंयुता त्वत्का तं कंपमाना [illegible] गाननाम रुदती मु
हुः ५० उवाच तं गणाधीशं क्षमस्व मे महागसं नयोग्याहं गणाधीश तव वामांगके क
दा ५१ रुदंतीं कंपितां वीक्ष्य दयायुक्तो गजाननः उवाच तां प्रजानाथ लीलातपायुतां प
रां ५२ महागणपतिरुवाच गच्छ देवि न ते दुःखं भविष्यति कदाचन असुरेण वने
दृष्ट्वा त्वं सत्नी भविष्यसि ५३ न च त्वां केशव [illegible] कापि स्वचतुर्भुजस्वरूपधृक् [illegible]

सभिष्यति तदा देव्याः त्वं मुहुस्तान्स्मरिष्यति ५४ ज्ञात्वा तद्देहसंस्थानं करिष्यसि हुता
शने पुनर्वृक्षस्वरूपस्था भविष्यसि न संशयः ५५ त्वया नाम्ना महाविष्णुः शिला
रूपधरो भवेत् तेन सार्द्धं सदा देवि हि भविष्यसि निरंतरं ५६ पतिस्ते भविता विष्णुः स
दा [illegible] सुखप्रदा [illegible] पकः मदीयकृपया देवि सर्व[illegible] मान्या भविष्यसि ५७ देवानामपि
त्र पुष्पैस्त्वं प्रियात्यंतं भविष्यसि त्वत्काष्ठसंभवां मालां धरिष्यंति गले जनाः ५८
सामान्यकाष्ठवत्सर्वे मानयिष्यंति निश्चितं त्रिलोकस्था जना नैव मा चिंतां कुरु भामि
नी ५९ देवानां त्वं प्रिया भावी विष्णोरत्यंतभावतः पत्रैः पुष्पैश्च वृंदे त्वां पूजइष्यंमा
नवाः ६० मम वश्या सदा देवि भविष्यसि न संशयः गच्छ त्वं यत्र भावस्ते चिंतां त्यक्त्वा वि
शेषतः ६१ इति श्रीमदांत्यमौद्गले० पंचम० लंबोदर० तुलसीवरूपैकारणावर्णनंनो

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मैवत्रिंशोऽध्यायः ३१ मुद्गल उवाच यथागतात्ततः प्राह तथा ज्ञाते प्रजापते वृंदा तांप्र
णिपत्यैव कार्यसेवनमापपौ १ चिंताकुलता स्वप्ने देवीगणानुभावलालसा गणेशोत्तम
नसि ध्यात्वा ... तत्र प्रत्ययमुत्तमं २ नाममंत्रं जजापैव पूजयामास सादरं एवं लक्षं व ३
चलक्षाष्टं वर्षाणि प्रगतानि च ३ ततः ... लागणराजस्तु वरदः साक्षात्सा ययौ प्रणम्य तं
प्रपूज्यैव वृंदा तुष्टाव हर्षितः ४ वृंदोवाच॥ नमस्ते विघ्नराजाय भक्तविघ्नहराय च अ
भक्तेभ्यो विघ्नदात्रे विघ्नदाय नमो नमः ५ परेशाय पराणां ते परात्परतराय च भक्ते
नमो ३ शाय सदा भक्तिप्रियाय ते नमः ६ ब्रह्मेशाय गणाधीशाय ब्रह्मणां ब्रह्मरूपिणे ब्रह्म
णां पतये तुभ्यं गणाधिपतये नमः ७ अमेयाय प्रतर्क्याय सदा स्वानंदवासिने शिववि
ष्णुमुखेभ्यश्च पददात्रे नमो नमः ८ अनाथाय च सर्वेषां नाथाय परमात्मने वक्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

तुंडायसर्वेषामादिपूज्यायतेनमः ९ विनायकायवीरायशूर्पकर्णायढुंढये गजानन
नायचिंतामणयेहेरंबतेनमः १० अनंतगुणधारायनानाखेलकरायते परेशायतु
परेशायचिंतानाबुधोयमा तदर्थं मंत्रराजं च गृह्य विघ्नोर्वेनयो [illegible]
ध्वा चतुर्भुजं विघ्नं निराहारपरायणः ततो यतनयः तुष्टः सायंति विघ्नसमभीप्सतो २१
जोर्ध्येषु माघवंदं दृष्ट्वा क्षेत्रेषु तेषु मानदं तपस्तताप वृद्धोग्रं नानामार्गपरायणः २२
वर्षाणि लक्षसंख्यानि सततानि तपसो बलात् राजपुत्र्यास्व वृंदाया नत्वा तोषजना
र्दनः २३ अतीव तपसा तस्य अंतर्ज्ञानं बभूव ह आत्माकारं जगत्सर्वमपश्य
न्मोघसंयुता २४ कदाचिद्विघ्नराजं वृंदा ददर्शानि पमेरतं संपूज्य गणनाथं वै हृदि
जपरायणं तं दृष्ट्वा कुंजरास्यं सा त्रिवपु चं न पात्मजा भागीरथीसंनिधौ

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

न०

मूषकध्वजिनेनमः ११ पूर्णानंदायसर्वेषांमात्रेपित्रेनमोनमः ज्येष्ठेभ्योज्येष्ठरा
जायज्येष्ठपदप्रदायिने १२ किंस्तौमित्वांगणाधीशयोगाकारंपरात्परं अनन्तांप
णमामेवंतेनतुष्टोभवप्रभो १३ गणेशंदेहिमेयोगंगाणपत्यंचमांकुरु क्षमस्वमे
पराधंत्वंत्वद्भक्तंघनभावज्ञ १४ अन्यत्त्वंमांगणाधीशमान्यांकुरुत्वदिपके
पूजनेकिंचिदल्पेनभावेनवरदायक १५ काहंतेसमत्तोनाथप्राप्ययामिकदापि
नतथापिमदेनैतत्कृतंक्षंतु त्वमर्हसि १६ एवंस्तुत्वागणाधीशंप्रणनाम
प्रजापते वदंतंतंप्रत्युवाचदयाकांवाकाविशारदः १७ गणेशउ० मदीयंयोगमा
प्रत्वंप्राप्स्यसिनात्रसंशयः गाणपत्योमहाभागोभविष्यसिसदासुते १८ मद्भक्त्या
कूचतु यांमेमहोत्सवपरायणाः पूजयिष्यंतिमांभक्त्याततो धारयाम्यहं १९

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

एकविंशतिपत्राणि त्वर्पयिष्यन्ति मानवाः तत्रैतेपत्रैर्मर्कैमेमान्यैर्देविभविष्यति
२० तुलसीघनसमं पापं न भूतं न भविष्यति स्वल्पोऽलं घनमात्रेण लक्षलक्षावम
पापसदा २१ ये मां तुलसीं पिबन्ति तेषां स्नातामि निरंतरं तदपि तपसा बद्धो वृंदे त्वां
मानं याम्यहं २२ त्वया कृतमिदं स्तोत्रं भुक्तिमुक्तिप्रदं भवेत् ब्रह्मभूतप्रदं पूर्णं
पठते शृण्वते सदा २३ तुलसीपि नरा भक्त्या संसमर्पति कदा मृते तत्पापहरणे स्तो
त्रं भविष्यति त्वया कृतं २४ तुलसीघनाघहं नित्यं भविष्यति न संशयः अनेन स्तु
वतां नित्यं सर्वेन दुर्लभं भवेत् २५ एवमुक्त्वा गणाधीशोऽन्तर्धानमगमत्स्वयं तु
लसी हर्षसंयुक्ताबभुवच प्रजापते २६ तदादि सा महाभागा बभूव विगतज्व
रा क्रमेण तुलसीजाता विष्णुपत्नी सुपूजिता २७ इति श्रीमदनंते मोहले०

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

म२

पं०लं०तुलसीवरप्रदानं नाम द्वात्रिंशोध्यायः ३२ दक्ष उवाच अज्ञानेन महायो
गिन् ज्ञानेन तुलसीयुतं पूजनं गणनाथस्य कृतं तस्य फलं वद १ श्रुत्वा कथामृतं
त्वत्तो न तृप्तो नाहं भवामि भो अहो गणेशभक्तिर्वै दुर्लभा नात्र संशयः २ मुद्गल०
कृ४ अत्र ते कथयिष्यामि इतिहासं पुराभवं श्रवणात् संशयः सर्वो नाशं यास्यति तत्त्वतः
३ ब्राह्मणः कोपि दुर्बुद्धिर्बभूव कश्यपे कुले स गणपतिं नित्यं तुलस्या पूजयेद्दु
रात्म् ४ अन्यैश्च द्विजाः सर्वे वैरपरा विशेषतः न वाक्यं जगृहे तेषां ज्ञाने बोद्धुम
लोऽभवत् ५ गणेशाः सर्वरूपस्थस्तत्र कुतः प्रवर्तते विधिनिषेधकार्यं वै भाव
ब२ दत्तक्रियात्मिकाः ६ ततः सर्वे मया दृष्टा भुवि स्थितद्विजोत्तमाः परस्परं समूचुर्वै गण
पस्य प्रजापतेः ७ अहो गणेश्वरे देहे तुलसी मस्तके यया दृष्टा सद्यैव निष्कास्या

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गाणपत्यैर्विशेषतः ८ अन्यैरपिनसंदेहोनोचेन्नरकगामिनः कुपानह्यादिसंयु
क्तैरश्रुचिभिस्तदपह्नि ९ तत्रविलंबभावेनपापभागीनरोभवेत् किंकर्तव्यंद्वि
जैरन्यैदुष्टोयंकथ्यतांद्विजाः १० यथावस्त्रेणपीडांतुबभुंजुःपर्वतादपःतथावि
घ्नेश्वरः साक्षात्तुलस्यापीडितोभवेत् ११ [redacted] ततःसर्वैर्विनिश्चित्यसगणो
ऽगालयात्तदा।बहिःकृतोमहापापीस्वगृहेताडनैस्ततः १२ ततःस्वल्पेनकाले
नममारकान्यपाधमः नरकेषुयमाज्ञैवैपाचयामासुरोजसा १३ एवंकल्पा
मयंकालंनरकेषुस्थितोभवत् क्रमेणासकलान्भुक्त्वाराक्षसोभुत्सुदारुणः १४
सदाक्षुधासमाविष्टोदाहरोगादिसंयुतः अनुक्तःसर्वकार्येषुवनेषुविचचार

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ह १५ एकदा तत्र गार्ग्यस्समायात् [redacted]
[redacted] मो निजेच्छया गालवो भक्तमुख्यः स महायोगी प्रजापतेः १६ तं दृष्ट्वा राक्षसो दुष्टो भ
क्षितं च समाययौ गार्ग्यो गालवो मंत्रेण संमंत्रितं जलमाक्षिपत् १७ जलस्पर्शनपुण्येन गा
र्ग्य दर्शनेन सः धर्मयुक्तराक्षसस्तत्र जातिस्मरो बभूव ह १८ ततो नितरां खेद संयु
क्तो राक्षसः प्रणम्य सः जगाद प्रांजलिर्बध्वा हाहाकाररवाकुलः १९ धर्मधुगवा
च रक्ष मां मुनिशार्दूल गालव महायशाः त्वत्प्रसादप्रभावेण मोचयाशु भवा
र्णवात् २० ततः स सर्ववृत्तान्तं कथयामास राक्षसः पूर्वजन्मभवं तस्मै गार्ग्याय
[redacted] य भयसंकुलः २१ त्वदीयदर्शनेनैव मंत्रितेन जल
नच जातिस्मरत्वमापन्नो दुःखेन कथयाम्यहं २२ श्रुत्वा गार्ग्यो वाक्यं दया

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

उक्तो महामुनिः गणेन्द्रनाममंत्रं सददौ तस्मै हितावहं २३ जगाद तं महायो
गीजपस्व नाममंत्रकं नित्यं तथा तुलस्यां वै कृतं स्तोत्रं पठस्व च २४ एवमु
क्तां तदैव सौगार्ग्यः परमपावनः दृष्टो नित्यं तथा चक्रे दुःखं दृष्ट्वा भयाकुलः
२५ ततः सुधासुतांतावैव भूवतस्य दुर्मतेः रोगहीनः समस्तक्ष्य गाणपत्य
प्रियो भवत् २६ अंते गणेश्वरं सोपि तत्र गामदुःखवर्जितः तव योगस्वभावे
न भजस्थि प्रेश्वरं विधे २७ एतत्ते कथितं सर्वं संक्षेपेण च रित्रकं तुलसीव
र्जनेभूतं सर्वसंज्ञापनात्मकं २८ तुलसीं गणनाथाय समर्पयेत्तु यो नरः स
चांडालो न संदेहो नारकी भूमिसंस्थितः २९ वंशहानिर्भवेत्तस्य लक्ष्मी।
नाशस्तथा विधे रोगाद्यैः पीडितो नित्यं तमेते नरकगो भवत् ३० तस्य

स्पर्शं नकुर्यात्क्वचः कृत्वा स्नानं समाचरेत् सचैलं ज्ञानमहीन स्पृष्ट्वा ह्यात्वा पापी महाभवे
त् ३१ नामतस्य प्रज्ञानाथ नगात्स्वं पापप्रदायकं बहुनात्र किमुक्तेन पापरूपः सवैस्मृतः ॥
३२ इदं चैव कथितं सर्वं पपृच्छते यथा तत्थं श्रोतुमिच्छामि किं भुपश्चापि त्वं वदस्वां
प्रते ३२ इति श्रीमहाज्ञाने मोद्गले पं० लं० तुलसीसमर्पणादंड यशानं नाम त्रयस्त्रिंशो
ध्या[redacted]यः ३३ दक्ष उवाच वद विधियुतां पूजां गणेशस्य सविस्तरां मान
सीं वाह्यरूपां च सर्वसिद्धिप्रदायिनीं १ गणेशलोकगं सर्वं महात्म्यं कथयस्व मे कीदृ
दृशोयं नीशलोकः केनैव लभ्यते मुने २ मुद्गल० अत्र ते कथइष्यामि पुरातनभवं
शुभं इतिहासं महाभाग सर्वसिद्धिप्रदायकं ३ पुराते कथितं स्थानं गणेशस्य महात्मनः
के० कार्तिवीर्यबराज्ज्ञातं लक्षवैनायकात्मकं ४ त चरणं ज्ञाव भुवापि सर्वशास्त्रविशारदः

मौ०पु० गलः शास्त्रास्त्रतत्त्वज्ञो धर्मशीलश्च सत्यवाक् ५ राजा गणेशभक्तश्च भजद्विघ्नेश्वरं खं०५
११५ सदा सार्वभौमः सुविख्यातो गाणपत्यप्रियो भवत् ६ तत्राजगाम योगीशो गार्ग्यः सर्वार्थ अ०२
कोविदः तं प्रणम्य प्रपूज्यैव पप्रच्छ स महायशाः ७ गलउवाच स्वामिंस्त्वं गणेशान
स्य भक्तस्तादृशो योगधृक् साक्षाद्गणपतिः किं वा त्वमेव नात्र संशयः ८ मयूरेशा
वतारस्त्वं मयूरे संस्थितः स्थितस्तत्र त्वया विप्र मयूरेशो निरीक्षितः ९ धन्यस्त्वं
योगीनां मध्ये प्रत्यक्षं गणनायकं मित्रं कृत्वा सुहर्षेण तिष्ठसि हे विशेषतः १० मयूरे
शस्य विप्रेन्द्र त्वया योगविदां वरं भाष्यं कृतं गणेशस्य गीतायाः शांतिदं परं ११ त
दीयं भाष्ययोगेन गीतात्तत्त्वाद्ब्रह्मणादयः बभूवुर्गाणपत्याश्च त्वच्छिष्यास्ते महा
मुने १२ मादृशं गणनाथेन कथितं तादृशं प्रभो त्वया ज्ञातं न संदेहो गणेशा

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्वंमत्तेमयतः १३ गणेशगीतामाहात्म्यं यत्कृष्णेनाश्रवेरणकः त्वंत्रयः संमता [illegible] ग्रासेज्ञा
नंतिपूर्णयोगतः १४ धन्येनयेन भाग्येन दृष्टं ते पादपंकजं विघात्रतत्पोदानं पितरौ
कुलमेव च १५ यज्ञोगज्यादिकं सर्वं धन्यं ते पाददर्शनात् नत्वल्पपुण्ययोगनद्दृ
नंयो[illegible]गिनां भवेत् १६ अधुनावदमेब्रह्मन्गणेशस्यपथाविधिः पूजांवात्यांत
यांतर्यींगाणपत्यप्रकुरतः १७ एवंपृष्टो महायोगी गार्ग्यः सर्वार्थकोविदः ततं ज्ञगाद
मुहृष्टेनगाणपत्यो महायशाः १८ गार्ग्य उ० अत्रोलोकथयष्यामि चेतिहासं पुरा
तनं गृत्समदस्य विप्रस्य चरित्रं संयुतं नृप १९ वाचक्नविस्तपोनिष्ठो वभूव परमा
र्थवित् तस्य पत्नी मुकुंदा वै रूपयौवनशालिनी २० वनमध्येस्थितौ चो भौ तत्राक
स्मात्समागतः रुक्मांगदो नृपो भुपमृगयासक्तचेतसः २१ क्षुधालषायुतो राजा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

भ्रष्टस्वार्थो द्विजाश्रमं प्रविश्यपत्तं प्रणम्यैव मस्तकं संस्थितो भवत् २२ तस्मिन्काले
द्विजः सोपि मध्यान्हकृत्यकारणात् निर्जगामाश्रमात्तस्मात् द्रुाचन्द्रविमहृयनूाः।
२३ गते मुनौ नृपस्तत्र जगाद देहि मे जलं मातर्मुखं दृश्यां तायपस्तु धातपाकुलापि
च २४ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा मुनिपत्नी सुविह्वला दृष्ट्वा नृपवरं तं च कामबाणार्दिता
तावदत् २५ मुक्तदोषा च त्वत्समं पुरुषं क्वापि न पश्यामि नृपात्मज त्रैलोक्ये तो
मां महाभाग मां भजस्व सुविह्वलां २६ नो चेत्प्राणान् गमिष्यंति कामबाणार्दिता मम
दृष्ट्वा त्वत्कृतं लक्षणं यं सानु चन्द्रबिहृदतत्परा २७ ततो तिक्ष्णभितो राजा धृत्वा द्वारमना
श्रिपतत् जगाद तां मुनेः पत्नीं व्यभिचाररतां वचः २८ रुक्मांगद उ० सर्वेषां गुरवो दे
विब्राह्मणानां प्रसंशयः पुत्रस्त्वा वयं सर्वे त्वद्विपापाय कारिणि २९ तत्र विमेश्व

रेमत्कानचलंतिकदाच्चन परस्त्रियंसमालोक्यमातृवुद्धिकरामता ३० एवंविधं
स्मितंराज्ञानिसमुत्तः क्रोधसंकुलः आश्रमात्साज्ञाशापंचक्रे नृपंकामसमोहितं ३१
कुष्टीभवमहाद्दुष्टसकामांस्त्यक्त्वासिस्त्रियं मोहितांपापकर्मात्वंकुष्ठिनोसिमुद्रं
मंते ३२ तस्याःशापस्ययोगेनख्यनकुष्टीवभूवह रुक्मांगदोवनेगत्वासस्माराद्धुरदं
नके ३३ ततोराजैामहायोगीनारदस्तत्रचागतः तंद्दष्ट्वाप्रणतामाहेोपप्रष्टुविन
यान्वितः ३४ रुक्मांगद० कुष्टनाशकरंतीर्थक्षेत्रमोषधमेवच वदमेसर्वध
र्मज्ञयागाण्यपस्यपिप्रभो ३५ नारदउ० इंद्रस्यतपसादेवोगणेशः पूजितोभ
वत् सहस्रभगनाशार्थंसदेवोवरदोभवत् ३६ गणेशवरदानेनसहस्रंदृष्टिकासा
युतःयोगयुक्तःपपालैवत्रैलोक्यंसचराचरं ३७ नचतीर्थंसुविख्यातंगणेशा

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

तंसुखप्रदं नत्वाद्भूतागतो राख्यजगुरुहं नृपसत्तम ४६ गाणपत्यात्तु०हृदं विमा
नं माहूत्यसंसैन्यो नृपसत्तम चलस्वानंदलोकं त्वंतीर्थस्नानप्रभावतः ४७ ततो
तिहर्षसंयुक्तस्तानग्रगण्यमहायशाः पृज्योवाच विचारज्ञो गाणपत्यान्नृपा
त्मजः ४८ रुक्मांगद उ० भो भो संसेगाणपत्यास्तु पितरं चारुहासी नीतारं मा४
त्वद्यपवित्रितं कथं यामि त्वरान्वितः ४९ गाणेशानां विज्ञेषु णातस्थातते सम
कु४ ब्रुवन् तयोस्नानं न पाप्य शूद्रे तीर्थे धुनाकिल ५० ततस्नावपिने [illegible] च्या
भोमा चिंतां कुरु सत्तम स्नानमात्रेण स्वानंददायकं तीर्थमुच्यते ५१ ततोति
हर्षिता लोकाः मगरस्थितस्थापुनः स्नानं चचतुर्थं नानांत आबालनध्वपचा
वधि ५२ ततोतिहर्षितोऽराजाकुशाग्व्यात्ययोः पुत्रैः मान्नागपिंसमाव

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

धर्मं चक्रे स्नानं यथाविधिः ५३ ततस्ते यानमारुह्य कौंडिन्यनगरं ययौ पुण्यं दत्वा
चतास्सर्वान् गृह्य स्वानंदमापपुः ५४ एवं तीर्थप्रभावेन नगरस्थजनानृप गत्वा
विघ्नेश्वरं दृष्ट्वा ब्रह्मभूता बभुविरे ५५ धर्मयुक्तो गणेशस्य भक्तो रुक्मांगदः स्वयं
गत्वा विघ्नेश्वरं दृष्ट्वा ब्रह्मभूता बभुविरे ५६ स्वल्पकालेन निर्विघ्नो बभुवस्थ ति
तोपि सः गणेशानुभक्त मस्पृष्टं चैलं तियेन राधमाः ५७ तेषां तु निष्कृति नास्ति दुःखं भुं
जंति दारुणं रुक्मांगदमुकुंदासाचैल इत्वा विशेषतः ५८ यागति श्रुत पापात्म
तां श्रुणोष्व महीपते इति महात्मे मौ० पु० ले० पे० लं रुक्मांगदचरित्रं नाम चतुस्त्रिं
शो ध्यायः ॥ छ ॥ गार्ग्य उवाच मुकुंदा कामदग्धा सा पपात धरणितले नकिंचि
त्सुखदं तस्या बभुव पृथिवीपते १ ततो ति शोक संयुक्ता तमेव चिंतयसंस्थिता

निद्राले मे व वने तां सबुबोध देवनायकः २ तस्याः शं जिमदानार्थं स्वयंतत्राजगाम ह
रूपं नागदस्वरूपी सबुभुजे तां सुराधिपः ३ साहर्षिता जगामैवं स्वगृहं गर्भसंयुता रुद्ध:
स्वर्गपयो भूपहर्षयुक्तो विहायसा ४ वाचं कुर्विः समायातः कृत्वा नित्यक्रियां मुनिः त
पुवोधमुकुंदायाः चरितं सत्यरतः ५ ततः पूर्णे च गर्भे सा सुषुवे पुत्रमुत्तमं जातकर्मा
दिकं सर्वं चकार मुनिसत्तमः ६ गृत्समदेति पुत्रस्य नाम चक्रे सुखप्रदं पंचमेऽब्दे व्रतबं
धं तु चकार हर्षसंयुतः ७ वेदानध्यापयामास अथ वर्णाग्राहकार्यवै स्वयं तस्मै ददौ मं
ग२३ त्रं गणानां त्वेति शुभं ८ तेन मंत्रेण विघ्नेशं ध्यात्वा गृत्समदो मुनिः तोषयामास
भावेन नित्यं जपपरायणः ९ कदाचित्तत्र राजा स मगधः स्वल्पं जुहाव च पितुः श्राद्धे स
दांते वै तपायुक्तं मनस्विनं १० तत्र वसिष्ठमुख्याश्च मुनयो याज्ञपारगाः समागतास

भार्यां ते विविधाः पृष्ठितान् नृप ११ तत्र गत्वा प्रसंगेन गृत्समद उवाच ह योगम
योगिभावस्थः श्रुत्वा त्रिस्त्वं वचोऽब्रवीत् १२ अत्रिरुवाच अयोगी योगीनाम
न३ ध्येय रुक्मांगदसुतस्त्वया त्वं वदसि योग्यासि पंक्तौ गच्छ निज आश्रमं १३ ततोऽतिकोप
संयुक्तो गृत्समदः स्वमाश्रमं जगाम तु ननी सोऽपि पुष्प रक्तलोचनः १४ वदतात म ८४
दीयं त्वं कामुके निरपत्रपे कथं रुक्मांगदाज्जातो हि नो चेत्त्वां शापामि तु १५ ततः सा
शापभीतार्ता जगाद कंपसंयुता वृत्तांतं पूर्वसंभूतं रुक्मांगाद्विहारजं १६ तच्छ्रुत्वा
कोपसंयुक्तः स शापत्तननीं सत्तु कंदरकी भरमानस्त्वं दुष्टकर्मपरायणा १७ अति
कटु फलां तत्र भक्षिष्यसि निरानते अरण्ये निंदिता तिसंभुंक्ष्व पापं पुरातनं १८
ततः सापि स्वपुत्रं तं शशाप क्रोधपूरिता त्वत्तः पुत्रो महादैत्यो भविष्यति सुदारुणः

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

१९ ततोदेहं समुत्सृज्य मुकुंदाम्नाभवेन्नृप कं द्रकाज्ञामसंज्ञ स्त्वापापकर्म
परायणा २० गतौज्ञाभक्ति विक्षेपदान्तस्यादयमुत्तमं तपाप्रार्म्म चिरं पूर्णेते नज्ञाप
युता भवत् २१ कल्पेकल्पे सन्तापासासद्वा वृक्षत्वमागता पत्रपवित्र्यस्वरूपंत्वं
महाभयकरंनृप २२ [redacted] क्वनागादीमूततस्मा ज्ञातोसिमानद मजलंवादरंनि
[redacted] ततो गत्वा मदः स्त्र्यो देहत्यागसमुद्यतः ततआ
काज्ञावाणी तं जगादप्रेमसंयुता २३ इंद्र रुक्वनां गदी मूलतस्मात्ज्ञातोसि मानद म
जलंवादरं नित्यं ततः सौख्यमवाप्स्यसि २४ श्रुत्वासोपि वनेगत्वा ततापत पकृत्त
मं निराहारेणसंस्थ्य गतोज्ञामभक्तत्सदा २५ ब्रह्मणस्पति मूलेस्थ्वा भि
भिषिच्य मंडलेततः जपं चकार भावेन ब्राह्मणत्वस्य कारणात् २६ ब्रह्मणस्प

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ति सूक्तानां मंडलं कीदृशं स्मृतं फलं च कीदृशं तेन लभते मानवः प्रभो २७ कथ
यस्व विधानेन सर्वदोषैः प्रमेन विघ्नेश्वरः प्रीतो भवेत्सर्वार्थदायकः २८ मार्कं० ब्र
ह्मणस्पतिसूक्तानां विधिं शृणु वदाम्य ते यथा गृत्समदः सिद्धो बभूव तस्य सेवनात्
२९ गणानां त्वेति मंत्रेण पूपूज्य विघ्ननायकं ३० एकविंशतिरेकासौ नित्यं च
कार भूमिप अभिषेकार्थमेवं तु तेनाजपपरो भवत् ३९ गणानां त्वेति मंत्रस्य
जपं चकार नित्यदा शतानि ध्यानलिष्ठः स एकविंशतिकानि तु ४० नासाग्रन्य
ख३ स्तदृष्टिः सदाय जपपरायणः महोग्रतपसा देवतोषयामास विघ्नपं ४१ एवं
वर्षसहस्रैस्तु दिव्यैर्विघ्नेश्वरोऽप्यसौ मुनिं तं भक्तवात्सल्यादृया च ध्यानसंस्थितं
४२ गणेशान्तं० पश्य मां मुनिशार्दूल ब्रह्मणस्पतिमागतं वरं यस्व व रान्मतो वा

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गणानां त्वेति मंत्रेण षोडशांगेषु भूमिप॥ न्यासान्कुर्यात्ततः पूज्या
भिषेकं तु समाचरेत्॥३०॥ एकविंशतिभिर्भूपावृत्तिभिरेकविंशतिः॥
समाख्याता च सूक्तानामभिषेके तथा जपे॥३१॥ एतादृशाश्च राजेंद्र
भवंत्येकाधिकास्ततः॥ विंशत्सोमंडलं ह्येकं ज्ञातव्यं विबुधैः परं॥३२॥
मंडलानि महान्यागतथैकविंशतिनिच॥ भवंति चेत्समाख्यातं महामंड
लकं बुधैः॥३३॥ धर्मार्थकाममोक्षेषु प्रशस्तं कर्मसिद्धिदं॥ गणेशप्री
तये भक्त्या ब्रह्मभूतकरं भवेत्॥३४॥ अभिषेके समाख्यातं जपे वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

राजसत्तमं॥ सर्वसिद्धिप्रदं परं महामंडलकं शुभं॥
ग॰१२ ३५॥ ब्राह्मैत्वस्यकार्यार्थं कृतं तेन महात्मना॥ गृत्समदे
नेसूक्तानां महामंडलकं नृप॥ ३६॥ एतत्ते कथितं नृ
पाधुनाऽन्यच्छृणु कथानकं॥ गृत्समदस्य विघ्नेशप्राप्तकं दु
रितापहं॥ ३७॥ गृत्समदः स्वयं तत्र निसंकृत्वाय यथाविधिः॥+
इदं श्लोकपत्रं पूर्वपत्रे अंकपदेन तुर्यपंक्तौ योजनीयं॥ ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्यामि तुभ्यमादरात् ४३ गणेशावचनं श्रुत्वा गृत्समदः सुहर्षितः कृत्वाल्पलो-
चने बुंढिमपश्यन्तिविकटेस्थितं ४४ ततो जिहर्षसंयुक्तः प्रणनाम विनायकं पू-
ज्यतुष्टाव भक्त्या स समाधुनेत्रो नराधिपः ४५ इति श्रीमौद्गले पं० लं० गृत्समद-
गणेशसमागमो नाम पंचत्रिंशोऽध्याय ४६ गृत्समद उ० नमस्ते ब्रह्मणां नाथ
ब्रह्मणां ब्रह्मरूपिणे ब्रह्मणस्पतये तुभ्यं गणेशाय नमो नमः १ ज्येष्ठराजाय
ज्येष्ठानां ज्येष्ठपदप्रदायिने ज्येष्ठानां ज्येष्ठरूपाय सर्वपूज्याय ते नमः २ कर्त्रे
णां कर्तृरूपाय वै येक विनायक कर्तृभ्यः कर्तृदात्रे वै कविराजाय ते नमः ३ ज-
गत्स ब्रह्म सुपात्र नाना भोगकराय ते उपमान्तं प्रमोदकृतु ब्रह्म मोदकेन नमोन-
मः ४ स द्वां मोहयुताये वमोहा मोहकराय ते ओवाय देहतानाथाय देहस्यते

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

येनमः ५ सदाब्रह्मसुखस्थाय परमात्मस्वरूपिणे गुह्याहितायसंख्यायबृहस्प
तिसखायते ६ स्वसंवेद्यमयायैवस्वानंदयोगधारिणे जीवानांब्रह्मणांसंयो
गायतेचैवनमोनमः ७ सत्याययोगरूपायमनोवाणीविवर्जित भक्तानांभद्रका
यैवसत्यायतेनमः ८ सर्वेषांपोषकायैवसोमायामृतरूपिणे सोमानांसोमदा
त्रेतेपुष्टिनाथायतेनमः ९ तुष्टिरूपतुष्टिकर्त्रेतेपालकायहरायच कर्तृमया
यतूर्यायतूर्यातीतायतेनमः १० इंद्रादिदेवतानांचैसहायायनमोनमः धर्मपा
लकभावायधर्माधिष्ठायतेनमः ११ सर्वेषांराज्यदात्रेचैवराज्यराज्ञायतेन
मः अराज्यायपरेशायसंसारार्णवतारिणे १२ योगिभ्योयोगदात्रेचयोगायो
गात्मनेनमः ज्ञानिदायसदाज्ञानिस्थायतत्परायनमः १३ इत्यादिवहवोमंत्रा

प्रत्ययाणो वेदवादिनः तस्मै स्वामिस्वरूपाय ब्रह्मणे ते नमो नमः १४ विसृष्टो मिगणाना
घत्वां ब्रह्मणास्यलिरूपिणं प्रसन्नो भव ब्रह्मेशं गजवक्त्रयायाते नमो नमः १५ तावं स्तुत्वा
गणेशानं गृत्समदं महीपते हर्षेणोत्फुल्लनयनो ननर्त प्रेमविह्वलः १६ दृष्ट्वा तं ग
णेशानस्तु गृत्समदं धनविस्मनः वरं वरय मत्तस्त्वं स्तोत्रेणानेन धिलाधुना १७ त्वया कृ
तमिदं स्तोत्रं सर्वसिद्धिप्रदायकं भविष्यति संदेहो मम मन्त्रोक्ति विवर्द्धनं १८ सदा शा
न५ तिमया भूत्वा मां भजिष्यसि मानद त्वदीयकुलजस्तोत्रेण ब्रह्मभूतो भविष्यसि
१९ पुत्रपौत्रादिकं सर्वं धनधान्यादिवर्द्धनं प्रभविष्यति पाठेन श्रवणेनापि वि
दं मुने २० तस्मात्तद्वचनं श्रुत्वा सावधानो बभूव ह नियम्य हर्षमत्यंतं सम्प्रणम्य मना
मगजाननं २१ उवाच विस्वलद्वाचो गृत्समदो महामुनिः गणेशं भक्तिसंयुक्तो

भक्तराजेश्वरःस्वयं २२ गृत्समदउ० धन्योमेजननंकैनाथजन्म धन्यंतपोवयः।
विद्याव्रतादिकंसर्वंत्वदंघ्रिप्रगदर्शनात् २३ अहोसोऽहंगणेशानोब्रह्मेंद्रादिभिर्मार्ग क्षा२
तः मनोवाणीविहीनोपत्ताभ्यां युक्तोनवैभवान् २४ एतादृशंगणेशानंदृष्ट्वात्वां
कथितोबुधैः अतोमांब्राह्मणानाथकुरुयोगींद्रवंद्यं ध्रुवं २५ यथात्वंब्रह्मणांना
थत्वत्स्याहंब्रह्मभूतिनां नाथोभवामिविघ्नेशयोगींद्राणांगुरोगुरुः २६ त्वदीप
पा[redacted]णांनाथत्वयाहंब्रह्मभूतिनां नाथे[redacted] दपश्येवैभक्तिंदेहिगजानन
सुहृदंगाणपत्येषुसंगंदेहिसदाचमे २७ गाणपत्येषुविख्यातंमांकुरुष्वविशे
षतः गत्समदसमोनास्तिगाणपत्यस्वभावधृक् २८ रावमुक्त्वागणेशानंप्र
णानामहामुनिः तमुवाचगणेशानोभक्तिदृष्ट्वामहाद्भुतां ३० गणेशउ०

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गणानां त्वेति मंत्रस्य जपः कृतस्त्वया मुने सूक्तस्यापि तथा मैवात्र मुख्यो भविष्य
सि ३१ ऋषिर्भव महाभाग गणानां त्वस्य मंत्रतः सूक्तस्यापि विनियोगेण ब्रह्मरौद्रोभ
वामितु ३२ आद्यास्तूष्टुभश्चापत्यादौ स्मरणं ते करिष्यति पश्चान्मे देवता यास्ये मुख्यो
भव मदीपके ३३ न लब्ध्वा मंत्रभवत्तु त्वमभ्द्रक्तिस्तु महामुने मानरिष्यति विप्रास्त्वा
मंत्रिमुख्यानसंशयः ३४ त्वदीयस्मरणं नास्ति मंत्रे वैदिकगेचमे गणानां त्वाज
पिष्यंति पूलहीनाभवंतुते ३५ विष्णुशिवादयो देवा ब्रह्मा ब्राह्मणा नराः त्रिषा ध्या०८
द्याश्चामुराघाश्चतानं भेष्यंति नित्यदा ३६ त्वदीयावहृयाकुर्वीद ह्रिष्यामि चरा
चरं त्वदीयत्व हृदयं नित्यं स्थास्यामि भक्तिलोलुपः ३७ त्वया यत्रैस्तु प्रोक्तं देवक्षेत्र स्तप२
मुत्तमं भविष्यति मदीयं वै पुष्पकं सर्वसिद्धिदं ३८ भुक्तिमुक्तिब्रह्मभूतं भक्तिप

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ष्यति मानद तेन क्षेत्रं समाख्यातं पुण्यकं मत्समाश्रितं ३९ यं यं चिंतयसि प्राज्ञ
तं तं ते सफलं भवेत् स्मरणेन महाकार्ये प्रत्यक्षो ऽहं भवामि च ४० एवमुक्त्वांतर्दधे
सो ब्रह्मणस्पतिरंतरा गृत्समदः स्वयं खिन्नस्तत्रैव संस्थितो भवत् ४१ ततः सब्रा
ह्मणैः सार्द्धं स्थापयामास विघ्नपं ब्रह्मणस्पतिनामानं चकार क्षेत्रसंस्थितं ४२
ततो गृत्समदो योगी सर्वमान्यो बभूव ह ब्रह्मणस्पति ~~नामानं चकार क्षेत्र~~ भक्तः स ब्रा
ह्मणैः पूजितो भवत् ४३ यथा गजाननः प्राह तथा सर्वं बभूव ह मुनिस्तत्र महीपा
ले भजते तं विनायकं ४४ नित्यं च मानसीं पूजां बाह्यां चकार विप्रपः गाणेशाग्र्यगृ
त्समदो ऽति भक्तो भाति सर्वतः ४५ इदं गृत्समदाख्यानं कथितं सर्वसिद्धिदं सर्वपाप
हरं पुण्यं श्रवणात्पठनान्नृणां ४६ इति श्रीमदांते मौद्गले महापु० पं० खं० गृत्स

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मदवरप्रदानो नाम षट्त्रिंशोध्यायः ३६ गालव उ० कथं नित्यं महात्मा योगिराज
पत्याग्रणीवच गृत्समदो महापूजां हि विधां प्रचकार ह १ तन्मे विस्तरतो ब्रूहि ध
न्यो यं ब्राह्मणो भुवि गणेशानकृतो विप्रभक्तर्षिः स्वसूक्तकस्य च २ गार्ग्य उ० शृणु
तस्य मुनीन्द्रस्य चरित्रं भक्तिसंश्रितं यथा गजाननः सोपि भजते नित्यमादरात्
३ प्रातःकाले समुत्थाय गुरुं नत्वा स्वमस्तके मानस्या पूजया पूज्य तथा हृदि
गणेश्वरं ४ गणेशं स्वतथा स्मृत्वा विभूतिरूपधारकान् क्षमाप्य धरणीं प
श्चान्नत्यादं चिक्षेप विप्रयः ५ शौचाचारमशेषं स चकार शास्त्रमार्गतः दंतका
ष्ठं ततो मृत्स्नास्नानं चक्रे यथाविधिः ६ आदावाभ्यंतरं स्नानं चकार शृणुत
न्नृप वक्ष्यामि सिद्धिदं पूर्णमज्ञानमलनाशनं ७ सहस्रारे समासीनं गजा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ततमनामयं अंगुष्ठपर्वमात्रं तं ध्यायेच्चतुर्भुजं विभुं ८ पाशांकुशाधरं
पूर्णं दत्ताभयसमन्वितं त्रिनेत्रं भूषणैर्युक्तमनर्घ्यवस्त्रएनतं ९ पादांगुष्ठा
ग्रसंभूतां तस्य तीर्थमयीं परां सरितं चिंतयेत्पूर्णां मासमन्तात्समासारि तां १०
सर्वांतर्गतं तं पूर्णमत्तानमलरूपकं तया संप्लावयेच्चित्ते सर्वगपापसुधीनृप
११ एवमंतरंगस्नानं यः करोति नरोत्तमः स सर्वमलहीनश्च भक्तिमुक्तिं लभेत्स्या।
रो १२ बाह्यं ततः समाख्यातं वैदिकं तांत्रिकं द्विधा स्वसूत्रशाखोक्तविधानेनादौ वै
दिकं समाचरेत् १३ ततः समूलमंत्रेण युक्तं तांत्रिकमाचरेत् स शुद्धः सर्वक
र्मार्हो भवति देवतासमः १४ एवं गृत्समदः सर्वं चकार राजसत्तम गणेशप्रीति
कामार्थं भक्तियुक्तो महामुनिः १५ शुचिर्वस्त्रान्वितो गृत्सः संध्यां चकार वैदिकीं

तत आगमसंभूतं गाणेशं सर्वसिद्धिदं १६ तत्राचमनकं प्रोक्तं त्रिविधं वि
बुधोत्तमैः वैदिकं तांत्रिकं चैव पौराणिकं सुसिद्धिदं १७ व्याख्यास्ये वैदिकं प्रोक्तं मू
लमंत्रेण तांत्रिकं पौराणिकं च तत्र स्यात् गणेशनामसंयुतं १८ तत्र पौराणिकं वक्ष्ये
स्मरणं शुचिकरं महत् यथा चकार विप्रेंद्रो गृत्समदो महायशाः १९ गणेशो दुं
ढिराजश्च हेरंबो वक्रतुंडकः शूर्पकर्णश्च विघ्नेशश्चिंतामणिर्वि २० लंबो गजाननः ५
दरश्चैकदंतो ब्रह्मणस्पतिरेव च विनायको ज्येष्ठराजो विकटः कपिलस्तथा
२१ धरणिधर आशापूरको महोदरस्तथा धूमकेतुर्मयूरेशः स्वानंदवासका
रकः २२ त्रिभिराचम्य हस्तौ वै द्वाभ्यां संक्षालयेत्ततः द्वाभ्यां दक्षिणवामे तु नासि
के संस्पृशेत्ततः २४ द्वाभ्यां नेत्रे तथा कर्णौ नाभिं चैकेन तद्वत् तथा ललाटमेकेना
२ द्वाभ्यामोष्ठौ च संस्पृष्टं चैकेन संस्पृशेत्ततः ॥ पादौ तथैकनाम्ना वै शिरश्च चतुर्नृपा ॥ २

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्नानं वा हृदि चैकेन संस्मरेत् २६ जलयुक्तेन नाम्ना यो नरश्चैव समाचरेत् आ
चमनं भवेत्साक्षाद्गणेन्द्रो भुवि मंडले २७ ततो न्यासादिकं कुर्यात्कलशस्थाप
नं चरेत् पीठपूजां ततः कृत्वा मंत्रन्यासं समाचरेत् २८ आगमोक्तेन मार्गेण
गृत्समदो महामुनिः चकार सकलं राजन् देवतुल्योऽपि नित्यशः २९ ध्यात्वा
ग[illegible]जाननं चित्ते पूजां चक्रे स मानसीं स्थिरचित्तेन योगीन्द्रो गणेशस्य विधा
नवित् २९ मानस्यां स्थिरचित्तत्वं कारणं परमं मतं न वर्णाश्रमभागश्च व
र्तीते नृपसत्तम ३० वर्णाश्रमयुक्तानां चाचा: वर्णाश्रमरूपिणां अधिका
रः सदा ज्ञास्त्वे वर्तते स्थिरचेतसां ३१ इति श्रीमदांत्ये मौद्गले पं० खं० गृत्स
मदनिस्यवर्णनं नाम सप्तविंशो ध्यायः २७ गृत्समद उवाच विघ्नेशावी

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

पाणिविचित्रकाणि वंदीजनैर्मागधवैः स्मृतानि श्रुत्वा समुत्तिष्ठ गजाननत्वं ब्राह्मंज
गन्मंगलं कुरुष्व १ एवं मया प्रार्थित विघ्नराजश्चित्तेन चोत्थाय बहिर्गणेशः तं नि
र्गतं वीक्ष्य नमंति देवाः शंभ्वादयो योगिमुखास्तथाहं २ शौचादिकं ते परिकल्पयामि हे
रंब वै दंतविशुद्धिमेवं वस्त्रेण संप्रोक्ष्य मुखारविंदं देवं सभायां विनिवेशयामि ३ द्वि
जादिसर्वैरभिवंदितं च शुकादिभिर्मोदसुमोदकाद्यैः सुभाष्य चालोक्य समुत्थितं तं स
मंडपं कल्प्य निवेशयामि ४ रत्नैः सुदीप्तैः प्रतिबिंबितं तं पश्यामि चित्तेन विनायकं च
नं३ तत्रासनं रत्नसुवर्णयुक्तं संकल्प्य देवं विनिवेशयामि ५ सिद्ध्या च बुद्ध्या सह विघ्नराज। वि३
पाद्यं कुरु प्रेमभरेण सर्वैः तोयं सुवासैर्विहितं गृहाण चित्तेन दत्तं च सुखोष्णभावं
शुद्धेन वस्त्रेण गणेश पादौ संप्रोक्ष्य दूर्वादिभिरर्चयामि चित्तेन भावप्रिय दीनबंधो

मौ०पु० चित्तो विलिप्तं कुरुते पदाब्जे ७ कर्पूर एलादि सुवासितं तु संकल्पितं तोयमथो गृहाण आ खं०५
१२६ चम्यतेनैव गजानन त्वं प्रीत्या करो तेन विलोकयाशु ८ प्रवालमुक्ताफलहाटकाद्यैः
सुसंस्कृतं ह्यंतरभावकेन अनर्घ्यमर्घ्यं सफलं कुरुष्व मया प्रदत्तं गणराज ढुंढे ९
सौगंध्ययुक्तं मधुपर्कमाद्यं संकल्पितं भावयुतं गृहाण ततः पुनश्चाचमय विनायक
त्वं भक्तांश्च भक्तेश सुरक्षयाशु १० द्रव्यैर्युतं चंपकजातिकाद्यैः तैलं मया कल्पितमेव
ढुंढे दत्तं गृहाणाशु विमर्दयामि सर्वांगमानंददमेव देव ११ देवं सुरैर्वा ...नजलेन चा ना४
हं सर्वोद्भवतीर्थजातैः तेकेन ढुंढिं चिंतेन शुद्धेन च स्नापयामि स्नानं मया दत्तमथो गृ
हाण १२ ततः पयःस्नानमचिंत्यभावं गृहाण तोयस्य तथा गणेश पुनर्दधिस्नानम
नामयत्वं प्रकल्पितं नाथ जलस्य चातः १३ ततो घृतस्नानमपारवंद्य सुतीर्थ १२६

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ॐ विघ्नहर प्रसीद गृहाण चित्तेन सुकल्पितं तु ततो मधुस्नानमथो जलस्य १४ सुगं
धं रायुक्तमथो गृहाण त्वं द्राम पाकल्पितमेव ढुंढे ततो जलस्नानमथापहं तं गणेशा
मापामृतवारयत्वं १५ यक्षस्य पंकस्थमथो गृहाण स्नानं परेशाधिपते ततश्च
कैामंडलोत्सभवज्ञं कुरुष्व स्नानं विघ्नहर्तुं परिकल्पितं ते १६ दुग्धेन सूक्तैर्मनसा सु
तीर्थैः संपूज्य दूर्वादिभिरल्पभावैः संस्थापितो मंडलभूतवाहस्यस्य तवैमनमभि स्वा
षेचयामि १७ ततः सुवस्त्रयुग्मं तु मोञ्छनं त्वं गृहाण चित्तेन मया सुकल्पितं ततो विशु
द्धेन जलेन तस्याचान्तमेव ढुंढे कुरुष्व विघ्नराज १८ अग्नौ विशुद्धे प्र गृहाण वस्त्रे मौल्या
८२ तो गतेन मनसा मया वै ते परिकल्पिते निजात्मदेहं ताभ्यां मयूरेश जनाश्च पालय १९
आचम्य विघ्नेश पुनस्त्वमेवं चित्तेन दत्तं सुखमुत्तरीयं भक्त्या गृहाण प्रतिपा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

प्पु आकाश्रां कंतारकसंयुतं किं २० यज्ञोपवीतं त्रिगुणस्वरूपं सौवर्णं भूतं त्वद्धि नाथ
भूतो भावेन दत्तं गृहाण नाथ तत्त्वं सूत्रं गृहाणोद्धारकारणाय २१ आचांतमेवं मनसा कुरु
ष्व दत्तं मयात्री खंडलनकुंठ भावेन कौमंडलेकेन पाहि विश्वंप्रभो स्वैलकरं सदा ते —
२२ कुंघ्रौ दिनत्ना मम या गृहाण सिंदूरकं ते मनसा प्रदत्तं सर्वांगसंलेपनमादरात्त्वं हे
रंव चित्तेन कुरुष्व पूर्णं २३ साहस्रशीर्षं मनसा मया त्वं दत्तं किरीटं तु सुवर्णजं वै आ
नंत्सारत्नैः स्वचित्तं गृहाण ब्रह्मांत्राले मस्तके त्राणनाय २४ विचित्ररत्नैः कनकेन
कुंडेयुतानि चित्ते नम मायापरे त्रा समर्पितानि पदं कैं कुंडलानि गृहाण सूर्यश्रु
ति भूषणाय २५ मुंडाविभूषार्थं मनंतरवैलिनू सौवर्णजं कंचुकमागृहाण रत्नै
श्व युक्तं मनसा मयायद्दत्तं प्रभो तत्सफलं कुरुष्व २६ सुवर्णरत्नैश्च युतानि कुं

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

हेमदैकदंताभरणानिकल्प्य गृहाण चूडाकृतौनिपत्रौरैः समर्पितानि रदन्नो ममना
थे २७ रत्नैः सुवर्णेन कृतानितानि चत्वारि संकल्प्य गृहाणितानि संभूषयत्वं कट
कानिनाथ नूपुंषु हस्तेषु च विघ्नहारिन् २८ विचित्ररत्नैः खचितं सुवर्णं संभूतकं
गृह्य मयाप्रदत्तं तथांगुलीषांगुलिकं गणेश चित्तेन संतोष्य मय तस्योरः २९ रत्नैः वि
चित्रैः खचितानिं दुंडे केयूरकानिह्यथ कल्पितानि सौवर्णजातिप्रमार्थधिनाथ
दत्तानितेबाहुषु लं गृहाण ३० प्रवालमुक्ताफलरत्नजास्तैः सौवर्णसूत्रैश्च गृहा
णकंठे चित्तेन दत्ता विविधाश्च माला त्वघोदरे त्रौ भय विघ्नराज ३१ चंद्रं लला
टे गणनाथ पूर्णं वृद्धिक्षयाभ्यां तु विहीनमाद्यं संत्रोभय त्वं वरसंयुतं ते भक्ति
प्रियत्वं प्रकटीकुरुष्व ३२ चिंतामणिं चिंतितदं परेशं हृद्देशगं कांतिमयं कुरुष्व ज्यो दे॰श्रा२
तिः सदानंदसुखं प्रदं च विघ्नेश दीनार्थद पालयत्वं ३३ नाभौ फणीशं च सहस्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मो०पू०
१२६
कं

स्तं०५

शीर्षं संवेष्टनेनैव गणाधिनाथ भक्तेमुमूर्षं कुरु भूषणेनं दत्तं वरं नं सफलं परेशा
२४ देवेशे केयूर रत्नसुवर्णयुक्तौ चिंसु चित्तेन च धारयामि विघ्नराज्योतिर्गणदीपिनीं
ते पाहि प्रभक्तं कुरु मां दयाब्धे २५ गणेश रत्नैर सुवर्णयुक्ते सुनूपुरे मंजिरकेन
चैव सकिंकिणीनादयुते सुवृध्या सुपादयोः श्रीभ ययेमे प्रदत्ते २६ इत्यादिनाना
विधभूषणानि भक्तेनु यामानसकल्पितानि संभूषयाम्यबलदं गणेश रत्ना
नि धातुप्रभवानि ढुंढे २७ सुचंदनं रक्तममोघवीर्यं सघर्षितं त्वाष्टकगंधमुख्यैः
मयायुतं कल्पितमेकदंत गृह्णाण ते त्वं गविलेपनार्थं २८ [illegible] सुचेचित्र
मणाष्टगंधे रंगमुलेहं मकरोमि चित्रं मां पाहि चित्तेन विना पद्म लंरलं त्वं तत्त्वावर्तु
लमेव भाले २९ आज्यनवे कुंकुमके नरक्तान सूक्ष्माक्षतांस्ते परिकल्पयामि

१२६

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मालेगणाध्यक्ष गृहाण पाहि भक्तान्सुभक्तिप्रिय दीनबंधो ४० गृहाण मोचं पकमा
लतीस्थलपंकजानि जलपंकजानि मयाप्रदत्तानि च माधिकानि गणेश पुष्पाणि च
स्तकानि ४१ पुष्पोपरिस्थं मनसा गृहाण हेरंब मंदारशमीदलानि दत्तानि चित्तेन
प्रकल्पितानि संख्यातिगानि प्रणवाकृतेस्तु ४२ दूर्वांकुरान्वै मनसा प्रदत्तांस्त्रिप
ञ्चैः पंचकाद्यैः भूतान् स्वतांश्च विघ्नेश्वर संख्ययालं हीनांश्च सर्वोपरि संगृहाण ४३ दशा
गभूतं मनसा मयात्तं धूपं प्रदत्तं गणराज तुभ्यं मां पाहि सोऽरम्यकरं परेशां सिध्या च बु
ध्या सह संगृहाण ४४ दीपं सुवस्त्रायुतमादरात्ते दत्तं मया मानसकं गृहाण विघ्नेश
कर्पूरभवं घृतादितैलादिसंभूतममोघहृष्टे ४५ भोज्यं तु लेह्यं गणराज पेयं चोष्यं
च नानाविधषड्रसाढ्यं हेरंब नैवेद्यमथो गृहाण संकल्पितं पुष्टिपते स्वपारं ४६

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सुवासितं भो जलमनर्घ्यभो गजलं मया दत्तमर्घ्यो गृहाण सदात्मतीर्थं मनसा गणेशापि
बस्व विघ्नादिकल्पनिकारिन् ४७ ततः केशाहृतं नंकं गृहाण सुगंधयुक्तं सुखमार्जना
य सुवासितैस्तैवसुतीर्थजैनसुकल्पितं भक्तियुतं चढुंढे ४८ आचम्य सर्वेशा सुवासि
तं च दत्तं मया तीर्थजलं पिबस्व संकल्प्य विघ्नेशा ततः परं तेसंप्रोक्षणं हस्तमुखे करो
मि ४९ द्राक्षादिरंभाफलचूतकानि कखर्जूरकर्कंधुकदाडिमानि स्वादेनयुक्ता
नि मया गृहाण संकल्प्य दत्तानि फलानि ढुंढे ५० पुनर्जलेनैवकरादिकं क्षालयामि
तेहं मनसा गणेशा सुवासितं तोयमथापिबस्व मया प्रदत्तं मनसा परेशा ५१ अ
ष्टांगयुक्तं गणनाथदत्तं तांबूलकं ते मनसा मया वै संकल्प्य विघ्नेश्वरं सं गृहाण
नाथास कृतुंड विशोधनार्थं ५२ ततो मया कल्पितकें गणेशा महासने रत्नसुव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

णोयुक्ते ग्रामीणाकर्पासकयुक्तवस्त्रैः अनर्घ्यसंछादितकौ…मीद ५३ भक्त्यापाल्वदीया अ८
वरणां परेशा संपूज्यामि मनसा यथावत् नानोपचारैः परमप्रियैस्तु त्वत्प्रीतिकामो
र्थमनाथवंधो ५४ गच्छागणालंबोदरदक्षिणांतेत्वसंख्यभूतां मनसा प्रदत्तां सुवर्ण
रत्नादिकमसंख्यभूतांप्रभोजगत्स्वामिदंसुपाहि ५५ राज्ञोपचारान्विविधान्गृहाण
हस्त्यश्वछत्रादिकमादराद्वै चित्तेनदत्तान्गणनाथकल्प्य [redacted] आनंत्यसंख्यान्
स्थिरजंगमास्ते ५६ दानस्यनानाविधरूपकांस्तेदत्तान्मायावैमनसागृहाणगोभू
मिकाद्यान्स्थिरजंगमांश्चहेरंबमांतारयामोहभावात् ५७ मंदारपुष्पाणिशमीद
लानिदूर्वांकुराल्लमनसाददामि हेरंबलंबोदरदीनपालसंगृह्यभक्तिंकुरुमांपदस्तं ५८
ततोहरिद्रामभांगुलालंसुकं सिंदूरकंमयापाप्तेत सुवासितंवस्तुसुवासभूतैर्गृह्ह

णां ब्रह्मेश्वर त्वां भजनार्थं ५८ ततः शुकाद्याः सिद्धविद्यामुमुख्यामराधिपाः त्रैलोक्यमुख्याः स्तव्या
न्ये मुनींद्रकाः सेवकभावयुक्ताः सुभानन रुद्रप्रणामं नितुदुंदिं ६० वामांगके भक्तियुता
गौरी त्वसिद्धिश्च नानाविधसिद्धिभिस्तं अत्यंतभावेन सुसेवते नु मायास्वरूपा परमार्थ
भूता ६१ ब्रह्मेश्वरं दक्षिणभागसंस्था बुद्धिः कलाभिश्च सुबोधकाभिः विद्याभि
रेवं भजंते परे त्वां मायासुसांख्यमदचित्तरूपा ६२ प्रमोदमुख्याः प्रमुखे च भागे गणे
श्वरं भावयुता भजंते सुभक्तपामक्कलत्वं मुमुख्या शुकादयस्तस्य पुरो भजंते
६३ गां घवं सुस्वाम धुरं जगच्च विघ्नेश्वरांगात विविधस्वरूपं नत्यंकलायुक्तमघोप
रस्ताच्च उत्तुस्तथा अपरसोविचित्रे ६४ इत्यादिनानाविधभावयुक्तैः संसेवितो
विघ्नपतिं भजामि चित्तेन ध्यानेन निरंजनं वैदीपैः करोमि विविधैः सुहर्षात् ६४

त्यो०२

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चतुर्भुजं पाशधरं गणेशं तथांकुशं दंतदधं तमेव त्रिनेत्रयुक्तं अभयं धरंतं महोद
रं चैकरदं गजास्यं ६५ सर्पोपवीतं गजकर्णधारं सर्वाधिपैः सेवितपादपद्मं ध्याये
द्गणेशं विविधैः प्रकारैः संपूजितं शक्तियुतं परेशं ६६ ततो जपं वै मनसा करोमि स्व
मूलमंत्रस्य विधानयुक्तं असंख्यभूतं गणनाथहस्ते समर्पयाम्येव गृहाण ढुंढे
६७ आरार्तिकां कर्पूरकादिभूतामानंत्यदीपां प्रकरोमि पूर्णां चित्तेन लंबोदर तां गृ
हाण त्वज्ञानध्वांताघहरां निजानां ६८ गणेश वेदै[illegible]स्मार्तकैः सुमंत्रैः सुमंत्रितं पुष्प
दलं प्रभूतं गृहाण चित्तेन मया प्रदत्तं अपारवृत्त्यात्वथ मंत्रपुष्पं ६९ आनंत्यवृत्त्यास्त्व
म२ तिमेकदंतं विघ्नेश चित्तेन कृतां गृहाण युक्तां श्रुतिस्मार्तभवैः पुराणैः सर्वैः परेशाधि
पते मयावै ७१ प्रदक्षिणामानससंकल्पितास्ते गृहाण लंबोदर भावयुक्ताः असंख्यम्

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

१३१ न्ताविविधस्वरूपान्दासान्सदा दीरक्ष भवानीवांछे ७१ पूर्णा नतिर्विघ्नपते गृहाणासांगो
पांगकाद्यां विविधस्वरूपां [redacted] संख्याविहीनां मनसाकृतां ते सिध्या च बुध्या
परिपालयाशु ७२ न्यूनातिरिक्तं तु मया कृतं चेत्तेनैदं तदर्थं मनसा गृहाण दूर्वांकुरान्वि
घ्नपते मदत्तान्संपूर्णमेवं कुरु पूजनं मे ७३ क्षमस्व विघ्नाधिपते मदीयान्सदापराधा
न्विविधस्वरूपान् मदीयभक्तिं सफलां कुरुष्व संप्रार्थयामि मनसा गणेशं ७५ म
त्वं प्रसन्नेन गजाननेन दत्तं प्रसादं च शिरोभिवंद्य मूर्ध्नि सदा तं परिधारयामि चित्ते
न विघ्नेश्वरमानतोस्मि ७६ गणेशानुकृत्याय समर्थं विहाय गतस्तत त्वं तर धामज्ञात्वा
शिवादयः स्वप्रणिपत्य सर्वे गताः सुचिंतेन च चिंतयामि ७७ सर्वान्नमस्कृत्य ततो भ
जामि चित्तेन मर्त्यं च गणाधिपं तं स्वस्थानमागत्य महानुभावैर्भक्तैर्गणेशस्य च

रेवलयामि ७७ एवं त्रिकालेषु गणाधिपं तं चित्तेन नित्यं परिपूजयामि तेनैव तुष्टः प्रददातु भा
वविशुद्धिरोमम किमर्थं मह्यं ७८ विघ्नेशपादोदकपानकं मे तस्य च्चरणोघस्य सुलेपनं तु निर्माल्य
सं धारणकं सुभोज्यं लंबोदरस्या स्तु हि भक्तियोगं ७९ करोमि यं यं च तदेव दीक्षा गणेश्वरस्या
स्तु सदा पोषणा प्रसीद नित्यं तव पादभक्तं कुरुष्व मां ब्रह्मपते दयालो ८० ततस्तमानं द्विजोपा रि
२५ गृह्य स्थापयामि मंत्रा द्वै कपीसकवस्त्रयुक्तां नानासुपुष्पादिभिरर्चिताते विघ्नेशनिद्रां कु
रुष्व गृह्णाण ८१ सिंदूरया च बुध्या सहितं गणेशं सुनिद्रितं वीक्ष्य तथाहमेव गतस्तस्वावासं
च करोमि निद्रां ध्यात्वा हृदि ब्रह्मपतिं नदीशं प्रियः ८२ एतानि दुःखासौख्यं मे भाग्ययुक्तिं देहि सदा
मानसं ज गणेश मत्स्य मवामि च कृतार्थरूपो ज्ञानैव भक्तिरसलालसोऽहं ८३ गाणेपत्य
एवं नित्यं महाराज गृत्समदो महायशाः चकार मानसिं पूजां योगीन्द्राणां गुरुः स्वयं ८४

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

यएतां मानसीं पूजां क[...]रिष्यंति नरोत्तमाः पठिष्यंति सदा सोपि गाणपत्यो भविष्यति ८६
श्रावयिष्यति यो मर्त्यः श्रोष्यति भावसंयुतः [...] सक्रमेण महीपा[...] लब्रह्मभूतो भविष्य
ति ८७ यं यमिच्छति तं तं वै स फलं तस्य जायते अंते स्वानंदगः सोपि योगीवंद्यो भविष्यति
८८ इति श्रीमदांत्ये मौद्गले॰ पं॰ लं गृत्समदप्रोक्तगणेशमानसीपूजाकथनं नामाष्टत्रिं
शोध्यायः श्री एलउवाच वाह्यां वद विभो पूजां गृत्समदप्रकीर्तितां तेन मार्गेण विघ्ने
शं भजिष्यामि निरंतरं १ गार्ग्य उ॰ आदौ च मानसीं पूजां कृत्वा गृत्समदो मुनिः चका
र विधिवद्वाह्यां तां शृणुष्व सुखप्रदां २ हृदि ध्यात्वा गणेशानं परिवारादिसंयुतं त
नासिकारंध्रमार्गेण तं वाह्ये गं चकार सः ३ आदौ वैदिकमंत्रं स गणानां त्वेति संपठन् प
श्चाच्छ्लोकं समुच्चार्य पूजयामास विघ्नपं ४ गृत्समद उ॰ चतुर्बाहुं त्रिनेत्रं च गजा।

...स्यं रक्तवर्णकं पाशांकुशादिसंयुक्तं मायायुक्तं प्रचिंतयेत् ५ आगच्छ ब्रह्मणो ना
थ सुरासुरवरार्चित सिद्धिबुध्यादिसंयुक्त भक्तिं गृहाण लालस ६ कृतार्थोहं कृतार्थो
हं तवागमनतः प्रभो विघ्नराजानुगृहीतोहं सफलो मे च वो भवत् ७ रत्नसिंहासनं स्वा
मिन् गृहाण गणनायक तत्रोपविश्य विघ्नराज रक्ष भक्तान्विशेषतः ८ सुवासिताभि
रद्भिश्च पाद्यप्रक्षालनं प्रभो शीतोष्णाभिः करोमि ते गृहाण पाद्यमुत्तमं ९ सर्वतीर्था
हृतं तोयं सुवासितं सुगन्धिभिः आचमनं च तेनैव कुरु श्रीगणनायक १० रत्नप्र
वालमुक्ताद्यैरनर्घ्यैः संस्कृतं विभो अर्घ्यं गृहाण हेरंब द्विरदानन तोषदं ११ दधि
मधुघृतैर्युक्तं मधुपर्कं गजानन गृहाण भावसंयुक्तं दत्तं मया नमोस्तु ते १२ पाद्यं च
मधुपर्कं च रत्नासेवकस्योपधारण उपवीतं भो ज्ञानां तेपूर्वराचमनं कुरु १३ चंप

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

काद्यैः गणाध्यक्ष्वासितं तैलमुत्तमं अभ्यंगं कुरु सर्वेश लंबोदर नमोऽस्तु ते १४ यक्ष
कर्दमकाद्यैश्च विघ्नराज कवत्सल उद्वर्तनं कुरुष्व त्वं मया दत्तैर्महाप्रभो १५ ना
नातीर्थजलैर्ढुंढे सुखोष्णभावरूपकैः कमंडलुद्भवैः स्नानं कुरु मया समर्पितैः १६।
कामधेनुसमुद्भूतं पयः परमपावनं तेन स्नानं कुरुष्व त्वं हेरंब परमार्थवित् १७ पं
चामृतस्य मध्ये तु जलस्नानं पुनः पुनः कुरु त्वं सर्वतीर्थेन ब्रह्म कमंडलूद्भवा १८
दधि धेनुपयोद्भूतं मलापहरणं परं गृह्णाण स्नानकार्यार्थं विनायक दयानिधे
१९ धेनुसमुद्भवं ढुंढे घृतं संतोषकारकं महामलापघातार्थं तेन स्नानं कुरु प्र
भो २० सारघैः संस्कृतं पूर्णं मधु मधुरसोद्भवं गृह्णाण स्नानकार्यार्थं विनायक न
मोऽस्तु ते २१ इक्षुरससमुद्भूतां शर्करां मलनाशिनीं गृह्णाण गणनाथ त्वं तया स्नानं समा २३२

॥ २७ ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चर २२ पंचकर्दमकर्पूरैश्च स्नानं कुरु गणेश्वर ओं त्वं मलहरं शुद्धं सर्वसौगंध्यकारकं
२३ नेत्रांगंधाक्षतादींश्च दूर्वांकुरान्गजानन समर्पयामि स्वल्पास्त्वं गृहाण परमेश्व
र २४ ब्राह्मणस्यतसूक्तैश्च स्वैकविंशतिवारकैः अभिषेकं करोमि ते गृहाण द्विरदान
न २५ ताम्रेणाचमनं देवं सुवासितं सुवस्तुभिः कुरुष्व गणनाथ त्वं सर्वतीर्थं भवेन वै २६
वस्त्रयुग्मं गृहाण त्वमनर्घ्यं रक्तवर्णकं लोककज्जाहराय वै विघ्ननाथ नमोस्तु ते २७
उत्तरीयं सुचित्रं त्वं नभस्तारांकितं यथा गृहाण सर्वसिद्धिज्ञ मया दत्तं सुभक्तितः २८ उ
पवीतं गणाध्यक्ष गृहाण त्वं ततः परं त्रैगुण्यमयरूपं तु प्रणवग्रंथिबंधनं २९ ततः
सिंदूरकं देव गृहाण गणनायक अंगलेपनभावार्थं सदानंदविवर्द्धन ३० भूषणा
नि विचित्राणि सर्वांगभूषणाय ते रत्नसुवर्णकप्रैश्च निर्मितानि गृहाण भो ३१ अ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ष्टगंधं समायुक्तं गंधं रक्तं गजानन दूर्वाङ्कुरांगे पुंडेलेपयामि सुचित्रवत् ३२ रक्त
चंदनसंयुक्तान् यावाकुंकुमैर्युतान् अक्षतान् गणराजत्वं गृहाण भालमंडले ३३ कल्हा
रचंपकादिनि रक्तानि कानथापावाकुंकुमैर्युतान् अक्षतांग निचगजानन पुष्पा
णि नानामीमंदारदूर्वादिनि गृहाणच ३४ दशांगं गुग्गुलं धूपं सर्वसौरभकारकं गृहा
णत्वं मयादत्तं विनायक महोदर ३५ नानाज्योतिर्भवं दीपं गृहाण गणनायक अज्ञान
मलजं दोषं हरं तं ज्योतिरूपके ३६ चतुर्विधान्नपसंपन्नं मधुरं लड्डुकादिकं नैवेद्यं
ते मयादत्तं भोजनं कुरु विघ्नप ३७ सुवासितं गृहाणेदं जलं तीर्थसमाहृतं भुक्ति
मध्ये च पानार्थं देवदेवेशा तेनमः ३८ भोजनांते करोद्वर्तं यक्षकर्दमकेन च कुरु
ष्वत्वं गणाध्यक्ष पिबतोयं सुवासितं ३९ दाडिमं खर्जुरं द्राक्षां रंभाणि फलानि वै गृ
दि०

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

हाणेश्वर देवेश नानानाम धुरिकानि तु ४० अष्टांगं तांबूलं देवं गृहाण मुखवासनं असद्
कृद्धिप्रदानत्वं मया दत्तं विशेषतः ४१ दक्षिणां कांचनां धातुनानाधातुसमुद्भवां रत्नौ
घैः संयुतां दुंढे गृहाण सकलप्रिय ४२ राजोपचारकाद्यानि गृहाण गणनायक दाना
नि तु विचित्राणि मया दत्तानि विघ्नप ४३ तत आवरणं ते च पूजयामि विधानतः उ
पचारैर्विविधैश्चापि तेन तुष्टो भव प्रभो ४४ ततो दूर्वांकुरान्दुंढे एकविंशतिसंख्यकान्
गृहाण न्यूनसिद्ध्यर्थं भक्तिवात्सल्यकारणात् ४५ नानादीपसमायुक्तं नीराजनं ग
जानन गृहाण भावसंयुक्तं सर्वाज्ञानविनाशनं ४६ गणानां त्वेति मंत्रस्य जपं सहस्र
कं परं गृहाण गणनाथ त्वं सर्वसिद्धिप्रदो भव ४७ महार्तिकपूर्वकं नानादीपसम
पीप्रभो गृहाण ज्योतिषां नाथ त्वं यानि राजया मयाहे ४८ पादयोस्ते तु चत्वारि नाभौ द्वे

दृनेप्रभो एकं तु सम्प्रवारं वै सर्वांगेषु निरान्तनं ४९ चतुर्विंद्भवे मैत्रे गणपत्यै गजानन॥
मंत्रितानि गृहाण त्वं पुष्यमंत्राणि विघ्नप ५० पंचविधमयैः स्तोत्रैः गणपत्यै गणा
धिप स्तौमि त्वां तेन संतुष्टो भव भक्तिप्रदायकं ५१ एकविंशति संख्याख्यां त्रिसंख्यां वा
गजानन प्रदक्षिणां गृहाण त्वं ब्रह्म ब्रह्मेशभावनः ५२ साष्टांगां प्रणतिं नाथ एकविंश
तिसंमितां हेरंब सर्वपूज्य त्वं गृहाण तु मया कृतां ५३ न्यूनातिरिक्तभावार्थं किंचिद्
वैकुरा च भो समर्पयामि तत्वं साङ्गां पूजां कुरुष्व मे ५४ त्वत्पादजं स्वहस्तेन निर्माल्यं
चिंतयाम्यहं शिखायां धारयाम्येव सदा सर्वप्रदं च तत् ५५ अपराधान संख्यातान्
क्षमस्व गणनायक भक्तं कुरु च त्वं मां वुंठेत्तव पादप्रियं सदा ५६ त्वं माता त्वं पिता मे
वै सुहृत्सर्वं धिकस्तथा त्वमेव कुलदेवश्च सर्वं त्वं मेन संशयः ५७ जागृत्स्वप्न

सुषुप्तिभिर्देहवाङ्मानसैः कृतं । सोऽसमीकेनयत्कर्म गणेशाय समर्पयेत् ५८ बाल्यं
नानाविधं पापं महोग्रं तल्लयं व्रजेत् गणेशपादतीर्थं मस्तके चंदनात्किल ५९
पादोदकं गणेशस्य पीतं नरेण तत्क्षणात् सर्वांतर्गतजं पापं नश्यति गणनातिगं ६० ग
णेशोच्छिष्टगंधं वै हृदि द्वांगेषु पोर्चयेत् गणेशतुल्यरूपः सद्यो नात्र सर्वपापहा ६१ यदि
गणेशपूजादौ गंधभस्मादिकं चरेत् गणेशोच्छिष्टगंधं तु नो चेत् त्रिविधं चरेत् ६२ हृद
द्यांगेषु विघ्नेशं नाममंत्रेण चार्चयेत् तेनसोपि गणेशस्य समो भवति भूतले ६३ मूर्ध्नि
गणेश्वरं चादौ ललाटे विघ्ननायकं दक्षिणे कर्णमूले तु वक्रतुंडं समर्चयेत् ६४ वामक
र्णस्य मूले वै एकदंतं समर्चयेत् कंठे लंबोदरं देवं हृदि चिंतामणिं तथा ६५ बाहौ दक्षिण
के चैव हेरंबं वामबाहुके विकटं नाभिदेशे तु विनायकं समर्चयेत् ६६ कुक्षौ दक्षिणगा

गायांतु पुरेत्वां समर्चयेत् वामकुक्षौ गजास्यं वै पृष्ठस्थानं ददासि नं ६७ सर्वांगालेपनं त्वा
स्तं चित्रितमष्टगं धकैः नारो त्वां नाविशेषेण सर्वभद्रस्य कारणात् ६८ भुक्त्वा षंद्रनैवेद्यं
गणेशास्य भुनज्म्यहं भुक्तिमुक्तिप्रदं पूर्णं नानापापनिवृत्तिदं ६९ गणेशस्मरणेनैवक
स:५ रोमिकालखंडनं गाणपत्यैश्च संवाः सदा स्मैमगजानन ७० भार्गव उवाच एवं गृत्सम
दो विप्रश्च कारवाल्यपूजनं त्रिकालेषु महायोगी सदा भक्तिसमन्वितः ७१ तथा कुरुम
हीपाल गाणपत्यो भविष्यसि यथा गृत्समदः साक्षात्तथा त्वमपि निश्चितं ७२ इति
श्रीमदांत्ये मौद्गले ०पं० लं० गृत्समदप्रोक्तं बाल्यपूजावर्णनं नाम षष्ठोन चत्वारिंशो
ध्यायः ॥ रुक्माङ्गद उवाच श्रुत्वा गृत्समदस्यैव चरितं सर्वदायकं नतृप्तोऽहं महायोगी नभ
वाम्यमृतपानवत् १ न गृत्समदतुल्यं तु पश्यामि ब्रह्मगोलके धन्यो यं योगिनां मध्ये

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गाणपत्येषु मानद २ अधुनावद योगीन्द्र गणेशानां लोकवर्णां कीदृशोयं गणेशस्य निज
लोके विशेषतः ३ गार्ग्य उ० अत्रैनेकथयिष्यामि चेतिहासं पुरातनं मुद्गलस्य मुनेः संवादयुक्तं
कपिलस्यवै ४ एकदा मुद्गलो योगी गाणपत्याग्रणीर्नृप जगाम कपिलस्यैवाश्रमं गंगातटे
स्थितं ५ प्रणम्य कपिलं सोपि जगाद हर्षसंयुतः कृत्वा करपुटं चादावांगीरसवराग्रणी ६
मुद्गल उ० साक्षाद्विघ्नेश्वररूपस्त्वं रूपस्त्वं सुकृ सर्वार्थदायकः गाणपत्यस्त्वं मुख्यस्त्वं सांख्या
नां परमा गतिः ७ त्वद्दर्शनजपुण्येन कृतकृत्योहमंजसा कुलं धनं यशो विद्यां ज्ञानं मेनेतदर्शी
नात् ८ एवं वदंतमत्यंतं कपिलस्तन्नाम च पूजयामास हर्षेण मुद्गलं भावभावितं ९ तत
स्तं कपिलो योगी जगाद वचनं हितं तातैतद्दर्शनेनाद्य पवित्रोहं च सांप्रतं १० पूर्णभक्तिस्व
मेवैको गणेशस्य महामुने साक्षान्मुद्गलशास्त्रज्ञो गाणेशो नात्र संशयः ११ पश्य मुद्गल

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शास्त्राणि चूर्णयित्वा पदार्थकान् नामरूपविहीनांश्च करोति मानवः परान् १२ तथा त्वया
महायोगी त्वं यस्मा योगसेवया अभिमानः सदा चूर्णः कृतो मूलविवर्जितः १३ नानायो
गिनश्चैवं तं योगेन स्वाभिमानकं चूर्णयति महाभाग तथापि त्वं दिति श्रुति १४ तेन त्वं मुद्गलो
योगी जगत्यस्य वि निश्चितं वयं न तादृशा वत्स त्वयैक मार्गसमाश्रयात् १५ त्वदीयकृतपौरा
णा मांगीर संभविष्यति सर्वेषां मान्यमेकं तं योगप्रदं न संशयः १६ अभिमानेन युक्तानि
पुराणानि विशेषतः शास्त्राणि नात्र संदेहकारणं शृणु मुद्गल १७ ज्ञानंगम्यं तथापि तत्सर्वं
पश्यसमतं पुनः स्थापयित्वा विशेषेणावदंति तथ्यमं ज्ञसा १८ त्वं तु गणेश भक्तः संततथापि गणना
यकं रहस्य नविज्ञेषार्थं न करोषि कदाचन १९ त्वदीयवचनं श्रेष्ठं सर्वमान्यं न संशयः अ
भिमानेन हीनत्वाद् द्वंद्वगम्यप्रकाशकं २० त्वया कृतपुराणं यत् तदा तत्प्रभविष्यति पुराणा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नां महत्त्वेष्टं मुद्गलं मुद्गलाकृतिः २१ त्वयोक्तं निंदयेद्यो वै स नित्यं प्रदो भवेत् अन्ये ध्यायं स्वस्व-
मूर्त्तीं नरकेषु पतिष्यति २२ वेदशास्त्रपुराणानां मुद्गलस्त्वत्कृतो महान् ग्रंथो भविष्यति
नूनं निरभिमानकारणात् २३ न मुद्गलसमो योगी न मुद्गलसमः कदा गाणपत्यो महा
योगीं स्त्रिकालेषु वितिष्ठितं २४ स्वानंदे ते महाभागस्तिष्ठ पतां मे प्रसन्नधीः त्वद्ग्रंथे
न संदेहो भक्तानिगणपप्रिय २५ कपिलेन महायोगी सत्कृतस्तत्र भूमिप मुद्गलस्तस्य
सान्निध्ये न्यवसन्द्राव संयुतः २६ एकदा सुखमासीनं कपिलं योगिनां वरं पप्रच्छ मुद्ग
याः२ लो हर्षाद्विनं वनतो भवान् २७ मुद्गल उवाच स्वामिंस्त्वदीययोगे हि सचिंतामणितां समा
गतः पुत्रभावेन साक्षात् ब्रह्मणां नायकः परः २८ [redacted] लया भावेन सर्वेत्रा आरा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मौ॰पु॰
१३८

ष्ठितो निरंतरं गत्वा तस्य तत्त्वमेवेह ज्ञात्वा साक्षिनात्र संशयः २९ न तत्त्वसमं महासिद्ध साक्षा
द्धि क्षुस्त्वमं त्वसा गाणपत्याः स्वयं योगी गणेशज्ञानवाचः पुनः ३० परिपृच्छाम्यतस्त्वाहं
वद सर्वेश महाप्रभो भवादृशा ज्ञानाभ्यां तु नारणाय भवंति हि ३१ स्वानंदवसतिस्वामि
न कीदृशी तत्र किं सुखं विस्तारः कीदृशास्तस्याकेन योगेन लभ्यते ३२ न कोपि तस्य लो
कस्य ज्ञानाति लक्ष्वेनेपरं रहस्यं वद सिद्धेशा गाणपत्यस्य विस्तरात् ३३ गार्ग्य उ॰ पृष्ट
एवं महासिद्धः प्रहस्यतं प्रसंशयन् जगाद कपिलो हर्षात् गाणपत्याग्रणीर्वचः ३४
कपिल उ॰ शृणुष्व कुलमहात्म्यं संक्षेपेण प्रवीम्यहं स्वानंदलोकगं पूर्णसारं सर्ववेत्र
संमतं ३५ गणासुरं गणाध्यक्षो हत्वा परमदुर्जयं गत्वं स मुघ्नतस्तत्र निजलोके य
दाभवत् ३६ ततो मया ति भक्त्या वै प्रार्थितो गणनायकः उवाच मां वरं योगिन् वृणु १३८

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दास्यामि मानद ३७ ततः श्चिंतामणिं विप्रप्रणम्यो चेति दुःखितः वदस्वानंदलोक
स्य माहात्म्यं गणनायक ३८ नानालोकाश्रिताः स्वाभिन्नस्वानंदं गजानन ज्ञाना
त्विकोपि यत्त्वं वससि नित्यदा प्रभो ३९ चिंतामणिरु० स्वानंदं यच्च वेदेषु ब्रह्म योगी
द्रसत्तम तदेव मायया पूर्वं भुवनगं महत् ४० स्वसंवेद्येन योगेन लभ्यते नान्यथा क्व
चित् अथवा देवताद्यैश्चोपासनेन महामुने ४१ न तपैस्तपसा दानैर्नाना कर्मप
रायणैः लभ्यते नित्यलोकेवै ज्ञानी हि मुनिसत्तम ४२ न तत्र ग्रस्नविस्मा घांग्रकाघा
योगिनोपरे गच्छंति मार्गहीनत्वादगम्यः संमतः सदा ४३ चतुर्विधमये भावे ल
भ्यते न कदाचन अगम्यतैर्न संदेहो मम लोको महामते ४४ दशसहस्त्रकं विप्रयो
जनानां प्रविस्तरः अधऊर्ध्वं च सर्वत्र तावन्मानः प्रकीर्तितः ४५ वर्तुलः सर्वतः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

सौ०पु०
१३९

सोपि स्वस्याधीरणाति षृत्ति सदा ज्योतिर्मयः साक्षाज्ज्योतिषां ज्योतिरुच्यते ४६ नत स्वं०५
त्र सगुणं सर्वं निर्गुणं नैव विद्यते न स्त्री न पुंसकं पुस्त्वं तेन मुनिसत्तम ४७ चतु व२
र्विधेषु सर्वेषु नानाभावगतेषु च स्वसंवेद्यं नित्यात्म्यस्वं संस्थितेमेत्र सान्निध्यौ
४८ चतुर्विधेषु सर्वेषु मायापुत्रमिह स्थितं सदा भ्रांतं विज्ञानाहि स्वस्वरूपं म
हामते ४९ तेषु मोहविहीनं यत्साक्षिरूपं सदास्थितं निर्गुणेन स्वभावेन सदा स्वं
[redacted] ड्रमयं परं ५० नयायोगनिज्ञानंदस्तदेवद्रुष्ठिलोकगः बभूवनत्र
मत्यामिभक्त्या त्तिष्ठंतिसंन्निधौ ५१ मम लोके महाभाग नस्तु ध्यानतत्पादिकं सदास्वा
नंदभोगस्थाषसंति मे च सेवकाः ५२ नक्रु[illegible]त्रिमं सुखं तत्र त्यक्त्रिमं न विद्यते स्वा
नंदेन निमग्नास्ते सर्वं भुंजंति नित्सदा ५३ सगुणंतु सुखं सर्वं भुंजंते निर्गुणं तथा।

१३९

स्वानंदसंभवं त स्थायेककाले महामते ५४ अत्र पत्नीसंस्थितं सर्वं नानाभेदमयं
मुने तदेव ज्योतिरूपेण मम लोके प्रतिष्ठति ५५ अत्रैव नस्थितं पञ्च नि [redacted]
गुणं विप्र तच्च तत् ज्योतिरूपेण मे लो
के तिष्ठति सर्वदा किल ५६ स्वानंदसंभव सर्वं तत्राति नित्यदा मायया म [redacted]
त्र लोकतः सदाश्चर्यमयो वभौ ५७ सगुणा नैव विप्रेन्द्र सगुणस्तत्र वर्तते निर्गुणो
न सन्नैर्गुण्यं वर्तते मच्च लोकगं ५८ सगुणनिर्गुणैर्हीनं च [redacted] तति स
त्र सर्वदा अत आश्चर्यसंयुक्तो मम लोको विशेषतः ५९ न तत्राहं स्वभा
व श्चनाहं ना वस्विवर्जितः मम लोके महायोगिं तिष्ठति मत्प्रियाः सदा ६० सगु
णामृतरूपाय भोगदं मृततुल्यगं निर्गुणामृतरूपं पदमृतं भोगकारकं ६१ [redacted]

स्वं०५

मौ० पु० तपोयोगमहायोगान्मूर्तस्वस्वरूपकं तन्मयः सागरस्तत्र स्वस्या धारेण वर्तते
१४० ६२ मिष्टं नानाविधं तस्मान्निसृतं सगुणात्मकं निर्गुणात्मकमेतस्मादिक्षुसाग
र उच्यते ६३ स्वस्वरूपात्मकं तत्र जलरत्नस्वरूपकं पानेन तस्य नैर्गुण्यं तस्य
त्ति सगुणात्मकं ६४ तस्माद्भूरासमुद्भूता मधुधारा प्रकथ्यते तया सगुणनैर्गु
ण्यं वर्तते तत्प्रतिसमयुतं ६५ तत्राहं सिद्धिबुद्धिभ्यां सदा क्रीडाभिमानद ब्रह्मप्रियाद्य
काः तत्र गणा मे निवसन्ति हि ६६ मूंडादंडादिचिन्हैश्च संयुतोहं सदा मुने गणा
मन्यास्तथा भक्ताः स्वेच्छारूपा वसन्ति ते ६७ एतत्ते कथितं सर्वं ममलोकसुखं महत्
मानयुक्तं मानहीनं त्वं हृदये परमं मुने ६८ इति श्रीमदांते मोक्ष० ले० पं० ल० स्वा
नंदलोकवर्णनं नाम चत्वारिंशोध्यायः ४० कपिल० त्वदीयभक्तिसंज्ञा युग १४०

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नराः स्वानंदगा भवन् गच्छंति के नमार्गेणात्तद्दृदस्वगात्मानन १ चिंतामणिरुवाच मदीयो
पासनायुक्ता मद्विष्णामत्पराः पणाः अंते मे च स्मृतिं कृत्वा गच्छंति मे च लोककं २ विमानं
स्वस्वरूपाढ्यं प्रेषयामि महामुने शिवविष्ण्वादिदेवानामहं रूपं निजलोककं ततः ३ नमा
रूप्यगणैर्युक्तं भक्ता मे देहधृक्स्वयं स्वर्गान्यत्रूपं सर्वान्स्वविस्मितो भवतीत्यहो ४
नतं परूपं निदेवाधायोगिनो यानसंस्थितं स्वानंदं च क्षुपाह्लीनाम् नदेहं मया मुने ५
नृलोके लोकमतिक्रम्य सौरं चवैष्णवं तथा शैवं ततः परं सोपि मम लोकं प्रविशंति ६
तत्रात्मानमयष्ट्वा द्वावे घकारः प्रदृरूपते नरेणानगेणोर्विप्र देहधारककारणात
७ विमानप्रभयात त्र मदीयस्मरणानहि अयुतयोजनं गत्वा प्रकाशस्तेन दृश्यते
८ तत्र गत्वा मरीकादेवाम्प्रचंडदेहधारिणि ज्योतिर्मयस्वरूपाणात्मानि स्म्या भवस्ताव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मो ९ जन्ममृत्युमयं सर्वं नानाभेदकरं भ्रमं तयासंरचितं पूर्णं मम ज्ञानी हि माय
या १० भ्रामयत्सर्वभूतानि मा स्थिता भ्रामरी स्वयं स्वस्याधारे रात तत्रैव स्थानेऽत्र म
भवाय भूत् ११ तांप स्वयं भयभीतः ... रमो विमुखतः ततो गतोः समास्वास्या
ये नित्ये मानवो नमः १२ तस्या मस्तक गात्र किराधाराद्या तिरूपिणि अज्ञानी स्या
सदा विमम भयदा सा वभूव ह १३ जीवरूपं सदा सर्वभेद मोह धरं परं शिवरूपं तथा
साक्षात्तदाधारं प्रवर्तते १४ देहादिनां महायोगिना धीरा जीवसंज्ञितः स्वयमाधा
रहीनत्वात्सर मात्मा न देव च १५ सर्वेषां पूर्णं आधार रूपया कूर्म महामुले आधारश
क्तिरेवेमान्नाम्ता तत्र स्थिता भवत् १६ तयाहं द्विविध श्चित्ते मे वाम्य ज्ञानिनां सदा जी
वात्मपरमात्मस्वरूपया तत्र च वमो यरा १७ मदीय ध्यानज्ञे नैवता मती क्रम्यमा तवाः

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गोरोऽनित्ये पुरो भोगेमहद्भूनस्यकारणात् १८ ततेषितं ज्ञेया तिषां रूपाशक्तिर्वैकाम
यि२ दा [illegible] नि तस्यामस्तकगाद्विप्रज्ञो भतेद्रूपेदायिनि १९ जन्ममृत्युयुतं सर्वं भेदरूपं त
[illegible] थापरं आत्माकारं तया योगियोगरूपातु सास्मृता २० तयाकर्मयुतं विप्रद्विविधं
प्रकृतं सदा तेन देहात्मनो योगः परस्परयुतो भवत् २१ उत्पत्तिस्थितिसंहारयुक्तं
मन्त्रांति परं स्मृतं नानाभेदमयं पूर्णं वृद्धिक्षिणादिसंयुतं २२ आत्मा सदामृताधा
र उत्पत्तिस्थितिनाशकैः हीनो वृद्धिक्षयादिभ्यो वदंति वेदवादिनः २३ किमर्थं भे
दयुक्तं चात्मा न भिद्यतिसर्वदा तथात्मा परूपैव चित्रे विरुद्धे सतिमानद २४ अ
सौ पदेन हृद्धस्य कर्मयुक्तं कृतं सदा ते [illegible] नमोहमभावेन परस्परहितं ततः २५
अतः सा शक्तिरात्मा [illegible] तां कामदा सर्वमोहिनि [illegible] असिरूपा विशेषतः महामाया

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मौ०पु० मद्दीयका २६ भ्रामर्या भ्रामिकाकापि नृ कीर्तिता प्रदृश्यते त्वंपदस्थां महामायां रं०५
१४२ तां जानीहि प्रभावतः २७ आधारा यामहायोगिना ध्यानान्यान विद्यते मुक्तिं कुत्र
तत्र सापि तत्पदस्था प्रकथ्यते २८ कामदापाश्च कामुक्तिः कामदान्यान विद्यते
सर्वदा सर्वरूपा सा प्यसीपदमीव भो २९ तस्यामस्तु [illegible] कर्गविद्धि लोकं मे स्वस्वरूपं
य५ कं मौयारचितं विप्रमयास्यानुभवात्मकं ३० तत्रागत्य महाभक्तः पि विदिष्णुसम
अं दैवलं तेन सर्वेस घा ज्योतिरूप घरो भवत् ३१ भेदाभेदादिहीनश्च भूत्वापि नृपति
मातभः मद्दर्शनजपयोगेन ब्रह्मभूतो भवेन्नरः ३२ स्वेच्छया नि ज लोकस्थ चार
रति यत्र तत्र सः सगुणो निर्गुणो भूत्वा सदा स्वानंदगः परः ३३ ततस्तस्य पुनर्भ्रांति
र्न भवेन्मुनिसत्तम कल्पकोटि गतैर्वापि तिश्च तंवे दवादितिः ३४ महालये १४२

चतुर्भेद्रामपि चैकत्व मागताः अज्ञानेन पुत्राः सर्वेपुनस्तान्संसृजाम्यहं ३५ ग
णाद्दृत्रो महाकल्पा भवंति विविधा मुने तथापि नित्तलोकस्थैर्न पतेत्स कदाचन ३६
ग तत्ते कथितं सर्वं मम लोकागमं मुने संक्षेपेनैव जानीहि मार्गरूपमसिद्धिदं ३७ क
पिल० त्वदीयोपासनं कृत्वा बहवस्ते गज्ञानन लोकं गच्छंति विघ्नेश तत्र योगिन
श्च ३८ ब्रह्मभूताश्च ते ख्याता कदापि न पतंति चेत् तदा जगदिदं स्वामिन क्षी
णरूपं भवेत्क्रमात् ३९ पुनः पुनः समुत्पन्नं त्वं क्षीणे क्षीणे कथं प्रभो पूर्णं विश्व
मिदं भाति खेलसी नित्यमंजसा ४० चिंतामणिरुवाच तथाहं मायया विप्रपुत्र
कालेन विनाशवतः भूत्वा त्वनंतरूपेण युक्तो मि विश्वपालनात् ४१ हत्वा दैत्यादिका
न्सर्वात्पुनरेकस्वरूपधृक् भवामि सर्वभावज्ञो लीलार्थं मम वर्तते धृक् ४२ तथा

मायाबलेनैव नूतनं संसृजाम्यहं ॥ तेन्यूनाधिकं मेवेदं विश्वं भवति सर्वदा ४३ कपि
लरू० अस्म भूता नरा नार्यः स्वानंदे संस्थिता बभुः अनंतास्ते प्रभक्ता वै पुनः स्वानं
दगामिनः ४४ तेषां वासः सदा तत्र नगरं नियंतं मया संकीर्णतां भवेन्नूनं कुत्रचित्
तिष्ठंति तत्र ४५ चिंतामणिरू० स्वानंदे कल्पपर्यंतमवसन्नित्यमादरात् महालये
समुत्पन्ने मद्देहे संगता बभुः ४६ मया भिन्नकृतं सर्वं युगादौ मुनिसत्तम युगांते यो
गभावेन मद्रूपं भवति त्वहो ४७ मद्देहे योगभावेन ज्ञाने नैव समागताः सा योग
निष्ठा विप्रेंद्र मे दीपा कथ्यते बुधैः ४८ स्वानंदस्थाः जनाः सर्वे ज्ञानयुक्ता मदीय
के देहे लीना भवंति वै योगींद्रा योगभावतः ४९ पुनः सृष्टियुगे विप्र मुनिसत्तो वि
श्वमंतस्था अज्ञानेन युतं लीनं मायया मे न संशयः ५० ज्ञानेन ये समापन्नास

भ देहे ते पुनः कदा भवंति भिन्नरूपा न सृष्ट्यादौ योगभाविताः ५१ एवं वसंति ये
तत्र स्वानंदे मुनिसत्तम कल्पे कल्पे मदीपिते देहसायुज्यतां गताः ५२ कपिल उवाच
भक्तिभिर्ज्ञैति विघ्नजालक्षीपो नित्यमादरात् न योगे प्रेमभाव लात्तेषां तत्र स्थि-
तिं वद ५३ कल्पे कल्पे महाभागा भक्तास्ते पूर्णभावतः भवंति ये च मे गोपापाः कु-
त्र वसंति ते ५४ चिंतामणिरुवाच दशयोजनसाहस्रं मानेन स्यप्रकीर्तितं योगिनो
च मुमुक्षूणां न भक्तानां कदाचन ५५ अपारयोजनाकारो मम लोको न संशयः
स्वानंदस्तत्र मे भक्ता वसंति सिद्धनोत्सुकाः ५६ संख्याहीनाश्च मद्भक्ताः सदा प्रेम
रसाप्लुताः नवधा मां भजंतेते कल्पे कल्पे गतव्यथाः ५७ भवंति तु भविष्यंति
च मुमुक्षु ये महामुने मद्भक्ता मे प्रसादान्नि ध्येव संति मोहहताः सदा ५८ भक्तिस्तमे म

महाभागप्रियंमेनैवविद्यते भक्तश्चीताहमानंदाद्धमामि भक्तसन्निधौ ५९ य
त्रकुत्रतुमेभक्ताःतिष्ठंतितत्रसर्वदा तिष्ठामिसर्वभावेनतात्यक्ष्वामिसुविह्व
लः ६० नवधाचित्तभावेनभक्तसन्निपगोमुदा भजामिभक्तमाहात्म्यमोहितःश्रे
ष्ठैःसदा ६१ नस्वानंदःप्रियोमेवै सिद्धिबुद्धीसुतौतथा ममदेहोनविप्रेन्द्र प्रिय
याभक्तायथाचमे ६२ कपिल० स्वानंदस्थागणास्तेयेभक्तान्तितेसमागताः स्योतिर
पाश्चभक्तेस्तदृश्यंतेकथमथ्यहो ६३ चिंतामणि० मापयामिमहायोगिनदुर्लभं भक्ति
मवेहृद रूपयामेत्रभक्तास्तानपश्यंतिचमेचक्षुषा ६४ स्वानंदः सर्वरूपश्चतत
त्रमार्गवदामिते भेदयुक्तेगणाभवेदृश्यंतेभेदसंयुताः ६५ भेदहीनैःस्वात्मसंस्थै
र्निर्गुणामेगणामुने दृश्यंतेस्वात्मसंस्थैश्चस्वसंवेद्यात्मकास्तया ६६ यथा

विंबं त्वदादिषु भवति नात्र तु किल न था मदीयलोकस्तात्र तु यंते सर्वं मंडले ६७ एत
ते कथितं सर्वं मम लोकविचेष्टितं अधुनाहं गमिष्यामि निजलोकं महामुने इ
ति श्री० मो० हले० पं० त्ले० स्वानंद स्थिति वर्णनं नाम एक चत्वारिंशोध्यायः ४१ क
पिल० एतादृशी महाभक्तिस्त्वदीया गणनायक यदा सर्वं प्रकुर्वंति तदा विघ्नं च
थं भवेत् १ सर्वेभ्यः श्रेष्ठभावेन ज्ञानं ति त्वा य दानराः तदा त्वां सर्वभावेन भजं
ति ते न संशयः २ श्रेष्ठास्थितो नराः सर्वे भजंते सिद्धिसिद्धिपं देवं द्वंद्वास्ता परित्यज्यानन्या
न्वह्म पं कथं वद ३ चिंतामणि रु० मयासृष्टं जगत्सर्वं नानाभावमयं मुने नानाभाव
युताः सर्वे भजंते सततं मां सदा ४ चतुर्णां देव मुख्यानां कृत्वा भजन मुत्तमं तेन पुष्टं
तरात्मा वो मां भजंते ततः परं ५ अन्यच्च शृणु मे वाक्यं मया माया प्रकाशिता स

वि२

मौ०पु० वेश्मेष्वेतं मे मां ते न जानंति प्रमोहिताः ६ यदाहं मायया विप्रच्छादयामि निजं वपुः तदा मो खं०५
१४५ हं हीनाश्च श्रेष्ठं मां प्रवदंति च ७ मया नानावतारांश्च कृतास्त्रिलोकगेषु वै देवादिनां प्र
गेहे पुत्राद्युं मां वदंति ते ८ मायया मोहितामेमां पार्वतीमलसंभवं शिवपुत्रं शिवेन वै
वस्थापितं प्रवदंति ते ९ अग्रपूज्यत्वमेवं यत्सर्वपूज्यत्वमंजसा शिवेन दत्तमस्मैतद्
रोज्ञाय वदंति ते १० शिवगणस्वरूपार्यमुत्किं दातुं न च क्षमः कार्यसिद्धिस्वभावेन कामपू
गीगणेश्वरः ११ इत्यादिवहुधा भावा मायया विप्र प्रकाशिताः कीदृशाश्चेतेन मां स्वत्कोऽपि सं
जानंति चापरं १२ नो वेदा नो दृगाः सर्वे भवंति निता [illegible] शापः समाधानाल्कल्पपर्यंतं
[illegible]न्नेव प्रवर्त्तते १३ अन्यच्च कर्मणा सर्वं ब्रह्मांडं जनसंयुतं नानाभावात्मको ह्यस्मं [illegible] म
नि० वस्येन का [illegible] पान १४ अंते मदीयभावस्था भवंति शुद्धचेतसः वेदज्ञानात्पार्यंतलक्षणाश्च

यमेवैहामुने १५ बुद्धिपतिरहं साक्षाल्लक्ष्वा बुद्धेश्च चालनं गोपयामि गणेशात्मस्वरूपं देहिनां
हृदि १६ तेन मां नैव जानंति जनाः परमयोगिकदा तत्र विवेकमार्गेण तेवदामि स्पृश्यत्वतः १७ कृ
ते मां पूर्णभावेन भजंते सर्वमानवाः अज्ञानावरणैर्हीना श्चेष्टेन प्रवदंति हि १८ त्रेतायां पादा
हीनेन मां जैभंते नरा मुने पंचायतनभावेन पंचश्रेष्ठा वदंति ते १९ नत्र सर्वसमानेन मां भ
जंते न संशयः चतुर्भ्यः श्रेष्ठभावाख्यं ज्ञानं तत्र मदीपकं २० द्वापरे द्विपदाहीनं मां भजंते व
दाश्रयः चतुर्भ्यो न्यूनरूपं तु वदंति ज्ञानकात्मजं २१ वेदशास्त्रपुराणेषु श्रेष्ठं जानंति मानवाः
मोहे वयुगमानेन मान्यूनं प्रवदंति ते २२ सर्वं ब्रह्मेति वेदेषु कथितं तत्र किं भवेत् सत्ता समान
रूपा तु तथायं गणनायकः २३ कलौ त्रिपादहीनेन ज्ञानेन मां भजंति ते नरास्तत्र वदंति वै
मलजो यं गजाननः २४ शिवस्यांशदाने नाग्न पूज्यो यं न संशयः सर्वं पूज्यो यथा देवा जंतवो

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वरसंयुताः २५ सर्वे ब्रह्मेति वेदेषु कथ्यन्ते तेन विघ्नपः शिववरबलेनैव वर्णितो यमुनिद्रकैः
२६ स्वसत्तासंयुक्तो देवो नायं चिन्तामणिः कदा शिवशक्तिबलेनाढ्यो वरयुक्तो बभूव ह २७
कलिं प्राप्ते मुने लोका न भक्तिर्ध्यन्ति मां कदा एकपादमपि भक्तिर्नाशं यास्यति निश्चितं २८
मन्त्रभेदेन मोहेन नानादैत्यस्वरूपतः विष्णुशिवादिकान्सर्वे भजन्ते त्वग्रपूज्यकान्
२९ सर्वपूज्यमग्रपूज्यं न वं भवति मे ततः अंते विघ्नयुताः सर्वे नरके प्रपच्चंति वै ३० युगमा
नप्रसिध्यर्थं मया कृतं महामुने कर्माकर्मविकर्माणि स्थापितानि विभागतः ३१ यदाहं नक
रोमि चेत्तदा मे वरदानकं कर्मभ्यश्च युगेभ्यश्च निष्फलं भवति त्वहो ३२ नरकादय आख्या
ताः स्वर्गाश्चैव महामुने भवंति निष्फलाः सर्वे तदर्थं खेलयाम्यहं ३३ शुभाशुभमयं सर्वं म
मास्ववरदानतः स्थापितं तेन मोहेन मान्व जानंति मूढगां ३४ एतत्ते सर्वमाख्यातं मदीयं चे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ष्ठितं महत् मासेत्सुरायमुने त्वं तु कुरु मां भक्तभावतः ३५ कपिल० एवमुक्ते गणेशो ज्ञानिनामामंत
र्द्धानमाकरोत् अहं स्वदेहं समायुक्तो त्वद्दयं तमलोकयं ३६ मया संस्थापितो विप्र चिंतामणिः
परेश्वरः पूजयामि भक्तेन्नित्यं भक्तिभावसमन्वितः ३७ एतत्ते कथितं सर्वं रहस्यं तस्य धीमतः
लोकस्यैतं न यत्नेन तं भजतं भक्तिसंयुत ३८ त्वं साक्षाद्ब्राह्मणपत्य श्चदेहधारिणे सशयः
तवदर्शनमात्रेण सर्वे पूता भवंति च ३९ गार्ग्य उ० श्रुत्वैवं मुद्गलो योगी स्वानंदे लोकगं
महत् माहात्म्यं विस्मितो भूत्वा प्रणनाम महामुनिं ४० चिंतामणिं समभ्यर्च्य प्रणम्य
कपिलं पुनः मुद्गलः स्वाश्रमं राजन्नाययौ गणपरतः ४१ एवं ते सर्वमाख्यातं भक्तानं
जर भावसंयुतं अनेनैव देहेन स्वानंदं लभसे नृप ४२ मुद्गल उवाच एवमुक्त्वा महीपालं मे
लं गार्ग्यो महामुनिः अनुज्ञातश्च भूपेन ययौ स्वस्याश्रमं विधे ४३ एलोपि गणराजानं

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

लक्ष्मीसहितं निरंतरं सेवयस्वानंदगो भूत्वा भजते तं निरंतरं ४४ इति मद्गोते मौद्गले पं॰खं॰
चिंतामण्यवतारे नाम द्विचत्वारिंशोऽध्यायः ४२ ॥ दक्ष उवाच धन्योऽहं कृतकृत्योऽहं श्रुत्वा क॰२
स्वानंदजां कथां । विस्मितो यो गणेशेंद्र न समं तस्य विद्यते १ अधुना ब्रूहि मे सर्वं मल
श्रा:४ स्य भक्तिजं जयं गार्ग्येण नृपशार्दूल तुष्यदिष्टः किमाचरन् २ गणेशज्ञा लोकगणेशा पि कथं
भुवनेश्वर अत्र तत्र गणेशानां भजते कथमप्यहो ३ मुद्गल॰ गार्ग्येण नृपवर्यस्य गोपः ग॰२
ले न शिक्षितः गाणपत्येन मार्गेण भजते गणनायकं ४ स्कंदेन स्थापितस्तत्र लक्षेण ना
मा गजाननः तं नित्यं सेवयामास नान्यभावेन विघ्नपं ५ न गणेशात्परं किंचिज्ज्ञातवान्
नृपसत्तमः एकनिष्ठस्वभावेन भजते लक्ष विघ्नपं ६ दक्ष उवाच एकनिष्ठात्मिकां
मतिं वद मेन्यां च मुद्गल यया विघ्नेश्वरः साक्षात्सुतुष्टो जायते नृणां ७ मुद्गल उवाच
पंचायतनपूजां वै तथाग्निसेवने परं द्विजानां नित्यमेतत्तु कथितं सर्वसंमतं ८ वि १४१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

स्वरूपं माहात्म्यं घोरमिह परत्र बंधकं ब्रह्ममार्गस्य संरोधकारकं विद्धि सर्वदा ९ तं यजेद्द्वि
ष्वराजस्य पूजनेन नरोत्तमः विद्यार्थी ज्ञानकरं सोपि पूजयन्ति त्यमादरात् १० यज्ञार्थं के
वलं वेदे वा रोगप्राप्त्यर्थे रविमंत्रस्य सौभाग्यप्राप्त्यर्थी नरस्तद्धि पूजयेज्जगदंबिकां ११ अग्निहो
मादि मार्गेण पूजयेत्कर्मसिद्धये देवादीनां विभागार्थं सर्वे पांतोषकारकं १२ एवं मत्वा
तु यो मर्त्यः करोति सेवनं सदा स्वधर्मस्य प्रज्ञानार्थं ब्रह्मापरात्मभावतः १३ अथवा
कामनायुक्तः स चेत्तदपि तादृशं कुर्यात्कर्मीं जगदंबायां समर्प्य स्वचित्तैः सदा १४ अ
सर्वे समानरूपाश्चतस्य मोक्षः प्रज्ञापते स्वधर्माचरणं श्रेष्ठं ज्ञानाति सर्वे सोऽस्य दं
१५ तत्र विद्वेश्वरं साक्षान्मध्ये संस्थाप्य सर्वदा इंद्रादीन्पविद्युमुखे यंत्वाग्नेयां चरं
मुं प्रपूजयेत् १६ नैर्ऋत्यां जगदंबां च वायव्यां तु विमादरात् तापं चापत्तनभावेन पू

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

* तद्ध्यानकारणात्परा ॥२२॥ अधुनाश्रृणु दक्ष त्वमेकनिष्ठां महाद्भुतां ॥ स्वल्पकालेन भक्तस्य सिद्धिदां परमप्र×
× प्रियां ॥२३॥ स्वस्वेष्टदेवतायां तु विश्वं सर्वं ×५

मो० पु० जपेत्तं च देवतान् १७ सर्वेषां पूज्यभावाद्धि सर्वाग्रपूज्यभावतः ज्येष्ठराजस्वरूपाच्च मध्ये
१४८ तिष्ठति विघ्नपः १८ अथवा पंचदेवेषु मंत्रगुल्यसभावजं एकस्यान्तस्य मध्ये तत्स्थापनं कुरु
ते स्वयं १९ सर्वं कलांशरूपस्थं पंचायतनकस्यैव पूजितेषु प्रजानाथ पंचसु पूजितं जगत्
२० देवेन कार्यसिध्यर्थं नानादेवाः कृता पुरा ते सर्वे तत्स्वरूपाश्च पूजनीया नरेणवै २१ द्वै
यं सर्वात्मिका भक्तिः कथिता च प्रजापते स्वेष्टभावेन सर्वत्र प्रतिष्ठितो तस्य पूजनमात्रेण स
र्वे संपूजितं भवेत् २४ अनेनरूपभावेन सर्वत्र कलया स्वयं तिष्ठति पूजनेन तेन भवेद्दे
हधारिणा २५ चराचरमयो देवः पूजनीयं चराचरं केनापि तन्त्वि विप्रेंद्र भवेदसंस्वभा
वतः २६ चराचरं पूजितं च तद्धितस्य रोमगं ब्रह्मांडकुटमेवेदं वदंति मुनयापरे २७
यच्चैरोमांचरं येषु ब्रह्मांडानां हि कोटयः अतः संपूर्ण देहस्य पूजनं न भवेत्कदा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

२८ भक्तिर्वा त्वयाख्या भावार्थे देहधारिव भूचह देवस्तस्य भवेत्सर्वं पूजनेन सुपूजितं
२९ अनेन निश्चयेनैव पूजयेत्स्वेष्टदेवतां अन्येषां क्षोभतो योसनेच्छति चेत्तसा सदा ३०
नान्यान्निंदेन्नवैदक्ष [illegible] त्वयादेकत्वमाश्रितः स्वेष्टदेवपरो भूत्वा भक्तिं कुर्याद्धि शोष
तः ३१ नरो विघ्नेश्वरेणैव युक्तं सदा प्रजापते स्वेष्टदेवं समापूज्य सिद्धिं संलभते परां ३२
एवं निष्ठा महाभक्तिर्नेतत्त्वरखंडितं भवेत् तत्र मार्गं प्रवक्ष्यामि सर्वसंज्ञायनाज्ञानं ३३ यथा
स्वज्ञाख्यया युक्तं संध्यादिकं समाचरेत् तथाय पूज्यभावेन पूजयेद्गणनायकं ३४ सर्वेषा
मादिपूज्योयं सर्वादौ वेदवादतः अन्यथा वेदवैरूध्यान्नश्यति सकला क्रिया ३५ शिव
विष्णुमुखादिनामग्रपूज्यं न विद्यते सर्वादौ तेन नित्यात्पानत्यात्पोयं ज्ञानतः ३६
अन्यच्च शृणु मे वाक्यं सर्वेभ्यः फलदायकः गणेशोनात्र संदेहः सिद्धिबुद्धिसमन्वितः॥

मौ०पु० ३७ धर्मार्थकाममोक्षाख्यब्रह्ममूर्त्तत्वमेतसा सिध्यधीनंप्रज्ञानाथपंचकंवेदवाद रवं०५
१४७ तः ३८ कर्त्ताबुध्यासमायुक्तः स्वेष्टदेवस्तयायुतः बुध्यधीनंजगत्सर्वंज्ञानंदेहादिकंप
रं ३९ तयोःस्वामिगणेशानोब्रह्मणस्पतिवाचकः सर्वाद्यैतमपूज्यैव नारकीस्यंभवेन्नरः
४० यद्यागणपतिंदक्षसर्वाद्यौपूजितो नचेत पतिव्रतेसिद्धिबुद्धीतत्रैवागामीव्यतः
४१ सर्वसिद्धिविहीनश्चदुर्बुद्धिसंयुतोभवेत तयांतेनरकेपुसपचतिनात्रसंशयः ४२
स०८ त्रिविघ्नमुखानां डेपष्टश्चैवप्र र्तितः तस्योल्लंघनमात्रेण स्वंत्रा ध्यतिदेवताः यि०८
४३ यस्यागणपतिंदूषाद्दूलिंयेह्यसवमुत्तमं नारकेषु निबध्येवायत्तोविसुर्वंभूवा
ह ४४ संध्यादिकर्मवर्ज्यायंसर्वाद्योसंमतोबुधैः तस्यपूजनमंत्रैरौकनिष्ठानैवखेडि
ता ४५ गणेशानकनिष्ठश्चतद्गणपतिःसदा शकपूज्योनसंदेहोन्येषामावश्यखंड
१४७

[redacted]
नात् ४६ एकनिष्ठसमा भक्तिर्विधैर्नैव निश्चितं ब्रह्म नानाविधं तेन विश्वं भक्त्या प्रपू
जितं ४७ जगद्ब्रह्मयुतो देवस्तुष्टः संपूर्णभावतः पूजितस्तेन संतुष्टं भवति सकलं सदा ।
४८ एकनिष्ठा प्रथमा भक्तिस्तथा देवोऽपि मानद एकभक्तश्रितो मूल्यात्तत्रैव संस्थितो भवे
त् ४९ एतत्ते कथितं दक्ष भजनं त्रिविधं मया अनेन भक्तिमार्गेण वांछितं लभते नरः
५० ॥ इति श्रीमदांते मौद्गले ७ पं० लं० भक्तिमार्गवर्णनं नाम त्रिचत्वारिंशोऽध्यायः ॥
४३ मुद्गल उवाच एवमेलः स राज[illegible]र्षिरेकनिष्ठपरायणः गणेशं भजन्नित्यं
यथा गृत्समदस्तथा १ ध्यात्वा गजाननं देवमेकान्तेन [illegible]कृताखिलः मानसो राज्यभो
गेस निस्पृहः संबभूव ह २ पुत्रे राज्यं परित्यज्य पूजयित्वा गजाननं ध्यानयुक्तस्वभावे

जी०

नाभिषृत्तैव नित्यदा ३ दक्ष उवाच एलकृतं गणेशस्य ध्यानं मे वद सांप्रतं तथाहं ध्या
न संयुक्तो भक्त्या ध्यामि निरंतरं ४ मुद्गल० पंथेलो नृपवर्यः स गार्ग्यो ज्ञात्वा गणेश्वरं
अभक्तध्यानसंयुक्तश्च तत ध्यानं शृणु मानद ५ एल उवाच० नमामि विघ्नेश्वरपादपं
कजं सुचिह्नितं सर्वप्रदं निजात्मनां ध्वजांकुशपद्माभयपत्रलांछनैः परश्च धेनैव
सुकोमलं परं ६ सुरक्तपादांगुलिभिः सुकोमलैः नखप्रभाताम्रतया सुराजितं सुगु
ल्फयुक्तं मृदुमांसलं महन्महोभिरात्तं तिमिरं हृदिस्थं ७ जंघे परे रक्तप्रभामये तत्तो
मु॰ ध्यायामि मांसेवृते सुकोमले जानू तथा मांसल के सुरोमभिराकोमलैर्वक्रविरवैः
सुसंवृते ८ उरू सुमांसेन समावृते परे रंभासमाने न विराजिते तथा रक्ते हृदि चिंतन न
मात्र भावतो भक्तिप्रदे विघ्नहरस्य चिंतये ९ कटिं सदा मांसलरक्तरंजितां सुवर्तुलां म

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

॰ध्यमभागसंस्थितां गणेश्वरस्यैव तु चिंतयाम्यहं सदा सुखानंदकरस्य नित्यदा १० वस्त्रं
सुरक्तं ह्रदि चिंतयाम्यहं मानंत्यमौल्यं कटिभागसंस्थं नाभिं सुवृत्तां परमश्रियायुतां त्रि
षस्य संवासकरीं तु चिंतये ११ महोदरं मांसलभावसंयुतं सुरोमपुंजं प्रभया विराजितं वि
यं८ चिंतयेऽहं सकलप्रकाशकं चयीप्रमूलं परमव्ययं परं १२ श्रीवक्रतुंडस्य विशालरूपवक्ष
स्स्थलं ह्यारक्तमयं सुमांसलं रक्तं स्तनाभ्यां ह्रदयं तु चिंतये चिंतामणिनत्रसुखप्रदं परं १३
कंठं त्रिरेखायुतमेव मांसलं रक्तं गणेशस्य च तेजसायुतं स्कंधौ च पुष्कं घनमौ सुकोम
लौ ध्यायामि चित्ते सततं सुरक्तकौ १४ बाहू सदा मांसलकौ प्रभासितौ स्वानंदनाथस्य
मनोतिसौख्यदौ हस्तौ तथारक्तसुतेजसायुतौ वामान्ह्रदि दक्षिणकौ तु चिंतये १५ करां
गुलिर्विंशतिकाः सुवर्तुला नखैः सुरक्तैश्च सुतेजसायुताः गणेश्वरस्यैव ह्रदि प्रचिंतये
स्वभक्तरक्षाकरकाः सुभूषिताः ॥१६॥ मुखं तु शुंडायुतमेव चिंतये ॥

मौ०पु० त्रिनेत्रयुक्तं परमप्रकाशकं सदैकदंतस्य च तीक्ष्णदंतकं स्वभक्तकामप्रेमरसेन सौख्य खं०५
१५१ दं १७ कर्णौ विशालौ हृदि चिंतये परौ भक्ताय निष्कामसकामदौ तथा शूर्पाकृती चंचल
भावधारिणौ विघ्नेश्वरस्यैव च वेदरूपिणौ १८ कपोलकौ षड्गुदरूपधारिभिर्मुनीश्व
रैर्ब्रह्ममदद्रवार्थिभिः सुसंवृतौ नादपूर्णैर्निरंतरं गणेश्वरस्यैव हृदा विचिंतये १९ भालं सुते
लं५ जोयुतमेव चिंतये श्रीबुंढिराजस्य निशाकरस्थं रक्तसुगंधैश्च सुचित्रितं प्रभो सुबिंदुयु
क्तं त्वथ नंदुलेयुतं २० केशैः समाच्छादितमस्तकं तथा संचिंतये विघ्नविनाशकारिणः ब्र
ह्मांडमूले प्रभुमस्तकाश्रिते कुंभस्थले ब्रह्मवरस्य सौख्यदे २१ गणेशदेहं परिचिंतयाम्य
हं सुभूषणैर्भूषितकं विचित्रकैः अनर्घ्यमौल्यैश्च सुवस्त्रकैस्तथा सुशोभितं ब्रह्मवर
स्य सर्वदा २२ विचित्रगंधैः परिलेपितं तथा सुचित्रितं भक्तवरैः सुयोगिभिः गणाधि

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

पंसा धुत्ल्हदि स्थितं सदा विचिंतयामि निजभक्तिलालसं २३ पाशांकुशाद्यैश्च सुसंस्तुतं प
रं हृदि प्रमोदादिभिरेव नित्यदा विघ्नेश्वरं देववरैः सुपूजितं सुंदरराजेन्न चिंतयेल्हृदि २४
वेदैः पुराणैः स्मृतिभिश्च शास्त्रकैः स्तोत्रैस्तुतं देहधरैर्वि चिंतये ब्रह्मप्रियाद्यैश्च गणै
रसंख्यैवैभक्तजातापामुक्फलमुख्यकैः पा सर्वांगसंज्ञोभनरूपयुक्तया सिध्यागणेशं परि
चिंतयेल्हृदि संसेवितं कामगयामुक्तिभिः सिद्धिभिरेवं बृतयास्वमायया २६ बुध्याकला
भिश्च सुसेवितं तथा विद्याभिराराद्गुणनाथकं हृदि सर्वांगसंज्ञोभनया [redacted] स्वमाय
यासं चिंतयेद्दक्षिणभागभूषया २७ लक्ष्मणलाभेन च विघ्ननायकं संसेवितं ज्ञोभन
ज्ञोभनेनतु संचिंतयेपुत्रवरेण सर्वदा क्षेमेश्वरं भक्तजनैः स्वधाममंगैः २८ आनंतमे
चैकं थितं स्वरूपकं विचिंतयेवक्रमशा का भावनाः हृदिस्थितं ध्यानसुलोलुपं परं गणे

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon
CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

श्वरं ब्रह्ममयांगधारिणं २९ मुद्गल उ० एवमेतैः सुराद्यै[illegible]र्षिगणेशाभक्तिनिरतः ध्या
नं कृत्वा सदा निष्ठ ह्येतस्य निवृत्तितः ३० प्रातःकाले समुत्थाय सस्त्रीकः समहीपति
धर्मयुक्तं चकारापि नित्यं कर्म निरंतरं ३१ ततो गणेश्वरं भक्त्या प्रपूज भक्तिसंयुतः
यथा गार्ग्येण भाद्र शुक्लाष्टितः सन्तथाकरोत् ३२ शमीमंदारदूर्वाभिः पुपूज भक्तिसं
युतः प्राप्य पत्रांकुरान् चंपपुष्पं चैवाविचिंतो नृपः ३३ दक्षस्तुवाच शमीमंदारदू
र्वाणां पूजनं वद मुद्गल सिद्धबुद्धेश्वविप्रेंद्र सुतयोर्लक्षलाभयोः ३४ शमीमंदारदू
र्वाणां प्रार्थना किं दृष्ट्वा भवेत् तां कृत्वा पुष्पपत्रादिः स्थितोस्म्यहं त्वद्दानया ३५ केन
मंत्रेण योगींद्र शमीमंदारकांस्तथा गणेशाय परेशाय समर्पयन्नरोत्तमः ३६ मुद्ग
ल उ० शृणु दक्ष महाप्राज्ञ गाणपत्यपरायणः समस्तु श्रोहं विज्ञपेण प्रश्नेन[illegible]ना

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तेवदामिच ३७ गणेशस्यैव मंत्रेण पूजनीयाद्द्येयतः गाणपत्यैश्च वस्तुभिरभ
वंतोषसंयुताः ३८ स्वात्मानुभावात्मकं दृश्यं नास्ति तत्र नायायां विचारतः गका
रः सिद्धिरूपश्च णकारो बुद्धिरूच्यते ३९ तयोः स्वामी गणेशानः स त्रेधारूपधरो विभो
गणानां तस्य तत्राऽत्रपूज्या गाणपत्यैश्च मंत्रकैः गकाराद्यैर्विभावार्थ्यो लक्षपुत्रः प्र
कथ्यते ४० तथाणकाररूपाद्यैर्लाभस्तौ तन्मयौ मतौ ४१ नामामंदारकैर्दक्षवर
दानाद्यैर्विशेषतः गणेशज्ञाकाररूपौ तौ भावयन्तात्र संज्ञया ४२ दूर्वादेवीं गणेशस्य मं
त्रेण पूजयेन्नरः अथवा वैदिकैर्मन्त्रैः कांडादिभिः प्रपूजयेत् ४३ नाममंत्रेण वा दूर्वा
न्पूजयेत्सर्वभावतः एतद्देवरहस्यं ते कथितं सर्वमंजसा ४४ प्रार्थनां ते प्रवक्ष्यामि श्री
गणेशमहामते स्नानयुक्तो वनं गत्वाऽथवा पुरे स्वमंदिरे ४५ यत्र दूर्वा च मंदारज्ञा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

भी॰ ॰ति हृतितच सः गत्वा प्रणम्य तानादौ प्रार्थयेद्भक्तिसंयुतः ४६ दूर्वे त्वं ब्रह्मरूपे चा
मृतरूपे शतांकुरे गणेशप्रीणनार्थाय चिनोमि त्वां क्षमस्व भो ४७ शमी सर्वप्रदे देवी
गणेशरूपधारिणि चिनोमि त्वां गणेशस्य प्रीणनाय नमाम्यहं ४८ मंदार वांछि
तार्थस्य दातर्विघ्नेशरूपक क्षमस्व प्रीणनार्थाय गणेशस्य चिनोम्यहं ४९ एवं प्रा
र्थ्य प्रज्ञानाथ शमीमंदारकौ पुरा दूर्वापत्राणि पुष्पाणि त्यानप्यपूजयेद्विभुं ५० स
हस्रनाममंत्रैश्चाष्टोत्तरशतकैर्नरः एकविंशतिकैश्चैव नामभिस्तान् समर्चयेत्।
५१ अथवा मूलमंत्रेण नाममंत्रेण वा तथा गणेशो विविधैर्मंत्रैर्दूर्वादिभिः समर्पयेत्
५२ एतत्ते कथितं सर्वं रहस्यं पावनात्मकं गणपस्य परं पूर्णं किं भूयः श्रोतुमिच्छसि।
५३ इति श्रीमदांत्ये मौद्गले॰ पं॰ लंबोदरचरिते ध्यानादिदूर्वादिपूजाविधिवर्णनं

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नामचतुश्चत्वारिंशोध्यायः ४४ दक्ष उवाच गणेशकीलकं ब्रह्मन्वद सर्वार्थदायकं
मंत्रादिनां विशेषेण सिद्धिदं पूर्णभावतः १ मुद्गल उवाच कीलकेन विहीनाश्च मंत्रा नैव
सुखप्रदाः आदौ कीलकमेकं वै पठित्वा जपमाचरेत् २ तदा विप्र युता मंत्रा नाना सिद्धि
प्रदायकाः भवंति नात्र संदेहः कथयामि यथाश्रुतं ३ अंगिरसा समादिष्टं मह्यं गृत्समं
परं गणेशस्यैव [illegible] सिद्धिदं कीलकं शृणु मानद ४ अस्य श्रीगणेशकीलकस्य शिवो
ऋषिः अनुष्टुप् छंदः गणपतिर्देवता ॐ गं योगाय स्वाहा ॐ गं बीजं विघाविघात्
क्तिः गणपतिप्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ऋषिश्छंदादिन्यासांश्च कुर्यादादौ तथा परान्
एकाक्षरास्य वर्द्धक्षषडंगानाचरेत्सुधीः ५ ततो ध्यायेद्गणेशानं ज्योतिरूपधरं परं म
नोवाणीविहीनं च चतुर्भुजविराजितं ६ शुंडादंडमुखं पूर्णदृष्टं नैवप्रज्ञाकान्ते वि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

ध्यायिद्यासमायुक्तं विमुक्तिभिरूपासितं ७ एवं ध्यात्वा गणेशानं पूजयेन्मानसैः
पृथक् पंचोपचारैश्च ततो जपं समाचरेत् ८ एकविंशतिवारं तु जपं कुर्यात्प्रत
ज्ञापते ततः स्तोत्रं समुच्चार्य पश्चात्सर्वं समाचरेत् ९ रूपं बलं श्रियं देहि यशो
वीर्यं गजानन मेधां प्रज्ञां तथा कीर्तिं विघ्नराज नमोऽस्तु ते १० यदा देवादयः सर्वे कुं
ठिता दैत्यपैः कृताः तदा त्वं तान्निहत्यास्मवकरोषि वीर्यसंयुतान् ११ तथा मंत्रा ग
णेशान कुंठिताश्च दुरात्मभिः रूपैश्च तान्स वीर्यांस्त्वं कुरूषे ते नमो नमः १२
श्रुतयः कुंठिताः स सर्वाः स्मरणेन त्वया प्रभो ज्ञानयुक्ताः सवीर्याश्च कृता विघ्न
त्रातेनमः १३ चराचरं जगत्सर्वं सत्ताहीनं यदा भवेत् त्वया सत्तायुतं ढुंढे स्मरणे
न भूतं च ते १४ तत्वानि वीर्यहीनानि ज्ञाता यदा निविघ्नप स्मृत्या ते वीर्ययुक्तानि

पुनर्जातानितेनमः १५ ब्रह्मणाभियोगहीनानिजातानिस्मरणेनते यद्वापुनर्गणे
शानयोगयुक्तानितेनमः १६ कृत्यादिविविधंसर्वंस्मरणेनचतेप्रभो सत्तायुक्तंबभुवे
वविघ्नेशापनमोनमः १७ तथामंत्रागणेशानवीर्यहीनाबभुविरे स्मरणेनपुन
र्दैवीर्ययुक्तान्कुरुते १८ सर्वसत्तासमायुक्तंमंत्रपूजादिकंप्रभो ममभवतुतेना
म्नावक्रतुंडायतेनमः १९ उत्कीलयमहामंत्रानजपेनस्तोत्रपाठतः सर्वसिद्धि
प्रदामंत्राभवंतुत्वत्प्रसादतः २० गणेशायनमस्तुभ्यंहेरंबायैकदं…ष्ट्रिणे स्वानं
दवासिनेतुभ्यंब्रह्मणस्पतयेनमः २१ इदंगणेशाउत्कीलनंकथितंतेप्रजापते त्रि
वप्रोक्तंतुमंत्राणांउत्कीलनकरंपरं २२ यःपठिष्यतिभावेनजपित्वामंत्रमुत्तमंस
सर्वफलसिद्धिमाप्नोतिनामममंत्रसमुद्भवां २३ शानंसजपगणेशस्यमंत्रेजपतिनि

१५५ त्यक्ता सा सर्वं फलहीनश्च भवति नात्र संशयः २४ सर्वसिद्धिप्रदं प्रोक्तं कीलकं परमा
द्भुतं पुराणेन स्वयं शंभुर्मंत्रज्ञां सिद्धिमानभूत् २५ विष्णुब्रह्मादयो वा मुनयो योगि दे २
नः परे अनेन मंत्रसिध्यं तेलेभिरे च प्रजापते २६ शलः कीलकमाघ्रुवे कृत्वा मंत्र
परायणः गतः स्वानंदपुर्यां स भक्तराजो बभूव ह २७ संस्थिको जडदेहेन ब्रह्मांडम
बलेक्य तु गणेशादर्शनेनैव ज्योतिरूपो बभूव ह २८ दक्ष उवाच शलो जडशरी
रस्थः कथं देवादिकैर्युतः ब्रह्मांडमद्दर्शैवं तन्मे वद कुतूहलं २९ पुण्यराशिः स्वयं
साक्षान्नरकादीन्महामते अपश्यच्च कथं सोपि पापिदर्शनयोग्यकान् ३० मु
द्गल उवाच विमानस्थः स्वयं राजा कृपया तान्ददर्श ह गणेशानां जडस्थश्च
शिवविष्णुमुखान्प्रभो ३१ स्वानंदगे विमाने यः संस्थितास्तेषु भाषमे योगरू

किमु २

पतयाद्क्षपत्यंतिसर्वमंजसा ३१ एततेकथितंसर्वमेलस्यचरितंशुभं यः शृणोतिसंवैमर्त्यो
मुक्तिंलभेद्ध्रुवं ३३ खंडुलंबोदरस्येत यः शृणोतिनरोत्तमः पठंतिब्रह्मभूतः श्रावयंति
जायतेस्वयं ३४ नानेनसदृशंकिंचित्भुक्तिमुक्तिप्रदंमतं योगारूपामहाभागयत्रलंबो
दरस्तुतः ३५ नानाश्रुतिस्मृतीनांयश्रवणेनफलंलभेत तदेवस्यैकखंडस्यश्रवणा
न्नभवेदहो ३६ नानादानानियोदद्यात्तीर्थेषुस्नानकारकः तेभ्यः शताधिकंपुण्यंल
भेदस्यतुसंश्रवात् ३७ व्रतानियत्नकान्सर्वान्करोतिमानवः प्रभो अस्यश्रवणमा
त्रेणलभेत्तस्माच्छताधिकं ३८ नानातपांसिसर्वाणियः करोतिनरोसकृत् अस्य
श्रवणमात्रेणपुण्यंलभेदपारकं ३९ पुत्रपौत्रादिसंयुक्तोधनधान्यादिभाग्यवा
न् श्रवणेननरः सद्योभवतिनात्रसंशयः ४० यंयंमिच्छंतितंतुसफलंजायतेक्ष तं.

णाम् श्रवणेन प्रजानाथ खंडस्यास्य न संशयः ४१ बहुनात्र किमुक्तेन सा ह्या योग
प्रदः परः सर्वसिद्धिप्रदः खंडं कथितस्ते प्रजापते ४२ इदं लंबोदरस्यैव चरितं सर्वसि
द्धिदं कथितं ते समासेन किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ४३ सूत उवाच यथा दक्षाय विप्रे
न्द्रा मुद्गलेन प्रकाशितं तवतत्थामया ग्रेपि कथितं भार्गवाग्रणिन ४४ चरितं शौन
काद्याश्च श्रुतं लंबोदरस्य यत् धन्योहं भवतो योगात्कृष्णेनाचरितं रतः ४५ विस्तरे
ण शिवाद्याश्च [illegible] वेदाद्याः शेषमुख्यकाः वर्णितुं नैव शक्यास्ते बहुधा स्तत्र कोप्यहं
४६ व्यासेन कथितं सर्वं चरितं यादृशं पुरा तादृशं कथितं विप्र श्रोतुमिच्छसि किं पु
नः ४७ इति श्रीमदांते मौद्गले महापुराणे पंचमखंडे लंबोदरचरित्रे श्रवणमहा
त्म्यवर्णनं नाम पंचचत्वारिंशोध्यायः ४५ श्रीगणेशार्पणमस्तु ॥ छ ॥ ॥

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मो०पु० कायेनवाचामनसेंद्रियैर्वाबुध्यात्मनावाप्रकृतिस्वभावात्करोमियद्यत्सकलंपरस्मै
१५६ गजाननायेतिसमर्पयामि श्रीगणेशार्पणमस्तु॥ ॥ ॐ॥ ॐ॥ ॥ ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ऽ इतिमद्वौष्यपुराण॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

मौ०पु०
११७

स्वं०५

पदलांछितं चिंतामणिर्गरीयान्प्रस्थेनैन संस्थापितो भवत् ४८ तत्र गत्वा महीपा
लकुरु स्नानं च तत्क्षणात् कुष्ठहीनस्सुवर्णास्त्वं भविष्यसि न संशयः ४९ तत्र तीर्थ
प्रभावेन कुष्ठादिरोगवर्जिताः स्नानं कृत्वा भवंति तु नपनास्त्यत्र संशयः ५० एवमु
क्त्वा सा हापोगाना द्रोगणापं स्मरन् गतः सोपि महाबुद्धिर्हेमपुष्पकोद्भवः ५१
ततः प्रातः समायातास्सेनानतस्य महात्मनः तयासार्द्धं जगामासौ विदर्भं तीर्थं से
राप्र६ वकः ५२ चिंतामणिभवतीर्थे हृष्टः संस्नापतत् कुष्ठहीनो व च भूकाय सर्वैः सं
हर्षितो भवत् ५३ ततः स्नात्वा स्वसैन्येन यात्राविधिपुतः स्वयं पूजयामास ह
र्षेणः चिंतामणिं नृपात्मजः ५४ पूजां कृत्वा यथान्यायं दत्वा दानानि कृत्स्नशः
संस्थितो सं द्रुपरागान्गरोत्रा भक्तिसंयुतः ५५ तत्राचकस्माद्धि मानंतु समायाया

११७